

**МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
И ТРЕЗОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

1118

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
"АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ" Д.О.О.**

Чланом 52. став 1. Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 52/05, 103/09 и 90/16), прописано је да зајмопримац или кредитна институција која тражи гаранцију за зајам, у складу са овим законом, подноси захтјев у писаној форми уз обавезну документацију са довољно детаља како би Министарство могло процијенити финансијско стање зајмопримца и његову солвентност.

Чланом 22. Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 71/12 и 52/14), прописано је да се Република Српска може задуживати узимањем кредита од међународних финансијских институција, влада страних земаља и других иностраних кредитора уколико за то постоји исказан интерес Владе, односно недељних министарстава, општина, градова, фондова социјалне сигурности, Инвестиционо-развојне банке и фондова којима она управља и јавних предузећа у Републици Српској уз сагласност Парламентарне скупштине БиХ када је у складу са Уставом БиХ таква сагласност потребна.

1) Информација о зајмопримцу

Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" друштво са ограниченом одговорношћу Бања Лука основано је Одлуком Владе Републике Српске о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Бања Лука број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године ("Службени гласник Републике Српске", број 111/06), која је измијењена Одлуком Владе Републике Српске о измјени

и допуни Одлуке о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Бања Лука, број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године, број 04/1-012-2-30/09 од 15.01.2009. године ("Службени гласник Републике Српске", број 05/09), те Одлуком о промјени облика организовања Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске", Бања Лука број 04/1-012-2-2859/11 од 15.12.2011. године ("Службени гласник Републике Српске", број 132/11).

Исто је регистровано код Основног суда у Бањој Луци Рјешењем број 071-0-Reg-08-002643 од 28.01.2009. године.

Чланом 16. став 3. Закона о јавним путевима ("Службени гласник Републике Српске", 89/13) прописано је да управљање и повјеравање послова грађења, реконструкције, рехабилитације, одржавање и заштиту аутопутева и брзих путева врши Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" друштво са ограниченом одговорношћу Бања Лука.

Влада Републике Српске је на 117. сједници одржаној 23.03.2017. године донијела Закључак број 04/1-012-2-732/17 којим је прецизирано да Влада Републике Српске даје сагласност за преговоре са Европском банком за обнову и развој за одобравање кредита и то у износу од 70.000.000,00 евра за изградњу аутопута односно реализацију капиталне инвестиције под називом "Пројекат изградње дијела Коридора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница)".

Тачком 3. наведеног закључка прецизирано је да ће се предметни пројекат финансирати кредитним средствима Европске банке за обнову и развој у износу од 70.000.000,00 евра, уколико не буду оперативна већ одобрена грант средства WBIF-а, а у случају да буду оперативна грант средства, исто кредитно задужење би било мање за 14.000.000,00 евра и износило би 56.000.000,00 евра.

Истим Закључком одређено је да су наведена кредитна средства намијењена за изградњу дијела Кори-

дора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница) у дужини од око 5,65 km, а тачком 6. наведеног Закључка прописано је да ће крајњи корисник и дужник по кредиту бити Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука.

У складу са наведеним Закључком Владе Републике Српске корисник и инвеститор "Пројекта изградње дијела Коридора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница)" је Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука.

Када је у питању финансијска издашност за враћање кредита корисник кредита је израдио студију оправданости изградње аутопута Коридора Vc, ФАЗА 1, Пројекат изградње дијела Коридора Vc, ФАЗА I, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница) - FEASIBILITY STUDIA - која доказује економску исплативост пројекта и могућност враћања кредита.

2) Информација о кредитној институцији

Давалац кредита је Европска банка за обнову и развој, са којом су у складу са Закључком Владе Републике Српске број 04/1-012-2-732/17 од 23.03.2017. године Министарство финансија Републике Српске, Министарство саобраћаја и веза Републике Српске и Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука започели сарадњу тј. преговоре око одобравања кредита за реализацију пројекта.

Укупна вриједност пројекта изградње аутопута Коридор Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница) је 70.000.000,00 евра.

Планирани извор финансирања су кредитна средства Европске банке за обнову и развој те грант средства WBIF-a.

План је да се изградња финансира средствима ЕБРД-а. Почетни разговори су већ одржани и Банка је показала интерес за финансирање ове дионице. Такође, поред ових средстава, аплицирано је за грант средства из WBIF-a. У случају одобрења грант WBIF-a у износу од 20% кредитног задужења, задужење би било мање за 14.000.000,00 евра и износило би 56.000.000,00 евра.

Предложени рок отплате је 15 година, грејс период 3 године а исти је урачунат у рок отплате, каматна стопа: шестомјесечни EURIBOR + 1%, једнократна провизија 1% и провизија на неискоришћена средства 0,5 %.

3) Информација о пројекту

Назив пројекта који се планира финансирати кредитним средствима Европске банке за обнову и развој је "Пројекат изградње дијела Коридора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница)" у дужини од око 5,65 km.

Траса коридора Vc кроз Босну и Херцеговину је дужине око 330 km, иде правцем сјевер-југ, и подијељена је на четири дионице:

- Свилај - Добој Југ (дионица коридора Vc која пролази кроз РС)
- Добој Југ - Сарајево југ
- Сарајево југ - Мостар сјевер
- Мостар сјевер - Плоче.

Аутопут је пројектован с два, раздјелним појасом одвојена, коловоза који ће имати двије возне траке ширине по 3,75m и једну зауставну траку ширине 2,50 m и пројектован је за брзину Vc =120km/h.

Изградња дијела Коридора Vc кроз Републику Српску ФАЗА 1. у техничком и економском смислу би обезбиједила континуитет изградње мреже аутопутева, а у функционалном смислу изградњу двије петље. Прва петља је Јоховац (Товира) као спој два аутопута: Бања Лука-Добој

и коридор Vc, док је друга петља Руданка (Костајница) као излаз са аутопута на магистрални пут М17 Бања Лука - Добој, чиме би изграђене дионице аутопута постале функционалније.

Кредитна средства су намијењена за финансирање следећих компоненти:

- изградње главне трасе аутопута Коридора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница) у дужини од око 5,65 km,
- услуге стручно-техничког надзора на извођењу грађевинских радова код изградње аутопута Коридор Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница)

Циљ реализације наведеног пројекта је да се изградњом планиране аутопутне везе Бања Лука-Добој омогући попречно повезивање европског Е правца Е-661 (Градишка - Бања Лука - Мркоњић Град - Ливно - Сплит) и коридора V c (Шамац - Добој - Зеница - Сарајево - Мостар - Плоче) чиме ће се Република Српска укључити у развој путне инфраструктуре Босне и Херцеговине.

Шире гледано, изградња планираног пута уклапа се у тенденцију осавремењивања европских друмских веза.

Такође, транспорт се у смислу стратешког планирања сматра основним системом којим ће да се задовоље потребе грађана, у смислу мобилности, те у исто вријеме значајним средством за унапређење привредног развоја, као и друштвене и територијалне кохезије. Паневропски коридори и области дефинисани су на двије Министарске конференције (ECMT на Криту 1994. године и у Хелсинкију 1997. године). Циљ "HLG", која је формирана 2004. године, био је да идентификује подскуп мрежа које најбоље повезују ЕУ (ТЕН мрежу) са њеним сусједима и дугорочно јачају регионалне интеграције.

Дио Трансевропске мреже на територији Републике Српске је Коридор Vc, тј. његов крак Vc, Плоче – Будимпешта. Коридор Vc је мултимодална повезница Средње и Јужне Европе, и представља изузетну вриједност у смислу процеса привредне и саобраћајне интеграције регије. Дио Коридора који пролази кроз Републику Српску износи 46,6 километара.

Траса на коридору Vc је уврштена у ТЕН-Т основну мрежу, те поред путног правца укључује и паралелни пружни правац све до луке Плоче, као најзначајнију улазну тачку по питању транспорта добара у овој регији. Студија изводљивости је урађена 2006. године за цијелу дионицу аутопута кроз БиХ.

Функционално, нова саобраћајница ће омогућити квалитетнију везу западних и источних дијелова Републике Српске, кроз боље услове одвијања саобраћаја. Изградњом нове саобраћајнице биће омогућено постицање већих брзина, мања потрошња горива, краће вријеме путовања, већи ниво безбједности у саобраћају, активирање свих потенцијала и ресурса у непосредној околини пута и у ширем окружењу са нагласком на туристичке потенцијале. Осим тога, изградњом овог путног правца биће омогућен уравнотежен развој подручја и размјештај становништва, развој мреже насеља и центара, подизање квалитете живота у другим урбаним и сеоским срединама.

Када је у питању степен припремљености пројектне документације за изградњу дионице аутопута Коридора Vc, ФАЗА 1, дионица од петље Јоховац (Товира) до петље Руданка (Костајница) треба истаћи да је за предметни пројекат заузет став да су у овом тренутку у складу са важећим Законом о уређењу простора и грађењу створени предуслови када је у питању пројектна документација да се

почне са активностима на изградњи предметне дионице аутопута.

Тачније, Главни пројекти за сва три ЛОТ-а дионице аутопута Коридора Vc су достављени од стране Министарства комуникација и транспорта БиХ 2011. године. Такође, планска документација за сва три ЛОТ-а је завршена, укључујући и добијене локацијске услове.

4) Информација о подгаранцији

Будући да се зајмопримац не финансира из буџета, подгарант у наведеном кредитном споразуму је Република Српска.

Број 013-4029/17
31. августа 2017. године

Директор
Душан Топић, с. р.

JAVNO PREDUZEĆE

"AUTOPUTEVI REPUBLIKE SRPSKE" D.O.O.

Чланом 52. став 1. Закона о задужењима, дугу и гаранцијима Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 52/05, 103/09 и 90/16), прописано је да зајмопримац или кредитна институција, која тражи гаранцију за зајам, сукладно са овим законом, подноси захтев у писаној форми, уз обавезну документацију, са довољно детаља, како би Министарство могло процijenити финансијско стање зајмопримца и његову solventnost.

Чланом 22. Закона о задужењима, дугу и гаранцијима РС ("Службени гласник РС", број 71/12 и 52/14), прописано је да се Република Српска може задуживати узимањем кредита од међународних финансијских институција, влада страних земаља и других иностраних кредитора, уколико за то постоји iskazan интерес владе, односно надлежних министарства, опћина, градова, фондова социјалне сигурности, Investiciono razvojne банке и фондова, којима она управља, јавних предузећа у Републици Српској, уз сагласност Парламентарне скупштине БиХ, када је у складу Уставу БиХ, таква сагласност потребна.

1. Информација о зајмопримцу

Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" друштво са ограниченом одговорношћу Банја Лука, основано је Одлуком Владе Републике Српске о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске", број 04/1-012-2323/06 од 10. 11. 2006. године ("Службени гласник Републике Српске", број 111/06), која је измijenjena Одлуком Владе Републике Српске о измјени и допуни Одлуке о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године, број 04/1-012-2-30/09 од 15.01.2009. године ("Службени гласник Републике Српске", број 05/09), те Одлуком о промјени облика организовања Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Банја Лука број 04/1-012-2-2859/11 од 15.12.2011. године ("Службени гласник Републике Српске", број 132/11).

Исто је регистровано код Основног суда у Банjoj Luci Рјешењем број: 071-0-Reg-08-002643 од 28.01.2009. године.

Чланом 16. став 5. Закона о јавним цестима ("Службени гласник РС", број 89/13), прописано је да управљање и повјеравање послова грађања, реконструкције, рехабилитације, одржавања и заштите аутоцеста и брзих цеста врши Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" друштво са ограниченом одговорношћу Банја Лука.

Влада Републике Српске је на 117. сједници, одржаној 23.3.2017. године donijela Закључак број 04/1-012-2-732/17, којим је precizirano да Влада Републике Српске даје сагласност за преговоре са Европском банком за обнову и развој за одобравање кредита и то у износу од 70.000.000,00 еура, за изградњу аутоцесте, односно реализацију капиталне инвестиције

pod nazivom "Projekat izgradnje dijela Koridora Vc, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)".

Таčком 3. наведеног Закључка precizirano је да ће се предметни пројекат финансирати кредитним средствима Европске банке за обнову и развој у износу од 70.000.000,00 еура, уколико не буду оперативна већ одобрена grant sredstva WBIF-a, а у случају да буду оперативна grant sredstva, isto kreditno zaduženje bi bilo manje за 14.000.000,00 еура и износило би 56.000.000,00 еура.

Istim Закључком одређено је да су наведена кредитна средства namijenjena за изградњу дијела Коридора Vc, FAZA I, dionica од Petlje 'Johovac' (Tovira) до Petlje 'Rudanka' (Kostajnica), у дужини од око 5,65 km а таčком 6. наведеног Закључка propisano је да ће крајњи корисник и дужник по кредиту бити Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" d.o.o. Банја Лука.

У складу са наведеном Закључку Владе Републике Српске, корисник и инвеститор "Projekta izgradnje dijela Koridora Vc, FAZA I, dionica од Petlje 'Johovac' (Tovira) до Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)" је Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" d.o.o. Банја Лука.

Када је у питању финансијска издашност за враћање кредита, корисник кредита је изradio Студију оправданости изградње аутоцесте Коридор Vc, FAZA I, Пројекат изградње дијела Коридора Vc, FAZA I, dionica од Petlje 'Johovac' (Tovira) до Petlje 'Rudanka' (Kostajnica) - FEASIBILITY STUDIA - која dokazuje економску isplativost и могућност враћања кредита.

2. Информација о кредитној институцији

Давалац кредита је Европска банка за обнову и развој, s којом су у складу са Закључком Владе Републике Српске број 04/1-012-2-732/17 од 23.3.2017. године, Министарство финансија Републике Српске, Министарство саобраћаја и веза Републике Српске и Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" d.o.o. Банја Лука, започели сарадњу, тј. преговоре око одобравања кредита за реализацију Пројекта.

Цјелокупна вриједност пројекта изградње аутоцесте на Коридору V c FAZA I, dionica од Petlje 'Johovac' (Tovira) до Petlje 'Rudanka' (Kostajnica) је 70.000.000,00 еура.

Planirani извор финансирања су кредитна средства Европске банке за обнову и развој, те grant sredstva WBIF-a.

Plan је да се изградња финансира средствима EBRD. Početni разговори већ су одржани и EBRD је pokazala интерес за финансирање ове дионице. Такође, поред ових средстава, aplicirano је за grant sredstva из WBIF-a. У случају одобравања granta WBIF-a у износу од 20% кредитног задужења, задужење би било manje за 14.000.000,00 еура и износило би 56.000.000,00 еура.

Predloženi рок отплате је 15 година, grejs period 3 године, а isti је урачунат у рок отплате, каматна stopa: šestомјесечни EURIBOR +1%, једнократна provizija 1% и provizija на neiskorištena средства 0,5 %.

3. Информација о пројекту

Naziv пројекта, који се planira финансирати кредитним средствима Европске банке за обнову и развој је "Projekat izgradnje dijela Koridora Vc, FAZA I, dionica од Petlje 'Johovac' (Tovira) до Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)" у дужини од око 5,65 km.

Trasa Коридора Vc кроз БиХ је дужине око 330 km, ide правцем сјевер – југ и подијелјена је на четири дионице:

- Svilaj – Doboj Jug (dionica Коридора Vc, која prolazi кроз RS)
- Doboj Jug - Sarajevo Jug
- Sarajevo Jug - Mostar Sjever

- Mostar Sjever - Ploče

Autocesta je projektovana s dva, razdjelnim pojasnom odvojena kolovoza, koji će imati dvije vozne trake, širine po 3,75 m i jednu zaustavnu traku, širine 2,50 m i projektirana je za brzinu $V_c=120$ km/h.

Izgradnja dijela Koridora Vc kroz Republiku Srpsku FAZA I u tehničkom i ekonomskom smislu bi obezbijedila kontinuitet izgradnje mreže autocesta, a u funkcionalnom smislu, izgradnju dvije petlje. Prva petlja je Johovac (Tovira), kao spoj dvije autoceste: Banja Luka – Doboj i Koridora Vc, dok je druga petlja Rudanka (Kostajnica), kao izlaz s autoceste na magistralnu cestu M 17 Banja Luka – Doboj, čime bi izgrađene dionice autocesta postale funkcionalnije.

Kreditna sredstva namijenjena su za financiranje slijedećih komponenti:

- izgradnja glavne trase autoceste Koridora Vc, FAZA I, dionica od Petlje "Johovac" (Tovira) do Petlje "Rudanka" (Kostajnica) u dužini od oko 5,65 km,
- usluge stručno-tehničkog nadzora na izvođenju građevinskih radova kod izgradnje autoceste Koridora Vc, FAZA I, dionica od Petlje "Johovac" (Tovira) do Petlje "Rudanka" (Kostajnica)

Cilj realizacije navedenog projekta je da se izgradnjom planirane autocestovne veze Banja Luka - Doboj, omogućiti poprečno povezivanje evropskog pravca E 661 (Gradiška - Banja Luka - Mrkonjić Grad - Livno - Split) i Koridora Vc (Šamac - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar - Ploče), čime će se Republika Srpska uključiti u razvoj cestovne infrastrukture u BiH.

Šire gledano, izgradnja planirane ceste uklapa se u tendenciju osavremenjivanja evropskih cestovnih veza.

Takođe, transport se u smislu strateškog planiranja smatra osnovnim sistemom, kojim će se zadovoljiti potrebe građana, u smislu mobilnosti, te u isto vrijeme značajnim sredstvom za unapređenje i razvoj privrede, kao i društvene i teritorijalne kohezije. Panevropski koridori i oblasti definirani su na dvije Ministarske konferencije (ESMT na Kritu 1994. godine i u Helsinkiju 1997. godine). Cilj "HLG", koja je formirana 2004. godine, bio je da identifikuje podskup mreža, koje najbolje povezuju EU (TEN mrežu) sa njenim susjedima i dugoročno jačaju regionalne integracije.

Dio Transevropske mreže na teritoriju Republike Srpske je Koridor Vc, tj. njegov krak V c, Ploče - Budimpešta. Koridor Vc je multimodalna poveznica Srednje i Južne Evrope i predstavlja izuzetnu vrijednost u smislu procesa privredne i saobraćajne integracije regije. Dio Koridora, koji prolazi kroz Republiku Srpsku, iznosi 46,6 kilometara.

Trasa na Koridoru Vc je uvrštena u TEN-T osnovnu mrežu, te pored cestovnog pravca, uključuje i paralelni pružni pravac, sve do luke Ploče, kao najznačajniju ulaznu tačku, po pitanju transporta dobara u ovoj regiji. Studija izvodljivosti urađena je 2006. godine za cijelu dionicu autoceste kroz BiH.

Funkcionalno, nova saobraćajnica će omogućiti kvalitetniju vezu zapadnih i istočnih dijelova Republike Srpske, kroz bolje uslove odvijanja saobraćaja. Izgradnjom nove saobraćajnice, biće omogućeno postizanje većih brzina, manja potrošnja goriva, kraće vrijeme putovanja, veći nivo sigurnosti u saobraćaju, aktiviranje svih potencijala i resursa u neposrednoj okolini ceste i u širem okruženju, sa naglaskom na turističke potencijale. Pored toga, izgradnjom ovog saobraćajnog pravca, bit će omogućen uravnotežen razvoj područja i razmještaj stanovništva, razvoj mreže naselja i centara, podizanje kvaliteta života u drugim urbanim i seoskim sredinama.

Kada je u pitanju stepen pripremljenosti projektne dokumentacije za izgradnju autoceste Koridora Vc FAZA I,

dionica od petlje Johovac (Tovira) do petlje Rudanka (Kostajnica), treba istaći da je za predmetni projekat zauzet stav da se u ovom trenutku, u skladu sa važećem Zakonom o uređenju prostora i građenju, stvoreni preduvjeti, kada je u pitanju projektna dokumentacija da se počne sa aktivnostima na izgradnji predmetne dionice autoceste.

Tačnije, Glavni projekti za sva tri LOT-a dionice autoceste Koridora Vc su dostavljeni od strane Ministarstva komunikacija i transporta BiH 2011. godine. Takođe, planska dokumentacija za sva tri LOT-a je završena, uključujući i dobijene lokacijske uvjete.

4. Informacija o podgaranciji

Budući da se zajmoprimac ne financira iz budžeta, podgarant u navedenom kreditnom sporazumu je Republika Srpska.

Broj 013-4029/17
31. augusta 2017. godine

Direktor
Dušan Topić, s. r.

JAVNO PREDUZEĆE "AUTOPUTEVI REPUBLIKE SRPSKE" D.O.O.

Temeljem članka 52. stavak 1 Zakona o zaduživanju, dugu i jamstvima Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 52/05, 103/09 i 90/16), propisano je da zajmoprimac ili kreditna institucija, koja traži jamstvo za zajam, sukladno sa ovim zakonom, podnosi zahtjev u pisanoj formi, uz obveznu dokumentaciju, sa dovoljno pojedinosti, kako bi Ministarstvo moglo procijeniti finansijsko stanje zajmoprimalca i njegovu solventnost.

Temeljem članka 22. Zakona o zaduživanju, dugu i jamstvima RS ("Službeni glasnik RS", broj 71/12 i 52/14), propisano je da se Republika Srpska može zaduživati uzimanjem kredita od međunarodnih finansijskih institucija, vlada stranih zemalja i drugih inozemnih kreditora, ukoliko za to postoji iskazan interes vlade, odnosno nadležnih ministarstva, općina, gradova, fondova socijalne skrbi, Investiciono razvojne banke i fondova, kojima ona upravlja, javnih poduzeća u Republici Srpskoj, uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH, kada je, sukladno Ustavu BiH, takva suglasnost potrebna.

1. Informacija o zajmoprimcu

Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" društvo sa ograničenom odgovornošću Banja Luka, osnovano je Odlukom Vlade Republike Srpske o osnivanju Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske", broj 04/1-012-2323/06 od 10.11.2006. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 111/06), koja je izmijenjena Odlukom Vlade Republike Srpske o izmjeni i dopuni Odluke o osnivanju Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske" broj 04/1-012-2323/06 od 10.11. 2006. godine, broj 04/1-012-2-30/09 od 15.01.2009. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 05/09), te Odlukom o promjeni oblika organizovanja Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske" Banja Luka broj 04/1-012-2-2859/11 od 15.12.2011. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 132/11). Isto je registrirano kod Osnovnog suda u Banjoj Luci Rješenjem broj: 071-0-Reg-08-002643 od 28.01.2009. godine.

Temeljem članka 16. stavak 5. Zakona o javnim cestama ("Službeni glasnik RS", broj 89/13), propisano je da upravljanje i povjeravanje poslova građenja, rekonstrukcije, rehabilitacije, održavanja i zaštite autocesta i brzih cesta vrši Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" društvo sa ograničenom odgovornošću Banja Luka.

Vlada Republike Srpske je na 117. sjednici, održanoj 23.3.2017. godine donijela Zaključak broj 04/1-012-2-732/17, kojim je precizirano da Vlada Republike Srpske daje suglasnost za pregovore sa Europskom bankom za obnovu i razvoj za odobravanje kredita i to u iznosu od 70.000.000,00 eura, za izgradnju autoceste, odnosno realizaciju kapitalne investicije pod nazivom "Projekat izgradnje dijela Koridora Vc, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)".

Točkom 3 navedenog Zaključka precizirano je da će se predmetni projekat financirati kreditnim sredstvima Europske banke za obnovu i razvoj u iznosu od 70.000.000,00 eura, ukoliko ne budu operativna već odobrena grant sredstva WBIF-a, a u slučaju da budu operativna grant sredstva, isto kreditno zaduženje bi bilo manje za 14.000.000,00 eura i iznosilo bi 56.000.000,00 eura.

Istim Zaključkom određeno je da su navedena kreditna sredstva namijenjena za izgradnju dijela Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica), u dužini od oko 5,65 km a točkom 6. navedenog Zaključka propisano je da će krajnji korisnik i dužnik po kreditu biti Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

Sukladno navedenom Zaključku Vlade Republike Srpske, korisnik i investitor "Projekta izgradnje dijela Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)" je Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

Kada je u pitanju financijska izdašnost za vraćanje kredita, korisnik kredita je izradio Studiju opravdanosti izgradnje autoceste Koridor V c, FAZA I, Projekat izgradnje dijela Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica) - FEASIBILITY STUDIA- koja dokazuje ekonomsku isplativost i mogućnost vraćanja kredita.

2. Informacija o kreditnoj instituciji

Davalac kredita je Europska banka za obnovu i razvoj, s kojom su, sukladno Zaključku Vlade Republike Srpske broj 04/1-012-2-732/17 od 23.3.2017. godine, Ministarstvo financija Republike Srpske, Ministarstvo prometa i veza Republike Srpske i Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka, započeli suradnju, tj. pregovore oko odobravanja kredita za realizaciju Projekta.

Cjelokupna vrijednost projekta izgradnje autoceste na Koridoru V c FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica) je 70.000.000,00 eura.

Planirani izvor financiranja su kreditna sredstva Europske banke za obnovu i razvoj, te grant sredstva WBIF-a.

Plan je da se izgradnja financira sredstvima EBRD. Početni razgovori već su održani i EBRD je pokazala interes za financiranje ove dionice. Također, pored ovih sredstava, aplicirano je za grant sredstva iz WBIF-a. U slučaju odobrenja granta WBIF-a u iznosu od 20% kreditnog zaduženja, zaduženje bi bilo manje za 14.000.000,00 eura i iznosilo bi 56.000.000,00 eura.

Predloženi rok otplate je 15 godina, grejs period 3 godine, a isti je uračunat u rok otplate, kamatna stopa: šestomjesečni EURIBOR +1%, jednokratna provizija 1% i provizija na neiskorištena sredstva 0,5%.

3. Informacije o projektu

Naziv projekta, koji se planira financirati kreditnim sredstvima Europske banke za obnovu i razvoj je "Projekat izgradnje dijela Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje 'Johovac' (Tovira) do Petlje 'Rudanka' (Kostajnica)" u dužini od oko 5,65 km.

Trasa Koridora V c kroz BiH je dužine oko 330 km, ide pravcem sjever – jug i podijeljena je na četiri dionice:

- Svilaj - Doboj Jug (dionica Koridora Vc, koja prolazi kroz RS)
- Doboj Jug - Sarajevo Jug
- Sarajevo Jug - Mostar Sjever
- Mostar Sjever - Ploče

Autocesta je projektirana s dva, razdjelnim pojasnom odvojena, kolovoza, koji će imati dvije vozne trake, širine po 3,75 m i jednu zaustavnu traku, širine 2,50 m i projektiran je za brzinu Vc=120 km/h.

Izgradnja dijela Koridora V c kroz Republiku Srpsku FAZA I u tehničkom i ekonomskom smislu bi obezbjedila kontinuitet izgradnje mreže autoceste, a u funkcionalnom smislu, izgradnju dvije petlje. Prva petlja je Johovac (Tovira), kao spoj dvije autoceste: Banja Luka – Doboj i Koridora V c, dok je druga petlja Rudanka (Kostajnica), kao izlaz s autoceste na magistralnu cestu M 17 Banja Luka – Doboj, čime bi izgrađene dionice autoceste postale funkcionalnije.

Kreditna sredstva namijenjena su za financiranje slijedećih komponenti:

- izgradnja glavne trase autoceste Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje "Johovac" (Tovira) do Petlje "Rudanka" (Kostajnica) u dužini od oko 5,65 km,
- usluge stručno - tehničkog nadzora na izvođenju građevinskih radova kod izgradnje autoceste Koridora V c, FAZA I, dionica od Petlje "Johovac" (Tovira) do Petlje "Rudanka" (Kostajnica)

Cilj realizacije navedenog projekta je da se izgradnjom planirane autocestovne veze Banja Luka - Doboj, omogući poprečno povezivanje europskog pravca E 661 (Gradiška - Banja Luka - Mrkonjić Grad - Livno - Split) i Koridora V c (Šamac - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar - Ploče), čime će se Republika Srpska uključiti u razvoj cestovne infrastrukture u BiH.

Šire gledano, izgradnja planirane ceste uklapa se u tendenciju osuvremenjivanja europskih cestovnih veza.

Također, transport se u smislu strateškog planiranja smatra osnovnim sustavom, kojim će se zadovoljiti potrebe građana, u smislu mobilnosti, te u isto vrijeme značajnim sredstvom za unapređenje i razvoj gospodarstva, kao i društvene i teritorijalne kohezije. Paneuropski koridori i oblasti definirani su na dvije Ministarske konferencije (ESMT na Kritu 1994. godine i u Helsinkiju 1997. godine). Cilj "HLG", koja je formirana 2004. godine, bio je da identifikira podskup mreža, koje najbolje povezuju EU (TEN mrežu) sa njenim susjedima i dugoročno jačaju regionalne integracije.

Dio Transeuropske mreže na teritoriju Republike Srpske je Koridor V c, tj. njegov krak V c, Ploče - Budimpešta. Koridor V c je multimodalna poveznica Srednje i Južne Europe i predstavlja izuzetnu vrijednost u smislu procesa gospodarstvene i prometne integracije regije. Dio Koridora, koji prolazi kroz Republiku Srpsku, iznosi 46,6 kilometara.

Trasa na Koridoru Vc je uvrštena u TEN-T osnovnu mrežu, te pored cestovnog pravca, uključuje i paralelni pružni pravac, sve do luke Ploče, kao najznačajniju ulaznu točku, po pitanju transporta dobara u ovoj regiji. Studija izvodljivosti urađena je 2006. godine za cijelu dionicu autoceste kroz BiH.

Funkcionalno, nova prometnica će omogućiti kvalitetniju vezu zapadnih i istočnih dijelova Republike Srpske, kroz bolje uslove odvijanja prometa. Izgradnjom nove prometnice, biće omogućeno postizanje većih brzina, manja potrošnja pogonoskog goriva, kraće vrijeme putovanja, veći nivo sigurnosti u prometu, aktiviranje svih potencijala i resursa u neposrednoj okolici prometnice i u širem okružju, sa naglaskom

na turističke potencijale. Pored toga, izgradnjom ovog prometnog pravca, biti će omogućen uravnotežen razvoj područja i razmještaj stanovništva, razvoj mreže naselja i centara, podizanje kvaliteta života u drugim urbanim i ruralnim sredinama.

Kada je u pitanju stupanj pripremljenosti projektne dokumentacije za izgradnju autoceste Koridora V c FAZA I, dionica od petlje Johovac (Tovira) do petlje Rudanka (KOstajnica), treba istaći da je za predmetni projekat zauzet stav da se u ovom trenutku, sukladno važećem Zakonu o uređenju prostora i građenju, stvoreni preduvjeti, kada je u pitanju projektna dokumentacija da se počne sa aktivnostima na izgradnji predmetne dionice autoceste.

Točnije, Glavni projekti za sve tri LOT dionice autoceste Koridora V c su dostavljeni od strane Ministarstva komunikacija i transporta BiH 2011. godine. Također, planska dokumentacija za sva tri LOT-a je završena, uključujući i dobijene lokacijske uvjete.

4. Informacija o podjamstvu

Budući da se zajmoprimac ne financira iz proračuna, podjamac u navedenom kreditnom sporazumu je Republika Srpska.

Broj 013-4029/17
31. kolovoza 2017. godine

Direktor
Dušan Topić, v. r.

1119

JAVNO PREDUZEĆE

"АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ" Д.О.О.

Чланом 52. став 1. Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 52/05, 103/09 и 90/16), прописано је да зајмопримац или кредитна институција, која тражи гаранцију за зајам, у складу са овим законом, подноси захтјев у писаној форми, уз обавезну документацију са довољно детаља, како би Министарство могло процijenити финансијско стање зајмопримца и његову солвентност.

Чланом 22. Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 71/12 и 52/14) прописано је да се Република Српска може задуживати узимањем кредита од међународних финансијских институција, влада страних земаља и других иностраних кредитора, уколико за то постоји исказан интерес Владе, односно недлежних министарстава, општина, градова, фондова социјалне сигурности, Инвестиционо-развојне банке и фондова, којима она управља и јавних предузећа у Републици Српској, уз сагласност Парламентарне скупштине БиХ, када је у складу са Уставом БиХ таква сагласност потребна.

1) Информација о зајмопримцу

Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" друштво са ограниченом одговорношћу Бања Лука основано је Одлуком Владе Републике Српске о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Бања Лука, број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године ("Службени гласник Републике Српске", број 111/06), која је измијењена Одлуком Владе Републике Српске о измјени и допуни Одлуке о оснивању Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Бања Лука, број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године, број 04/1-012-2-30/09 од 15.01.2009. године ("Службени гласник Републике Српске", број 05/09), те Одлуком о промјени облика организовања Јавног предузећа "Аутопутеви Републике Српске" Бања

Лука број 04/1-012-2-2859/11 од 15.12.2011. године
("Службени гласник Републике Српске", број 132/11).

Исто је регистровано код Основног суда у Бањој Луци, Рјешењем број 071-0-Reg-08-002643 од 28.01.2009. године.

Чланом 16. став 3. Закона о јавним путевима ("Службени гласник Републике Српске", 89/13), прописано је да управљање и повјеравање послова грађења, реконструкције, рехабилитације, одржавање и заштиту аутопутева и брзих путева врши Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука.

Влада Републике Српске је на 117. сједници, одржаној 23.03.2017. године, донијела Закључак број 04/1-012-2-733/17, којим је прецизирано да Влада Републике Српске даје сагласност за преговоре са Европском банком за обнову и развој за одобравање кредита по Пројекту изградње аутопута Бања Лука - Добој у износу од 10.000.000,00 евра за завршетак радова на реализацији пројекта и то за дионицу од Прњавора до Добоја (дионица D).

Крајњи корисник и дужник по кредиту биће Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука, а Република Српска је давалац гаранције.

У складу са наведеним Закључком Владе Републике Српске, корисник и инвеститор Пројекта изградње аутопута Бања Лука - Добој, у износу од 10.000.000,00 евра за завршетак радова на реализацији пројекта и то за дионицу од Прњавора до Добоја (дионица I) је Јавно предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука.

Када је у питању финансијска издашност за враћање кредита, корисник кредита је израдио студију оправданости, која доказује економску исплативост пројекта и могућност враћања кредита.

2) Информација о кредитној институцији

Давалац кредита је Европска банка за обнову и развој, са којом ће, у складу са Закључком Владе Републике Српске број 04/1-012-2-733/17 од 23.03.2017. године, преговоре у име Републике Српске водити тим, који чине представници Министарства финансија Републике Српске, Министарства саобраћаја и веза Републике Српске и Јавног предузеће "Аутопутеви Републике Српске" д.о.о. Бања Лука.

Такође, Закључком о измјени закључка број 04/1-012-2-733/17 од 23.03.2017. године, који је донесен на 143. сједници Владе Републике Српске, број 04/1-012-2-1834/17 дана 24.07.2017. године, укупна вриједност завршетка радова на реализацији пројекта је 57.000.000,00 евра и то: за дионицу од Прњавора до Добоја (дионица I), у износу од 25.000.000,00 евра и за дионицу од Бање Луке до Прњавора (дионица II) у износу од 32.000.000,00 евра.

Планирани извор финансирања су кредитна средства Европске банке за обнову и развој у износу од 10.000.000,00 евра и Европске инвестиционе банке у износу од 47.000.000,00 евра.

Кредити код обје банке ће се одобрити под истим индикативним условима, под којим је одобрено закључивање основних кредитних уговора за финансирање Пројекта код обје банке. (За ЕБРД предложени рок отплате је 15 година, грејс период 3 године а исти је урачунат у рок отплате, каматна стопа: шестомјесечни EURIBOR + 1%, једнократна провизија 1% и провизија на неискоришћена средства 0,5%.)

3) Информација о пројекту

Назив пројекта, који се планира финансирати кредитним средствима Европске банке за обнову и развој је "Пројекат изградње аутопута Бања Лука - Добој, дионица Прњавор - Добој, дужине 36,612 км, укључујући 22,627 км локалних путева".

Аутопут Бања Лука - Добој дио је европског пута Е-661, који припада сјеверно - јужној осовини (грана 2А будућег паневропског коридора 5С).

Укупна траса аутопута Бања Лука - Добој је дужине 71.912 метара, са четири саобраћајне траке, двије зауставне траке, раздјелним појасом и за брзину до 120 km/h.

Подијељена је у двије саобраћајно-функционалне цјелине, односно дионице и то: **дионица 1** (интеррегионални чвор Маховљани 1 Е-661), чвор Маховљани 2, до пред чвор Прњавор, од километра 0+000 до километра 35 + 300, дужине 35.300 метара и **дионица 2** - чвор Прњавор - чвор Јоховац -1 (интеррегионални чвор на коридору 5С - Јоховац 2 Е-73) од километра 35+300 до километра 71+912,52 дужине 36.612 км.

На дионици од Прњавора до Добоја изграђено је укупно 52 објекта.

Кредитна средства су намијењена за финансирање следећих компоненти:

- изградње главне трасе аутопута Бања Лука - Добој, дионица Прњавор - Добој, дужине 36,612 км,
- изградња локалних путева на дионици аутопута Бања Лука - Добој, дионица Прњавор - Добој, дужине 22,627 км,
- услуге стручно-техничког надзора на извођењу грађевинских радова код изградње аутопута Бања Лука - Добој, дионица Прњавор - Добој.

Циљ реализације наведеног пројекта је да се изградњом планиране аутопутне везе Бања Лука - Добој омогући попречно повезивање европског Е правца Е - 661 (Градишка - Бања Лука - Мркоњић Град - Ливно - Сплит) и коридора 5С (Шамац - Добој - Зеница - Сарајево - Мостар - Плоче), чиме ће се Република Српска укључити у развој путне инфраструктуре Босне и Херцеговине.

Шире гледано, изградња планираног пута уклапа се у тенденцију осавремењивања европских друмских веза.

Функционално, нова саобраћајница ће омогућити квалитетнију везу западних и источних дијелова Републике Српске, кроз боље услове одвијања саобраћаја. Изградњом нове саобраћајнице биће омогућено постизање већих брзина, мања потрошња горива, краће вријеме путовања, већи ниво безбједности у саобраћају, активирање свих потенцијала и ресурса у непосредној околини пута и у ширем окружењу са нагласком на туристичке потенцијале. Осим тога, изградњом овог путног правца биће омогућен уравнотежен развој подручја и размјештај становништва, развој мреже насеља и центара, подизање квалитете живота у другим урбаним и сеоским срединама.

Нове околности, због којих је затражено повећање кредитног задужења јесу додатни радови, независно електроенергетско напајање дуж трасе и други неподвижни радови.

4) Информација о подгаранцији

Будући да се зајмопримац не финансира из буџета, подгарант у наведеном кредитном споразуму је Република Српска.

Број 013-4130/17
07. септембра 2017. године

Директор
Душан Топић, с. р.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ

"AUTOPUTEVI REPUBLIKE SRPSKE" D.O.O.

Чланом 52. став 1. Закона о задужевању, дугу и гаранцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 52/05, 103/09 и 90/16), прописано је да зајмопримац или кредитна институција, која тражи гаранцију за зајам, суkladно са овим законом, подноси захтјев у писаној форми, уз обавезну документацију, са довољно детаља, како би Министарство могло процijenити финансијско стање зајмопримца и његову solventност.

Чланом 22. Закона о задужевању, дугу и гаранцијама РС ("Службени гласник РС", број 71/12 и 52/14), прописано је да се Република Српска може задуживати узимањем кредита од међународних финансијских институција, влада страних земаља и других иностраних кредитора, уколико за то постоји iskazan интерес владе, односно надлежних министарства, опћина, градова, фондова социјалне сигурности, Investiciono razvojne банке и фондова, којима она управља, јавних предузећа у Republici Српској, уз saglasnost Парламентарне скупштине БиХ, када је у складу Уставу БиХ, таква saglasnost потребна.

1. Информација о зајмопримцу

Јавно предузеће "Autoputevi Republike Srpske" друштво са ограниченом одговорношћу Banja Luka, основано је Одлуком Владе Републике Српске о оснивању Јавног предузећа "Autoputevi Republike Srpske", број 04/1-012-2323/06 од 10. 11. 2006. године ("Службени гласник Републике Српске", број 111/06), која је измijenjena Одлуком Владе Републике Српске о измјени и dopuni Одлуке о оснивању Јавног предузећа "Autoputevi Republike Srpske" број 04/1-012-2323/06 од 10.11.2006. године, број 04/1-012-2-30/09 од 15.01.2009. године ("Службени гласник Републике Српске", број 05/09), те Одлуком о промјени облика организовања Јавног предузећа "Autoputevi Republike Srpske" Banja Luka број 04/1-012-2-2859/11 од 15.12.2011. године ("Службени гласник Републике Српске", број 132/11).

Isto је регистровано код Основног суда у Banjoj Luci Рјешенјем број 071-0-Reg-08-002643 од 28.01.2009. године.

Чланом 16. став 5. Закона о јавним цестима ("Службени гласник РС", број 89/13), прописано је да управљање и повјеравање послова грађевина, реконструкције, rehabilitације, одржавања и заштите аутоцеста и брзих цеста врши Јавно предузеће "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

Влада Републике Српске је на 117. сједници, одржаној 23.3.2017. године donijela Закључак број 04/1-012-2-733/17, којим је precizirano да Влада Републике Српске даје saglasnost за pregovore са Европском bankom за обнову и развој за odobranje кредита по Пројекту изградње аутоцесте Banja Luka - Doboj, у износу од 10.000.000,00 eura за завршетак radova на реализацији пројекта и то за dionicu од Prnjavora до Doboja (dionica I).

Крајњи корисник и дужник по кредиту bit ће Јавно предузеће "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka, а Република Српска davalac гаранције.

Sukladno са наведеним Закључком Владе Републике Српске, корисник и инвеститор Пројекта изградње аутоцесте Banja Luka - Doboj, у износу од 10.000.000,00 eura за завршетак radova на реализацији пројекта и то за dionicu од Prnjavora до Doboja (dionica I) је Јавно предузеће "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

2. Информација о кредитној институцији

Davalac кредита је Европска banka за обнову и развој, s којом ће, sukladno са Закључком Владе Републике Српске број 04/1-012-2-733/17 од 23.3.2017. године, pregovore у име

Republike Srpske voditi tim, koji čine predstavnici Ministarstva finansija Republike Srpske, Ministarstva saobraćaja i veza Republike Srpske i Javnoj preduzeća "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

Također, Zaključkom o izmjeni zaključka broj 04/1-012-2-733/17 od 23.03.2017. godine, koji je donesen na 143. sjednici Vlade Republike Srpske, broj 04/1-012-2-1834/17 od 24.07.2017. godine, ukupna vrijednost završetka radova na realizaciji projekta je 57.000.000,00 eura i to: za dionicu od Prnjavora do Doboja (dionica I) u iznosu od 25.000.000,00 eura i za dionicu od Banje Luke do Prnjavora (dionica II) u iznosu od 32.000.000,00 miliona.

Planirani iznos financiranja su kreditna sredstva Europske banke za obnovu i razvoj u iznosu od 10.000.000,00 eura i Europske investicione banke u iznosu od 47.000.000,00 eura.

Kreditni kod obje banke će se odobriti pod istim indikativnim uvjetima, pod kojim je odobreno zaključivanje osnovnih kreditnih ugovora za financiranje Projekta kod obje banke. (Za EBRD predloženi rok otplate je 15 godina, grejs period 3 godine, a isti je uračunat u rok otplate, kamatna stopa: šestomjesečni EURIBOR+1%, jednokratna provizija 1% i provizija na neiskorištena sredstva 0,5%).

3. Informacija o projektu

Naziv projekta, koji se planira financirati kreditnim sredstvima Europske banke za obnovu i razvoj je "Projekat izgradnje autoceste Banja Luka - Doboj, dionica Prnjavor - Doboj, dužine 36,612 km, uključujući 22,627 km lokalnih puteva".

Autocesta Banja Luka - Doboj dio je evropskog puta E 661, koji pripada sjeverno-južnoj osovini (grana 2A budućeg panevropskog Koridora Vc).

Ukupna trasa autoceste Banja Luka - Doboj je dužine 71.912 metara, sa četiri saobraćajne trake, dvije zaustavne trake, razdjelnim pojasom i za brzinu do 120 km/h.

Podijeljena je u dvije saobraćajno-funkcionalne cjeline, odnosno dionice i to: **dionica I** (interregionalna petlja Mahovljani 1 E 661), petlja Mahovljani 2, do pred petlju Prnjavor, od kilometra 0+000 do kilometra 35+300, dužine 35.300 metara i **dionica II** – petlja Prnjavor - petlja Johovac -1 (interregionalna petlja na Koridoru Vc – Johovac 2 E 73) od kilometra 35+300 do kilometra 71+912,52, dužine 36.612 metara.

Na dionici od Prnjavora do Doboja izgrađeno je ukupno 52 objekta.

Kreditna sredstva su namijenjena za financiranje narednih komponenti:

- izgradnje glavne trase autoceste Banja Luka - Doboj, dionice Prnjavor - Doboj, dužine 36,612 km,
- izgradnja lokalnih puteva na dionici autoceste Banja Luka – Doboj, dionice Prnjavor - Doboj, dužine 22,627 km,
- usluge stručno-tehničkog nadzora na izvođenju građevinskih radova kod izgradnje autoceste Banja Luka - Doboj, dionica Prnjavor - Doboj.

Cilj realizacije navedenog projekta je da se izgradnjom planirane autocestovne veze Banja Luka - Doboj, omogućiti poprečno povezivanje evropskog pravca E 661 (Gradiška - Banja Luka - Mrkonjić Grad - Livno - Split) i Koridora Vc (Šamac - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar - Ploče), čime će se Republika Srpska uključiti u razvoj cestovne infrastrukture u BiH.

Šire gledano, izgradnja planirane ceste uklapa se u tendenciju osavremenjivanja evropskih cestovnih veza.

Funkcionalno, nova saobraćajnica će omogućiti kvalitetniju vezu zapadnih i istočnih dijelova Republike Srpske,

kroz bolje uslove odvijanja saobraćaja. Izgradnjom nove saobraćajnice, biće omogućeno postizanje većih brzina, manja potrošnja goriva, kraće vrijeme putovanja, veći nivo sigurnosti u saobraćaju, aktiviranje svih potencijala i resursa u neposrednoj okolini ceste i u širem okruženju, sa naglaskom na turističke potencijale. Pored toga, izgradnjom ovog saobraćajnog pravca, biti će omogućen uravnotežen razvoj područja i razmještaj stanovništva, razvoj mreže naselja i centara, podizanje kvaliteta života u drugim urbanim i seoskim sredinama.

Nove okolnosti, zbog kojih je zatraženo povećanje kreditnog zaduženja jesu dodatni radovi, neovisno elektroenergetsko napajanje duž trase i drugi nepredviđeni radovi.

4. Informacija o podgaranciji

Budući da se zajmoprimac ne financira iz budžeta, podgarant u navedenom kreditnom sporazumu je Republika Srpska.

Broj 013-4130/17
07. septembra 2017. godine

Direktor
Dušan Topić, s. r.

JAVNO PREDUZEĆE "AUTOPUTEVI REPUBLIKE SRPSKE" D.O.O.

Temeljem članka 52. stavak 1. Zakona o zaduživanju, dugu i jamstvima Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 52/05, 103/09 i 90/16), propisano je da zajmoprimac ili kreditna institucija, koja traži jamstvo za zajam, sukladno sa ovim zakonom, podnosi zahtjev u pisanoj formi, uz obveznu dokumentaciju, sa dovoljno pojedinosti, kako bi Ministarstvo moglo procijeniti finansijsko stanje zajmoprimalca i njegovu solventnost.

Temeljem članka 22. Zakona o zaduživanju, dugu i jamstvima RS ("Službeni glasnik RS", broj 71/12 i 52/14), propisano je da se Republika Srpska može zaduživati uzimanjem kredita od međunarodnih finansijskih institucija, vlada stranih zemalja i drugih inozemnih kreditora, ukoliko za to postoji iskazan interes vlade, odnosno nadležnih ministarstva, općina, gradova, fondova socijalne skrbi, Investiciono razvojne banke i fondova, kojima ona upravlja, javnih poduzeća u Republici Srpskoj, uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH, kada je, sukladno Ustavu BiH, takva suglasnost potrebna.

1. Informacija o zajmoprimcu

Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" društvo sa ograničenom odgovornošću Banja Luka, osnovano je Odlukom Vlade Republike Srpske o osnivanju Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske", broj 04/1-012-2323/06 od 10.11.2006. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 111/06), koja je izmijenjena Odlukom Vlade Republike Srpske o izmjeni i dopuni Odluke o osnivanju Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske", broj 04/1-012-2323/06 od 10.11.2006. godine, broj 04/1-012-2-30/09 od 15.01.2009. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 05/09), te Odlukom o promjeni oblika organizovanja Javnog poduzeća "Autoputevi Republike Srpske" Banja Luka broj 04/1-012-2-2859/11 od 15.12.2011. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 132/11). Isto je registrirano kod Osnovnog suda u Banjoj Luci Rješenjem broj 071-0-Reg-08-002643 od 28.01.2009. godine.

Temeljem članka 16. stavak 5. Zakona o javnim cestama ("Službeni glasnik RS", broj 89/13), propisano je da upravljanje i povjeravanje poslova građenja, rekonstrukcije, rehabilitacije, održavanja i zaštite autocesta i brzih cesta vrši Javno poduzeće

"Autoputevi Republike Srpske" društvo sa ograničenom odgovornošću Banja Luka.

Vlada Republike Srpske je na 117. sjednici, održanoj 23.3.2017. godine donijela Zaključak broj 04/1-012-2-733/17, kojim je precizirano da Vlada Republike Srpske daje suglasnost za pregovore sa Europskom bankom za obnovu i razvoj za odobravanje kredita po Projektu izgradnje autoceste Banja Luka - Doboj, u iznosu od 10.000.000,00 eura za završetak radova na realizaciji projekta i to za dionicu od Prnjavora do Doboja (dionica I).

Krajnji korisnik i dužnik po kreditu biti će Javno preduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka, a Republika Srpska davalac jamstva.

Sukladno sa navedenim Zaključkom Vlade Republike Srpske, korisnik i investitor Projekta izgradnje autoceste Banja Luka - Doboj, u iznosu od 10.000.000,00 eura za završetak radova na realizaciji projekta i to za dionicu od Prnjavora do Doboja (dionica I) je Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka.

2. Informacija o kreditnoj instituciji

Davalac kredita je Europska banka za obnovu i razvoj, s kojom su, sukladno Zaključku Vlade Republike Srpske broj 04/1-012-2-732/17 od 23.3.2017. godine, Ministarstvo financija Republike Srpske, Ministarstvo prometa i veza Republike Srpske i Javno poduzeće "Autoputevi Republike Srpske" d.o.o. Banja Luka, započeli suradnju, tj. pregovore oko odobravanja kredita za realizaciju Projekta.

Također, Zaključkom o izmjeni zaključka broj 04/1-012-2-733/17 od 23.03.2017. godine, koji je donesen na 143. sjednici Vlade Republike Srpske, broj 04/1-012-2-1834/17 od 24.07.2017. godine, ukupna vrijednost završetka radova na realizaciji projekta je 57.000.000,00 eura i to: za dionicu od Prnjavora do Doboja (dionica I) u iznosu od 25.000.000,00 eura i za dionicu od Banje Luke do Prnjavora (dionica II) u iznosu od 32.000.000,00 miliona.

Planirani iznos financiranja su kreditna sredstva Europske banke za obnovu i razvoj u iznosu od 10.000.000,00 eura i Europske investicione banke u iznosu od 47.000.000,00 eura.

Kreditni kod obje banke odobriti će se pod istim indikativnim uvjetima, pod kojim je odobreno zaključivanje temeljnih kreditnih ugovora za financiranje Projekta kod obje banke. (Za EBRD predloženi rok otplate je 15 godina, grejs period 3 godine, a isti je uračunat u rok otplate, kamatna stopa: šestomjesečni EURIBOR+1%, jednokratna provizija 1% i provizija na neiskorištena sredstva 0,5%).

3. Informacije o projektu

Naziv projekta, koji se planira financirati kreditnim sredstvima Europske banke za obnovu i razvoj je "Projekat izgradnje autoceste Banja Luka – Doboj, dionica Prnjavor - Doboj, dužine 36,612 km, uključujući 22,627 km lokalnih puteva".

Autocesta Banja Luka - Doboj dio je europskog pravca E 661, koji pripada sjeverno-južnoj osovini (grana 2A budućeg panevropskog Koridora Vc).

Ukupna trasa autoceste Banja Luka - Doboj je dužine 71.912 metara, sa četiri saobraćajne trake, dvije zaustavne trake, razdjelnim pojasom i za brzinu do 120 km/h.

Podijeljena je u dvije saobraćajno-funkcionalne cjeline, odnosno dionice i to: **dionica I** (interregionalna petlja Mahovljani 1 E 661), petlja Mahovljani 2, do pred petlju Prnjavor, od kilometra 0+000 do kilometra 35+300, dužine 35.300 metara i **dionica II** - petlja Prnjavor - petlja Johovac -1 (interregionalna petlja na koridoru Vc - Johovac 2 E 73) od kilometra 35+300 do kilometra 71+912,52, dužine 36.612 metara.

Na dionici od Prnjavora do Doboja izgrađeno je ukupno 52 objekta.

Kreditna sredstva su namijenjena za financiranje narednih komponenti:

- izgradnje glavne trase autoceste Banja Luka - Doboj, dionice Prnjavor - Doboj, dužine 36,612 km,
- izgradnja lokalnih puteva na dionici autoceste Banja Luka - Doboj, dionice Prnjavor - Doboj, dužine 22,627 km,
- usluge stručno-tehničkog nadzora na izvođenju građevinskih radova kod izgradnje autoceste Banja Luka - Doboj, dionica Prnjavor - Doboj.

Cilj realizacije navedenog projekta je da se izgradnjom planirane autocestovne veze Banja Luka - Doboj, omogućiti poprečno povezivanje evropskog pravca E 661 (Gradiška - Banja Luka - Mrkonjić Grad - Livno - Split) i Koridora Vc (Šamac - Doboj - Zenica - Sarajevo - Mostar - Ploče), čime će se Republika Srpska uključiti u razvoj cestovne infrastrukture u BiH.

Šire gledano, izgradnja planirane ceste uklapa se u tendenciju osavremenjivanja evropskih cestovnih veza.

Funkcionalno, nova saobraćajnica će omogućiti kvalitetniju vezu zapadnih i istočnih dijelova Republike Srpske, kroz bolje uslove odvijanja saobraćaja. Izgradnjom nove saobraćajnice, biće omogućeno postizanje većih brzina, manja potrošnja goriva, kraće vrijeme putovanja, veći nivo sigurnosti u saobraćaju, aktiviranje svih potencijala i resursa u neposrednoj okolini ceste i u širem okruženju, sa naglaskom na turističke potencijale. Pored toga, izgradnjom ovog saobraćajnog pravca, biti će omogućen uravnotežen razvoj područja i razmještaj stanovništva, razvoj mreže naselja i centara, podizanje kvaliteta života u drugim urbanim i seoskim sredinama.

Nove okolnosti, zbog kojih je zatraženo povećanje kreditnog zaduženja jesu dodatni radovi, neovisno elektroenergetsko napajanje duž trase i drugi nepredviđeni radovi.

4. Informacija o podjamstvu

Budući da se zajmoprimac ne financira iz proračuna, podjamac u navedenom kreditnom sporazumu je Republika Srpska.

Broj 013-4029/17
31. kolovoza 2017. godine

Direktor
Dušan Topić, v. r.

АГЕНЦИЈА ЗА ЛИЈЕКОВЕ И МЕДИЦИНСКА СРЕДСТВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1120

На основу члана 77. Закона о лијековима и медицинским средствима ("Службени гласник БиХ", бр. 58/08), Агенција за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине објављује

СПИСАК

ЛИЈЕКОВА КОЈИМА ЈЕ ИЗДАТА ДОЗВОЛА ЗА СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ НА ТРЖИШТЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Рб.	Заштитени назив лијека	Произвођач (административно сједиште)	ИНН	Облик лијека	Доза	Садржај оригиналног паковања	Режим издавања	Број рјешења	Датум рјешења	Рјешење важи до
1	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	10 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-6706/16	03.04.2017.	02.04.2022.
2	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	15 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-1030/17	03.04.2017.	02.04.2022.
3	PARACETAMOL AMSAL	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4723/17	18.07.2017.	17.07.2022.
4	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	20 tableta	Rp	04-07.3-1-5082/16	23.05.2017.	22.05.2022.
5	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	30 tableta	Rp	04-07.3-1-5083/16	23.05.2017.	22.05.2022.
6	LYSOBACT	BOSNALIJEK d.d.	lizozim, piridoksin	komprimovana lozenga	20 mg + 10 mg	50 komprimovanih lonzengi	BRp	04-07.3-1-8178/16	25.04.2017.	24.04.2022.
7	PARACETAMOL BOSNALIJEK	BOSNALIJEK d.d.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-602/17	24.05.2017.	23.05.2022.
8	TRIAx	BOSNALIJEK d.d.	ceftriakson	prašak za otopinu za injekciju	1 g	50 bočica sa po 1 g praška za injekciju	ZU	04-07.3-1-8828/16	20.06.2017.	19.06.2022.
9	RHINORELIEF	JADRAN-Galenski laboratorij d.d.	ibupeofen, pseuduefedrin	tableta	200 mg + 30 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4559/16	07.04.2017.	06.04.2022.
10	TRIMETACOR MR	LABORMED- PHARMA S.A.	trimetazidin	tableta sa prilagođenim oslobađanjem	35 mg	60 tableta sa prilagođenim oslobađanjem	Δ Rp	04-07.3-1-9057/16	28.04.2017.	27.04.2022.
11	ALENSUN	LEK farmacevtska družba d.d.	alendronska kiselina, holekalciferol	tableta	70 mg + 140 µg	4 tablete	Rp	04-07.3-1-8121/16	03.05.2017.	02.05.2022.
12	FLUIMUKAN	LEK farmacevtska družba d.d.	acetilcistein	oralni rastvor	20 mg / 1 mL	200 ml oralnog rastvora u staklenoj boci, u kutiji	BRp	04-07.3-1-4977/16	15.05.2017.	14.05.2022.
13	LEKADOL FORTE	LEK farmacevtska družba d.d.	paracetamol	tableta	1000 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4976/16	28.04.2017.	27.04.2022.
14	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 10 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2665/16	06.04.2017.	05.04.2022.
15	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2666/16	06.04.2017.	05.04.2022.
16	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2667/16	06.04.2017.	05.04.2022.
17	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	10 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2668/16	06.04.2017.	05.04.2022.
18	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	10 mg + 40 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2669/16	06.04.2017.	05.04.2022.
19	ROSACTA	MEDIS d.o.o.	etarsko ulje ruzmarina	krema	100 mg / 1 g	90 g kreme u Alu- tubi	BRp	04-07.3-1-7360/16	03.04.2017.	02.04.2022.
20	KEYTRUDA	MERCK SHARP & DOHME BV	pembrolizumab	koncentrat za rastvor za infuziju	25 mg / 1 mL	1 staklena bočica od 10 ml sa 4 ml koncentrata za rastvor za infuziju	ZU	04-07.3-1-447/17	28.04.2017.	27.04.2022.
21	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	100 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 ml rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-266/17	28.04.2017.	27.04.2022.

22	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	200 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 ml rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-267/17	28.04.2017.	27.04.2022.
23	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	200 mg / 1 kesica	20 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7125/15	18.04.2017.	17.04.2022.
24	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	600 mg / 1 kesica	10 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7126/15	18.04.2017.	17.04.2022.
25	ELIQUIS	PFIZER LUXEMBOURG SARL	apiksaban	filmom obložena tableta	2, 5 mg	20 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2241/17	18.07.2017.	17.07.2022.
26	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	100 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7915/16	18.04.2017.	17.04.2022.
27	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	150 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7900/16	18.04.2017.	17.04.2022.
28	PARACETAMOL ZADA	ZADA PHARMACEUTICALS D.O.O.	paracetamol	tableta	500 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4906/16	14.06.2017.	13.06.2022.

1. У случају да прије истека периода важности наступе ограничења за употребу неког од наведених лијекова, Агенција за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине ће објавити измјену овог списка.

Број 10-02.3-4939/17
09. октобра 2017. године
Бања Лука

В. д. директор
Др Александар Золак, с. р.

Na osnovu člana 77. Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", br. 58/08), Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine objavljuje

SPISAK

LIJEKOVA KOJIMA JE IZDATA DOZVOLA ZA STAVLJANJE U PROMET NA TRŽIŠTE BOSNE I HERCEGOVINE

Rb.	Zaštićeni naziv lijeka	Proizvođač (administrativno sjedište)	INN	Oblik lijeka	Doza	Sadržaj originalnog pakovanja	Režim izdavanja	Broj rješenja	Datum rješenja	Rješenje važi do
1	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	10 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-6706/16	03.04.2017	02.04.2022
2	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	15 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-1030/17	03.04.2017	02.04.2022
3	PARACETAMOL AMSAL	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4723/17	18.07.2017	17.07.2022
4	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	20 tableta	Rp	04-07.3-1-5082/16	23.05.2017	22.05.2022
5	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	30 tableta	Rp	04-07.3-1-5083/16	23.05.2017	22.05.2022
6	LYSOBACT	BOSNALIJEK d.d.	lizozim, piridoksin	komprimovana lozenga	20 mg + 10 mg	50 komprimovanih lonzeni	BRp	04-07.3-1-8178/16	25.04.2017	24.04.2022
7	PARACETAMOL BOSNALIJEK	BOSNALIJEK d.d.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-602/17	24.05.2017	23.05.2022
8	TRIAX	BOSNALIJEK d.d.	ceftriakson	prašak za otopinu za injekciju	1 g	50 bočica sa po 1 g praška za injekciju	ZU	04-07.3-1-8828/16	20.06.2017	19.06.2022
9	RHINORELIEF	JADRAN-Galenski laboratorij d.d.	ibupeofen, pseuduefedrin	tableta	200 mg + 30 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4559/16	07.04.2017	06.04.2022
10	TRIMETACOR MR	LABORMED-PHARMA S.A.	trimetazidin	tableta sa prilagođenim oslobađanjem	35 mg	60 tableta sa prilagođenim oslobađanjem	Δ Rp	04-07.3-1-9057/16	28.04.2017	27.04.2022
11	ALENSUN	LEK farmacevtska družba d.d.	alendronska kiselina, holekalciferol	tableta	70 mg + 140 µg	4 tablete	Rp	04-07.3-1-8121/16	03.05.2017	02.05.2022
12	FLUIMUKAN	LEK farmacevtska družba d.d.	acetilcistein	oralni rastvor	20 mg / 1 mL	200 ml oralnog rastvora u staklenoj boci, u kutiji	BRp	04-07.3-1-4977/16	15.05.2017	14.05.2022
13	LEKADOL FORTE	LEK farmacevtska družba d.d.	paracetamol	tableta	1000 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4976/16	28.04.2017	27.04.2022

14	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastat in, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 10 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2665/16	06.04.2017	05.04.2022
15	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastat in, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2666/16	06.04.2017	05.04.2022
16	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastat in, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2667/16	06.04.2017	05.04.2022
17	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	10 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2668/16	06.04.2017	05.04.2022
18	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	10 mg + 40 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2669/16	06.04.2017	05.04.2022
19	ROSACTA	MEDIS d.o.o.	etarsko ulje ruzmarina	krema	100 mg / 1 g	90 g kreme u Alu- tubi	BRp	04-07.3-1-7360/16	03.04.2017	02.04.2022
20	KEYTRUDA	MERCK SHARP & DOHME BV	pembrolizumab	koncentrat za rastvor za infuziju	25 mg / 1 mL	1 staklena bočica od 10 ml sa 4 ml koncentrata za rastvor za infuziju	ZU	04-07.3-1-447/17	28.04.2017	27.04.2022
21	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	100 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 ml rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-266/17	28.04.2017	27.04.2022
22	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	200 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 ml rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-267/17	28.04.2017	27.04.2022
23	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	200 mg / 1 kesica	20 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7125/15	18.04.2017	17.04.2022
24	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	600 mg / 1 kesica	10 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7126/15	18.04.2017	17.04.2022
25	ELIQUIS	PFIZER LUXEMBOURG SARL	apiksaban	filmom obložena tableta	2,5 mg	20 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2241/17	18.07.2017	17.07.2022
26	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	100 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7915/16	18.04.2017	17.04.2022
27	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	150 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7900/16	18.04.2017	17.04.2022
28	PARACETAMOL ZADA	ZADA PHARMACEUTICALS D.O.O.	paracetamol	tableta	500 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4906/16	14.06.2017	13.06.2022

1. U slučaju da prije isteka perioda važnosti nastupe ograničenja za upotrebu nekog od navedenih lijekova, Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine će objaviti izmjenu ovog spiska.

Broj 10-02.3-4939/17
09. oktobra 2017. godine
Banja Luka

V. d. direktor
Dr. Aleksandar Zolak, s. r.

Na osnovi članka 77. Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima ("Službeni glasnik BiH", br. 58/08), Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine objavljuje

POPIS

LIJEKOVA KOJIMA JE IZDATA DOZVOLA ZA STAVLJANJE U PROMET NA TRŽIŠTE BOSNE I HERCEGOVINE

Rb.	Zaštićeni naziv lijeka	Proizvođač (administrativno sjedište)	INN	Oblik lijeka	Doza	Sadržaj originalnog pakovanja	Režim izdavanja	Broj rješenja	Datum rješenja	Rješenje važi do
1	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	10 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-6706/16	03.04.2017	02.04.2022
2	ARIPREXA	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	aripiprazol	tableta	15 mg	30 tableta	▲ Rp	04-07.3-1-1030/17	03.04.2017	02.04.2022

3	PARACETAMOL AMSAL	AMSAL PHARMACEUTICALS d.o.o.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4723/17	18.07.2017	17.07.2022
4	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	20 tableta	Rp	04-07.3-1-5082/16	23.05.2017	22.05.2022
5	EPRIL DUO	BOSNALIJEK d.d.	enalapril, hidrohlorotiazid	tableta	20 mg + 12.5 mg	30 tableta	Rp	04-07.3-1-5083/16	23.05.2017	22.05.2022
6	LYSOBACT	BOSNALIJEK d.d.	lizozim, piridoksin	komprimovana lozenga	20 mg + 10 mg	50 komprimovanih lonzengi	BRp	04-07.3-1-8178/16	25.04.2017	24.04.2022
7	PARACETAMOL BOSNALIJEK	BOSNALIJEK d.d.	paracetamol	tableta	500 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-602/17	24.05.2017	23.05.2022
8	TRIAx	BOSNALIJEK d.d.	ceftriakson	prašak za otopinu za injekciju	1 g	50 bočica sa po 1 g praška za injekciju	ZU	04-07.3-1-8828/16	20.06.2017	19.06.2022
9	RHINORELIEF	JADRAN-Galenski laboratorij d.d.	ibupeofen, pseuduefedrin	tableta	200 mg + 30 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4559/16	07.04.2017	06.04.2022
10	TRIMETACOR MR	LABORMED- PHARMA S.A.	trimetazidin	tableta sa prilagođenim oslobađanjem	35 mg	60 tableta sa prilagođenim oslobađanjem	Δ Rp	04-07.3-1-9057/16	28.04.2017	27.04.2022
11	ALENSUN	LEK farmacevtska družba d.d.	alendronska kiselina, holekalciferol	tableta	70 mg + 140 µg	4 tablete	Rp	04-07.3-1-8121/16	03.05.2017	02.05.2022
12	FLUIMUKAN	LEK farmacevtska družba d.d.	acetilcistein	oralni rastvor	20 mg / 1 mL	200 ml oralnog rastvora u staklenoj boci, u kutiji	BRp	04-07.3-1-4977/16	15.05.2017	14.05.2022
13	LEKADOL FORTE	LEK farmacevtska družba d.d.	paracetamol	tableta	1000 mg	10 tableta	BRp	04-07.3-1-4976/16	28.04.2017	27.04.2022
14	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindo pril	filmom obložena tableta	5 mg + 10 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2665/16	06.04.2017	05.04.2022
15	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 5 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2666/16	06.04.2017	05.04.2022
16	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastat in, perindopril	filmom obložena tableta	5 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2667/16	06.04.2017	05.04.2022
17	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindo pril	filmom obložena tableta	10 mg + 20 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2668/16	06.04.2017	05.04.2022
18	LIPERTANCE	LES LABORATOIRES SERVIER	amlodipin, atorvastatin, perindopril	filmom obložena tableta	10 mg + 40 mg + 10 mg	30 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2669/16	06.04.2017	05.04.2022
19	ROSACTA	MEDIS d.o.o.	etarsko ulje ruzmarina	krema	100 mg / 1 g	90 g kreme u Alu- tubi	BRp	04-07.3-1-7360/16	03.04.2017	02.04.2022
20	KEYTRUDA	MERCK SHARP & DOHME BV	pembrolizumab	koncentrat za rastvor za infuziju	25 mg / 1 mL	1 staklena bočica od 10 ml sa 4 ml koncentrata za rastvor za infuziju	ZU	04-07.3-1-447/17	28.04.2017	27.04.2022
21	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	100 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 mL rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-266/17	28.04.2017	27.04.2022
22	OCTANATE LV	OCTAPHARMA AG	faktor koagulacije VIII, humani	prašak i rastvarač za rastvor za injekciju	200 i.j./1 mL	dvije kartonske kutije spojene prozirnom trakom u jedno pakovanje; 1 bočica sa praškom, 1 bočica sa 5 mL rastvarača, 1 šprica, 1 set za prenos Mix2Vial, 1 set za injekciju, 2 alkoholna tupfera	ZU	04-07.3-1-267/17	28.04.2017	27.04.2022
23	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	200 mg / 1 kesica	20 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7125/15	18.04.2017	17.04.2022
24	ACECYS	PHARMAVISION EUROPE LTD.	acetilcistein	prašak za oralni rastvor	600 mg / 1 kesica	10 kesica sa praškom za oralni rastvor	BRp	04-07.3-1-7126/15	18.04.2017	17.04.2022
25	ELIQUIS	PFIZER LUXEMBOURG SARL	apiksaban	filmom obložena tableta	2,5 mg	20 filmom obloženih tableta	Rp	04-07.3-1-2241/17	18.07.2017	17.07.2022

26	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	100 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7915/16	18.04.2017	17.04.2022
27	VARLOTA	REMEDICA Ltd.	erlotinib	film tableta	150 mg	30 film tableta	Rp	04-07.3-1-7900/16	18.04.2017	17.04.2022
28	PARACETAMOL ZADA	ZADA PHARMACEUTICALS D.O.O.	paracetamol	tableta	500 mg	20 tableta	BRp	04-07.3-1-4906/16	14.06.2017	13.06.2022

1. U slučaju da prije isteka perioda važnosti nastupe ograničenja za upotrebu nekog od navedenih lijekova, Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine će objaviti izmjenu ovog spiska.

Broj 10-02.3-4939/17
09. listopada 2017. godine
Banja Luka

V. d. ravnatelj
Dr. Aleksandar Zolak, v. r.

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1121

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 204/15**, рјешавајући апелацију **Росе Владичић**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине - пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 11. октобра 2017. године донио

је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Росе Владичић**.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Требињу број 15 0 У 002221 14 У од 16. децембра 2014. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Требињу, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу с чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Требињу да, у складу с чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Роса Владичић (у даљњем тексту: апеланткиња), коју заступа Миле Чајевић, адвокат из Фоче, поднијела је 15. јануара 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Требињу (у даљњем тексту: Окружни суд) број 15 0 У 002221 14 У од 16. децембра 2014. године, Рјешења Министарства правде Републике Српске (у даљњем тексту: Министарство) број 08.030/059-

4385/14 од 14. јула 2014. године и Рјешења Казнено-поправног завода Фоча (у даљњем тексту: КПЗ) број 01-431/14 од 25. јуна 2014. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Министарства и КПЗ-а затражено је 20. децембра 2016. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Уставни суд је, на основу члана 34 Правила Уставног суда, 17. јула 2017. године од Народне скупштине Републике Српске и Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске затражио одговор и тумачење одредбе члана 42 став 2 Закона о пензијском и инвалидском осигурању (у даљњем тексту: Закон о ПИО).

4. Окружни суд и Министарство доставили су одговоре на апелацију 29. децембра 2016. године, а КПЗ 4. јануара 2017. године. Народна скупштина Републике Српске и Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске доставили су одговоре 1. односно 21. августа 2017. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Апеланткиња је била запослена у КПЗ-у на пословима социјалног радника. По занимању је дипломирани специјални педагог (висока стручна спрема).

7. Рјешењем КПЗ-а број 01-431/14 од 25. јуна 2014. године апеланткињи је 15. јула 2014. године престао радни однос на пословима социјалног радника јер је испунила услове за остваривање права на пензију. У образложењу рјешења је наведено да је апеланткиња 15. јула 2014. године навршила 60 година, пет мјесеци и седам дана живота и 38 година, пет мјесеци и 27 дана стажа осигурања. Полазећи од одредби члана 35 став 1 тачка г) Закона о извршењу кривичних санкција Републике Српске (у даљњем тексту: ЗИКС) у вези с чланом 7 Закона о измјенама и допунама ЗИКС-а и на основу члана 42 став 2 Закона о ПИО, директор КПЗ-а донио је наведено рјешење којим апеланткињи престаје радни однос.

8. Апеланткиња се против рјешења КПЗ-а жалила Министарству које је Рјешењем број 08.030/059-4385/14 од 14. јула 2014. године апеланткињину жалбу одбило као неосновану. У образложењу рјешења Министарство је навело да је првостепени орган доносећи оспорено рјешење правилно примијенио позитивноправне прописе.

9. Одлучујући о апеланткињиној тужби којом је покренула управни спор против другостепеног рјешења Министарства, Окружни суд је донио Пресуду број 15 0 У 002221 14 У од 16. децембра 2014. године којом је тужбу одбио као неосновану.

10. У образложењу пресуде је наведено да је апеланткиња у тужби истакла да је доношењем

првостепеног и другостепеног управног акта постала жртва дискриминације забрањене чланом 10 Устава Републике Српске и другим инструментима за заштиту људских права, с обзиром на то да је одредбама члана 42 став 2 Закона о ПИО у вези с чланом 7 Закона о измјенама и допунама ЗИКС-а као жена доведена у неравноправан положај у односу на мушкарце. Наведено је да је апеланткиња у тужби истакла да јој у конкретном случају престанак радног односа зависи директно од воље послодавца, који својом вољом бира и одлучује да ли ће, када и којој од радница и према којем основу донијети рјешење о престанку радног односа, односно да ли ће донијети рјешење по којем радници престаје радни однос када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања (члан 42 став 2 Закона о ПИО) или ће оставити радницу у радном односу док не наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа (по члану 42 став 1 Закона о ПИО). Даље је наведено да апеланткиња сматра да су мушкарци запослени у КПЗ-у стављени у повољнији (привилеговани) положај у односу на жене, јер мушкарцима радни однос престаје након испуњења законских услова, односно независно од воље послодавца, што значи да могу радити до остваривања права на "пуну" пензију.

11. Окружни суд је утврдио да су првостепени и другостепени управни акти, који чине правно јединство, правилни и законити. Утврђено је да је директор КПЗ-а, у складу с одредбама ЗИКС-а, одлучивао о апеланткињиним радноправном статусу и на основу измијењене одредбе члана 35 став 1 тачка г) ЗИКС-а донио рјешење о престанку радног односа апеланткињи, јер је испунила услове за остваривање права на старосну пензију, у складу с прописима који уређују област пензијског и инвалидског осигурања. Такође је утврђено да је другостепени орган одлучујући о апеланткињиној жалби изјављеној против наведеног рјешења правилно поступио када је жалбу одбио као неосновану, сматрајући да је првостепено рјешење продукт потпуно и тачно утврђеног чињеничног стања и правилне примјене закона. У односу на наводе тужбе да су првостепена и другостепена одлука туженог дискриминисале апеланткињу по основу пола, те да је као жена доведена у неравноправан положај у односу на мушкарце, јер јој радни однос у наведеном случају зависи директно од воље послодавца, што може довести у ситуацију произвољности у примјени прописа и довести једну групу радника у повољнији положај у односу на другу, Окружни суд је закључио да истакнути наводи нису основани. Наведено је да су одредбом члана 35 ЗИКС-а прописани услови под којима запосленом у установи престаје радни однос, па је један од њих и испуњење услова за остваривање права на старосну пензију. Тачно је, како је даље истакнуто, да је Закон о ПИО предвидио различиту могућност остваривања права на старосну пензију по основу пола на начин што је одредио права на старосну пензију са 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања (члан 41) или 60 година живота и 40 година пензијског стажа (члан 42 став 1), а при том је прописао да осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања.

12. Окружни суд је истакао да дискриминација у суштини представља неоправдану повреду принципа једнаких права и обавеза, међутим, постоје и случајеви оправдане и дозвољене повреде тог принципа, а што се постиже како прописима тако и мјерама и праксом којом се одређене групе стављају у другачији положај, тако што им

се омогућава лакше остваривање неких права. Ради се о мјерама које имају оправдан циљ и њихова суштина је да нису неправедне. Истакнуто је да Закон о забрани дискриминације предвиђа изузетке од принципа једнаког поступања, па прописује да се законске мјере и радње неће сматрати дискриминационим када се своде на неповољно разликовање или различито поступање ако су засноване на објективној и разумној оправданости. Ради се о посебним мјерама које се спроводе ради потицања стварне једнакости односно посебним позитивним мјерама које подразумевају намјерно давање предности некој групи ради отклањања стварне неједнакости, односно о смањењу постојеће неједнакости у друштву. Закључено је да прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију за жене представља позитивну односно обрнуту дискриминацију, односно афирмативну акцију која у суштини не представља дискриминацију већ управо дозвољен изузетак од принципа једнаког поступања. Имајући у виду наведено, Окружни суд је сматрао да нису основане тврдње из тужбе да је доношењем оспореног рјешења апеланткиња постала жртвом дискриминације.

13. Код таквог стања ствари, по оцјени Окружног суда, нису остварени разлози из члана 10 Закона о управним споровима за поништење оспореног акта, те је апеланткињина тужба одбијена као неоснована, сходно члану 31 ст. 1 и 2 истог закона.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апеланткиња сматра да су јој оспореним одлукама повријеђена права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, затим право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и имовину, затим члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, као и право из чл. 6 и 7 (а), (i) и (ii) Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима (у даљњем тексту: Међународни пакт) и права из члана 5 (е) и (и) Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације. Истакла је да јој је право на правично суђење повријеђено због произвољне примјене материјалног права, укључујући и повреду принципа владавине права и правне сигурности као аспеката права на правично суђење. Надаље је истакла да јој је право на имовину повријеђено јер је "умањена или непуна пензија" коју је апеланткиња остварила знатно нижа од плате коју би примала да је остала у радном односу, а плата је несумњиво имовина која ужива заштиту члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Затим, апеланткиња сматра да јој је повријеђено право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције по основу полне припадности, а у вези с правом на правично суђење и имовину, као и право на општу забрану дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Такође, сматра да јој је повријеђено и право на рад загарантовано Међународним пактом због дискриминације на полној основу.

15. У исцрпној апелацији апеланткиња је истакла да је чланом 42 став 2 Закона о ПИО прописано да осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања, те да се наведена законска

одредба односи искључиво на жене. Међутим, када се та законска одредба доведе у контекст с цитираном одредбом ЗИКС-а, по апеланткињином мишљењу, јасно је да је апеланткиња као жена стављена у неравноправан положај у односу на мушкарце. Истакла је да је у конкретном случају КПЗ као њен послодавац произвољно примијенио материјално право када је закључио да је апеланткињи престао радни однос јер је испунила услове за пензију из члана 42 став 2 Закона о ПИО. За разлику од жена, мушкарцима запосленим у КПЗ-у радни однос престаје након испуњења законских услова за одлазак у старосну пензију (60 година живота и 40 година пензијског стажа из члана 42 став 1 Закона о ПИО), дакле, како сматра апеланткиња, независно од воље послодавца. То, по апеланткињином мишљењу, значи да они могу радити до остваривања права на "пуну" пензију, за разлику од запослених жена којим престанак радног односа, а тиме и право на остваривање "пуне" пензије, зависи од воље послодавца. Како се у конкретном случају обе групе лица, и мушкарци и жене, налазе у истој чињенично правној ситуацији, између осталог и због тога што су сви запослени у истој јавној установи, апеланткиња закључује да је она као жена жртва забрањене дискриминације по полном основу, јер је стављена у неравноправан дискриминирајући положај у односу на мушкарце. У односу на тврдње Окружног суда дате у образложењу оспорене пресуде да прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију за жене представља позитивну односно афирмативну акцију, апеланткиња наводи да право жена да могу раније отићи у старосну пензију јесте њихова привилегија, али само под условом ако је апеланткињи као жени дато законско право да она својом вољом одлучује да ли ће ту привилегију користити или не, а не да о њеној привилегији одлучује послодавац својом вољом. У супротном, апеланткињина повластица постаје послодавчево право (а не њезина привилегија), које он може искористити и када апеланткињи није у интересу да признату повластицу користи, као што се у конкретном случају и десило.

16. Апеланткиња се позвала и на чл. 2 и 6 став 1 тачка а. Закона о забрани дискриминације, као и на чл. 2 став 1 и 13 Закона о равноправности сполова у БиХ.

б) Одговор на апелацију

17. Окружни суд је истакао да у поступку пред тим судом нису повријеђена апеланткињина уставна права на која се позвала у апелацији. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

18. Министарство је у одговору на апелацију навело да се тај орган приликом доношења оспорене одлуке кретао у границама овлашћења прописаних цитираним законима, из чега произилази да нису основани наводи о повреди права на која се апеланткиња позвала у апелацији.

19. У одговору на апелацију КПЗ је између осталог истакао да полна дискриминација предвиђена чланом 42 став 2 Закона о ПИО има оправдан циљ и да њена суштина није неправедна. Наведено је да су жене као радници поред радног односа предодређене рађању и доношењу потомства, те их је законодавац ставио у другачији повлашћени положај који им омогућава лакше остваривање права из радног односа. Стога прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију за жене представља афирмативну акцију, односно дозвољен изузетак од принципа једнаког поступања. Наведено је, како је даље истакнуто, предвиђено и у Закону о забрани дискриминације БиХ гдје је прописано да се

одређене мјере и радње неће сматрати дискриминацијом осим ако су засноване на објективној и разумној оправданости. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

20. Народна скупштина Републике Српске је у одговору истакала да је основни разлог и сврха одредбе члана 42 став 2 Закона о ПИО "цјелиходна процјена законодавца да је, с обзиром на значај, улогу и положај жене у друштву, оправдано прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију у односу на општи услов за остваривање тог права, односно 65 година живота и 15 година радног стажа осигурања. Прописивање повољнијих услова, како је наведено, не представља дискриминацију осигураника жене, него даје могућност ранијег остваривања права на старосну пензију коју осигураник жена може да користи, али није обавезна да то учини".

21. Министарство рада и борачко-инвалидске заштите навело је да прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију у односу на општи услов (65 година живота и 15 година стажа осигурања) "не представља дискриминацију осигураника жене, него даје могућност ранијег остваривања права на старосну пензију коју осигураник жена може да користи, али није обавезна да то учини". Сматрају да у конкретном случају проблем може да буде основ за престанак радног односа у смислу ЗИКС-а.

V. Релевантни прописи

22. У Закону о извршењу кривичних санкција Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 12/10 и 117/11) релевантне одредбе гласе:

Члан 35. став 1. тачка 2 и ст. 2 и 3.

Престанак радног односа

(1) Запосленом у Установи престаје радни однос:

2) испуњавањем законом прописаних услова који се односе на године стажа осигурања и старосну доб за пензионисање у складу са законом којим се прописује питање пензијско-инвалидског осигурања,

(2) О престанку радног односа доноси се рјешење.

(3) Против рјешења о престанку радног односа може се изјавити жалба министру у року од осам дана од дана пријема рјешења.

23. У Закону о измјенама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 98/13) релевантне одредбе гласе:

Члан 7.

У члану 35. у ставу 1. тачка 2) мијења се и гласи:

"2) када испуни услове за остваривање права на старосну пензију у погледу година живота и стажа осигурања према прописима који уређују област пензијског и инвалидског осигурања или кад наврши године живота и пензијски стаж за остваривање права на старосну пензију према прописима који уређују област пензијског и инвалидског осигурања."

24. У Закону о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник Републике Српске" бр. 134/11, 82/13 и 103/15) релевантне одредбе гласе:

Члан 22.

Пензијски стаж

Пензијски стаж на основу којег се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања обухвата стаж осигурања и посебан стаж.

Старосна пензија**Члан 41.**

Право на старосну пензију има осигураник када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања.

Члан 42.

(1) Осигураник који нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа.

(2) Осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања.

(3) Изузетно од става 1. овог члана, право на старосну пензију има полицијски службеник, службеник Судске полиције Републике Српске и припадник службе обезбјеђења - полицајац казнено-поправне установе у Републици Српској када наврши 40 година пензијског стажа, без обзира на године живота.

25. У **Закону о забрани дискриминације** ("Службени гласник Босне и Херцеговине" бр. 59/09 и 66/16) релевантне одредбе гласе:

Члан 2. став 1.

(1) Дискриминацијом, у смислу овог закона, сматраће се свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитет, животна доб, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, полних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или последицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи, права и слобода у свим областима живота.

Члан 6. став 1. тачка а.

Овај закон примјењује се на поступање свих јавних тијела на нивоу државе, ентитета, кантона и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, општинских институција и тијела, те правних лица с јавним овлашћењима, као и на поступање свих правних и физичких лица, у свим а посебно у сљедећим областима:

а) запошљавања, рада и радних услова, укључујући приступ запошљању, занимању и самозапошљавању као и радне услове, накнаде, напредовања у служби и отпуштања с посла;

(...)

VI. Допустивост

26. У складу с чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има и апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

27. У складу с чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

28. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 15 0 У 002221 14 У од 16. децембра 2014. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, апеланткиња је оспорену пресуду примила 24. децембра 2014. године, а апелација је поднесена 15. јануара 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

29. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

30. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено право из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, затим право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење и имовину, члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, као и право из чл. 6 и 7 (а), (i) и (ii) Међународног пакта и права из члана 5 (е) и (и) Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације.

Право на правично суђење

31. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

32. Члан 6 став 1 Европске конвенције у првој реченици утврђује:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

33. Прије свега, у конкретном случају је потребно одговорити на питање да ли предметни поступак има карактер "спора" у којем су утврђивана апеланткињина "грађанска права и обавезе". Уставни суд указује на сопствену јуриспруденцију и на праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) према којима појам "спора" у смислу значења члана 6 став 1 Европске конвенције подразумева "све поступке чији је резултат пресудан за приватна права и обавезе" (види Уставни суд, Одлука број АП 540/04 од 18. јануара 2005. године, став 20; и Европски суд, *Ringeisen против Аустрије*, пресуда од 28. јуна 1978. године, серија А, број 13, став 94).

34. Како се предметни поступак односи на радни спор, дакле на предмет грађанскоправне природе, то су члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције примјењиви у конкретном случају. Према томе, Уставни суд мора испитати да ли је поступак пред судом био правичан онако како то захтијевају наведене одредбе.

35. Уставни суд надаље истиче да апеланткиња сматра да јој је повријеђено право на правично суђење због произвољне примјене материјалног права.

36. С тим у вези, Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

37. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види Уставни суд, Одлука број *АП 311/04* од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и на то да је у више својих одлука истакао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка једном правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број *АП 1293/05* од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која апеланткиња поставља, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољној примјени материјалног права.

38. У конкретном случају, Уставни суд запажа да је у поступку утврђено да је апеланткиња напунила 60 година живота и 38 година стажа осигурања. Уставни суд истиче да су чланом 42 став 1 Закона о ПИО прописани општи услови за остваривање права на старосну пензију за све осигуранике (мушкарце и жене), и то када наврше 60 година живота и 40 година пензијског стажа, а чланом 41 Закона о ПИО прописано је да право на старосну пензију имају сви осигураници када наврше 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања. Насупрот наведеним општим условима за стицање права на старосну пензију за све осигуранике, чланом 42 став 2 Закона о ПИО прописано је да осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања.

39. Доводећи наведене одредбе у везу с чињеницама конкретног предмета, Уставни суд запажа да је оспореним одлукама апеланткињи утврђен престанак радног односа на основу члана 35 став 1 ЗИКС-а у вези с чланом 7 Закона о измјенама и допунама ЗИКС-а и чланом 42 став 2 Закона о ПИО. Даље, Уставни суд запажа да из апеланткињиних навода произилази да њен радни однос није могао *ex lege* престати због наводних испуњавања законских услова за остваривање права на пензију у погледу година живота и стажа осигурања сходно члану 42 став 2 Закона о ПИО. У вези с тим, Уставни суд запажа да су чланом 42 став 2 Закона о ПИО прописани повољнији услови за остваривање права на старосну пензију жени осигуранику у односу на осигуранике мушкарце. Дакле, законодавац је

направио различит законски третман осигураника, и то на основу пола. У вези с тим, Уставни суд истиче да је Народна скупштина Републике Српске као доносилац Закона о ПИО у одговору навела да је основни разлог и сврха одредбе члана 42 став 2 Закона о ПИО сврховита процјена законодавца да је, с обзиром на значај, улогу и положај жене у друштву, оправдано прописивање повољнијих услова за остваривање права на старосну пензију у односу на општи услов за остваривање тог права, те да наведена одредба не представља дискриминацију осигураника жене, него даје могућност ранијег остваривања права на старосну пензију коју осигураник жена може да користи, али није обавезна да то учини. Осим тога, Уставни суд истиче да је у одговору ресорног министарства које се бави политиком рада наведено да у апеланткињином случају проблем може да буде основ за престанак радног односа у смислу ЗИКС-а. У конкретном случају апеланткињи је, на основу њеног права на повољније стицање старосне пензије (заснованог на полној разлици), али не и на основу њеног захтјева да користи то право, примјеном наведених одредби ЗИКС-а престао радни однос. Имајући у виду аутентично тумачење закона које је дао сам законодавац, Уставни суд запажа да је у конкретном случају правилном примјеном Закона о ПИО, на који упућују одредбе члана 35 став 1 г) ЗИКС-а, апеланткињин престанак радног односа зависио од њезиног захтјева да оствари право на пензију под повољнијим условима, који апеланткиња није поднијела. Полазећи од наведеног, Уставни суд закључује да је у конкретном случају апеланткињин послодавац доносио оспорено рјешење о престанку радног односа произвољно примјенио наведене одредбе ЗИКС-а у вези с одредбом члана 42 став 2 Закона о ПИО, будући да из садржаја наведене одредбе и очитовања Народне скупштине Републике Српске и надлежног министарства произилази да се ради о праву, а не о обавези осигураника. Дакле, примјена наведене одредбе, супротно резонувању у оспореним одлукама, представља диспозицију осигураника, а не подразумијева престанак радног односа *ex lege*.

40. Осим тога, Уставни суд указује на то да је приликом доношења одлуке о овој апелацији имао у виду и своју одлуку у предмету број *АП 2184/09* у којем је разматрао слична правна питања која су се тичала престанка радног односа због испуњења услова права на пензију према Закону о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ. У наведеном предмету апелант је, између осталог, тврдио да му је незаконито престао радни однос јер му је у пензијски стаж урачунат посебан стаж у двоструком трајању. Одговарајући на питање да ли је Законом о пензијском и инвалидском осигурању прописано обавезно урачунавање посебног стажа из члана 94 тог закона у пензијски стаж, или је наведеним законом остављена могућност избора (заинтересованим лицима) да одлуче да ли ће им се у пензијски стаж урачунати (и) посебан стаж, Уставни суд је закључио да, а што у битном апеланткињин случај разликује од тог предмета, имајући у виду одредбе члана 82 став 1 тачка 1, као и члана 94 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању, тај закон није прописао могућност заинтересованим лицима да одлуче да ли ће им се у пензијски стаж урачунати (и) посебан стаж из члана 94 тог закона, што онда значи да је релевантним одредбама тог закона прописано обавезно урачунавање посебног стажа у пензијски стаж оним лицима која су у релевантном периоду учествовала у припремама за одбрану или у одбрани Босне и

Херцеговине. Стога је у наведеном предмету Уставни суд утврдио да не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у ситуацији када је редовни суд јасно и аргументовано образложио своје одлуке, односно да је апеланту радни однос код туженог престао по сили закона, тј. због испуњавања услова за старосну пензију, због чега није постојао правни основ да га тужени врати на посао, односно зашто му је успостављено право на пензију (види Уставни суд, Одлука број *АП 2184/09* од 13. јуна 2012. године, доступна на интернет-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

41. Уставни суд, такође, запажа да сличним одредбама о испуњавању услова за старосну пензију у Закону о пензијском и инвалидском осигурању Федерације БиХ ("Службене новине ФБиХ" бр. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 и 55/12) није прописана могућност повољнијег права на пензију за жене осигуранике.

42. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да постоји кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је редовни суд у коначници у оспореној одлуци произвољно примјенио материјално право на апеланткинину штету.

Остали наводи

43. Уставни суд сматра да, с обзиром на закључке у погледу повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, није потребно посебно разматрати остале апеланткинине наводе који се односе на право из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, затим право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, као и право из чл. 6 и 7 (а), (i) и (ii) Међународног пакта, те права из члана 5 (е) и (ii) Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације.

VIII. Закључак

44. Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је редовни суд у коначници у оспореној одлуци произвољно примјенио материјално право на апеланткинину штету закључивши да се право на одлазак у пензију под повољнијим условима остварује *ex lege*, иако из релевантних одредби Закона о ПИО и читавања законодавца произилази да се ради о праву осигураника које се остварује само на захтјев осигураника.

45. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

46. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине

Мирсад Ћеман, с. р.

Мирсад Ћеман, предсједник
Мато Тодић, потпредсједник
Златко М. Кнежевић, потпредсједник
Валерија Галић, суткиња
Мiodrag Simović, судија
Seada Palavrić, суткиња

на сједници одржаној 11. октобра 2017. године donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Rose Vladičić**.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Trebinju broj 15 0 U 002221 14 U od 16. decembra 2014. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Trebinju, koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku, u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Trebinju da, u skladu s članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Rosa Vladičić (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Mile Čajeвић, advokat iz Foče, podnijela je 15. januara 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Trebinju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 15 0 U 002221 14 U od 16. decembra 2014. godine, Rješenja Ministarstva pravde Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) broj 08.030/059-4385/14 od 14. jula 2014. godine i Rješenja Kazneno-popravnog zavoda Foča (u daljnjem tekstu: KPZ) broj 01-431/14 od 25. juna 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Ministarstva i KPZ-a zatraženo je 20. decembra 2016. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni sud je, na osnovu člana 34. Pravila Ustavnog suda, 17. jula 2017. godine od Narodne skupštine Republike Srpske i Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske zatražio odgovor i tumačenje odredbe člana 42. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (u daljnjem tekstu: Zakon o PIO).

4. Okružni sud i Ministarstvo dostavili su odgovore na apelaciju 29. decembra 2016. godine, a KPZ 4. januara 2017. godine. Narodna skupština Republike Srpske i Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske dostavili su odgovore 1. odnosno 21. augusta 2017. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelanticinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je bila zaposlena u KPZ-u na poslovima socijalnog radnika. Po zanimanju je diplomirani specijalni pedagog (visoka stručna sprema).

7. Rješenjem KPZ-a broj 01-431/14 od 25. juna 2014. godine apelantici je 15. jula 2014. godine prestat radni odnos

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 204/15**, rješavajući apelaciju **Rose Vladičić**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

na poslovima socijalnog radnika jer je ispunila uvjete za ostvarivanje prava na penziju. U obrazloženju rješenja je navedeno da je apelantica 15. jula 2014. godine navršila 60 godina, pet mjeseci i sedam dana života i 38 godina, pet mjeseci i 27 dana staža osiguranja. Polazeći od odredbi člana 35. stav 1. tačka g) Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske (u daljnjem tekstu: ZIKS) u vezi s članom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a i na osnovu člana 42. stav 2. Zakona o PIO, direktor KPZ-a donio je navedeno rješenje kojim apelantici prestaje radni odnos.

8. Apelantica se protiv rješenja KPZ-a žalila Ministarstvu koje je Rješenjem broj 08.030/059-4385/14 od 14. jula 2014. godine apelanticinu žalbu odbilo kao neosnovanu. U obrazloženju rješenja Ministarstvo je navelo da je prvostepeni organ donoseći osporeno rješenje pravilno primijenio pozitivnopravne propise.

9. Odlučujući o apelanticinoj tužbi kojom je pokrenula upravni spor protiv drugostepenog rješenja Ministarstva, Okružni sud je donio Presudu broj 15 0 U 002221 14 U od 16. decembra 2014. godine kojom je tužbu odbio kao neosnovanu.

10. U obrazloženju presude je navedeno da je apelantica u tužbi istakla da je donošenjem prvostepenog i drugostepenog upravnog akta postala žrtva diskriminacije zabranjene članom 10. Ustava Republike Srpske i drugim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, s obzirom na to da je odredbama člana 42. stav 2. Zakona o PIO u vezi s članom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a kao žena dovedena u neravnotežan položaj u odnosu na muškarce. Navedeno je da je apelantica u tužbi istakla da joj u konkretnom slučaju prestanak radnog odnosa zavisi direktno od volje poslodavca, koji svojom voljom bira i odlučuje da li će, kada i kojoj od radnica i prema kojem osnovu donijeti rješenje o prestanku radnog odnosa, odnosno da li će donijeti rješenje po kojem radnici prestaje radni odnos kada navršu 58 godina života i 35 godina staža osiguranja (član 42. stav 2. Zakona o PIO) ili će ostaviti radnicu u radnom odnosu dok ne navršu 60 godina života i 40 godina penzijskog staža (po članu 42. stav 1. Zakona o PIO). Dalje je navedeno da apelantica smatra da su muškarci zaposleni u KPZ-u stavljeni u povoljniji (privilegirani) položaj u odnosu na žene, jer muškarcima radni odnos prestaje nakon ispunjenja zakonskih uvjeta, odnosno nezavisno od volje poslodavca, što znači da mogu raditi do ostvarivanja prava na "punu" penziju.

11. Okružni sud je utvrdio da su prvostepeni i drugostepeni upravni akti, koji čine pravno jedinstvo, pravilni i zakoniti. Utvrđeno je da je direktor KPZ-a, u skladu s odredbama ZIKS-a, odlučivao o apelanticinom radnopravnom statusu i na osnovu izmijenjene odredbe člana 35. stav 1. tačka g) ZIKS-a donio rješenje o prestanku radnog odnosa apelantici, jer je ispunila uvjete za ostvarivanje prava na starosnu penziju, u skladu s propisima koji uređuju oblast penzijskog i invalidskog osiguranja. Također je utvrđeno da je drugostepeni organ odlučujući o apelanticinoj žalbi izjavljenoj protiv navedenog rješenja pravilno postupio kada je žalbu odbio kao neosnovanu, smatrajući da je prvostepeno rješenje produkt potpuno i tačno utvrđenog činjeničnog stanja i pravilne primjene zakona. U odnosu na navode tužbe da su prvostepena i drugostepena odluka tuženog diskriminirale apelanticu po osnovu spola, te da je kao žena dovedena u neravnotežan položaj u odnosu na muškarce, jer joj radni odnos u navedenom slučaju zavisi direktno od volje poslodavca, što može dovesti u situaciju proizvoljnosti u primjeni propisa i dovesti jednu grupu radnika u povoljniji položaj u odnosu na drugu, Okružni sud je zaključio da istaknuti navodi nisu osnovani. Navedeno je da su odredbom člana 35. ZIKS-a propisani uvjeti pod kojima zaposlenom u ustanovi prestaje radni odnos, pa je jedan od njih i ispunjenje uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju.

Tačno je, kako je dalje istaknuto, da je Zakon o PIO predvidio različitu mogućnost ostvarivanja prava na starosnu penziju po osnovu spola na način što je odredio prava na starosnu penziju sa 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja (član 41) ili 60 godina života i 40 godina penzijskog staža (član 42. stav 1), a pri tom je propisao da osiguranik žena koja nema navršanih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navršu 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

12. Okružni sud je istakao da diskriminacija u suštini predstavlja neopravdanu povredu principa jednakih prava i obaveza, međutim, postoje i slučajevi opravdane i dopuštene povrede tog principa, a što se postiže kako propisima tako i mjerama i praksom kojom se određene grupe stavljaju u drugačiji položaj, tako što im se omogućava lakše ostvarivanje nekih prava. Radi se o mjerama koje imaju opravdan cilj i njihova suština je da nisu nepravedne. Istaknuto je da Zakon o zabrani diskriminacije predviđa izuzetke od principa jednakog postupanja, pa propisuje da se zakonske mjere i radnje neće smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su zasnovane na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Radi se o posebnim mjerama koje se provode radi poticanja stvarne jednakosti odnosno posebnim pozitivnim mjerama koje podrazumijevaju namjerno davanje prednosti nekoj grupi radi otklanjanja stvarne nejednakosti, odnosno o smanjenju postojeće nejednakosti u društvu. Zaključeno je da propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju za žene predstavlja pozitivnu odnosno obrnutu diskriminaciju, odnosno afirmativnu akciju koja u suštini ne predstavlja diskriminaciju već upravo dopušten izuzetak od principa jednakog postupanja. Imajući u vidu navedeno, Okružni sud je smatrao da nisu osnovane tvrdnje iz tužbe da je donošenjem osporenog rješenja apelantica postala žrtvom diskriminacije.

13. Kod takvog stanja stvari, po ocjeni Okružnog suda, nisu ostvareni razlozi iz člana 10. Zakona o upravnim sporovima za poništenje osporenog akta, te je apelanticina tužba odbijena kao neosnovana, shodno članu 31. st. 1. i 2. istog zakona.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantica smatra da su joj osporenim odlukama povrijeđena prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, zatim člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (u daljnjem tekstu: Međunarodni pakt) i prava iz člana 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Istakla je da joj je pravo na pravično suđenje povrijeđeno zbog proizvoljne primjene materijalnog prava, uključujući i povredu principa vladavine prava i pravne sigurnosti kao aspekata prava na pravično suđenje. Nadalje je istakla da joj je pravo na imovinu povrijeđeno jer je "umanjena ili nepuna penzija" koju je apelantica ostvarila znatno niža od plaće koju bi primala da je ostala u radnom odnosu, a plaća je nesumnjivo imovina koja uživa zaštitu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Zatim, apelantica smatra da joj je povrijeđeno pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije po osnovu spolne pripadnosti, a u vezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, kao i pravo na opću

zabranu diskriminacije iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. Također, smatra da joj je povrijeđeno i pravo na rad zagarantirano Međunarodnim paktom zbog diskriminacije na spolnom osnovu.

15. U iscrpnoj apelaciji apelantica je istakla da je članom 42. stav 2. Zakona o PIO propisano da osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja, te da se navedena zakonska odredba odnosi isključivo na žene. Međutim, kada se ta zakonska odredba dovede u kontekst s citiranim odredbom ZIKS-a, po apelanticinom mišljenju, jasno je da je apelantica kao žena stavljena u neravnan položaj u odnosu na muškarce. Istakla je da je u konkretnom slučaju KPZ kao njen poslodavac proizvoljno primijenio materijalno pravo kada je zaključio da je apelantici prestao radni odnos jer je ispunila uvjete za penziju iz člana 42. stav 2. Zakona o PIO. Za razliku od žena, muškarcima zaposlenim u KPZ-u radni odnos prestaje nakon ispunjenja zakonskih uvjeta za odlazak u starosnu penziju (60 godina života i 40 godina penzijskog staža iz člana 42. stav 1. Zakona o PIO), dakle, kako smatra apelantica, nezavisno od volje poslodavca. To, po apelanticinom mišljenju, znači da oni mogu raditi do ostvarivanja prava na "punu" penziju, za razliku od zaposlenih žena kojim prestanak radnog odnosa, a time i pravo na ostvarivanje "pune" penzije, zavisi od volje poslodavca. Kako se u konkretnom slučaju obje grupe lica, i muškarci i žene, nalaze u istoj činjenično pravnoj situaciji, između ostalog i zbog toga što su svi zaposleni u istoj javnoj ustanovi, apelantica zaključuje da je ona kao žena žrtva zabranjene diskriminacije po spolnom osnovu, jer je stavljena u neravnan položaj diskriminirajući položaj u odnosu na muškarce. U odnosu na tvrdnje Okružnog suda date u obrazloženju osporene presude da propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju za žene predstavlja pozitivnu odnosno afirmativnu akciju, apelantica navodi da pravo žena da mogu ranije otići u starosnu penziju jeste njihova privilegija, ali samo pod uvjetom ako je apelantici kao ženi dato zakonsko pravo da ona svojom voljom odlučuje da li će tu privilegiju koristiti ili ne, a ne da o njevoj privilegiji odlučuje poslodavac svojom voljom. U suprotnom, apelantina povlastica postaje poslodavčevo pravo (a ne njezina privilegija), koje on može iskoristiti i kada apelantici nije u interesu da prizna povlasticu koristi, kao što se u konkretnom slučaju i desilo.

16. Apelantica se pozvala i na čl. 2. i 6. stav 1. tačka a. Zakona o zabrani diskriminacije, kao i na čl. 2. stav 1. i 13. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

b) Odgovor na apelaciju

17. Okružni sud je istakao da u postupku pred tim sudom nisu povrijeđena apelantina ustavna prava na koja se pozvala u apelaciji. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

18. Ministarstvo je u odgovoru na apelaciju navelo da se taj organ prilikom donošenja osporene odluke kretao u granicama ovlaštenja propisanih citiranim zakonima, iz čega proizilazi da nisu osnovani navodi o povredi prava na koja se apelantica pozvala u apelaciji.

19. U odgovoru na apelaciju KPZ je između ostalog istakao da spolna diskriminacija predviđena članom 42. stav 2. Zakona o PIO ima opravdan cilj i da njena suština nije nepravdna. Navedeno je da su žene kao radnici pored radnog odnosa predodređene radanju i donošenju potomstva, te ih je zakonodavac stavio u drugačiji povlašteniji položaj koji im omogućava lakše ostvarivanje prava iz radnog odnosa. Stoga propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju za žene predstavlja afirmativnu akciju,

odnosno dopušten izuzetak od principa jednakog postupanja. Navedeno je, kako je dalje istaknuto, predviđeno i u Zakonu o zabrani diskriminacije BiH gdje je propisano da se određene mjere i radnje neće smatrati diskriminacijom osim ako su zasnovane na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

20. Narodna skupština Republike Srpske je u odgovoru istakla da je osnovni razlog i svrha odredbe člana 42. stav 2. Zakona o PIO "svrhovita procjena zakonodavca da je, s obzirom na značaj, ulogu i položaj žene u društvu, opravdano propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju u odnosu na opći uvjet za ostvarivanje tog prava, odnosno 65 godina života i 15 godina radnog staža osiguranja. Propisivanje povoljnijih uvjeta, kako je navedeno, ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu penziju koju osiguranik žena može da koristi, ali nije obavezna da to učini".

21. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite navelo je da propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju u odnosu na opći uvjet (65 godina života i 15 godina staža osiguranja) "ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu penziju koju osiguranik žena može da koristi, ali nije obavezna da to učini". Smatraju da u konkretnom slučaju problem može da bude osnov za prestanak radnog odnosa u smislu ZIKS-a.

V. Relevantni propisi

22. U Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/10 i 117/11) relevantne odredbe glase:

Član 35. stav 1. tačka g i st. 2. i 3.

Prestanak radnog odnosa

(1) Uposlenom u Ustanovi prestaje radni odnos:

g) ispunjavanjem zakonom propisanih uvjeta koji se odnose na godine staža osiguranja i starosnu dob za penzioniranje u skladu sa zakonom kojim se propisuje pitanje penzijsko-invalidskog osiguranja,

(2) O prestanku radnog odnosa donosi se rješenje.

(3) Protiv rješenja o prestanku radnog odnosa može se izjaviti žalba ministru u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

23. U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 98/13) relevantne odredbe glase:

Član 7.

U članu 35. u stavu 1. tačka g) mijenja se i glasi:

"g) kada ispuni uvjete za ostvarivanje prava na starosnu penziju u pogledu godina života i staža osiguranja prema propisima koji uređuju oblast penzijskog i invalidskog osiguranja ili kad navrší godine života i penzijski staž za ostvarivanje prava na starosnu penziju prema propisima koji uređuju oblast penzijskog i invalidskog osiguranja,"

24. U Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 134/11, 82/13 i 103/15) relevantne odredbe glase:

Član 22.

Penzijski staž

Penzijski staž na osnovu kojeg se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obuhvata staž osiguranja i poseban staž.

Starosna penzija**Član 41.**

Pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

Član 42.

(1) Osiguranik koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrší 60 godina života i 40 godina penzijskog staža.

(2) Osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrší 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

(3) Izuzetno od stava 1. ovog člana, pravo na starosnu penziju ima policijski službenik, službenik Sudske policije Republike Srpske i pripadnik službe osiguranja - policajac kazneno-popravne ustanove u Republici Srpskoj kada navrší 40 godina penzijskog staža, bez obzira na godine života.

25. U **Zakonu o zabrani diskriminacije** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 59/09 i 66/16) relevantne odredbe glase:

Član 2. stav 1.

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditet, starosna dob, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogućí ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.

Član 6. stav 1. tačka a.

Ovaj zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim a posebno u sljedećim oblastima:

a) zapošljavanja, rada i radnih uslova, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju kao i radne uslove, naknade, napredovanja u službi i otpuštanja s posla;

(...)

VI. Dopustivost

26. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima i apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. U skladu s članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

28. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 15 0 U 002221 14 U od 16. decembra 2014. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, apelantica je osporenu presudu primila 24. decembra 2014. godine, a apelacija je podnesena 15. januara 2015. godine, tj. u

roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

29. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelantica smatra da joj je osporenim odlukama povrijeđeno pravo iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta i prava iz člana 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Pravo na pravično suđenje

31. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

32. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

33. Prije svega, u konkretnom slučaju je potrebno odgovoriti na pitanje ima li predmetni postupak karakter "spora" u kojem su utvrđivana apelantina "građanska prava i obaveze". Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju i na praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) prema kojima pojam "spora" u smislu značenja člana 6. stav 1. Evropske konvencije podrazumijeva "sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obaveze" (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 540/04 od 18. januara 2005. godine, stav 20; i Evropski sud, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. juna 1978. godine, serija A, broj 13, stav 94).

34. Kako se predmetni postupak odnosi na radni spor, dakle na predmet građanskopravne prirode, to su član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjivi u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijevaju navedene odredbe.

35. Ustavni sud nadalje ističe da apelantica smatra da joj je povrijeđeno pravo na pravično suđenje zbog proizvoljne primjene materijalnog prava.

36. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, generalno, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na

djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

37. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istakao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25 i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelantica postavlja, ispitati da li su osporene odluke zasnovane na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava.

38. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je u postupku utvrđeno da je apelantica napunila 60 godina života i 38 godina staža osiguranja. Ustavni sud ističe da su članom 42. stav 1. Zakona o PIO propisani opći uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu penziju za sve osiguranike (muškarce i žene), i to kada navršje 60 godina života i 40 godina penzijskog staža, a članom 41. Zakona o PIO propisano je da pravo na starosnu penziju imaju svi osiguranici kada navršje 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja. Nasuprot navedenim općim uvjetima za sticanje prava na starosnu penziju za sve osiguranike, članom 42. stav 2. Zakona o PIO propisano je da osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navršši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

39. Dovodeći navedene odredbe u vezu s činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama apelantici utvrđen prestanak radnog odnosa na osnovu člana 35. stav 1. ZIKS-a u vezi s članom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a i članom 42. stav 2. Zakona o PIO. Dalje, Ustavni sud zapaža da iz apelanticinih navoda proizlazi da njen radni odnos nije mogao *ex lege* prestati zbog navodnih ispunjavanja zakonskih uvjeta za ostvarivanje prava na penziju u pogledu godina života i staža osiguranja shodno članu 42. stav 2. Zakona o PIO. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da su članom 42. stav 2. Zakona o PIO propisani povoljniji uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu penziju ženi osiguraniku u odnosu na osiguranike muškarce. Dakle, zakonodavac je napravio različit zakonski tretman osiguranika, i to na osnovu spola. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da je Narodna skupština Republike Srpske kao donosilac Zakona o PIO u odgovoru navela da je osnovni razlog i svrha odredbe člana 42. stav 2. Zakona o PIO svrhovita procjena zakonodavca da je, s obzirom na značaj, ulogu i položaj žene u društvu, opravdano propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu penziju u odnosu na opći uvjet za ostvarivanje tog prava, te da navedena odredba ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu penziju koju osiguranik žena može da koristi, ali nije obavezna da to učini. Osim toga, Ustavni sud ističe da je u odgovoru resornog ministarstva koje se bavi politikom rada navedeno da u apelanticinom slučaju problem može da bude osnov za prestanak radnog odnosa u smislu ZIKS-a. U konkretnom slučaju apelantici je, na osnovu njenog prava na povoljnije sticanje starosne penzije (zasnovanog na spolnoj razlici), ali ne i na osnovu njenog zahtjeva da koristi to pravo, primjenom navedenih odredbi ZIKS-a prestao radni odnos. Imajući u vidu autentično tumačenje zakona koje je dao sam

zakonodavac, Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju pravilnom primjenom Zakona o PIO, na koji upućuju odredbe člana 35. stav 1. g) ZIKS-a, apelanticin prestanak radnog odnosa zavisio od njezinog zahtjeva da ostvari pravo na penziju pod povoljnijim uvjetima, koji apelantica nije podnijela. Polazeći od navedenog, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju apelanticin poslodavac donoseći osporeno rješenje o prestanku radnog odnosa proizvoljno primijenio navedene odredbe ZIKS-a u vezi s odredbom člana 42. stav 2. Zakona o PIO, budući da iz sadržaja navedene odredbe i očitovanja Narodne skupštine Republike Srpske i nadležnog ministarstva proizlazi da se radi o pravu, a ne o obavezi osiguranika. Dakle, primjena navedene odredbe, suprotno rezoniranju u osporenim odlukama, predstavlja dispoziciju osiguranika, a ne podrazumijeva prestanak radnog odnosa *ex lege*.

40. Osim toga, Ustavni sud ukazuje na to da je prilikom donošenja odluke o ovoj apelaciji imao u vidu i svoju odluku u predmetu broj *AP 2184/09* u kojem je razmatrao slična pravna pitanja koja su se ticala prestanka radnog odnosa zbog ispunjenja uvjeta prava na penziju prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju FBiH. U navedenom predmetu apelant je, između ostalog, tvrdio da mu je nezakonito prestao radni odnos jer mu je u penzijski staž uračunat poseban staž u dvostrukom trajanju. Odgovarajući na pitanje da li je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju propisano obavezno uračunavanje posebnog staža iz člana 94. tog zakona u penzijski staž, ili je navedenim zakonom ostavljena mogućnost izbora (zainteresiranim licima) da odluče da li će im se u penzijski staž uračunati (i) poseban staž, Ustavni sud je zaključio da, a što u bitnom apelanticin slučaj razlikuje od tog predmeta, imajući u vidu odredbe člana 82. stav 1. tačka 1, kao i člana 94. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, taj zakon nije propisao mogućnost zainteresiranim licima da odluče da li će im se u penzijski staž uračunati (i) poseban staž iz člana 94. tog zakona, što onda znači da je relevantnim odredbama tog zakona propisano obavezno uračunavanje posebnog staža u penzijski staž onim licima koja su u relevantnom periodu učestvovala u pripremama za odbranu ili u odbrani Bosne i Hercegovine. Stoga je u navedenom predmetu Ustavni sud utvrdio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u situaciji kada je redovni sud jasno i argumentirano obrazložio svoje odluke, odnosno da je apelantu radni odnos kod tuženog prestao po sili zakona, tj. zbog ispunjavanja uvjeta za starosnu penziju, zbog čega nije postojao pravni osnov da ga tuženi vrati na posao, odnosno zašto mu je uspostavljeno pravo na penziju (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 2184/09* od 13. juna 2012. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

41. Ustavni sud, također, zapaža da sličnim odredbama o ispunjavanju uvjeta za starosnu penziju u Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije BiH ("Službene novine FBiH" br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12) nije propisana mogućnost povoljnijeg prava na penziju za žene osiguranike.

42. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je redovni sud u konačnici u osporenoj odluci proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelanticinu štetu.

Ostali navodi

43. Ustavni sud smatra da, s obzirom na zaključke u pogledu povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske

konvencije, nije potrebno posebno razmatrati ostale apelanticine navode koji se odnose na pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta, te prava iz člana 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

VIII. Zaključak

44. Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je redovni sud u konačnici u osporenoj odluci proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelanticinu štetu zaključivši da se pravo na odlazak u penziju pod povoljnijim uvjetima ostvaruje *ex lege*, iako iz relevantnih odredbi Zakona o PIO i očitovanja zakonodavca proizlazi da se radi o pravu osiguranika koje se ostvaruje samo na zahtjev osiguranika.

45. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

46. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Mirsad Ćeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 204/15**, rješavajući apelaciju **Rose Vladičić**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Zlatko M. Knežević, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Rose Vladičić**.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Trebinju broj 15 0 U 002221 14 U od 16. prosinca 2014. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Trebinju, koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku, u skladu s člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Trebinju da, u skladu s člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Rosa Vladičić (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Mile Čajević, odvjetnik iz Foče, podnijela je 15. siječnja 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Trebinju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 15 0 U 002221 14 U od 16. prosinca 2014. godine, Rješenja Ministarstva pravde Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) broj 08.030/059-4385/14 od 14. srpnja 2014. godine i Rješenja Kazneno-popravnog zavoda Foča (u daljnjem tekstu: KPZ) broj 01-431/14 od 25. lipnja 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Ministarstva i KPZ-a zatraženo je 20. prosinca 2016. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni sud je, na temelju članka 34. Pravila Ustavnog suda, 17. srpnja 2017. godine od Narodne skupštine Republike Srpske i Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske zatražio odgovor i tumačenje odredbe članka 42. stavak 2. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju (u daljnjem tekstu: Zakon o MIO).

4. Okružni sud i Ministarstvo dostavili su odgovore na apelaciju 29. prosinca 2016. godine, a KPZ 4. siječnja 2017. godine. Narodna skupština Republike Srpske i Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske dostavili su odgovore 1. odnosno 21. kolovoza 2017. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je bila uposlena u KPZ-u na poslovima socijalnog radnika. Po zanimanju je diplomirani specijalni pedagog (visoka stručna sprema).

7. Rješenjem KPZ-a broj 01-431/14 od 25. lipnja 2014. godine apelantici je 15. srpnja 2014. godine prestao radni odnos na poslovima socijalnog radnika jer je ispunila uvjete za ostvarivanje prava na mirovinu. U obrazloženju rješenja je navedeno da je apelantica 15. srpnja 2014. godine navršila 60 godina, pet mjeseci i sedam dana života i 38 godina, pet mjeseci i 27 dana staža osiguranja. Polazeći od odredbi članka 35. stavak 1. točka g) Zakona o izvršenju kaznenih sankcija Republike Srpske (u daljnjem tekstu: ZIKS) u svezi s člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a i na temelju članka 42. stavak 2. Zakona o MIO, direktor KPZ-a donio je navedeno rješenje kojim apelantici prestaje radni odnos.

8. Apelantica se protiv rješenja KPZ-a žalila Ministarstvu koje je Rješenjem broj 08.030/059-4385/14 od 14. srpnja 2014. godine apelanticinu žalbu odbilo kao neutemeljenu. U obrazloženju rješenja Ministarstvo je navelo da je prvostupanjski organ donoseći pobijano rješenje pravilno primijenio pozitivnopravne propise.

9. Odlučujući o apelantičnoj tužbi kojom je pokrenula upravni spor protiv drugostupanjskog rješenja Ministarstva, Okružni sud je donio Presudu broj 15 0 U 002221 14 U od 16. prosinca 2014. godine kojom je tužbu odbio kao neutemeljenu.

10. U obrazloženju presude je navedeno da je apelantica u tužbi istakla da je donošenjem prvostupanjskog i drugostupanjskog upravnog akta postala žrtva diskriminacije zabranjene člankom 10. Ustava Republike Srpske i drugim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, s obzirom na to da je odredbama članka 42. stavak 2. Zakona o MIO u svezi s člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a kao žena dovedena u neravno prava položaj u odnosu na muškarce.

Navedeno je da je apelantica u tužbi istakla da joj u konkretnom slučaju prestanak radnog odnosa ovisi izravno o volji poslodavca, koji svojom voljom bira i odlučuje hoće li, kada i kojoj od radnica i prema kojoj osnovi donijeti rješenje o prestanku radnog odnosa, odnosno hoće li donijeti rješenje po kojem radnici prestaje radni odnos kada navrši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja (članak 42. stavak 2. Zakona o MIO) ili će ostaviti radnicu u radnom odnosu dok ne navrši 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža (po članku 42. stavak 1. Zakona o MIO). Dalje je navedeno da apelantica smatra da su muškarci uposleni u KPZ-u stavljeni u povoljniji (privilegirani) položaj u odnosu na žene, jer muškarcima radni odnos prestaje nakon ispunjenja zakonskih uvjeta, odnosno neovisno o volji poslodavca, što znači da mogu raditi do ostvarivanja prava na "punu" mirovinu.

11. Okružni sud je utvrdio da su prvostupanjski i drugostupanjski upravni akti, koji čine pravno jedinstvo, pravilni i zakoniti. Utvrđeno je da je direktor KPZ-a, u skladu s odredbama ZIKS-a, odlučivao o apelantičinom radnopravnom statusu i na temelju izmijenjene odredbe članka 35. stavak 1. točka g) ZIKS-a donio rješenje o prestanku radnog odnosa apelantici, jer je ispunila uvjete za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu, u skladu s propisima koji uređuju oblast mirovinskog i invalidskog osiguranja. Također je utvrđeno da je drugostupanjski organ odlučujući o apelantičinoj žalbi izjavljenoj protiv navedenog rješenja pravilno postupio kada je žalbu odbio kao neutemeljenu, smatrajući da je prvostupanjsko rješenje produkt potpuno i točno utvrđenog činjeničnog stanja i pravilne primjene zakona. U odnosu na navode tužbe da su prvostupanjska i drugostupanjska odluka tuženog diskriminirale apelanticu po osnovi spola, te da je kao žena dovedena u neravno pravan položaj u odnosu na muškarce, jer joj radni odnos u navedenom slučaju ovisi izravno o volji poslodavca, što može dovesti u situaciju proizvoljnosti u primjeni propisa i dovesti jednu skupinu radnika u povoljniji položaj u odnosu na drugu, Okružni sud je zaključio da istaknuti navodi nisu utemeljeni. Navedeno je da su odredbom članka 35. ZIKS-a propisani uvjeti pod kojima uposlenom u ustanovi prestaje radni odnos, pa je jedan od njih i ispunjenje uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu. Točno je, kako je dalje istaknuto, da je Zakon o MIO predvidio različitu mogućnost ostvarivanja prava na starosnu mirovinu po osnovi spola na način što je odredio prava na starosnu mirovinu sa 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja (članak 41) ili 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža (članak 42. stavak 1), a pri tom je propisao da osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

12. Okružni sud je istakao da diskriminacija u biti predstavlja neopravdanu povredu načela jednakih prava i obveza, međutim, postoje i slučajevi opravdane i dopuštene povrede tog načela, a što se postiže kako propisima tako i mjerama i praksom kojom se određene skupine stavljaju u drugačiji položaj, tako što im se omogućava lakše ostvarivanje nekih prava. Radi se o mjerama koje imaju opravdan cilj i njihova bit je da nisu nepravedne. Istaknuto je da Zakon o zabrani diskriminacije predviđa izuzetke od načela jednakog postupanja, pa propisuje da se zakonske mjere i radnje neće smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Radi se o posebnim mjerama koje se provode radi poticanja stvarne jednakosti odnosno posebnim pozitivnim mjerama koje podrazumijevaju namjerno davanje prednosti nekoj skupini radi otklanjanja stvarne nejednakosti, odnosno o smanjenju postojeće nejednakosti u društvu. Zaključeno je da propisivanje

povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu za žene predstavlja pozitivnu odnosno obrnutu diskriminaciju, odnosno afirmativnu akciju koja u biti ne predstavlja diskriminaciju već upravo dopušten izuzetak od načela jednakog postupanja. Imajući u vidu navedeno, Okružni sud je smatrao da nisu utemeljene tvrdnje iz tužbe da je donošenjem pobijanog rješenja apelantica postala žrtvom diskriminacije.

13. Kod takvog stanja stvari, po ocjeni Okružnog suda, nisu ostvareni razlozi iz članka 10. Zakona o upravnim sporovima za poništenje pobijanog akta, te je apelantičina tužba odbijena kao neutemeljena, shodno članku 31. st. 1. i 2. istog zakona.

IV. Apelacija **a) Navodi iz apelacije**

14. Apelantica smatra da su joj pobijanim odlukama povrijeđena prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, zatim članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (u daljnjem tekstu: Međunarodni pakt) i prava iz članka 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Istakla je da joj je pravo na pravično suđenje povrijeđeno zbog proizvoljne primjene materijalnog prava, uključujući i povredu načela vladavine prava i pravne sigurnosti kao aspekata prava na pravično suđenje. Nadalje je istakla da joj je pravo na imovinu povrijeđeno jer je "umanjena ili nepuna mirovina" koju je apelantica ostvarila znatno niža od plaće koju bi primala da je ostala u radnom odnosu, a plaća je nesumnjivo imovina koja uživa zaštitu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Zatim, apelantica smatra da joj je povrijeđeno pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije po osnovi spolne pripadnosti, a u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, kao i pravo na opću zabranu diskriminacije iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju. Također, smatra da joj je povrijeđeno i pravo na rad zagarantirano Međunarodnim paktom zbog diskriminacije na spolnoj osnovi.

15. U iscrpnoj apelaciji apelantica je istakla da je člankom 42. stavak 2. Zakona o MIO propisano da osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja, te da se navedena zakonska odredba odnosi isključivo na žene. Međutim, kada se ta zakonska odredba dovede u kontekst s citiranom odredbom ZIKS-a, po apelantičinom mišljenju, jasno je da je apelantica kao žena stavljena u neravno pravan položaj u odnosu na muškarce. Istakla je da je u konkretnom slučaju KPZ kao njezin poslodavac proizvoljno primijenio materijalno pravo kada je zaključio da je apelantici prestao radni odnos jer je ispunila uvjete za mirovinu iz članka 42. stavak 2. Zakona o MIO. Za razliku od žena, muškarcima uposlenim u KPZ-u radni odnos prestaje nakon ispunjenja zakonskih uvjeta za odlazak u starosnu mirovinu (60 godina života i 40 godina mirovinskog staža iz članka 42. stavak 1. Zakona o MIO), dakle, kako smatra apelantica, neovisno o volji poslodavca. To, po apelantičinom mišljenju, znači da oni mogu raditi do ostvarivanja prava na "punu" mirovinu, za razliku od uposlenih žena kojim prestanak radnog odnosa, a time i pravo na

ostvarivanje "pune" mirovine, ovisi o volji poslodavca. Kako se u konkretnom slučaju obje skupine osoba, i muškarci i žene, nalaze u istoj činjenično pravnoj situaciji, između ostalog i zbog toga što su svi uposleni u istoj javnoj ustanovi, apelantica zaključuje da je ona kao žena žrtva zabranjene diskriminacije po spolnoj osnovi, jer je stavljena u neravnopravan diskriminirajući položaj u odnosu na muškarce. U odnosu na tvrdnje Okružnog suda date u obrazloženju pobijane presude da propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu za žene predstavlja pozitivnu odnosno afirmativnu akciju, apelantica navodi da pravo žena da mogu ranije otići u starosnu mirovinu jeste njihova privilegija, ali samo pod uvjetom ako je apelantici kao ženi dato zakonsko pravo da ona svojom voljom odlučuje hoće li tu privilegiju koristiti ili ne, a ne da o njezinoj privilegiji odlučuje poslodavac svojom voljom. U suprotnome, apelantičina povlastica postaje poslodavčevo pravo (a ne njezina privilegija), koje on može iskoristiti i kada apelantici nije u interesu da priznatu povlasticu koristi, kao što se u konkretnom slučaju i desilo.

16. Apelantica se pozvala i na čl. 2. i 6. stavak 1. točka a. Zakona o zabrani diskriminacije, kao i na čl. 2. stavak 1. i 13. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

b) Odgovor na apelaciju

17. Okružni sud je istakao da u postupku pred tim sudom nisu povrijeđena apelantičina ustavna prava na koja se pozvala u apelaciji. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

18. Ministarstvo je u odgovoru na apelaciju navelo da se taj organ prilikom donošenja pobijane odluke kretao u granicama ovlaštenja propisanih citiranim zakonima, iz čega proizlazi da nisu utemeljeni navodi o povredi prava na koja se apelantica pozvala u apelaciji.

19. U odgovoru na apelaciju KPZ je između ostalog istakao da spolna diskriminacija predviđena člankom 42. stavak 2. Zakona o MIO ima opravdan cilj i da njezina bit nije nepravdna. Navedeno je da su žene kao radnici pored radnog odnosa predodređene rađanju i donošenju potomstva, te ih je zakonodavac stavio u drugačiji povlašteniji položaj koji im omogućava lakše ostvarivanje prava iz radnog odnosa. Stoga propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu za žene predstavlja afirmativnu akciju, odnosno dopušten izuzetak od načela jednakog postupanja. Navedeno je, kako je dalje istaknuto, predviđeno i u Zakonu o zabrani diskriminacije BiH gdje je propisano da se određene mjere i radnje neće smatrati diskriminacijom osim ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

20. Narodna skupština Republike Srpske je u odgovoru istakla da je temeljni razlog i svrha odredbe članka 42. stavak 2. Zakona o MIO "svrhovita procjena zakonodavca da je, s obzirom na značaj, ulogu i položaj žene u društvu, opravdano propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu u odnosu na opći uvjet za ostvarivanje tog prava, odnosno 65 godina života i 15 godina radnog staža osiguranja. Propisivanje povoljnijih uvjeta, kako je navedeno, ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu mirovinu koju osiguranik žena može koristiti, ali nije obvezna to učiniti".

21. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite navelo je da propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu u odnosu na opći uvjet (65 godina života i 15 godina staža osiguranja) "ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu mirovinu koju osiguranik žena može koristiti, ali nije obvezna to učiniti". Smatraju da u konkretnom slučaju

problem može da bude osnova za prestanak radnog odnosa u smislu ZIKS-a.

V. Relevantni propisi

22. U **Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/10 i 117/11) relevantne odredbe glase:

Članak 35. stavak 1. točka g i st. 2. i 3.

Prestanak radnog odnosa

(1) Zaposlenom u Ustanovi prestaje radni odnos:

g) ispunjenjem zakonom propisanih uvjeta koji se odnose na godine staža osiguranja i starosnu dob za umirovljenje sukladno zakonu kojim se propisuje pitanje mirovinsko-invalidskog osiguranja,

(2) O prestanku radnog odnosa donosi se rješenje.

(3) Protiv rješenja o prestanku radnog odnosa može se izjaviti priliz ministru u roku od osam dana od dana prijama rješenja.

23. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 98/13) relevantne odredbe glase:

Članak 7.

U članku 35. u stavku 1. točka g) mijenja se i glasi:

"g) kada ispuni uvjete za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu glede godina života i staža osiguranja prema propisima koji uređuju oblast mirovinskog i invalidskog osiguranja ili kad navrší godine života i mirovinski staž za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema propisima koji uređuju oblast mirovinskog i invalidskog osiguranja,"

24. U **Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 134/11, 82/13 i 103/15) relevantne odredbe glase:

Članak 22.

Mirovinski staž

Mirovinski staž na temelju kojega se ostvaruju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja obuhvaća staž osiguranja i poseban staž.

Starosna mirovina

Članak 41.

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

Članak 42.

(1) Osiguranik koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrší 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža.

(2) Osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrší 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

(3) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, pravo na starosnu mirovinu ima policijski službenik, službenik Sudske policije Republike Srpske i pripadnik službe osiguranja - policajac kazneno-popravne ustanove u Republici Srpskoj kada navrší 40 godina mirovinskog staža, bez obzira na godine života.

25. U **Zakonu o zabrani diskriminacije** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 59/09 i 66/16) relevantne odredbe glase:

Članak 2. stavak 1.

(1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditet, dob, nacionalnog ili socijalnog

podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima života.

Članak 6. stavak 1. točka a.

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim područjima života, a posebice u sljedećim područjima:

a) zapošljavanja, rada i radnih uvjeta, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju, kao i radne uvjete, potpore, promicanja u službi i otpuštanja s posla;

(...)

VI. Dopustivost

26. U skladu s člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima i apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. U skladu s člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

28. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 15 0 U 002221 14 U od 16. prosinca 2014. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, apelantica je pobijanu presudu primila 24. prosinca 2014. godine, a apelacija je podnesena 15. siječnja 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

29. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelantica smatra da joj je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu, članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta i prava iz članka 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Pravo na pravično suđenje

31. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

32. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

33. Prije svega, u konkretnom slučaju je potrebno odgovoriti na pitanje ima li predmetni postupak karakter "spora" u kojem su utvrđivana apelantičina "građanska prava i obveze". Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju i na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) prema kojima pojam "spora" u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije podrazumijeva "sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obveze" (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 540/04 od 18. siječnja 2005. godine, stavak 20; i Europski sud, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 13, stavak 94).

34. Kako se predmetni postupak odnosi na radni spor, dakle na predmet građanskopravne prirode, to su članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjivi u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora ispitati je li postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijevaju navedene odredbe.

35. Ustavni sud nadalje ističe da apelantica smatra da joj je povrijeđeno pravo na pravično suđenje zbog proizvoljne primjene materijalnog prava.

36. S tim u svezi, Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, generalno, zadaća redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je da ispita jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

37. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očito da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26). U kontekstu navedenoga, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istakao da očita proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25 i dalje i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Anđelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelantica postavlja, ispitati jesu li pobijane odluke utemeljene na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava.

38. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je u postupku utvrđeno da je apelantica napunila 60 godina života i 38 godina staža osiguranja. Ustavni sud ističe da su člankom 42. stavak 1. Zakona o MIO propisani opći uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu za sve osiguranike

(muškarce i žene), i to kada navrše 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža, a člankom 41. Zakona o MIO propisano je da pravo na starosnu mirovinu imaju svi osiguranici kada navrše 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja. Nasuprot navedenim općim uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu za sve osiguranike, člankom 42. stavak 2. Zakona o MIO propisano je da osiguranik žena koja nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrši 58 godina života i 35 godina staža osiguranja.

39. Dovodeći navedene odredbe u vezu s činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je pobijanim odlukama apelantici utvrđen prestanak radnog odnosa na temelju članka 35. stavak 1. ZIKS-a u svezi s člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama ZIKS-a i člankom 42. stavak 2. Zakona o MIO. Dalje, Ustavni sud zapaža da iz apelantičinih navoda proizlazi da njezin radni odnos nije mogao *ex lege* prestati zbog navodnih ispunjavanja zakonskih uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu u pogledu godina života i staža osiguranja shodno članku 42. stavak 2. Zakona o MIO. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da su člankom 42. stavak 2. Zakona o MIO propisani povoljniji uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu ženi osiguraniku u odnosu na osiguranike muškarce. Dakle, zakonodavac je napravio različit zakonski tretman osiguranika, i to na temelju spola. U svezi s tim, Ustavni sud ističe da je Narodna skupština Republike Srpske kao donositelj Zakona o MIO u odgovoru navela da je temeljni razlog i svrha odredbe članka 42. stavak 2. Zakona o MIO svrhovita procjena zakonodavca da je, s obzirom na značaj, ulogu i položaj žene u društvu, opravdano propisivanje povoljnijih uvjeta za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu u odnosu na opći uvjet za ostvarivanje tog prava, te da navedena odredba ne predstavlja diskriminaciju osiguranika žene, nego daje mogućnost ranijeg ostvarivanja prava na starosnu mirovinu koju osiguranik žena može koristiti, ali nije obvezna to učiniti. Osim toga, Ustavni sud ističe da je u odgovoru resornog ministarstva koje se bavi politikom rada navedeno da u apelantičinom slučaju problem može biti osnova za prestanak radnog odnosa u smislu ZIKS-a. U konkretnom slučaju apelantici je, na temelju njezinog prava na povoljnije sticanje starosne mirovine (utemeljenog na spolnoj razlici), ali ne i na temelju njezinog zahtjeva da koristi to pravo, primjenom navedenih odredbi ZIKS-a prestao radni odnos. Imajući u vidu autentično tumačenje zakona koje je dao sam zakonodavac, Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju pravilnom primjenom Zakona o MIO, na koji upućuju odredbe članka 35. stavak 1. g) ZIKS-a, apelantičin prestanak radnog odnosa ovisio o njezinom zahtjevu da ostvari pravo na mirovinu pod povoljnijim uvjetima, koji apelantica nije podnijela. Polazeći od navedenog, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju apelantičin poslodavac donoseći pobijano rješenje o prestanku radnog odnosa proizvoljno primijenio navedene odredbe ZIKS-a u svezi s odredbom članka 42. stavak 2. Zakona o MIO, jer iz sadržaja navedene odredbe i očitovanja Narodne skupštine Republike Srpske i nadležnog ministarstva proizlazi da se radi o pravu, a ne o obvezi osiguranika. Dakle, primjena navedene odredbe, suprotno rezoniranju u pobijanim odlukama, predstavlja dispoziciju osiguranika, a ne podrazumijeva prestanak radnog odnosa *ex lege*.

40. Osim toga, Ustavni sud ukazuje na to da je prilikom donošenja odluke o ovoj apelaciji imao u vidu i svoju odluku u predmetu broj AP 2184/09 u kojem je razmatrao slična pravna pitanja koja su se ticala prestanka radnog odnosa zbog ispunjenja uvjeta prava na mirovinu prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju FBiH. U navedenom predmetu apelant je, između ostalog, tvrdio da mu je nezakonito prestao radni odnos jer mu je u mirovinski staž

uračunat poseban staž u dvostrukom trajanju. Odgovarajući na pitanje je li Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju propisano obvezno uračunavanje posebnog staža iz članka 94. tog zakona u mirovinski staž, ili je navedenim zakonom ostavljena mogućnost izbora (zainteresiranim osobama) da odluče hoće li im se u mirovinski staž uračunati (i) poseban staž, Ustavni sud je zaključio da, a što u bitnom apelantičin slučaj razlikuje od tog predmeta, imajući u vidu odredbe članka 82. stavak 1. točka 1, kao i članka 94. stavak 1. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, taj zakon nije propisao mogućnost zainteresiranim osobama da odluče hoće li im se u mirovinski staž uračunati (i) poseban staž iz članka 94. tog zakona, što onda znači da je relevantnim odredbama tog zakona propisano obvezno uračunavanje posebnog staža u mirovinski staž onim osobama koje su u relevantnom razdoblju sudjelovale u pripremama za obranu ili u obrani Bosne i Hercegovine. Stoga je u navedenom predmetu Ustavni sud utvrdio da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u situaciji kada je redovni sud jasno i argumentirano obrazložio svoje odluke, odnosno da je apelantu radni odnos kod tuženog prestao po sili zakona, tj. zbog ispunjavanja uvjeta za starosnu mirovinu, zbog čega nije postojala pravna osnova da ga tuženi vrati na posao, odnosno zašto mu je uspostavljeno pravo na mirovinu (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 2184/09 od 13. lipnja 2012. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba).

41. Ustavni sud, također, zapaža da sličnim odredbama o ispunjavanju uvjeta za starosnu mirovinu u Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju Federacije BiH ("Službene novine FBiH" br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12) nije propisana mogućnost povoljnijeg prava na mirovinu za žene osiguranike.

42. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada je redovni sud u konačnici u pobijanoj odluci proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelantičinu štetu.

Ostali navodi

43. Ustavni sud smatra da, s obzirom na zaključke u pogledu povrede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, nije potrebno posebno razmatrati ostale apelantičine navode koji se odnose na pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, zatim pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, kao i pravo iz čl. 6. i 7 (a), (i) i (ii) Međunarodnog pakta, te prava iz članka 5 (e) i (i) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

VIII. Zaključak

44. Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada je redovni sud u konačnici u pobijanoj odluci proizvoljno primijenio materijalno pravo na apelantičinu štetu zaključivši da se pravo na odlazak u mirovinu pod povoljnijim uvjetima ostvaruje *ex lege*, iako iz relevantnih odredbi Zakona o MIO i očitovanja zakonodavca proizlazi da se radi o pravu osiguranika koje se ostvaruje samo na zahtjev osiguranika.

45. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

46. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Ćeman, v. r.

1122

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 907/15**, рјешавајући апелацију **Драгице Вукојевић** и **Владе Вукојевића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине - пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеџа, председник
Мато Тадић, потпредседник
Златко М. Кнежевић, потпредседник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палавирић, судија
на сједници одржаној 11. октобра 20

je

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Драгице Вукојевић и Владе Вукојевића поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 78 0 П 000016 14 Рев од 18. децембра 2014. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Драгица Вукојевић и Владо Вукојевић (у даљњем тексту: апеланткиња, апелант или апеланти) из Подравске Слатине, које заступа Вујадин Љубојевић, адвокат из Прњавора, поднијели су 25. фебруара 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 78 0 П 000016 14 Рев од 18. децембра 2014. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од
Врховног суда, Окружног суда, Основног суда, Лазе
Голубовића и Милице Голубовић (у даљем тексту:
тужени) затражено је 15. јуна 2017. године да доставе
одговоре на апелацију.

3. Врховни суд, Окружни суд и Основни суд су доставили одговор на апелацију у периоду од 27. јуна до 7. јула 2017. године. Тужени у остављеном року нису доставили одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

5. Основни суд је, одлучујући у поновном поступку, донио Пресуду број 78 0 П 000016 12 П 3 од 25. јануара 2013. године којом је одбијен тужбени захтјев апеланата којим су тражили да се утврди да је ништав уговор о размјени непокретности закључен 15. априла 1993. године у Прњавору између апеланата с једне стране и тужених с друге стране, овјерен у Основном суду под бројем ОВ-

810/93 (у даљњем тексту: предметни уговор) којим су апеланти своје непокретности у Прњавору, поближе описане у изреци пресуде (у даљњем тексту: спorne непокретности или непокретности у Прњавору), размијенили за непокретности тужених у Подравској Слатини, поближе описане у изреци пресуде (у даљњем тексту: непокретности у Подравској Слатини). Истом пресудом одбијен је и тужбени захтјев да се тужени обавезу да апелантима предају у посјед непокретности у Прњавору, а да се апеланти обавезу да туженим предају у посјед непокретности у Подравској Слатини. Апеланти су обавезани да туженим солидарно надокнаде трошкове поступка у износу од 11.175,00 KM.

6. Основни суд је на основу provedених доказа (које је побројао на страни 3 образложења пресуде), те њиховом оцјеном, у смислу члана 8 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), утврдио да током поступка није било спорно да су парничне странке 15. априла 1993. године у Прњавору закључиле предметни уговор који је овјерен у Основном суду под бројем ОВ-810/93, те да су предмет овог уговора биле спорне непокретности апеланата и непокретности тужених у Подравској Слатини. Утврђено је да је предметни уговор од 15. априла 1993. године у писаној форми саставио син апеланата Бранислав Вукојевић који је по струци дипломирани правник, те да су апеланти лично потписали предметни уговор, док је у име тужених уговор потписао њихов зет Боривоје Малешевић. Такође је неспорно утврђено да су апеланти након доласка у Подравску Слатину бораили заједно с туженим у њиховој кући, те 10. маја 1993. године поново с туженим закључили уговор о размјени непокретности који су овјерили код Општинског секретаријата за друштвене дјелатности и општу управу Града Слатина. Такође је неспорно утврђено да је предметни уговор у цијелости извршен и да свака од уговорних страна држи у посједу и својини размјијене непокретности, с тим да је дио непокретности које су апеланти стекли на основу уговора о размјени експроприсала Република Хрватска за изградњу аутопута и апелантима је исплаћена накнада у износу од 19.530,50 куна, док су тужени извршили "дјелимичну" санацију куће апеланата у Прњавору коју су добили у замијену, те доградили помоћни објекат.

7. Основни суд је истакао да је међу парничним странкама спорно да ли је код апеланата постојала слободно изражена воља приликом закључења предметног уговора, односно "да ли су на вољу тужилаца (апеланата) утицале посебне околности да закључе предметни уговор". Затим је Основни суд цитирао одредбу члана 26 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), те је у вези с тим истакао да је за закључење сваког уговора основни услов да су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора (члан 26 ЗОО), а изјава воља мора бити учињена слободно и озбиљно (члан 28 став 2 ЗОО). Основни суд је указао да је за пуноважност предметног уговора, поред услова који се односе на форму, нужно постојање сагласних и слободно изражених воља уговорача за закључење уговора.

8. Основни суд је увидом у предметни уговор закључио да он садржи све елементе уговора о размјени прописане чл. 552 и 553 ЗОО, те да га је тај суд овјерио под бројем ОВ-810/93 од 15. априла 1993. године, чиме је потврђено да су апеланти и пуномоћник тужених својим потписима потврдили да су сагласни с битним састојцима уговора (члан 26 ЗОО), тако да предметни уговор испуњава све формално-правне услове потребне за његову правну ваљаност у смислу члана 9 став 2 Закона о промету

непокретности. Надаље, Основни суд је образложио да је на основу изјава парничних странака и саслушаних свједока неспорно утврдио да су апеланти до почетка ратних дејстава користили предметне непокретности које су биле њихова својина и живјели у њима. Основни суд је указао на тврдње апеланата саслушаних у својству парничних странака, и то: да су током ратних дејстава били узнемиравани у праву коришћења предметних непокретности тако што је на "тужиоце (апеланте), и то путем телефона од стране више неидентификованих лица, вршен притисак да замијене непокретности и напусте Прњавор јер су били припадници неспрског народа, које понуде су тужиоци (апеланти) одбили"; те да је једне вечери у двориште апеланата дошао и из ватреног оружја пуцао син апеланткињине сестре Дарко Бараковић с којим апеланти иначе нису били у добрим односима због неријешених имовинских односа; као и да су "рушењем украјинске цркве у Прњавору попуцала сва стакла на њиховој кући јер се налазила преко пута наведене цркве, а што је тужиоце (апеланте) посебно погодило и узнемирило", због чега су "под притиском опште ситуације одлучили да напусте Приједор". Основни суд је навео да је апелант својим исказом, такође, потврдио да су апеланти након доласка у Подравску Слатину заједно с туженим боравили у њиховој кући, након чега су с туженим поново, 10. маја 1993. године, у Подравској Слатини закључили уговор о размјени непокретности. Имајући у виду наведено, као и чињеницу да су апеланти "видјели и боравили на непокретностима тужених које су биле предмет размјене, те поново 10. маја 1993. године у Подравској Слатини закључили уговор о размјени иако су били у прилици и имали могућност да одустану од уговора закљученог 15. априла 1993. године, Основни суд је закључио да апеланти нису доказали да су предметни уговор закључили под утицајем посебних околности (притисци, пријетња или примјена силе) које би битно ограничиле слободу одлучивања тужилаца (апеланата) и утицале на њихову вољу да закључе предметни уговор". У вези с тим, Основни суд је истакао да за утврђење посебних околности нису довољне само изјаве парничних странака, већ те изјаве морају бити поткријељене и другим доказима. Поред тога, Основни суд је закључио да постојање рата и општепознатих ратних околности које су угрожавале егзистенцију становништва на овим просторима без обзира на њихову националну припадност (на чему су апеланти и заснивали свој захтјев) само за себе није довољно за утврђење ништавости уговора.

9. Имајући у виду све наведено, Основни суд је закључио да апеланти нису доказали да предметни уговор није закључен сагласним изјавама уговарача о битним састојцима уговора, те њиховом озбиљном и слободно израженом вољом (чл. 26 и 28 ЗОО), односно да је предметни уговор ништав у смислу одредбе члана 103 ЗОО, због чега је у цијелости одбио тужбени захтјев апеланата као неоснован.

10. Одлучујући о жалби апеланата против првостепене пресуде, Окружни суд је донио Пресуду број 78 0 П 000016 13 Гж 3 од 25. септембра 2013. године којом је жалбу уважио и преиначио првостепену пресуду тако што је усвојио тужбени захтјев на начин како је све прецизније наведено у изреци пресуде. Након што је испитао првостепену пресуду у складу са жалбеним приговорима и по службеној дужности, Окружни суд је утврдио да првостепена пресуда није правилна и законита. Окружни суд је указао да је међу парничним странкама било спорно да ли је предметни уговор од 15. априла 1993. године

закључен слободном вољом апеланата или не. У вези с тим, Окружни суд је истакао да из стања списка произлази да су апеланти и тужени 15. априла 1993. године закључили предметни уговор, те да су предмет уговора биле непокретности апеланата у Прњавору и непокретности тужених у Подравској Слатини. Окружни суд је такође навео да из утврђеног чињеничног стања неспорно произлази да су "тужиоци (апеланти) као припадници неспрске националности живјели и радили у Прњавору, да су током ратних дејстава добијали анонимне пријетње путем телефона да напусте своју кућу и одсеље из Прњавора, да је пуцано у њиховом дворишту, да је минирана украјинска црква у непосредној близини њихове породичне куће, којом приликом су била разбијена сва стакла на њиховој кући, да су сва три сина апеланата напустила своје послове којим су се бавили и своје домове", те је у вези с тим закључио да све наведено указује "да се код тужилаца (апеланата) насилно формирала воља за закључење предметног уговора како би спасили своје животе који су били угрожени". Наиме, Окружни суд је закључио да све наведене околности јасно указују да су апеланти одлуку да закључе предметни уговор донијели противно својој правој вољи, те је, позивајући се на одредбе чл. 26, 28 став 2 у вези са чланом 103 ЗОО, одлучио као у изреци пресуде сходно одредбама члана 229 став 1 тачка 2 и члана 235 тачка 3 ЗПП.

11. Пресудом Врховног суда број 78 0 П 000016 14 Рев од 18. децембра 2014. године ревизија тужених је уважена и другостепена пресуда преиначена тако што је жалба апеланата против првостепене пресуде одбијена и првостепена пресуда потврђена. У образложењу пресуде Врховни суд је поновио предмет спора и чињенично стање које је утврђено у првостепеном поступку, те је закључио да је другостепени суд на основу правилно утврђених чињеница извео погрешан закључак да воља апеланата за закључење предметног уговора није дата у складу с одредбама члана 28 став 2 ЗОО.

12. Затим је наведен садржај одредаба чл. 26, 28 и 103 ЗОО, као и одредбе члана 9 став 2 Закона о промету непокретности, при чему је Врховни суд истакао да је у конкретном случају неспорно утврђено да су парничне странке закључиле предметни уговор у вријеме ратних околности, односно два таква уговора исте садржине које су апеланти потписали, и то прво 15. априла 1993. године у Прњавору, а након тога 10. маја 1993. године у Подравској Слатини. Наиме, Врховни суд је, супротно ставу другостепеног суда, закључио да из проведених доказа произлази да апеланти одлуку да закључе предметни уговор нису донијели противно својој вољи будући да "утврђене чињенице не упућују на закључак да су апеланти извршили закључење предметног уговора јер су били изложени посебним околностима (примјени силе, принуде или пријетње), које су у битном ограничиле слободу одлучивања, при чему је закључење предметног уговора било противно стварној вољи тужилаца (апеланата)". У вези с тим, Врховни суд је указао да је на основу апелантовог исказа саслушаног у својству парничне странке од 28. марта 2011. године утврђено да је предметни уговор закључен након што је апелант на локалној радио станици чуо оглас да се нуди замјена непокретности у Подравској Слатини у Хрватској за непокретности у Прњавору, због чега су послали Мату Саблића из Загреба да погледа кућу тужених у Подравској Слатини која се по основу наведеног огласа нудила у замјену. Врховни суд је такође истакао да није спорно да су апеланти 15. априла 1993. године у Прњавору закључили предметни уговор и да

су предмет замјене биле непокретности тужених које су се нудиле у замјену наведеним огласом, те да су апеланти, након што су ушли у посјед тих непокретности, 10. маја 1993. године у Подравској Слатини - Република Хрватска с туженим поново закључили уговор о размјени истог садржаја. Према мишљењу Врховног суда, управо наведена околност упућује на несумњив закључак да су апеланти добровољно договорили размјену непокретности с туженим, а након тога, 15. априла 1993. године закључили предметни уговор, те да су своју добровољност потврдили уласком у посјед непокретности тужених у којим су одређено вријеме боравили, као и закључењем уговора од 10. маја 1993. године у Подравској Слатини са истим садржајем.

13. Врховни суд је такође истакао да је на основу исказа кћерке апеланата Бранкице Закаљук, која је саслушана у својству свједока, утврђено да је њихов рођак Дарко Бараковић дошао једне ноћи у двориште испред куће апеланата и том приликом пуцао из ватреног оружја, те да је то учинио због нерашчишћених имовинских односа између апеланата и њиховог рођака Дарка Бараковића, а не ради застрашивања и протјеривања апеланата из њихове куће. Врховни суд је такође истакао да из проведених доказа произлази да је минирана украјинска црква која се налазила преко пута куће апеланата, те је у вези с тим закључио да се овај догађај не може сматрати посебном околношћу која је битно ограничила слободу одлучивања и утицала на формирање воље апеланата да закључе предметни уговор јер је, према мишљењу Врховног суда, то догађај који је везан за опште ратне околности и који је изазвао страх код свих становника у Прњавору будући да су сви објекти који су се налазили у близини цркве били оштећени без обзира на националну припадност власника објеката. Такође, према мишљењу Врховног суда, ни тврдње апеланата "да су добијали анонимне пријетње путем телефона нису довољне за закључак да у конкретном случају није постојала сагласност и слобода изражених воља уговарача (апеланата)", а то посебно из разлога што се апеланти нису прецизно изјаснили о садржини тих разговора, због чега се, према оцјени Врховног суда, не може са сигурношћу извести закључак да су апеланти имали телефонске позиве пријетеће садржине и да су ти позиви утицали на слободу формирања воље да приступе закључењу предметног уговора. Врховни суд је такође закључио да постојање рата и општепознатих ратних околности које су угрожавале егзистенцију становништва на овим просторима без обзира на њихову националну припадност само за себе није довољно за утврђење ништавости уговора.

14. С обзиром на наведено, Врховни суд је закључио да апеланти изведеним доказима нису доказали да је предметни уговор закључен противно одредбама чл. 26 и 28 ЗОО, односно да су испуњени законски услови прописани одредбом члана 103 ЗОО за утврђење ништавости предметног уговора.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апеланти сматрају да су оспореним одлукама повријеђена њихова права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Кршење наведених права апеланти виде у произвољно утврђеном чињеничном стању и произвољној примјени материјалног

права. Апеланти наводе да су одлуку о закључењу предметног уговора и напуштању непокретности у Прњавору донијели због све чешћих притисака и напада на њих, а посебно када је група непознатих лица опколила њихову кућу пуцајући из ватреног оружја. Апеланти наводе да су и прије закључења предметног уговора имали знатно повољније понуде за замјену својих непокретности, али да они то нису учинили јер су жељели да остану и живе на својим непокретностима и у Прњавору гдје су рођени. Апеланти су такође истакли да су "искључиво због поремећених односа у друштву, у средини у којој су до тада живјели (а до поремећаја је дошло усљед рата и других збивања у вези с ратом), страхујући за своје животе, били присиљени да траже спас, а да би то постигли морали су да изврше размјену непокретности и да се одселе у Хрватску што, под нормалним условима, не би никад учинили". Стога апеланти сматрају да је произвољан став Врховног суда да апеланти нису доказали да су били под притиском приликом закључења предметног уговора. Сматрају да је предметни уговор ништав у смислу одредбе члана 103 ЗОО, и то независно од ратних дешавања, због чега су предложили да се оспорена одлука Врховног суда укине и предмет врати на поновни поступак.

б) Одговор на апелацију

16. Врховни суд и Основни суд су навели да у свему остају при разлозима датим у образложењима својих одлука и да сматрају да приликом њиховог доношења није дошло до повреде одредаба Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције на које су се апеланти позвали у апелацији.

17. Окружни суд је навео да је за свој став дао образложење садржано у одлуци тог суда при којем у цијелости остаје.

V. Релевантни прописи

18. **Закон о парничном поступку** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13) у релевантном дијелу гласи:

Члан 7. став 1.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и да изводе доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 8.

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ засебно и све доказе заједно.

Члан 123.

Свака странка дужна је да докаже чињенице на којима заснива свој захтјев.

Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

19. **Закон о облигационим односима** ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и "Службени гласник РС" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) у релевантном дијелу гласи:

Члан 26.

Уговор је закључен кад су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора.

Члан 28.

(1) Воља за закључење уговора може се изјавити речима, уобичајеним знацима или другим понашањем из кога се са сигурношћу може закључити о њеном постојању.

(2) *Изјава воље мора да буде учињена слободно и озбиљно.*

Члан 103.

(1) *Уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго.*

VI. Допустивост

20. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

21. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

22. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 78 О П 000016 14 Рев од 18. децембра 2014. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 26. јануара 2015. године, а апелација је поднесена 25. фебруара 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

23. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

24. Апеланти побијају наведене пресуде тврдећи да су тим пресудама прекршена њихова права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције, те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

25. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

26. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

27. Уставни суд прије свега, указује да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), коју подржава и Уставни суд, спорови између приватних лица који се тичу имовинских права увијек спадају у грађанска права, те се стога на њих примјењују и стандарди које прописује члан 6 став 1

Европске конвенције (види пресуду Европског суда *Pretto против Италије* од 8. децембра 1983. године).

28. У конкретном случају предметни поступак се односио на утврђивање правне ништавости предметног уговора који су апеланти закључили с туженим током 1993. године.

29. У вези с кључним приговорима апеланата Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног и процесног права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

30. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивно-правне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивно-правних прописа (види Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка једном правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број АП 1293/05 од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која се постављају, испитати да ли је оспорена одлука заснована на произвољној примјени материјалног и процесног права.

31. Уставни суд запажа да је Врховни суд, који је у конкретном случају донио коначну одлуку, прихватио став Основног суда који је на основу чињеничног утврђења и проведених доказа одбио тужбене захтјеве апеланата јер је закључио да уговор о замјени спорних непокретности није ништав у смислу одредаба члана 103 ЗОО. Уставни суд запажа да су Врховни и Основни суд детаљно појаснили разлоге за такво одлучење имајући у виду, прије свега, стварну вољу уговорних страна у моменту закључења уговора о замјени, заснивајући такав став на проведеним доказима, при чему су се позвали на релевантне одредбе ЗОО (чл. 26, 28), као и на одредбу члана 9 став 2 Закона о промету непокретности. Уставни суд запажа да је током поступка извршен увид у спорни уговор о замјени, за који је утврђено да нема формално-правних недостатака у смислу члана 9 став 2 Закона о промету непокретности, те да је правно ваљан јер апеланти изведеним доказима нису доказали да је у вријеме закључења предметног уговора било икаквих притисака, нити било каквог другог утицаја (пријетња, примјена силе и др.) на вољу апеланата за закључење предметног уговора због којих би тај уговор био ништав у смислу одредбе члана 103 ЗОО. На основу

проведених доказа такође је закључено да је стварна воља апеланата у моменту закључења уговора била да своје непокретности замијене за непокретности тужених, што првенствено потврђује чињеница да је апелант прије закључења уговора на локалној радио станици чуо оглас да се нуди замјена непокретности у Подравској Слатини - Република Хрватска за непокретности у Прњавору, те да су апеланти послали Мату Сабљића из Загреба да "погледа непокретности у Подравској Слатини", након чега је и закључен предметни уговор, што је све јасно потврдио и апелант својим исказом датим у својству парничне странке на записник од 28. марта 2011. године, при чему Уставни суд у датом образложењу не налази произвољност. Уставни суд запажа да ту околност апеланти током поступка нису ни побијали, нити то у апелацији чине. Поред тога, апеланти у апелацији и сами тврде да су закључили предметни уговор искључиво због поремећених односа у друштву, у средини у којој су до тада живјели (а до поремећаја је дошло услед рата и других збивања у вези с ратом). Уставни суд запажа да је Врховни суд јасно указао да постојање рата и општепознатих ратних околности које су угрожавале egzистенцију становништва на овим просторима без обзира на њихову националну припадност само за себе није довољно за закључак да је уговор склопљен у таквим околностима ништав. Врховни суд је закључио да се не може само на тврдњама апеланата које, при томе, "нису поткријељене другим доказима" извести закључак да су на страни апеланата постојале конкретне субјективне околности које би у вријеме закључења спорног уговора искључивале постојање добровољности у смислу одредбе члана 28 ЗОО, што би предметни уговор о размјени чинило ништавим у смислу одредбе члана 103 ЗОО. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у својој пракси већ рјешавао слична правна и чињенична питања у погледу ништавости уговора о промету непокретности закључених у току рата, те у вези с тим јасно указао да, без утврђења индивидуалних околности, постојање само општих ратних околности није довољно да би се утврдило да је уговор ништав (види Уставни суд, између осталих, Одлука о допустивости и меритуму број АП 1326/09 од 10. априла 2013. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavisud.ba).

32. Имајући у виду чињенице конкретног предмета и релевантне одредбе чл. ЗПП и ЗОО, на којима је Врховни суд засновао своју одлуку, Уставни суд у образложењу оспорене пресуде не види било какву произвољност, због чега произлази да су ови апелациони наводи неосновани. С обзиром на све наведено, Уставни суд закључује да из чињеница предмета не произлази произвољност у примјени релевантних одредаба ЗПП и ЗОО од стране Врховног суда, нити су апеланти својим наводима довели у питање његово поступање. Стога, Уставни суд сматра да у конкретном случају нема повреде права апеланата на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

33. У вези с апелационим наводима који се тичу кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију Уставни суд запажа да апеланти ове наводе нису посебно образложили, већ позивање на кршење наведеног права доводе у контекст утврђеног чињеничног стања и произвољне примјене материјалног и процесног права, о чему се Уставни суд већ изјаснио у претходним тачкама ове одлуке. Стога, Уставни суд ово ничим

образложено позивање на кршење права на имовину такође сматра неоснованим.

VIII. Закључак

34. Уставни суд закључује да не постоји кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције будући да је Врховни суд у образложењу оспорене одлуке дао исцрпне разлоге како у погледу утврђеног чињеничног стања тако и примјене релевантних одредаба ЗПП и ЗОО, а дата образложења не дјелују произвољно и у потпуности задовољавају стандарде права на правично суђење.

35. Уставни суд, такође, закључује да нема кршења права из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апеланти ове наводе вежу за погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену материјалног права, а Уставни суд је утврдио да није било произвољности у том погледу.

36. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ђеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 907/15**, рјешавајући апелацију **Dragice Vukojević i Vlade Vukojevića**, на основу члана VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, члана 57. stav (2) tačka b) i члана 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - преčiшћени текст ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. oktobra 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Dragice Vukojević i Vlade Vukojevića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. decembra 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dragica Vukojević i Vlado Vukojević (u daljnjem tekstu: apelantica, apelant ili apelanti) iz Podravske Slatine, koje zastupa Vujadin Ljubojević, advokat iz Prnjavora, podnijeli su 25. februara 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. decembra 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu члана 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda, Osnovnog suda, Laze Golubovića i Milice Golubović (u daljnjem tekstu: tuženi)

zatraženo je 15. juna 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Okružni sud i Osnovni sud su dostavili odgovor na apelaciju u periodu od 27. juna do 7. jula 2017. godine. Tuženi u ostavljenom roku nisu dostavili odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Osnovni sud je, odlučujući u ponovnom postupku, donio Presudu broj 78 0 P 000016 12 P 3 od 25. januara 2013. godine kojom je odbijen tužbeni zahtjev apelanata kojim su tražili da se utvrdi da je ništav ugovor o razmjeni nekretnina zaključen 15. aprila 1993. godine u Prnjavoru između apelanata s jedne strane i tuženih s druge strane, ovjeren u Osnovnom sudu pod brojem OV-810/93 (u daljnjem tekstu: predmetni ugovor) kojim su apelanti svoje nekretnine u Prnjavoru, pobje opisane u izreci presude (u daljnjem tekstu: sporne nekretnine ili nekretnine u Prnjavoru), razmijenili za nekretnine tuženih u Podravskoj Slatini, pobje opisane u izreci presude (u daljnjem tekstu: nekretnine u Podravskoj Slatini). Istom presudom odbijen je i tužbeni zahtjev da se tuženi obavežu da apellantima predaju u posjed nekretnine u Prnjavoru, a da se apelanti obavežu da tuženim predaju u posjed nekretnine u Podravskoj Slatini. Apelanti su obavezani da tuženim solidarno nadoknade troškove postupka u iznosu od 11.175,00 KM.

6. Osnovni sud je na osnovu provedenih dokaza (koje je pobrojao na strani 3. obrazloženja presude), te njihovom ocjenom, u smislu člana 8. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), utvrdio da tokom postupka nije bilo sporno da su parnične stranke 15. aprila 1993. godine u Prnjavoru zaključile predmetni ugovor koji je ovjeren u Osnovnom sudu pod brojem OV-810/93, te da su predmet ovog ugovora bile sporne nekretnine apelanata i nekretnine tuženih u Podravskoj Slatini. Utvrđeno je da je predmetni ugovor od 15. aprila 1993. godine u pisanoj formi sastavio sin apelanata Branislav Vukojević koji je po struci diplomirani pravnik, te da su apelanti lično potpisali predmetni ugovor, dok je u ime tuženih ugovor potpisao njihov zet Borivoje Malešević. Također je nesporno utvrđeno da su apelanti nakon dolaska u Podravsku Slatinu boravili zajedno s tuženim u njihovoj kući, te 10. maja 1993. godine ponovo s tuženim zaključili ugovor o razmjeni nekretnina koji su ovjerali kod Općinskog sekretarijata za društvene djelatnosti i opću upravu Grada Slatina. Također je nesporno utvrđeno da je predmetni ugovor u cijelosti izvršen i da svaka od ugovornih strana drži u posjedu i vlasništvu razmijenjene nekretnine, s tim da je dio nekretnina koje su apelanti stekli na osnovu ugovora o razmjeni ekspropirala Republika Hrvatska za izgradnju autoputa i apellantima je isplaćena naknada u iznosu od 19.530,50 kuna, dok su tuženi izvršili "djelimičnu" sanaciju kuće apelanata u Prnjavoru koju su dobili u zamjenu, te dogradili pomoćni objekt.

7. Osnovni sud je istakao da je među parničnim strankama sporno da li je kod apelanata postojala slobodno izražena volja prilikom zaključenja predmetnog ugovora, odnosno "da li su na volju tužilaca (apelanata) utjecale posebne okolnosti da zakluče predmetni ugovor". Zatim je Osnovni sud citirao odredbu člana 26. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), te je u vezi s tim istakao da je za zaključenje svakog ugovora osnovni uvjet da su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora (član 26. ZOO), a izjava volja mora biti učinjena slobodno i ozbiljno (član 28. stav 2. ZOO). Osnovni sud je ukazao da je za punovažnost predmetnog ugovora, pored uvjeta koji se odnose na formu, nužno

postojanje saglasnih i slobodno izraženih volja ugovarača za zaključenje ugovora.

8. Osnovni sud je uvidom u predmetni ugovor zaključio da on sadrži sve elemente ugovora o razmjeni propisane čl. 552. i 553. ZOO, te da ga je taj sud ovjerio pod brojem OV-810/93 od 15. aprila 1993. godine, čime je potvrđeno da su apelanti i punomoćnik tuženih svojim potpisima potvrdili da su saglasni s bitnim sastojcima ugovora (član 26. ZOO), tako da predmetni ugovor ispunjava sve formalno-pravne uvjete potrebne za njegovu pravnu valjanost u smislu člana 9. stav 2. Zakona o prometu nekretnina. Nadalje, Osnovni sud je obrazložio da je na osnovu izjava parničnih stranaka i saslušanih svjedoka nesporno utvrdio da su apelanti do početka ratnih dejstava koristili predmetne nekretnine koje su bile njihovo vlasništvo i živjeli u njima. Osnovni sud je ukazao na tvrdnje apelanata saslušanih u svojstvu parničnih stranaka, i to: da su tokom ratnih dejstava bili uznemiravani u pravu korištenja predmetnih nekretnina tako što je na "tužioce (apelante), i to putem telefona od strane više neidentificiranih lica, vršen pritisak da zamijene nekretnine i napuste Prnjavor jer su bili pripadnici nesrpskog naroda, koje ponude su tužioci (apelanti) odbili"; te da je jedne večeri u dvorište apelanata došao i iz vatrenog oružja pucao sin apellantice sestre Darko Baraković s kojim apelanti inače nisu bili u dobrim odnosima zbog neriješenih imovinskih odnosa; kao i da su "rušenjem ukrajinske crkve u Prnjavoru popucala sva stakla na njihovoj kući jer se nalazila preko puta navedene crkve, a što je tužioce (apelante) posebno pogodilo i uznemirilo", zbog čega su "pod pritiskom opće situacije odlučili da napuste Prijedor". Osnovni sud je naveo da je apellant svojim iskazom, također, potvrdio da su apelanti nakon dolaska u Podravsku Slatinu zajedno s tuženim boravili u njihovoj kući, nakon čega su s tuženim ponovo, 10. maja 1993. godine, u Podravskoj Slatini zaključili ugovor o razmjeni nekretnina. Imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da su apelanti "vidjeli i boravili na nekretninama tuženih koje su bile predmet razmjene, te ponovo 10. maja 1993. godine u Podravskoj Slatini zaključili ugovor o razmjeni iako su bili u prilici i imali mogućnost da odustanu od ugovora zaključenog 15. aprila 1993. godine, Osnovni sud je zaključio da apelanti nisu dokazali da su predmetni ugovor zaključili pod utjecajem posebnih okolnosti (pritisci, prijetnja ili primjena sile) koje bi bitno ograničile slobodu odlučivanja tužilaca (apelanata) i utjecale na njihovu volju da zakluče predmetni ugovor". U vezi s tim, Osnovni sud je istakao da za utvrđenje posebnih okolnosti nisu dovoljne samo izjave parničnih stranaka, već te izjave moraju biti potkrijepljene i drugim dokazima. Pored toga, Osnovni sud je zaključio da postojanje rata i općepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost (na čemu su apelanti i zasnivali svoj zahtjev) samo za sebe nije dovoljno za utvrđenje ništavosti ugovora.

9. Imajući u vidu sve navedeno, Osnovni sud je zaključio da apelanti nisu dokazali da predmetni ugovor nije zaključen saglasnim izjavama ugovarača o bitnim sastojcima ugovora, te njihovom ozbiljnom i slobodno izraženom voljom (čl. 26. i 28. ZOO), odnosno da je predmetni ugovor ništav u smislu odredbe člana 103. ZOO, zbog čega je u cijelosti odbio tužbeni zahtjev apelanata kao neosnovan.

10. Odlučujući o žalbi apelanata protiv prvostepene presude, Okružni sud je donio Presudu broj 78 0 P 000016 13 Gž 3 od 25. septembra 2013. godine kojom je žalbu uvažio i preinačio prvostepenu presudu tako što je usvojio tužbeni zahtjev na način kako je sve preciznije navedeno u izreci presude. Nakon što je ispitao prvostepenu presudu u skladu sa žalbenim prigovorima i po službenoj dužnosti, Okružni sud je utvrdio da prvostepena presuda nije pravilna i zakonita.

Окружни суд је указао да је међу парничним странкама било спorno да ли је предметни уговор од 15. априла 1993. године закључен слободном вољом апеланата или не. У веzi с тим, Окружни суд је istакao да из stanja spisa произлази да су апеланти и туђени 15. априла 1993. године закључили предметни уговор, те да су предмет уговора биле некретнине апеланата у Рnјавору и некретнине туђених у Подравској Слатини. Окружни суд је такођер навео да из утврђеног чинјеничног stanja неспорно произлази да су "туђиоци (апеланти) као припадници несрпске националности живјели и радиле у Рnјавору, да су током ратних дејстава добивали анонимне пријетње путем телефона да напусте своју кућу и одсеље из Рnјавора, да је пучано у њиховом дворишту, да је минирана украјинска црква у непосредној близини њихове породичне куће, којом приликом су била разбјена сва стакла на њиховој кући, да су сва три сина апеланата напустила своје послове којим су се бавили и своје домове", те је у веzi с тим закључио да све наведено указује "да се код туђилаца (апеланата) насилно формирао воља за закључење предметног уговора како би спасили своје животе који су били угрожени". Наиме, Окружни суд је закључио да све наведене околности јасно указују да су апеланти одлуку да закључе предметни уговор донјели противно својој правој вољи, те је, позивајући се на одредбе чл. 26, 28. став 2. у веzi са чланом 103. ЗОО, одлучио као у изреци пресуде сходно одредбама члана 229. став 1. тачка 2. и члана 235. тачка 3. ЗПП.

11. Пресудом Врховног суда број 78 0 P 000016 14 Rev од 18. децембра 2014. године ревизија туђених је увађена и другостепена пресуда преиначена тако што је жалба апеланата против првостепене пресуде одбијена и првостепена пресуда потврђена. У образложеној пресуде Врховни суд је поновio предмет спора и чинјенично stanje које је утврђено у првостепеном поступку, те је закључио да је другостепени суд на основу правилно утврђених чињеница извео погрешан закључак да воља апеланата за закључење предметног уговора није дата у складу с одредбама члана 28. став 2. ЗОО.

12. Затим је наведен садржај одредба чл. 26, 28. и 103. ЗОО, као и одредбе члана 9. став 2. Закона о промету некретнина, при чему је Врховни суд istакao да је у конкретном случају неспорно утврђено да су парничне странке закључиле предметни уговор у вријеме ратних околности, односно два таква уговора исте садрђине које су апеланти потписали, и то прво 15. априла 1993. године у Рnјавору, а након тога 10. маја 1993. године у Подравској Слатини. Наиме, Врховни суд је, супротно ставу другостепеног суда, закључио да из проведених доказа произлази да апеланти одлуку да закључе предметни уговор нису донјели противно својој вољи будући да "утврђене чињенице не упућују на закључак да су апеланти извршили закључење предметног уговора јер су били изложени посебним околностима (примјени силе, принуде или пријетње), које су у битном ограничиле слободу одлучивања, при чему је закључење предметног уговора било противно стварној вољи туђилаца (апеланата)". У веzi с тим, Врховни суд је указао да је на основу апелантовог исказа саслушаног у својству парничне странке од 28. марта 2011. године утврђено да је предметни уговор закључен након што је апелант на локалној радио станици чуо оглас да се нуди замјена некретнина у Подравској Слатини у Хрватској за некретнине у Рnјавору, због чега су послали Мату Сабљића из Загреба да погледа кућу туђених у Подравској Слатини која се по основу наведеног огласа нудила у замјену. Врховни суд је такођер istакao да није спorno да су апеланти 15. априла 1993. године у Рnјавору закључили предметни уговор и да су предмет замјене биле некретнине туђених које су се нудиле у замјену наведеним огласом, те да су апеланти, након што су ушли у посјед тих некретнина, 10. маја 1993. године у Подравској Слатини - Република Хрватска с туђеним поново закључили уговор о размјени истог садрђаја. Према мишљењу

Врховног суда, управо наведена околност упућује на несумњив закључак да су апеланти добровољно договорили размјену некретнина с туђеним, а након тога, 15. априла 1993. године закључили предметни уговор, те да су своју добровољност потврдили уласком у посјед некретнина туђених у којим су одређено вријеме боравили, као и закључењем уговора од 10. маја 1993. године у Подравској Слатини са истим садрђајем.

13. Врховни суд је такођер istакao да је на основу исказа кћерке апеланата Бранкице Закаљук, која је саслушана у својству свједока, утврђено да је њихов родак Дарко Барковић дошао једне ноћи у двориште испред куће апеланата и том приликом пуцао из ватреног оружја, те да је то учинио због неразвијених имовинских односа између апеланата и њиховог родака Дарка Барковића, а не ради застрашивања и протјеривања апеланата из њихове куће. Врховни суд је такођер istакao да из проведених доказа произлази да је минирана украјинска црква која се налазила преко пута куће апеланата, те је у веzi с тим закључио да се овај догађај не може сматрати посебном околношћу која је битно ограничила слободу одлучивања и утијецала на формирање воље апеланата да закључе предметни уговор јер је, према мишљењу Врховног суда, то догађај који је везан за опће ратне околности и који је изазвао страх код свих становника у Рnјавору будући да су сви објекти који су се налазили у близини цркве били оштећени без обзира на националну припадност власника објеката. Такођер, према мишљењу Врховног суда, ни тврдње апеланата "да су добивали анонимне пријетње путем телефона нису довољне за закључак да у конкретном случају није постојала сагласност и слобода изражених воља уговарача (апеланата)", а то посебно из разлога што се апеланти нису прецизно изјаснили о садрђини тих разговора, због чега се, према ocјени Врховног суда, не може са сигурношћу извести закључак да су апеланти имали телефонске позиве пријетеће садрђине и да су ти позиви утијецали на слободу формирања воље да приступе закључењу предметног уговора. Врховни суд је такођер закључио да постојање рата и опћепознатих ратних околности које су угрођавале егзистенцију становништва на овим просторима без обзира на њихову националну припадност само за себе није довољно за утврђење ништавости уговора.

14. С обзиром на наведено, Врховни суд је закључио да апеланти изведеним доказима нису доказали да је предметни уговор закључен противно одредбама чл. 26. и 28. ЗОО, односно да су испуњени законски uvјети propisани одредбом члана 103. ЗОО за утврђење ништавости предметног уговора.

IV. Апелација **а) Navodi из апелације**

15. Апеланти сматрају да су оспореним одлукама повријеђена њихова права из члана II/3.е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Кршење наведених права апеланти vide у произвољно утврђеном чинјеничном stanju и произвољној примјени материјалног права. Апеланти наводе да су одлуку о закључењу предметног уговора и напуштању некретнина у Рnјавору донјели због све чешћих притисака и напада на њих, а посебно када је група непознатих лица опколила њихову кућу пуцајући из ватреног оружја. Апеланти наводе да су и prije закључења предметног уговора имали знатно повољније понуде за замјену својих некретнина, али да они то нису учинили јер су желјели да остану и живе на својим некретнинама и у Рnјавору гдје су рођени. Апеланти су такођер istакli да су "искључиво због poreмећених односа у друштву, у средини у којој су до тада живјели (а до poreмећаја је дошло услјед рата и

drugih zbivanja u vezi s ratom), strahujući za svoje živote, bili prisiljeni da traže spas, a da bi to postigli morali su da izvrše razmjenu nekretnina i da se odsele u Hrvatsku što, pod normalnim uvjetima, ne bi nikad učinili". Stoga apelanti smatraju da je proizvoljan stav Vrhovnog suda da apelanti nisu dokazali da su bili pod pritiskom prilikom zaključenja predmetnog ugovora. Smatraju da je predmetni ugovor ništav u smislu odredbe člana 103. ZOO, i to nezavisno od ratnih dešavanja, zbog čega su predložili da se osporena odluka Vrhovnog suda ukine i predmet vrati na ponovni postupak.

b) Odgovor na apelaciju

16. Vrhovni sud i Osnovni sud su naveli da u svemu ostaju pri razlozima datim u obrazloženjima svojih odluka i da smatraju da prilikom njihovog donošenja nije došlo do povrede odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije na koje su se apelanti pozvali u apelaciji.

17. Okružni sud je naveo da je za svoj stav dao obrazloženje sadržano u odluci tog suda pri kojem u cijelosti ostaje.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13) u relevantnom dijelu glasi:

Član 7. stav 1.

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvede dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Član 123.

Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

19. **Zakon o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) u relevantnom dijelu glasi:

Član 26.

Ugovor je zaključen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora.

Član 28.

(1) Volja za zaključenje ugovora može se izjaviti rečima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju.

(2) Izjava volje mora da bude učinjena slobodno i ozbiljno.

Član 103.

(1) Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima je ništav ako cilj povređenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

VI. Dopustivost

20. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi

djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

22. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. decembra 2014. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 26. januara 2015. godine, a apelacija je podnesena 25. februara 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelanti pobijaju navedene presude tvrdeći da su tim presudama prekršena njihova prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

25. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

26. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

27. Ustavni sud prije svega, ukazuje da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), koju podržava i Ustavni sud, sporovi između privatnih lica koji se tiču imovinskih prava uvijek spadaju u građanska prava, te se stoga na njih primjenjuju i standardi koje propisuje član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi presudu Evropskog suda *Pretto protiv Italije* od 8. decembra 1983. godine).

28. U konkretnom slučaju predmetni postupak se odnosio na utvrđivanje pravne ništavosti predmetnog ugovora koji su apelanti zaključili s tuženim tokom 1993. godine.

29. U vezi s ključnim prigovorima apelanata Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog i procesnog prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona.

30. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja se postavljaju, ispitati da li je osporena odluka zasnovana na proizvoljnoj primjeni materijalnog i procesnog prava.

31. Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, koji je u konkretnom slučaju donio konačnu odluku, prihvatio stav Osnovnog suda koji je na osnovu činjeničnog utvrđenja i provedenih dokaza odbio tužbene zahtjeve apelanata jer je zaključio da ugovor o zamjeni spornih nekretnina nije ništav u smislu odredaba člana 103. ZOO. Ustavni sud zapaža da su Vrhovni i Osnovni sud detaljno pojasnili razloge za takvo odlučjenje imajući u vidu, prije svega, stvarnu volju ugovornih strana u momentu zaključenja ugovora o zamjeni, zasnivajući takav stav na provedenim dokazima, pri čemu su se pozvali na relevantne odredbe ZOO (čl. 26, 28), kao i na odredbu člana 9. stav 2. Zakona o prometu nekretnina. Ustavni sud zapaža da je tokom postupka izvršen uvid u sporni ugovor o zamjeni, za koji je utvrđeno da nema formalno-pravnih nedostataka u smislu člana 9. stav 2. Zakona o prometu nekretnina, te da je pravno valjan jer apelanti izvedenim dokazima nisu dokazali da je u vrijeme zaključenja predmetnog ugovora bilo ikakvih pritisaka, niti bilo kakvog drugog utjecaja (prijetnja, primjena sile i dr.) na volju apelanata za zaključenje predmetnog ugovora zbog kojih bi taj ugovor bio ništav u smislu odredbe člana 103. ZOO. Na osnovu provedenih dokaza također je zaključeno da je stvarna volja apelanata u momentu zaključenja ugovora bila da svoje nekretnine zamijene za nekretnine tuženih, što prvenstveno potvrđuje činjenica da je apelant prije zaključenja ugovora na lokalnoj radio stanici čuo oglas da se nudi zamjena nekretnina u Podravskoj Slatini - Republika Hrvatska za nekretnine u Prnjavoru, te da su apelanti poslali Matu Sabljica iz Zagreba da "pogleda nekretnine u Podravskoj Slatini", nakon čega je i zaključen predmetni ugovor, što je sve jasno potvrdio i apelant svojim iskazom datim u svojstvu parnične stranke na zapisnik od 28. marta 2011. godine, pri čemu Ustavni sud u datom obrazloženju ne nalazi proizvoljnost. Ustavni sud zapaža da tu okolnost apelanti tokom postupka nisu ni pobijali, niti to u apelaciji čine. Pored toga, apelanti u apelaciji i sami tvrde da su zaključili predmetni ugovor isključivo zbog poremećenih odnosa u društvu, u sredini u kojoj su do tada živjeli (a do poremećaja je došlo uslijed rata i drugih zbivanja u vezi s ratom). Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud jasno ukazao da postojanje rata i općepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost samo za sebe nije dovoljno za zaključak da je ugovor sklopljen u takvim okolnostima ništav. Vrhovni sud je zaključio da se ne može samo na tvrdnjama apelanata koje, pri tome, "nisu potkrijepljene drugim dokazima" izvesti zaključak da su na strani apelanata postojale konkretne subjektivne okolnosti koje bi u vrijeme zaključenja spornog ugovora isključivale postojanje dobrovoljnosti u smislu odredbe člana 28. ZOO, što bi predmetni ugovor o razmjeni činilo ništavim u smislu

odredbe člana 103. ZOO. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj praksi već rješavao slična pravna i činjenična pitanja u pogledu ništavosti ugovora o prometu nekretnina zaključenih u toku rata, te u vezi s tim jasno ukazao da, bez utvrđenja individualnih okolnosti, postojanje samo općih ratnih okolnosti nije dovoljno da bi se utvrdilo da je ugovor ništav (vidi Ustavni sud, između ostalih, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1326/09* od 10. aprila 2013. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

32. Imajući u vidu činjenice konkretnog predmeta i relevantne odredbe čl. ZPP i ZOO, na kojima je Vrhovni sud zasnovao svoju odluku, Ustavni sud u obrazloženju osporene presude ne vidi bilo kakvu proizvoljnost, zbog čega proizlazi da su ovi apelacioni navodi neosnovani. S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da iz činjenica predmeta ne proizlazi proizvoljnost u primjeni relevantnih odredaba ZPP i ZOO od strane Vrhovnog suda, niti su apelanti svojim navodima doveli u pitanje njegovo postupanje. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nema povrede prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

33. U vezi s apelacionim navodima koji se tiču kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju Ustavni sud zapaža da apelanti ove navode nisu posebno obrazložili, već pozivanje na kršenje navedenog prava dovode u kontekst utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava, o čemu se Ustavni sud već izjasnio u prethodnim tačkama ove odluke. Stoga, Ustavni sud ovo ničim obrazloženo pozivanje na kršenje prava na imovinu također smatra neosnovanim.

VIII. Zaključak

34. Ustavni sud zaključuje da ne postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije budući da je Vrhovni sud u obrazloženju osporene odluke dao iscrpne razloge kako u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja tako i primjene relevantnih odredaba ZPP i ZOO, a data obrazloženja ne djeluju proizvoljno i u potpunosti zadovoljavaju standarde prava na pravično suđenje.

35. Ustavni sud, također, zaključuje da nema kršenja prava iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada apelanti ove navode vežu za pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljnu primjenu materijalnog prava, a Ustavni sud je utvrdio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

36. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 907/15**, rješavajući apelaciju **Dragice Vukojević i Vlade Vukojevića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik

Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Dragice Vukojević i Vlade Vukojevića** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. prosinca 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dragica Vukojević i Vlado Vukojević (u daljnjem tekstu: apelantica, apelant ili apelanti) iz Podravske Slatine, koje zastupa Vujadin Ljubojević, odvjetnik iz Prnjavora, podnijeli su 25. veljače 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. prosinca 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda, Osnovnog suda, Laze Golubovića i Milice Golubović (u daljnjem tekstu: tuženi) zatraženo je 15. lipnja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Okružni sud i Osnovni sud su dostavili odgovor na apelaciju u razdoblju od 27. lipnja do 7. srpnja 2017. godine. Tuženi u ostavljenom roku nisu dostavili odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Osnovni sud je, odlučujući u ponovnom postupku, donio Presudu broj 78 0 P 000016 12 P 3 od 25. siječnja 2013. godine kojom je odbijen tužbeni zahtjev apelanata kojim su tražili da se utvrdi da je ništav ugovor o razmjeni nekretnina zaključen 15. travnja 1993. godine u Prnjavoru između apelanata s jedne strane i tuženih s druge strane, ovjeren u Osnovnom sudu pod brojem OV-810/93 (u daljnjem tekstu: predmetni ugovor) kojim su apelanti svoje nekretnine u Prnjavoru, поближе opisane u izreci presude (u daljnjem tekstu: sporne nekretnine ili nekretnine u Prnjavoru), razmijenili za nekretnine tuženih u Podravskoj Slatini, поближе opisane u izreci presude (u daljnjem tekstu: nekretnine u Podravskoj Slatini). Istom presudom odbijen je i tužbeni zahtjev da se tuženi obvežu apellantima predati u posjed nekretnine u Prnjavoru, a da se apelanti obvežu tuženim predati u posjed nekretnine u Podravskoj Slatini. Apelanti su obvezani tuženim solidarno nadoknaditi troškove postupka u iznosu od 11.175,00 KM.

6. Osnovni sud je na temelju provedenih dokaza (koje je pobrojao na strani 3. obrazloženja presude), te njihovom ocjenom, u smislu članka 8. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), utvrdio da tijekom postupka nije bilo sporno da su parnične stranke 15. travnja 1993. godine u Prnjavoru zaključile predmetni ugovor koji je ovjeren u Osnovnom sudu pod brojem OV-810/93, te da su predmet ovog ugovora bile sporne nekretnine apelanata i nekretnine tuženih u

Podravskoj Slatini. Utvrđeno je da je predmetni ugovor od 15. travnja 1993. godine u pisanoj formi sastavio sin apelanata Branislav Vukojević koji je po struci diplomirani pravnik, te da su apelanti osobno potpisali predmetni ugovor, dok je u ime tuženih ugovor potpisao njihov zet Borivoje Malešević. Također je nesporno utvrđeno da su apelanti nakon dolaska u Podravsku Slatinu boravili zajedno s tuženim u njihovoj kući, te 10. svibnja 1993. godine ponovo s tuženim zaključili ugovor o razmjeni nekretnina koji su ovjerali kod Općinskog sekretarijata za društvene djelatnosti i opću upravu Grada Slatina. Također je nesporno utvrđeno da je predmetni ugovor u cijelosti izvršen i da svaka od ugovornih strana drži u posjedu i vlasništvu razmijenjene nekretnine, s tim da je dio nekretnina koje su apelanti stekli na temelju ugovora o razmjeni ekspropirala Republika Hrvatska za izgradnju autoputa i apellantima je isplaćena naknada u iznosu od 19.530,50 kuna, dok su tuženi izvršili "djelomičnu" sanaciju kuće apelanata u Prnjavoru koju su dobili u zamjenu, te dogradili pomoćni objekt.

7. Osnovni sud je istaknuo da je među parničnim strankama sporno je li kod apelanata postojala slobodno izražena volja prilikom zaključenja predmetnog ugovora, odnosno "jesu li su na volju tužitelja (apelanata) utjecale posebne okolnosti da zaključe predmetni ugovor". Potom je Osnovni sud citirao odredbu članka 26. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), te je u svezi s tim istaknuo da je za zaključenje svakog ugovora temeljni uvjet da su se ugovorne strane suglasile o bitnim sastojcima ugovora (članak 26. ZOO), a izjava volja mora biti učinjena slobodno i ozbiljno (članak 28. stavak 2. ZOO). Osnovni sud je ukazao da je za punovažnost predmetnog ugovora, pored uvjeta koji se odnose na formu, nužno postojanje suglasnih i slobodno izraženih volja ugovarača za zaključenje ugovora.

8. Osnovni sud je uvidom u predmetni ugovor zaključio da on sadrži sve elemente ugovora o razmjeni propisane čl. 552. i 553. ZOO, te da ga je taj sud ovjerio pod brojem OV-810/93 od 15. travnja 1993. godine, čime je potvrđeno da su apelanti i punomoćnik tuženih svojim potpisima potvrdili da su suglasni s bitnim sastojcima ugovora (članak 26. ZOO), tako da predmetni ugovor ispunjava sve formalno-pravne uvjete potrebne za njegovu pravnu valjanost u smislu članka 9. stavak 2. Zakona o prometu nekretnina. Nadalje, Osnovni sud je obrazložio da je na temelju izjava parničnih stranaka i saslušanih svjedoka nesporno utvrdio da su apelanti do početka ratnih deštava koristili predmetne nekretnine koje su bile njihovo vlasništvo i živjeli u njima. Osnovni sud je ukazao na tvrdnje apelanata saslušanih u svojstvu parničnih stranaka, i to: da su tijekom ratnih deštava bili uznemiravani u pravu korištenja predmetnih nekretnina tako što je na "tužitelje (apelante), i to putem telefona od strane više neidentificiranih osoba, vršen pritisak da zamijene nekretnine i napuste Prnjavor jer su bili pripadnici nesrpskog naroda, koje ponude su tužitelji (apelanti) odbili"; te da je jedne večeri u dvorište apelanata došao i iz vatrenog oružja pucao sin apellantine sestre Darko Baraković s kojim apelanti inače nisu bili u dobrim odnosima zbog neriješenih imovinskih odnosa; kao i da su "rušenjem ukrajinske crkve u Prnjavoru popucala sva stakla na njihovoj kući jer se nalazila preko puta navedene crkve, a što je tužitelje (apelante) posebno pogodilo i uznemirilo", zbog čega su "pod pritiskom opće situacije odlučili da napuste Prijedor". Osnovni sud je naveo da je apelant svojim iskazom, također, potvrdio da su apelanti nakon dolaska u Podravsku Slatinu zajedno s tuženim boravili u njihovoj kući, nakon čega su s tuženim ponovo, 10. svibnja 1993. godine, u Podravskoj Slatini zaključili ugovor o razmjeni nekretnina. Imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da su apelanti "vidjeli i boravili na nekretninama tuženih koje su bile predmet razmjene, te ponovo 10. svibnja 1993. godine u

Podravskoj Slatini zaključili ugovor o razmjeni iako su bili u prilici i imali mogućnost da odustanu od ugovora zaključenog 15. travnja 1993. godine, Osnovni sud je zaključio da apelanti nisu dokazali da su predmetni ugovor zaključili pod utjecajem posebnih okolnosti (pritisci, prijetnja ili primjena sile) koje bi bitno ograničile slobodu odlučivanja tužitelja (apelanata) i utjecale na njihovu volju da zaključe predmetni ugovor". U svezi s tim, Osnovni sud je istaknuo da za utvrđenje posebnih okolnosti nisu dovoljne samo izjave parničnih stranaka, već te izjave moraju biti potkrijepljene i drugim dokazima. Pored toga, Osnovni sud je zaključio da postojanje rata i općepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost (na čemu su apelanti i temeljili svoj zahtjev) samo za sebe nije dovoljno za utvrđenje ništavosti ugovora.

9. Imajući u vidu sve navedeno, Osnovni sud je zaključio da apelanti nisu dokazali da predmetni ugovor nije zaključen suglasnim izjavama ugovarača o bitnim sastojcima ugovora, te njihovom ozbiljnom i slobodno izraženom voljom (čl. 26. i 28. ZOO), odnosno da je predmetni ugovor ništav u smislu odredbe članka 103. ZOO, zbog čega je u cijelosti odbio tužbeni zahtjev apelanata kao neutemeljen.

10. Odlučujući o prizivu apelanata protiv prvostupajnske presude, Okružni sud je donio Presudu broj 78 0 P 000016 13 Gž 3 od 25. rujna 2013. godine kojom je priziv uvažio i preinačio prvostupajnsku presudu tako što je usvojio tužbeni zahtjev na način kako je sve preciznije navedeno u izreci presude. Nakon što je ispitao prvostupajnsku presudu u skladu s prizivnim prigovorima i po službenoj dužnosti, Okružni sud je utvrdio da prvostupajnska presuda nije pravilna i zakonita. Okružni sud je ukazao da je među parničnim strankama bilo sporno je li predmetni ugovor od 15. travnja 1993. godine zaključen slobodnom voljom apelanata ili ne. U svezi s tim, Okružni sud je istaknuo da iz stanja spisa proizlazi da su apelanti i tuženi 15. travnja 1993. godine zaključili predmetni ugovor, te da su predmet ugovora bile nekretnine apelanata u Prnjavoru i nekretnine tuženih u Podravskoj Slatini. Okružni sud je također naveo da iz utvrđenog činjeničnog stanja nesporno proizlazi da su "tužitelji (apelanti) kao pripadnici nesrpske nacionalnosti živjeli i radili u Prnjavoru, da su tijekom ratnih dejstava dobivali anonimne prijetnje putem telefona da napuste svoju kuću i odsele iz Prnjavora, da je pucano u njihovom dvorištu, da je minirana ukrajinska crkva u neposrednoj blizini njihove obiteljske kuće, kojom prilikom su bila razbijena sva stakla na njihovoj kući, da su sva tri sina apelanata napustila svoje poslove kojim su se bavili i svoje domove", te je u svezi s tim zaključio da sve navedeno ukazuje "da se kod tužitelja (apelanata) nasilno formirala volja za zaključenje predmetnog ugovora kako bi spasili svoje živote koji su bili ugroženi". Naime, Okružni sud je zaključio da sve navedene okolnosti jasno ukazuju da su apelanti odluku da zaključe predmetni ugovor donijeli protivno svojoj pravoj volji, te je, pozivajući se na odredbe čl. 26., 28. stavak 2. u svezi sa člankom 103. ZOO, odlučio kao u izreci presude shodno odredbama članka 229. stavak 1. točka 2. i članka 235. točka 3. ZPP.

11. Presudom Vrhovnog suda broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. prosinca 2014. godine revizija tuženih je uvažena i drugostupajnska presuda preinačena tako što je priziv apelanata protiv prvostupajnske presude odbijen i prvostupajnska presuda potvrđena. U obrazloženju presude Vrhovni sud je ponovio predmet spora i činjenično stanje koje je utvrđeno u prvostupajnskom postupku, te je zaključio da je drugostupajnski sud na temelju pravilno utvrđenih činjenica izveo pogrešan zaključak da volja apelanata za zaključenje

predmetnog ugovora nije dana u skladu s odredbama članka 28. stavak 2. ZOO.

12. Potom je naveden sadržaj odredaba čl. 26., 28. i 103. ZOO, kao i odredbe članka 9. stavak 2. Zakona o prometu nekretnina, pri čemu je Vrhovni sud istaknuo da je u konkretnom slučaju nesporno utvrđeno da su parnične stranke zaključile predmetni ugovor u vrijeme ratnih okolnosti, odnosno dva takva ugovora istog sadržaja koje su apelanti potpisali, i to prvo 15. travnja 1993. godine u Prnjavoru, a nakon toga 10. svibnja 1993. godine u Podravskoj Slatini. Naime, Vrhovni sud je, suprotno stajalištu drugostupajnskog suda, zaključio da iz provedenih dokaza proizlazi da apelanti odluku da zaključe predmetni ugovor nisu donijeli protivno svojoj volji budući da "utvrđene činjenice ne upućuju na zaključak da su apelanti izvršili zaključenje predmetnog ugovora jer su bili izloženi posebnim okolnostima (primjeni sile, prinude ili prijetnje), koje su u bitnom ograničile slobodu odlučivanja, pri čemu je zaključenje predmetnog ugovora bilo protivno stvarnoj volji tužitelja (apelanata)". U svezi s tim, Vrhovni sud je ukazao da je na temelju apelantovog iskaza saslušanog u svojstvu parnične stranke od 28. ožujka 2011. godine utvrđeno da je predmetni ugovor zaključen nakon što je apelant na lokalnoj radio postaji čuo oglas da se nudi zamjena nekretnina u Podravskoj Slatini u Hrvatskoj za nekretnine u Prnjavoru, zbog čega su poslali Matu Sabljica iz Zagreba da pogleda kuću tuženih u Podravskoj Slatini koja se po osnovi navedenog oglasa nudila u zamjenu. Vrhovni sud je također istaknuo da nije sporno da su apelanti 15. travnja 1993. godine u Prnjavoru zaključili predmetni ugovor i da su predmet zamjene bile nekretnine tuženih koje su se nudile u zamjenu navedenim oglasom, te da su apelanti, nakon što su ušli u posjed tih nekretnina, 10. svibnja 1993. godine u Podravskoj Slatini - Republika Hrvatska s tuženim ponovo zaključili ugovor o razmjeni istog sadržaja. Prema mišljenju Vrhovnog suda, upravo navedena okolnost upućuje na nesumnjiv zaključak da su apelanti dobrovoljno dogovorili razmjenu nekretnina s tuženim, a nakon toga, 15. travnja 1993. godine zaključili predmetni ugovor, te da su svoju dobrovoljnost potvrdili ulaskom u posjed nekretnina tuženih u kojim su određeno vrijeme boravili, kao i zaključenjem ugovora od 10. svibnja 1993. godine u Podravskoj Slatini sa istim sadržajem.

13. Vrhovni sud je također istaknuo da je na temelju iskaza kćerke apelanata Brankice Zakaljuk, koja je saslušana u svojstvu svjedoka, utvrđeno da je njihov rođak Darko Baraković došao jedne noći u dvorište ispred kuće apelanata i tom prilikom pucao iz vatrenog oružja, te da je to učinio zbog nerasčišćenih imovinskih odnosa između apelanata i njihovog rođaka Darka Barakovića, a ne radi zastrašivanja i protjerivanja apelanata iz njihove kuće. Vrhovni sud je također istaknuo da iz provedenih dokaza proizlazi da je minirana ukrajinska crkva koja se nalazila preko puta kuće apelanata, te je u svezi s tim zaključio da se ovaj događaj ne može smatrati posebnom okolnošću koja je bitno ograničila slobodu odlučivanja i utjecala na formiranje volje apelanata da zaključe predmetni ugovor jer je, prema mišljenju Vrhovnog suda, to događaj koji je vezan za opće ratne okolnosti i koji je izazvao strah kod svih stanovnika u Prnjavoru budući da su svi objekti koji su se nalazili u blizini crkve bili oštećeni bez obzira na nacionalnu pripadnost vlasnika objekata. Također, prema mišljenju Vrhovnog suda, ni tvrdnje apelanata "da su dobivali anonimne prijetnje putem telefona nisu dovoljne za zaključak da u konkretnom slučaju nije postojala suglasnost i sloboda izraženih volja ugovarača (apelanata)", a to posebno iz razloga što se apelanti nisu precizno izjasnili o sadržaju tih razgovora, zbog čega se, prema ocjeni Vrhovnog suda, ne može sa sigurnošću izvesti zaključak da su apelanti imali telefonske

pozive prijetećeg sadržaja i da su ti pozivi utjecali na slobodu formiranja volje da pristupe zaključenju predmetnog ugovora. Vrhovni sud je također zaključio da postojanje rata i općepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost samo za sebe nije dovoljno za utvrđenje ništavosti ugovora.

14. S obzirom na navedeno, Vrhovni sud je zaključio da apelanti izvedenim dokazima nisu dokazali da je predmetni ugovor zaključen protivno odredbama čl. 26. i 28. ZOO, odnosno da su ispunjeni zakonski uvjeti propisani odredbom članka 103. ZOO za utvrđenje ništavosti predmetnog ugovora.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelanti smatraju da su osporenim odlukama povrijeđena njihova prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Kršenje navedenih prava apelanti vide u proizvoljno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. Apelanti navode da su odluku o zaključenju predmetnog ugovora i napuštanju nekretnina u Prnjavoru donijeli zbog sve češćih pritisaka i napada na njih, a posebno kada je skupina nepoznatih osoba opkolila njihovu kuću pucajući iz vatrenog oružja. Apelanti navode da su i prije zaključenja predmetnog ugovora imali znatno povoljnije ponude za zamjenu svojih nekretnina, ali da oni to nisu učinili jer su željeli ostati i živjeti na svojim nekretninama i u Prnjavoru gdje su rođeni. Apelanti su također istaknuli da su "isključivo zbog poremećenih odnosa u društvu, u sredini u kojoj su do tada živjeli (a do poremećaja je došlo uslijed rata i drugih zbivanja u svezi s ratom), strahujući za svoje živote, bili prisiljeni tražiti spas, a da bi to postigli morali su izvršiti razmjenu nekretnina i odseliti se u Hrvatsku što, pod normalnim uvjetima, ne bi nikad učinili". Stoga apelanti smatraju da je proizvoljno stajalište Vrhovnog suda da apelanti nisu dokazali da su bili pod pritiskom prilikom zaključenja predmetnog ugovora. Smatraju da je predmetni ugovor ništav u smislu odredbe članka 103. ZOO, i to neovisno o ratnim dešavanjima, zbog čega su predložili da se osporena odluka Vrhovnog suda ukine i predmet vrati na ponovni postupak.

b) Odgovor na apelaciju

16. Vrhovni sud i Osnovni sud su naveli da u svemu ostaju pri razlozima danim u obrazloženjima svojih odluka i da smatraju da prilikom njihovog donošenja nije došlo do povrede odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije na koje su se apelanti pozvali u apelaciji.

17. Okružni sud je naveo da je za svoje stajalište dao obrazloženje sadržano u odluci tog suda pri kojem u cijelosti ostaje.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13) u relevantnom dijelu glasi:

Član 7. stav 1.

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvede dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Član 123.

Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

19. **Zakon o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) u relevantnom dijelu glasi:

Član 26.

Ugovor je zaključen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora.

Član 28.

(1) Volja za zaključenje ugovora može se izjaviti rečima, uobičajenim znacima ili drugim ponašanjem iz koga se sa sigurnošću može zaključiti o njenom postojanju.

(2) Izjava volje mora da bude učinjena slobodno i ozbiljno.

Član 103.

(1) Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima je ništav ako cilj povređenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

VI. Dopustivost

20. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

22. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 78 0 P 000016 14 Rev od 18. prosinca 2014. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelanti su primili 26. siječnja 2015. godine, a apelacija je podnesena 25. veljače 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

23. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelanti pobijaju navedene presude tvrdeći da su tim presudama prekršena njihova prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

25. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) *Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.*

26. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. *Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]*

27. Ustavni sud prije svega, ukazuje da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud), koju podržava i Ustavni sud, sporovi između privatnih osoba koji se tiču imovinskih prava uvijek spadaju u građanska prava, te se stoga na njih primjenjuju i standardi koje propisuje članak 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi presudu Europskog suda *Pretto protiv Italije* od 8. prosinca 1983. godine).

28. U konkretnom slučaju predmetni postupak se odnosio na utvrđivanje pravne ništavosti predmetnog ugovora koji su apelanti zaključili s tuženim tijekom 1993. godine.

29. U svezi s ključnim prigovorima apelanata Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije preispitivati zaključke redovnih sudova glede činjeničnog stanja i primjene materijalnog i procesnog prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

30. Ustavni sud će se, dakle, iznimno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. travnja 2005. godine, stavak 26.). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24.). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja se postavljaju, ispitati je li osporena odluka utemeljena na proizvoljnoj primjeni materijalnog i procesnog prava.

31. Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, koji je u konkretnom slučaju donio konačnu odluku, prihvatio stajalište Osnovnog suda koji je na temelju činjeničnog utvrđenja i provedenih dokaza odbio tužbene zahtjeve apelanata jer je zaključio da ugovor o zamjeni spornih nekretnina nije ništav u smislu odredaba članka 103. ZOO. Ustavni sud zapaža da su Vrhovni i Osnovni sud detaljno pojasnili razloge za takvo odlučnje imajući u vidu, prije svega, stvarnu volju ugovornih strana u momentu zaključenja ugovora o zamjeni, temeljeći takvo stajalište na provedenim dokazima, pri čemu su se pozvali na relevantne odredbe ZOO (čl. 26., 28.), kao i na odredbu članka 9. stavak 2. Zakona o prometu nekretnina.

Ustavni sud zapaža da je tijekom postupka izvršen uvid u sporni ugovor o zamjeni, za koji je utvrđeno da nema formalno-pravnih nedostataka u smislu članka 9. stavak 2. Zakona o prometu nekretnina, te da je pravno valjan jer apelanti izvedenim dokazima nisu dokazali da je u vrijeme zaključenja predmetnog ugovora bilo ikakvih pritisaka, niti bilo kakvog drugog utjecaja (prijetnja, primjena sile i dr.) na volju apelanata za zaključenje predmetnog ugovora zbog kojih bi taj ugovor bio ništav u smislu odredbe članka 103. ZOO. Na temelju provedenih dokaza također je zaključeno da je stvarna volja apelanata u momentu zaključenja ugovora bila da svoje nekretnine zamijene za nekretnine tuženih, što prvenstveno potvrđuje činjenica da je apelant prije zaključenja ugovora na lokalnoj radio postaji čuo oglas da se nudi zamjena nekretnina u Podravskoj Slatini - Republika Hrvatska za nekretnine u Prnjavoru, te da su apelanti poslali Matu Sabljica iz Zagreba da "pogleda nekretnine u Podravskoj Slatini", nakon čega je i zaključen predmetni ugovor, što je sve jasno potvrdio i apelant svojim iskazom danim u svojstvu parnične stranke na zapisnik od 28. ožujka 2011. godine, pri čemu Ustavni sud u danom obrazloženju ne nalazi proizvoljnost. Ustavni sud zapaža da tu okolnost apelanti tijekom postupka nisu ni pobijali, niti to u apelaciji čine. Pored toga, apelanti u apelaciji i sami tvrde da su zaključili predmetni ugovor isključivo zbog poremećenih odnosa u društvu, u sredini u kojoj su do tada živjeli (a do poremećaja je došlo uslijed rata i drugih zbivanja u svezi s ratom). Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud jasno ukazao da postojanje rata i općepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost samo za sebe nije dovoljno za zaključak da je ugovor sklopljen u takvim okolnostima ništav. Vrhovni sud je zaključio da se ne može samo na tvrdnjama apelanata koje, pri tome, "nisu potkrijepljene drugim dokazima" izvesti zaključak da su na strani apelanata postojale konkretne subjektivne okolnosti koje bi u vrijeme zaključenja spornog ugovora isključivale postojanje dobrovoljnosti u smislu odredbe članka 28. ZOO, što bi predmetni ugovor o razmjeni činilo ništavim u smislu odredbe članka 103. ZOO. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj praksi već rješavao slična pravna i činjenična pitanja glede ništavosti ugovora o prometu nekretnina zaključenih tijekom rata, te u svezi s tim jasno ukazao da, bez utvrđenja individualnih okolnosti, postojanje samo općih ratnih okolnosti nije dovoljno da bi se utvrdilo da je ugovor ništav (vidi Ustavni sud, između ostalih, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1326/09* od 10. travnja 2013. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

32. Imajući u vidu činjenice konkretnog predmeta i relevantne odredbe čl. ZPP i ZOO, na kojima je Vrhovni sud utemeljio svoju odluku, Ustavni sud u obrazloženju osporene presude ne vidi bilo kakvu proizvoljnost, zbog čega proizlazi da su ovi apelacijski navodi neutemeljeni. S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da iz činjenica predmeta ne proizlazi proizvoljnost u primjeni relevantnih odredaba ZPP i ZOO od strane Vrhovnog suda, niti su apelanti svojim navodima doveli u pitanje njegovo postupanje. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nema povrede prava apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

33. U svezi s apelacijskim navodima koji se tiču kršenja prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju Ustavni sud zapaža da apelanti ove navode nisu posebno obrazložili,

већ позивање на кршење наведеног права доводе у контекст утврђеног чинјеничног стања и произвољне примјене материјалног и процесног права, о чему се Уставни суд већ изјаснио у претходним точкима ове одлуке. Стога, Уставни суд ово ничим образложено позивање на кршење права на имовину такође сматра неутemeljenim.

VIII. Закључак

34. Уставни суд закључује да не постоји кршење права на прaviчно суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције будући да је Врховни суд у образложењу оспорене одлуке дао исцрпне разлоге како гледе утврђеног чинјеничног стања тако и примјене релевантних одредаба ЗПП и ЗОО, а дана образложења не дјелују произвољно и у потпуности задовољавају стандарде права на прaviчно суђење.

35. Уставни суд, такође, закључује да нема кршења права из чланка II/3.(k) Устава Босне и Херцеговине и чланка 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апеланти ове наводе вежу за погрешно утврђено чинјенично стање и произвољну примјену материјалног права, а Уставни суд је утврдио да није било произвољности у том погледу.

36. На темелју чланка 59. ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Према чланку VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине
Mirsad Ćeman, v. r.

1123

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 2519/15**, рјешавајући апелацију **Иванке Кеџман**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, предсједник

Мато Тадић, потпредсједник

Златко М. Кнежевић, потпредсједник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 11. октобра 2017. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација **Иванке Кеџман** поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 002591 14 У од 7. априла 2015. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС - Кабинет директора Бијељина број 1071107447 од 9. септембра 2014. године и привременог Рјешења Филијале Источно Сарајево број 1071107447 од 22. августа 2014. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Иванка Кеџман (у даљњем тексту: апеланткиња) из Фоче, коју заступа Миленко Радовић Војо, адвокат из

Фоче, поднијела је 21. маја 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву (у даљњем тексту: Окружни суд) број 14 0 У 002591 14 У од 7. априла 2015. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС - Кабинет директора Бијељина (у даљњем тексту: Фонд ПИО) број 1071107447 од 9. септембра 2014. године и привременог Рјешења Филијале Источно Сарајево (у даљњем тексту: Филијала ПИО) број 1071107447 од 22. августа 2014. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Фонда ПИО и Филијале ПИО затражено је 23. маја 2017. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је доставио одговор на апелацију 30. маја 2017. године, а Фонд ПИО и Филијала ПИО нису одговорили на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

5. Привременим Рјешењем Филијале ПИО број 1071107447 од 22. августа 2014. године утврђено је апеланткињино право на сразмјерни дио старосне пензије сходно Споразуму о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензијског и инвалидског осигурања у БиХ почев од 1. августа 2014. године у мјесечном износу од 467,63 КМ.

6. Против наведеног рјешења Филијале ПИО апеланткиња се жалила Фонду ПИО, који је Рјешењем број 1071107447 од 9. септембра 2014. године апеланткињину жалбу одбио као неосновану. У образложењу рјешења Фонд ПИО је навео да је апеланткиња у жалби истакла да јој приликом обрачуна пензијског стажа није урачунат период од 23. октобра 2011. године до 31. августа 2013. године (у даљњем тексту: спорни период) иако су за наведени период уплаћени доприноси за ПИО. У поступку је утврђено да је апеланткиња захтјев за остваривање права на пензију поднијела 4. августа 2014. године, односно на први наредни дан након престанка осигурања. Фонд ПИО је у поступку утврдио да се у конкретном случају ради о ретроактивној уплати доприноса, те с тим у вези истакао да је ретроактивна уплата доприноса од послодавца могућа само уколико радник том уплатом испуњава услове за остваривање права на старосну пензију, те да то одобри Фонд рјешењем, сходно члану 156 ст. 2 и 3 Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске (у даљњем тексту: Закон о ПИО). У поступку је утврђено да апеланткиња испуњава услове за остваривање права на старосну пензију предвиђену одредбом члана 42 став 1 Закона о ПИО и без уплате доприноса за спорни период, јер има 60 година живота и 40 година пензијског стажа. Такође је утврђено да, сходно члану 156 став 3 Закона о ПИО, појединачну уплату доприноса одобрава Фонд ПИО а она у конкретном случају није одобрена. Полазећи од наведеног, Фонд ПИО је закључио да је првостепено рјешење правилно и засновано на закону. Поред тога је истакнуто да је становиште Фонда ПИО потврдио и Окружни суд у више својих одлука (чији су бројеви наведени у образложењу).

7. Апеланткиња је против наведеног рјешења Фонда ПИО тужбом покренула управни спор пред Окружним судом. Одлучујући о апеланткињиној тужби, Окружни суд је Пресудом број 14 0 У 002591 14 У од 7. априла 2015. године тужбу одбио као неосновану.

8. У образложењу одлуке Окружни суд је истакао да је апеланткиња у тужби навела да је њен послодавац извршио уплату доприноса, као и камата (због закашњења са уплатом доприноса), између осталог, и за спорни период, те да је на тај начин послодавац отклонио последице неуредног испуњења своје законске обавезе и омогућио апеланткињи да јој се и тај период урачуна у стаж осигурања. Такође је наведено да је апеланткиња истакла да ретроактивна уплата доприноса не може да утиче на урачунавање спорног периода у стаж осигурања, јер апеланткиња не смије да сноси штетне последице због неблаговременог извршења послодавчеве законске обавезе, као и да Фонд има законску обавезу да контролише обвезника уплате доприноса и благовремено предузме одговарајуће законске мјере у случају неплаћања доприноса. Окружни суд је, даље, навео да је увидом у спис предмета утврдио да је бивши апеланткињин послодавац ЈЗУ Универзитетска болница Фоча поднио појединачни захтјев за уплату доприноса 30. маја 2014. године на апеланткињино име, а да је уплата извршена 9. јуна 2014. године. Даље је утврђено да из доказа у спису произилази да је за спорни период апеланткињин бивши послодавац уплатио само доприносе за пензијско и инвалидско осигурање, а не и камате. Будући да се у конкретном случају ради о ретроактивној уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, за исти период је наведени послодавац био дужан да уплати и камате због закашњења са уплатом доприноса, како би и спорни период могао апеланткињи да се урачуна у стаж осигурања. Окружни суд је закључио да оспореним рјешењем нису повријеђена апеланткињина права, те да нема основа за његово побијање, позивајући се при томе на чл. 10 и 31 Закона о управним споровима.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апеланткиња сматра да су јој оспореним одлукама повријеђена права из члана П/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција) и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и право на забрану дискриминације из члана П/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Повреду наведених права апеланткиња види у погрешно утврђеном чињеничном стању и произвољној примјени материјалног права. Апеланткиња је навела да је њен послодавац извршио појединачну уплату доприноса за апеланткињу за спорни период, и то истог дана када је апеланткиња поднијела захтјев за остваривање права на пензију. Апеланткиња сматра да ретроактивна уплата доприноса не може да утиче на урачунавање спорног периода у стаж осигурања (а од чега зависи и висина пензије) тим прије што, због накнадне уплате доприноса послодавца, апеланткиња није дужна да сноси штетне последице због неизвршавања послодавчеве законске обавезе за уплату доприноса Фонду ПИО. Такође је навела да је Окружни суд у другим готово идентичним предметима усвојио становиште да појединачна ретроактивна уплата доприноса, у складу са чланом 24 Закона о ПИО, није сметња да се раднику у стаж осигурања урачуна све вријеме проведено у радном односу за које је уплаћен допринос. Апеланткиња сматра да је дискриминисана будући да је у њеном случају усвојено другачије правно становиште.

б) Одговор на апелацију

10. Окружни суд је у одговору на апелацију навео да наводе из апелације сматра неоснованим због разлога наведених и датих у образложењу пресуде. Наведено је да обвезник уплате доприноса за ПИО ЈЗУ Универзитетска болница Фоча није уплатила камате на доприносе за спорни период с обзиром на то да се ради о ретроактивној уплати доприноса за ПИО, како би спорни период апеланткињи могао да се урачуна у стаж осигурања. Наведено је да, такође, треба имати у виду да наведеном послодавцу Фонд ПИО није одобрио ретроактивну уплату доприноса за апеланткињу. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

11. У **Закону о пензијском и инвалидском осигурању** ("Службени гласник Републике Српске", бр. 134/11, 82/13 и 103/15) релевантне одредбе гласе:

Члан 22.

Пензијски стаж

Пензијски стаж на основу којег се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања обухвата стаж осигурања и посебан стаж.

Члан 24.

У стаж осигурања са ефективним трајањем рачуна се вријеме које је осигураник, после 15. године живота, провео у обавезном и добровољном осигурању, за које је уплаћен допринос.

Старосна пензија

Члан 41.

Право на старосну пензију има осигураник када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања.

Члан 42. став 1.

(1) Осигураник који нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа.

Члан 154.

Доприноси, обвезници доприноса, уплатиоци доприноса, основице и стопе доприноса, начин обрачуна и рокови плаћања, као и друга питања која се односе на доприносе уређују се посебним законом.

Члан 156.

(1) Уплатилац доприноса је обавезан да уплати допринос за све обвезнике доприноса, у складу са посебним законом.

(2) Изузетно од става 1. овог члана, послодавац који није уплатио допринос у складу са ставом 1. овог члана може уплатити допринос за радника за одређени период уназад, ако радник са том уплатом навршава стаж осигурања за испуњавање услова за остваривање права на пензију.

(3) Уплату доприноса у складу са ставом 2. овог члана рјешењем одобрава Фонд, а може је извршити правни сљедбеник послодавца или сам радник.

(4) У случају из става 2. овог члана, право на пензију припада најраније од дана појединачне уплате доприноса.

VI. Допустивост

12. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

13. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

14. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 14 0 У 002591 14 У од 7. априла 2015. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланткиња је примила 23. априла 2015. године, а апелација је поднесена 21. маја 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

15. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, те члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

16. Апеланткиња оспорава пресуду Окружног суда и рјешења управних органа, тврдећи да су тим одлукама повријеђена њена права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

Право на правично суђење

17. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

18. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

19. Прије свега, у конкретном случају је потребно одговорити на питање да ли предметни поступак има карактер "спора" у којем су утврђивана апеланткињина "грађанска права и обавезе". Уставни суд указује на сопствену јуриспруденцију и на праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) према којима појам "спора", у смислу значења члана 6 став 1 Европске конвенције, подразумијева "све поступке чији је резултат пресудан за приватна права и обавезе" (види, Уставни суд, Одлука број АП 540/04 од 18. јануара 2005. године, став 20, и Европски суд, *Ringelsen против Аустрије*, пресуда од 28. јуна 1978. године, Серија А број 13, став 94). Пошто се предметни поступак односи на утврђивање стажа осигурања за вријеме које је апеланткиња провела у радном односу, дакле, на предмет грађанскоправне природе, то су члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције примјениви у конкретном случају. Према томе, Уставни

суд мора да испита да ли је поступак пред судом био правичан онако како то захтијевају наведене одредбе.

20. Уставни суд, даље, истиче да апеланткиња оспорава наведене одлуке, тврдећи да су донесене на основу погрешно утврђеног чињеничног стања и произвољне примјене материјалног права.

21. Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допуштивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

22. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница, тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види, Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може да води ка једном правичном поступку (види, Уставни суд, Одлука број АП 1293/05 од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље, и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која апеланткиња поставља, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољној примјени права.

23. У конкретном случају Уставни суд запажа да је оспореним одлукама, у коначници, апеланткињи утврђено право на сразмјерни дио старосне пензије. Даље, Уставни суд запажа да су органи управе и Окружни суд довољно јасно и аргументовано образложили своје одлуке, дајући за своје становиште јасна образложења која се ни у једном сегменту не доимају произвољним. Наиме, Уставни суд сматра да у конкретном случају не могу да се прихвате апеланткињини наводи о погрешно утврђеном чињеничном стању и произвољности у примјени права, посебно зато што апеланткиња, осим понављања навода које је истицала у жалби и у тужби којом је покренула управни спор, а које су испитали Фонд ПИО, односно Окружни суд у оспореним одлукама и дали разлоге зашто они не могу довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари, није понудила било какву другу аргументацију. Наиме, Уставни суд запажа да апеланткиња и у апелацији понавља своју тврдњу о томе да су органи управе и Окружни суд неосновано одбили њен захтјев да јој се у стаж осигурања урачуна и спорни период за који је њен послодавац извршио ретроактивну уплату доприноса. У вези с тим, Уставни суд примјећује да су Фонд ПИО и Окружни суд у својим одлукама, позивајући се на релевантне одредбе члана 156 ст. 2 и 3 Закона о ПИО, дали довољне и јасне

разлоге зашто у конкретном случају апеланткињи, која је испунила 60 година живота и 40 година пензијског стажа као услова за старосну пензију, при израчунавању стажа осигурања није узета у обзир ретроактивна уплата доприноса за пензијско и инвалидско осигурање. У датим образложењима Уставни суд не налази елементе произвољне примјене материјалног права. Уставни суд сматра да су органи управе и редовни суд у оспореним одлукама детаљно образложили на којим су доказима утврдили чињенично стање, те да су навели релевантне прописе на којима су утемељили оспорене одлуке и о томе дали детаљна и јасна образложења која не могу да се сматрају произвољним или супротним праву на образложену одлуку из члана 6 став 1 Европске конвенције.

24. У односу на апеланткињине наводе да је Окружни суд у другим готово идентичним предметима усвојио становиште да појединачна ретроактивна уплата доприноса у складу са чланом 24 Закона о ПИО није сметња да се раднику у стаж осигурања урачуна све вријеме проведено у радном односу за које је уплаћен допринос, Уставни суд запажа да члан 156 ст. 2 и 3 Закона о ПИО управо омогућава ретроактивну уплату доприноса под одређеним условима а који код апеланткиње нису били испуњени. С тим у вези, Уставни суд истиче да је у погледу одређивања датума стицања права на старосну пензију и почетка њене исплате, у ситуацији када је извршена ретроактивна уплата заосталих доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, у својој пракси закључио "да ретроактивна уплата доприноса не може да утиче на почетак остваривања права на пензију и одређивање дана почетка исплате пензије нарочито ако се узме у обзир да се накнадна уплата доприноса врши уз плаћање затезне камате Фонду. Према мишљењу Уставног суда, све супротно би представљало превелик терет за апеланта који би био у ситуацији да, због неизвршења законске обавезе послодавца као обвезника осигурања према Фонду као кориснику осигурања, а који, такође, има законску обавезу да контролише обвезника осигурања и предузима одговарајуће законске мјере у случају неплаћања доприноса, сноси посљедице због послодавчевог неуредног плаћања доприноса" (види, Уставни суд, одлуке број *АП 1330/06* од 16. јула 2007. године и број *АП 774/08* од 13. октобра 2010. године, доступне на Интернет-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). У цитираним предметима апелантима који су претходно поднјели захтјев за остваривање права на пензију је као почетак исплате пензије одређен дан када је извршена ретроактивна уплата доприноса, а не дан када су они поднјели захтјев. Имајући у виду чињенице конкретног предмета, да је апеланткиња захтјев за остваривање права на пензију поднјела 4. августа 2014. године, а да јој је пензија одређена почев од 1. августа 2014. године, Уставни суд закључује да се наведени ставови не односе на конкретни предмет.

25. Даље, Уставни суд подсјећа да је готово идентично чињенично и правно питање разматрао у својој новијој пракси, у Одлуци о допуствости број *АП 5613/14* (види, Уставни суд, Одлука број *АП 5613/14* од 7. марта 2017. године, доступна на Интернет-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) којом је одбацио апелације апеланата као *prima facie* неосноване. У тој одлуци предмет разматрања пред Уставним судом су биле коначне одлуке Окружног суда у Источном Сарајеву којим су, такође, одбијене као неосноване тужбе апеланата поднесене против рјешења Фонда којим је апелантима признато право на пензију од одређеног датума, такође са образложењем да су органи управе јасно и разумљиво образложили разлоге

зашто апелантима у пензијски стаж, с обзиром на то да Фонд није одобрио уплате доприноса за апеланте за спорне периоде у смислу одредбе члана 156 став 3 Закона о ПИО, нису урачунати спорни периоди. У предметној одлуци Уставни суд је навео да апелантима нису уплаћени доприноси за спорне периоде у смислу одредбе члана 156 Закона о ПИО, јер су они и без уплате доприноса за спорне периоде испунили услове за остваривање права на старосну пензију и да се спорни периоди не могу урачунати у стаж осигурања у складу са чланом 24 цитираног закона (тачка 13). Имајући у виду наведено, те подржавајући и сопствену праксу у сличним предметима, Уставни суд закључује да је предметни поступак спроведен уз гаранције које пружа члан 6 став 1 Европске конвенције, те да, сходно томе, оспореним одлукама није прекршено апеланткињино право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

26. Апеланткиња сматра да јој је прекршено и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд запажа да апеланткиња кршење овог права, у суштини, веже за погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену материјалног права, а ти наводи су већ размотрени у оквиру апеланткињиних навода о повреди права на правично суђење. С обзиром на наведено, као и на елаборацију из претходних тачака у којима није утврђено кршење права на правично суђење, Уставни суд сматра и наводе о кршењу права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију неоснованим.

Забрана дискриминације

27. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко и друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

28. Иако апеланткиња није експлицитно навела, произилази да сматра да јој је прекршено право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на то да постоји дискриминација ако резултира различитим третманом појединаца у сличним позицијама и ако тај третман нема објективно или разумно оправдање. Да би био оправдан, третман мора да тежи законитом циљу, те мора да постоји разуман однос пропорционалности између коришћених средстава и циља који се треба остварити (види, Европски суд за људска права, *Marckx против Белгије*, став 33). Стога је потребно у сваком конкретном случају установити да ли се према апеланту поступало друкчије него према другима у истим или сличним ситуацијама. Свако различито поступање се има сматрати дискриминационим ако нема разумно и

објективно оправдање, тј. ако не стреми легитимном циљу, или ако нема разумног односа.

29. У вези са апелантким наводима о повреди права на недискриминацију, Уставни суд опажа да у конкретном случају апеланткиња наводи да је Окружни суд у другим готово идентичним предметима донио другачије одлуке, на начин да је другачије, како апеланткиња наводи, примијенио материјално право. Међутим, Уставни суд истиче да та чињеница, сама по себи, не значи да је у конкретном случају и дошло до кршења уставних права на која се апеланткиња позива, будући да апеланткиња, осим навода да је дискриминисана због другачијих одлука Окружног суда, Уставном суду није доставила те одлуке, нити је понудила друге доказе и аргументе који би указивали како је она због пола, расе, боје коже, језика, вјероисповијести, политичког или другог мишљења, националног или социјалног поријекла, припадности националној мањини, имовини, рођењу или другом статусу другачије третирана у односу на друге раднике за које је навела да су од Окружног суда добили другачију одлуку. При томе Уставни суд опажа да апеланткињине уопштене тврдње о дискриминацији без доставе релевантне документације у вези са тим околностима онемогућују Уставни суд да испитује апеланткињине наводе о дискриминацији. Осим тога, Уставни суд истиче да је у својој новијој пракси разматрао готово идентична чињенична и правна питања у којима је апелације одбацио као *prima facie* неосноване, те имајући у виду и своју досадашњу праксу, Уставни суд закључује да се апеланткињини наводи да је различито третирана у односу на друге у сличној ситуацији самим тим показују као неосновани (*op. cit.*, АП 5613/14 и Одлука број 1226/15 од 18. јула 2017. године), будући да наведена пракса управо указује да је апеланткиња третирана идентично као и друга лица у истој ситуацији.

30. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да су апеланткињини наводи о повреди права на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење из члана 6 Европске конвенције, те члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију неосновани.

VIII. Закључак

31. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када у образложењу оспорених одлука нема ничега што указује на погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену релевантних прописа на апеланткињину штету, те када су органи управе и редовни судови за своје одлуке дали јасне разлоге.

32. Нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апеланткиња кршење наведеног права доводи у везу са погрешно утврђеним чињеничним стањем и произвољном примјеном материјалног права, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

33. Такође, у односу на апеланткињу није прекршена забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези са правом на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције, као ни право из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, јер апеланткиња није понудила доказе и аргументе из којих произилази да је апеланткиња

била различито третирана у односу на друга лица у идентичној ситуацији.

34. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ђеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 2519/15, rješavajući apelaciju **Ivanke Kecman**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. oktobra 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Ivanke Kecman** podnesena protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 14 0 U 002591 14 U od 7. aprila 2015. godine, Rješenja Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje RS - Kabinet direktora Bijeljina broj 1071107447 od 9. septembra 2014. godine i privremenog Rješenja Filijale Istočno Sarajevo broj 1071107447 od 22. augusta 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Ivanka Kecman (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Foče, koju zastupa Milenko Radović Vojo, advokat iz Foče, podnijela je 21. maja 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 14 0 U 002591 14 U od 7. aprila 2015. godine, Rješenja Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje RS - Kabinet direktora Bijeljina (u daljnjem tekstu: Fond PIO) broj 1071107447 od 9. septembra 2014. godine i privremenog Rješenja Filijale Istočno Sarajevo (u daljnjem tekstu: Filijala PIO) broj 1071107447 od 22. augusta 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Fonda PIO i Filijale PIO zatraženo je 23. maja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je dostavio odgovor na apelaciju 30. maja 2017. godine, a Fond PIO i Filijala PIO nisu odgovorili na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacionih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Privremenim Rješenjem Filijale PIO broj 1071107447 od 22. augusta 2014. godine utvrđeno je apelantino pravo na razmjerni dio starosne penzije shodno Sporazumu o

međusobnim pravima i obavezama u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja u BiH počev od 1. augusta 2014. godine u mjesečnom iznosu od 467,63 KM.

6. Protiv navedenog rješenja Filijale PIO apelantica se žalila Fondu PIO, koji je Rješenjem broj 1071107447 od 9. septembra 2014. godine apelanticinu žalbu odbio kao neosnovanu. U obrazloženju rješenja Fond PIO je naveo da je apelantica u žalbi istakla da joj prilikom obračuna penzijskog staža nije uračunat period od 23. oktobra 2011. godine do 31. augusta 2013. godine (u daljnjem tekstu: sporni period) iako su za navedeni period uplaćeni doprinosi za PIO. U postupku je utvrđeno da je apelantica zahtjev za ostvarivanje prava na penziju podnijela 4. augusta 2014. godine, odnosno na prvi naredni dan nakon prestanka osiguranja. Fond PIO je u postupku utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o retroaktivnoj uplati doprinosa, te s tim u vezi istakao da je retroaktivna uplata doprinosa od poslodavca moguća samo ukoliko radnik tom uplatom ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na starosnu penziju, te da to odobri Fond rješenjem, shodno članu 156. st. 2. i 3. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Zakon o PIO). U postupku je utvrđeno da apelantica ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na starosnu penziju predviđenu odredbom člana 42. stav 1. Zakona o PIO i bez uplate doprinosa za sporni period, jer ima 60 godina života i 40 godina penzijskog staža. Također je utvrđeno da, shodno članu 156. stav 3. Zakona o PIO, pojedinačnu uplatu doprinosa odobrava Fond PIO a ona u konkretnom slučaju nije odobrena. Polazeći od navedenog, Fond PIO je zaključio da je prvostepeno rješenje pravilno i zasnovano na zakonu. Pored toga je istaknuto da je stav Fonda PIO potvrdio i Okružni sud u više svojih odluka (čiji su brojevi navedeni u obrazloženju).

7. Apelantica je protiv navedenog rješenja Fonda PIO tužbom pokrenula upravni spor pred Okružnim sudom. Odlučujući o apelanticinoj tužbi, Okružni sud je Presudom broj 14 0 U 002591 14 U od 7. aprila 2015. godine tužbu odbio kao neosnovanu.

8. U obrazloženju odluke Okružni sud je istakao da je apelantica u tužbi navela da je njen poslodavac izvršio uplatu doprinosa, kao i kamata (zbog zakašnjenja sa uplatom doprinosa), između ostalog, i za sporni period, te da je na taj način poslodavac otklonio posljedice neurednog ispunjenja svoje zakonske obaveze i omogućio apelantici da joj se i taj period uračuna u staž osiguranja. Također je navedeno da je apelantica istakla da retroaktivna uplata doprinosa ne može da utječe na uračunavanje spornog perioda u staž osiguranja, jer apelantica ne smije da snosi štetne posljedice zbog neblagovremenog izvršenja poslodavčeve zakonske obaveze, kao i da Fond ima zakonsku obavezu da kontrolira obveznika uplate doprinosa i blagovremeno preduzme odgovarajuće zakonske mjere u slučaju neplaćanja doprinosa. Okružni sud je, dalje, naveo da je uvidom u spis predmeta utvrdio da je bivši apelanticin poslodavac JZU Univerzitetska bolnica Foča podnio pojedinačni zahtjev za uplatu doprinosa 30. maja 2014. godine na apelanticino ime, a da je uplata izvršena 9. juna 2014. godine. Dalje je utvrđeno da iz dokaza u spisu proizlazi da je za sporni period apelanticin bivši poslodavac uplatio samo doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje, a ne i kamate. Budući da se u konkretnom slučaju radi o retroaktivnoj uplati doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, za isti period je navedeni poslodavac bio dužan uplatiti i kamate zbog zakašnjenja sa uplatom doprinosa, kako bi se i sporni period mogao apelantici uračunati u staž osiguranja. Okružni sud je zaključio da osporenim rješenjem nisu povrijeđena apelanticina prava, te da nema osnova za njegovo pobijanje, pozivajući se pri tome na čl. 10. i 31. Zakona o upravnim sporovima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da su joj osporenim odlukama povrijeđena prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije. Povredu navedenih prava apelantica vidi u pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. Apelantica je navela da je njen poslodavac izvršio pojedinačnu uplatu doprinosa za apelanticu za sporni period, i to istog dana kada je apelantica podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na penziju. Apelantica smatra da retroaktivna uplata doprinosa ne može da utječe na uračunavanje spornog perioda u staž osiguranja (a od čega zavisi i visina penzije) tim prije što, zbog naknadne uplate doprinosa poslodavca, apelantica nije dužna da snosi štetne posljedice zbog neizvršavanja poslodavčeve zakonske obaveze za uplatu doprinosa Fondu PIO. Također je navela da je Okružni sud u drugim gotovo identičnim predmetima usvojio stav da pojedinačna retroaktivna uplata doprinosa, u skladu sa članom 24. Zakona o PIO, nije smetnja da se radniku u staž osiguranja uračuna sve vrijeme provedeno u radnom odnosu za koje je uplaćen doprinos. Apelantica smatra da je diskriminirana budući da je u njenom slučaju usvojen drukčiji pravni stav.

b) Odgovor na apelaciju

10. Okružni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da navode iz apelacije smatra neosnovanim zbog razloga navedenih i datih u obrazloženju presude. Navedeno je da obveznik uplate doprinosa za PIO JZU Univerzitetska bolnica Foča nije uplatila kamate na doprinose za sporni period s obzirom na to da se radi o retroaktivnoj uplati doprinosa za PIO, kako bi se sporni period apelantici mogao uračunati u staž osiguranja. Navedeno je da, također, treba imati u vidu da navedenom poslodavcu Fond PIO nije odobrio retroaktivnu uplatu doprinosa za apelanticu. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

11. U **Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju** ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 134/11, 82/13 i 103/15) relevantne odredbe glase:

Član 22.

Penzijski staž

Penzijski staž na osnovu kojeg se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obuhvaća staž osiguranja i poseban staž.

Član 24.

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obaveznom i dobrovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.

Starosna penzija

Član 41.

Pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

Član 42. stav 1.

(1) Osiguranik koji nema navršénih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrší 60 godina života i 40 godina penzijskog staža.

Član 154.

Doprinosi, obveznici doprinosa, uplatioci doprinosa, osnove i stope doprinosa, način obračuna i rokovi plaćanja, kao i druga pitanja koja se odnose na doprinose uređuju se posebnim zakonom.

Član 156.

(1) Uplatilac doprinosa je obavezan da uplati doprinos za sve obveznike doprinosa, u skladu sa posebnim zakonom.

(2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, poslodavac koji nije uplatio doprinos u skladu sa stavom 1. ovog člana može uplatiti doprinos za radnika za određeni period unazad, ako radnik sa tom uplatom navršava staž osiguranja za ispunjavanje uvjeta za ostvarivanje prava na penziju.

(3) Uplatu doprinosa u skladu sa stavom 2. ovog člana rješenjem odobrava Fond, a može je izvršiti pravni sljedbenik poslodavca ili sam radnik.

(4) U slučaju iz stava 2. ovog člana, pravo na penziju pripada najranije od dana pojedinačne uplate doprinosa.

VI. Dopustivost

12. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

14. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 14 0 U 002591 14 U od 7. aprila 2015. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 23. aprila 2015. godine, a apelacija je podnesena 21. maja 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

15. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelantica osporava presudu Okružnog suda i rješenja upravnih organa, tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njena prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

17. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

18. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i

javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

19. Prije svega, u konkretnom slučaju je potrebno odgovoriti na pitanje da li predmetni postupak ima karakter "spora" u kojem su utvrđivana apelantica "građanska prava i obaveze". Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju i na praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) prema kojima pojam "spora", u smislu značenja člana 6. stav 1. Evropske konvencije, podrazumijeva "sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obaveze" (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 540/04 od 18. januara 2005. godine, stav 20, i Evropski sud, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. juna 1978. godine, Serija A broj 13, stav 94). Pošto se predmetni postupak odnosi na utvrđivanje staža osiguranja za vrijeme koje je apelantica provela u radnom odnosu, dakle, na predmet građanskopravne prirode, to su član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjivi u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijevaju navedene odredbe.

20. Ustavni sud, dalje, ističe da apelantica osporava navedene odluke, tvrdeći da su donesene na osnovu pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene materijalnog prava.

21. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

22. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica, tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje, i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Anđelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelantica postavlja, ispitati da li su osporene odluke zasnovane na proizvoljnoj primjeni prava.

23. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama, u konačnici, apelantici utvrđeno pravo na razmjerni dio starosne penzije. Dalje, Ustavni sud zapaža da su organi uprave i Okružni sud dovoljno jasno i argumentirano obrazložili svoje odluke, dajući za svoj stav jasna obrazloženja koja se ni u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti apelantici navodi o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelantica, osim ponavljanja navoda koje je isticala u

žalbi i u tužbi kojom je pokrenula upravni spor, a koje su ispitali Fond PIO, odnosno Okružni sud u osporenim odlukama i dali razloge zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, nije ponudila bilo kakvu drugu argumentaciju. Naime, Ustavni sud zapaža da apelantica i u apelaciji ponavlja svoju tvrdnju o tome da su organi uprave i Okružni sud neosnovano odbili njen zahtjev da joj se u staž osiguranja uračuna i sporni period za koji je njen poslodavac izvršio retroaktivnu uplatu doprinosa. U vezi s tim, Ustavni sud primjećuje da su Fond PIO i Okružni sud u svojim odlukama, pozivajući se na relevantne odredbe člana 156. st. 2. i 3. Zakona o PIO, dali dovoljne i jasne razloge zašto u konkretnom slučaju apelantici, koja je ispunila 60 godina života i 40 godina penzijskog staža kao uvjeta za starosnu penziju, pri izračunavanju staža osiguranja nije uzeta u obzir retroaktivna uplata doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. U datim obrazloženjima Ustavni sud ne nalazi elemente proizvoljne primjene materijalnog prava. Ustavni sud smatra da su organi uprave i redovni sud u osporenim odlukama detaljno obrazložili na kojim su dokazima utvrdili činjenično stanje, te da su naveli relevantne propise na kojima su utemeljili osporene odluke i o tome dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim ili suprotnim pravu na obrazloženu odluku iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

24. U odnosu na apelanticine navode da je Okružni sud u drugim gotovo identičnim predmetima usvojio stav da pojedinačna retroaktivna uplata doprinosa u skladu sa članom 24. Zakona o PIO nije smetnja da se radniku u staž osiguranja uračuna sve vrijeme provedeno u radnom odnosu za koje je uplaćen doprinos, Ustavni sud zapaža da član 156. st. 2. i 3. Zakona o PIO upravo omogućava retroaktivnu uplatu doprinosa pod određenim uvjetima a koji kod apelantice nisu bili ispunjeni. S tim u vezi, Ustavni sud ističe da je u pogledu određivanja datuma stjecanja prava na starosnu penziju i početka njene isplate, u situaciji kada je izvršena retroaktivna uplata zaostalih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, u svojoj praksi zaključio "da retroaktivna uplata doprinosa ne može utjecati na početak ostvarivanja prava na penziju i određivanje dana početka isplate penzije naročito ako se uzme u obzir da se naknadna uplata doprinosa vrši uz plaćanje zatezne kamate Fondu. Prema mišljenju Ustavnog suda, sve suprotno bi predstavljalo prevelik teret za apelanta koji bi bio u situaciji da, zbog neizvršenja zakonske obaveze poslodavca kao obveznika osiguranja prema Fondu kao korisniku osiguranja, a koji, također, ima zakonsku obavezu da kontrolira obveznika osiguranja i preduzima odgovarajuće zakonske mjere u slučaju neplaćanja doprinosa, snosi posljedice zbog poslodavčevog neurednog plaćanja doprinosa" (vidi, Ustavni sud, odluke broj AP 1330/06 od 16. jula 2007. godine i broj AP 774/08 od 13. oktobra 2010. godine, dostupne na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). U citiranim predmetima apelantima koji su prethodno podnijeli zahtjev za ostvarivanje prava na penziju je kao početak isplate penzije određen dan kada je izvršena retroaktivna uplata doprinosa, a ne dan kada su oni podnijeli zahtjev. Imajući u vidu činjenice konkretnog predmeta, da je apelantica zahtjev za ostvarivanje prava na penziju podnijela 4. augusta 2014. godine, a da joj je penzija određena počev od 1. augusta 2014. godine, Ustavni sud zaključuje da se navedeni stavovi ne odnose na konkretni predmet.

25. Dalje, Ustavni sud podsjeća da je gotovo identično činjenično i pravno pitanje razmatrao u svojoj novijoj praksi, u Odluci o dopustivosti broj AP 5613/14 (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 5613/14 od 7. marta 2017. godine, dostupna na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba) kojom je odbacio apelacije apelanata kao *prima facie* neosnovane. U toj

odluci predmet razmatranja pred Ustavnim sudom su bile konačne odluke Okružnog suda u Istočnom Sarajevu kojim su, također, odbijene kao neosnovane tužbe apelanata podnesene protiv rješenja Fonda kojim je apelantima priznato pravo na penziju od određenog datuma, također sa obrazloženjem da su organi uprave jasno i razumljivo obrazložili razloge zašto apelantima u penzijski staž, s obzirom na to da Fond nije odobrio uplate doprinosa za apelante za sporne periode u smislu odredbe člana 156. stav 3. Zakona o PIO, nisu uračunati sporni periodi. U predmetnoj odluci Ustavni sud je naveo da apelantima nisu uplaćeni doprinosi za sporne periode u smislu odredbe člana 156. Zakona o PIO, jer su oni i bez uplate doprinosa za sporne periode ispunili uvjete za ostvarivanje prava na starosnu penziju i da se sporni periodi ne mogu uračunati u staž osiguranja u skladu sa članom 24. citiranog zakona (tačka 13). Imajući u vidu navedeno, te podržavajući i vlastitu praksu u sličnim predmetima, Ustavni sud zaključuje da je predmetni postupak proveden uz garancije koje pruža član 6. stav 1. Evropske konvencije, te da, shodno tome, osporenim odlukama nije prekršeno apelanticino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

26. Apelantica smatra da joj je prekršeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud zapaža da apelantica kršenje ovog prava, u suštini, veže za pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljnu primjenu materijalnog prava, a ti navodi su već razmotreni u okviru apelanticinih navoda o povredi prava na pravično suđenje. S obzirom na navedeno, kao i na elaboraciju iz prethodnih tačaka u kojima nije utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje, Ustavni sud smatra i navode o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju neosnovanim.

Zabrana diskriminacije

27. Član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

Član 14. Evropske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

28. Iako apelantica nije eksplicitno navela, proizlazi da smatra da joj je prekršeno pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća na to da postoji diskriminacija ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivno ili razumno opravdanje. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se treba ostvariti (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, stav 33). Stoga je potrebno u svakom konkretnom slučaju ustanoviti da li se prema apelanu postupalo drukčije nego prema drugima u istim ili sličnim situacijama. Svako različito postupanje se ima smatrati diskriminacijskim ako nema razumno i objektivno

opravdanje, tj. ako ne stremiti legitimnom cilju, ili ako nema razumnog odnosa.

29. U vezi sa apelantčinim navodima o povredi prava na nediskriminaciju, Ustavni sud opaža da u konkretnom slučaju apelantica navodi da je Okružni sud u drugim gotovo identičnim predmetima donio drugačije odluke, na način da je drugačije, kako apelantica navodi, primijenio materijalno pravo. Međutim, Ustavni sud ističe da ta činjenica, sama po sebi, ne znači da je u konkretnom slučaju i došlo do kršenja ustavnih prava na koja se apelantica poziva, budući da apelantica, osim navoda da je diskriminirana zbog drugačijih odluka Okružnog suda, Ustavnom sudu nije dostavila te odluke, niti je ponudila druge dokaze i argumente koji bi ukazivali kako je ona zbog spola, rase, boje kože, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovini, rođenju ili drugom statusu drugačije tretirana u odnosu na druge radnike za koje je navela da su od Okružnog suda dobili drugačiju odluku. Pri tome Ustavni sud opaža da apelantice uopćene tvrdnje o diskriminaciji bez dostave relevantne dokumentacije u vezi sa tim okolnostima onemogućuju Ustavni sud da ispituje apelantice navode o diskriminaciji. Osim toga, Ustavni sud ističe da je u svojoj novijoj praksi razmatrao gotovo identična činjenična i pravna pitanja u kojima je apelacije odbacio kao *prima facie* neosnovane, te imajući u vidu i svoju dosadašnju praksu, Ustavni sud zaključuje da se apelantčinim navodi da je različito tretirana u odnosu na druge u sličnoj situaciji samim tim pokazuju kao neosnovani (*op. cit.*, AP 5613/14 i Odluka broj 1226/15 od 18. jula 2017. godine), budući da navedena praksa upravo ukazuje da je apelantica tretirana identično kao i druga lica u istoj situaciji.

30. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da su apelantčinim navodi o povredi prava na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije, te člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju neosnovani.

VIII. Zaključak

31. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada u obrazloženju osporenih odluka nema ničega što ukazuje na pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljnu primjenu relevantnih propisa na apelantčinu štetu, te kada su organi uprave i redovni sudovi za svoje odluke dali jasne razloge.

32. Nema kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada apelantica kršenje navedenog prava dovodi u vezu sa pogrešno utvrđenim činjeničnim stanjem i proizvoljnom primjenom materijalnog prava, a Ustavni sud je zaključio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

33. Također, u odnosu na apelanticu nije prekršena zabrana diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, kao ni pravo iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, jer apelantica nije ponudila dokaze i argumente iz kojih proizlazi da je apelantica bila različito tretirana u odnosu na druga lica u identičnoj situaciji.

34. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 2519/15, rješavajući apelaciju **Ivanke Kecman**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Ivanke Kecman** podnesena protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 14 0 U 002591 14 U od 7. travnja 2015. godine, Rješenja Fonda za penziona i invalidsko osiguranje RS - Kabinet direktora Bijeljina broj 1071107447 od 9. rujna 2014. godine i privremenog Rješenja Filijale Istočno Sarajevo broj 1071107447 od 22. kolovoza 2014. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Ivanka Kecman (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Foče, koju zastupa Milenko Radović Vojo, odvjetnik iz Foče, podnijela je 21. svibnja 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 14 0 U 002591 14 U od 7. travnja 2015. godine, Rješenja Fonda za penziona i invalidsko osiguranje RS - Kabinet direktora Bijeljina (u daljnjem tekstu: Fond PIO) broj 1071107447 od 9. rujna 2014. godine i privremenog Rješenja Filijale Istočno Sarajevo (u daljnjem tekstu: Filijala PIO) broj 1071107447 od 22. kolovoza 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Fonda PIO i Filijale PIO zatraženo je 23. svibnja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je dostavio odgovor na apelaciju 30. svibnja 2017. godine, a Fond PIO i Filijala PIO nisu odgovorili na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacijskih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Privremenim Rješenjem Filijale PIO broj 1071107447 od 22. kolovoza 2014. godine utvrđeno je apelantičino pravo na razmjerni dio starosne mirovine sukladno Sporazumu o međusobnim pravima i obavezama u provedbi mirovinskog i

invalidskog osiguranja u BiH počev od 1. kolovoza 2014. godine u mjesečnom iznosu od 467,63 KM.

6. Protiv navedenog rješenja Filijale PIO apelantica se žalila Fondu PIO, koji je Rješenjem broj 1071107447 od 9. rujna 2014. godine apelantičin priziv odbio kao neutemeljen. U obrazloženju rješenja Fond PIO je naveo da je apelantica u prizivu istaknula da joj prilikom obračuna mirovinskog staža nije uračunato razdoblje od 23. listopada 2011. godine do 31. kolovoza 2013. godine (u daljnjem tekstu: sporno razdoblje) iako su za navedeno razdoblje uplaćeni doprinosi za PIO. U postupku je utvrđeno da je apelantica zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu podnijela 4. kolovoza 2014. godine, odnosno na prvi naredni dan nakon prestanka osiguranja. Fond PIO je u postupku utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o retroaktivnoj uplati doprinosa, te s tim u svezi istaknuo da je retroaktivna uplata doprinosa od poslodavca moguća samo ukoliko radnik tom uplatom ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu, te da to odobri Fond rješenjem, sukladno članku 156. st. 2. i 3. Zakona o penzionom i invalidskom osiguranju Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Zakon o PIO). U postupku je utvrđeno da apelantica ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu predviđenu odredbom članka 42. stavak 1. Zakona o PIO i bez uplate doprinosa za sporno razdoblje, jer ima 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža. Također je utvrđeno da, sukladno članku 156. stavak 3. Zakona o PIO, pojedinačnu uplatu doprinosa odobrava Fond PIO a ona u konkretnom slučaju nije odobrena. Polazeći od navedenog, Fond PIO je zaključio da je prvostupanjsko rješenje pravilno i utemeljeno na zakonu. Pored toga je istaknuto da je stajalište Fonda PIO potvrdio i Okružni sud u više svojih odluka (čiji su brojevi navedeni u obrazloženju).

7. Apelantica je protiv navedenog rješenja Fonda PIO tužbom pokrenula upravni spor pred Okružnim sudom. Odlučujući o apelantičinoj tužbi, Okružni sud je Presudom broj 14 0 U 002591 14 U od 7. travnja 2015. godine tužbu odbio kao neutemeljenu.

8. U obrazloženju odluke Okružni sud je istaknuo da je apelantica u tužbi navela da je njezin poslodavac izvršio uplatu doprinosa, kao i kamata (zbog zakašnjenja sa uplatom doprinosa), između ostalog, i za sporno razdoblje, te da je na taj način poslodavac otklonio posljedice neurednog ispunjenja svoje zakonske obveze i omogućio apelantici da joj se i to razdoblje uračuna u staž osiguranja. Također je navedeno da je apelantica istaknula da retroaktivna uplata doprinosa ne može utjecati na uračunavanje spornog razdoblja u staž osiguranja, jer apelantica ne smije snositi štetne posljedice zbog nepravodobnog izvršenja poslodavčeve zakonske obveze, kao i da Fond ima zakonsku obvezu kontrolirati obveznika uplate doprinosa i pravodobno poduzeti odgovarajuće zakonske mjere u slučaju neplaćanja doprinosa. Okružni sud je, dalje, naveo da je uvidom u spis predmeta utvrdio da je bivši apelantičin poslodavac JZU Univerzitetska bolnica Foča podnio pojedinačni zahtjev za uplatu doprinosa 30. svibnja 2014. godine na apelantičino ime, a da je uplata izvršena 9. lipnja 2014. godine. Dalje je utvrđeno da iz dokaza u spisu proizlazi da je za sporno razdoblje apelantičin bivši poslodavac uplatio samo doprinose za mirovinsko i invalidsko osiguranje, a ne i kamate. Budući da se u konkretnom slučaju radi o retroaktivnoj uplati doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, za isto razdoblje je navedeni poslodavac bio dužan uplatiti i kamate zbog zakašnjenja sa uplatom doprinosa, kako bi se i sporno razdoblje moglo apelantici uračunati u staž osiguranja. Okružni sud je zaključio da osporenim rješenjem nisu povrijeđena apelantičina prava, te da nema osnove za njegovo pobijanje,

pozivajući se pri tome na čl. 10. i 31. Zakona o upravnim sporovima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da su joj osporenim odlukama povrijeđena prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljem tekstu: Europska konvencija) i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Povredu navedenih prava apelantica vidi u pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. Apelantica je navela da je njezin poslodavac izvršio pojedinačnu uplatu doprinosa za apelanticu za sporno razdoblje, i to istog dana kada je apelantica podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu. Apelantica smatra da retroaktivna uplata doprinosa ne može utjecati na uračunavanje spornog razdoblja u staž osiguranja (a od čega ovisi i visina mirovine) tim prije što, zbog naknadne uplate doprinosa poslodavca, apelantica nije dužna snositi štetne posljedice zbog neizvršavanja poslodavčeve zakonske obveze za uplatu doprinosa Fondu PIO. Također je navela da je Okružni sud u drugim gotovo identičnim predmetima usvojio stajalište da pojedinačna retroaktivna uplata doprinosa, sukladno članku 24. Zakona o PIO, nije smetnja da se radniku u staž osiguranja uračuna sve vrijeme provedeno u radnom odnosu za koje je uplaćen doprinos. Apelantica smatra da je diskriminirana budući da je u njezinom slučaju usvojeno drugačije pravno stajalište.

b) Odgovor na apelaciju

10. Okružni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da navode iz apelacije smatra neutemeljenim zbog razloga navedenih i danih u obrazloženju presude. Navedeno je da obveznik uplate doprinosa za PIO JZU Univerzitetska bolnica Foča nije uplatila kamate na doprinose za sporno razdoblje obzirom na to da se radi o retroaktivnoj uplati doprinosa za PIO, kako bi se sporno razdoblje apelantici moglo uračunati u staž osiguranja. Navedeno je da, također, treba imati u vidu da navedenom poslodavcu Fond PIO nije odobrio retroaktivnu uplatu doprinosa za apelanticu. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

11. U **Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju** ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 134/11, 82/13 i 103/15) relevantne odredbe glase:

Članak 22.

Penzijjski staž

Mirovinski staž na temelju kojega se ostvaruju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja obuhvaća staž osiguranja i poseban staž.

Članak 24.

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obveznom i dragovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.

Starosna mirovina

Članak 41.

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

Članak 42. stavak 1.

(1) *Osigurani koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu mirovinu kada navrši 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža.*

Članak 154.

Doprinosi, obveznici doprinosa, uplatitelji doprinosa, temeljnice i stope doprinosa, način obračuna i rokovi plaćanja, kao i druga pitanja koja se odnose na doprinose uređuju se posebnim zakonom.

Članak 156.

(1) *Uplatitelj doprinosa je obvezan da uplati doprinos za sve obveznike doprinosa, sukladno posebnom zakonu.*

(2) *Iznimno od stavka 1. ovog članka, poslodavatelj koji nije uplatio doprinos sukladno stavku 1. ovog članka može uplatiti doprinos za djelatnika za određeni period unazad, ako djelatnik sa tom uplatom navršava staž osiguranja za ispunjavanje uvjeta za ostvarivanje prava na mirovinu.*

(3) *Uplatu doprinosa sukladno stavku 2. ovog članka rješenjem odobrava Fond, a može je izvršiti pravni sljedbenik poslodavatelja ili sam djelatnik.*

(4) *U slučaju iz stavka 2. ovog članka, pravo na mirovinu pripada najranije od dana pojedinačne uplate doprinosa.*

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

14. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 14 0 U 002591 14 U od 7. travnja 2015. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelantica je primila 23. travnja 2015. godine, a apelacija je podnesena 21. svibnja 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelantica osporava presudu Okružnog suda i rješenja upravnih tijela, tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njezina prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

17. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

18. Članak 6. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

19. Prije svega, u konkretnom slučaju je potrebno odgovoriti na pitanje ima li predmetni postupak karakter "spora" u kojem su utvrđivana apelantičina "građanska prava i obveze". Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju i na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) prema kojima pojam "spora", u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, podrazumijeva "sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obveze" (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 540/04 od 18. siječnja 2005. godine, stavak 20, i Europski sud, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. lipnja 1978. godine, Serija A broj 13, stavak 94). Pošto se predmetni postupak odnosi na utvrđivanje staža osiguranja za vrijeme koje je apelantica provela u radnom odnosu, dakle, na predmet građanskopravne naravi, to su članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjivi u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora ispitati je li postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijevaju navedene odredbe.

20. Ustavni sud, dalje, ističe da apelantica osporava navedene odluke, tvrdeći da su donesene na temelju pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene materijalnog prava.

21. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

22. Ustavni sud će se, dakle, iznimno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovitog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica, tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26). U kontekstu navedenog Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje, i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Anđelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, obzirom na pitanja koja apelantica postavlja, ispitati jesu li osporene odluke utemeljene na proizvoljnoj primjeni prava.

23. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama, u konačnici, apelantici utvrđeno pravo na razmjerni dio starosne mirovine. Dalje, Ustavni sud zapaža da su tijela uprave i Okružni sud dovoljno jasno i argumentirano

obrazložili svoje odluke, dajući za svoje stajalište jasna obrazloženja koja se ni u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti apelantičini navodi o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelantica, osim ponavljanja navoda koje je isticala u prizivu i u tužbi kojom je pokrenula upravni spor, a koje su ispitali Fond PIO, odnosno Okružni sud u osporenim odlukama i dali razloge zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, nije ponudila bilo kakvu drugu argumentaciju. Naime, Ustavni sud zapaža da apelantica i u apelaciji ponavlja svoju tvrdnju o tome da su tijela uprave i Okružni sud neutemeljeno odbili njezin zahtjev da joj se u staž osiguranja uračuna i sporno razdoblje za koje je njezin poslodavac izvršio retroaktivnu uplatu doprinosa. U svezi s tim, Ustavni sud primjećuje da su Fond PIO i Okružni sud u svojim odlukama, pozivajući se na relevantne odredbe članka 156. st. 2. i 3. Zakona o PIO, dali dovoljne i jasne razloge zašto u konkretnom slučaju apelantici, koja je ispunila 60 godina života i 40 godina mirovinskog staža kao uvjeta za starosnu mirovinu, pri izračunavanju staža osiguranja nije uzeta u obzir retroaktivna uplata doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje. U danim obrazloženjima Ustavni sud ne nalazi elemente proizvoljne primjene materijalnog prava. Ustavni sud smatra da su tijela uprave i redoviti sud u osporenim odlukama detaljno obrazložili na kojim su dokazima utvrdili činjenično stanje, te da su naveli relevantne propise na kojima su utemeljili osporene odluke i o tome dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim ili suprotnim pravu na obrazloženu odluku iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

24. U odnosu na apelantičine navode da je Okružni sud u drugim gotovo identičnim predmetima usvojio stajalište da pojedinačna retroaktivna uplata doprinosa sukladno članku 24. Zakona o PIO nije smetnja da se radniku u staž osiguranja uračuna sve vrijeme provedeno u radnom odnosu za koje je uplaćen doprinos, Ustavni sud zapaža da članak 156. st. 2. i 3. Zakona o PIO upravo omogućava retroaktivnu uplatu doprinosa pod određenim uvjetima a koji kod apelantice nisu bili ispunjeni. S tim u svezi, Ustavni sud ističe da je u pogledu određivanja nadnevka stjecanja prava na starosnu mirovinu i početka njezine isplate, u situaciji kada je izvršena retroaktivna uplata zaostalih doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, u svojoj praksi zaključio "da retroaktivna uplata doprinosa ne može utjecati na početak ostvarivanja prava na mirovinu i određivanje dana početka isplate mirovine naročito ako se uzme u obzir da se naknadna uplata doprinosa vrši uz plaćanje zatezne kamate Fondu. Prema mišljenju Ustavnog suda, sve suprotno bi predstavljalo prevelik teret za apelanta koji bi bio u situaciji da, zbog neizvršenja zakonske obveze poslodavca kao obveznika osiguranja prema Fondu kao korisniku osiguranja, a koji, također, ima zakonsku obvezu kontrolirati obveznika osiguranja i poduzimati odgovarajuće zakonske mjere u slučaju neplaćanja doprinosa, snosi posljedice zbog poslodavčevog neurednog plaćanja doprinosa" (vidi, Ustavni sud, odluke broj *AP 1330/06* od 16. srpnja 2007. godine i broj *AP 774/08* od 13. listopada 2010. godine, dostupne na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavni-sud.ba). U citiranim predmetima apelantima koji su prethodno podnijeli zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu je kao početak isplate mirovine određen dan kada je izvršena retroaktivna uplata doprinosa, a ne dan kada su oni podnijeli zahtjev. Imajući u vidu činjenice konkretnog predmeta, da je apelantica zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu podnijela 4. kolovoza 2014. godine, a da joj je mirovina određena počev od 1. kolovoza 2014. godine, Ustavni sud zaključuje da se navedeni stavci ne odnose na konkretni predmet.

25. Dalje, Ustavni sud podsjeća da je gotovo identično činjenično i pravno pitanje razmatrao u svojoj novijoj praksi, u Odluci o dopustivosti broj *AP 5613/14* (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 5613/14* od 7. ožujka 2017. godine, dostupna na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavni-sud.ba) kojom je odbacio apelacije apelanata kao *prima facie* neutemeljene. U toj odluci predmet razmatranja pred Ustavnim sudom su bile konačne odluke Okružnog suda u Istočnom Sarajevu kojim su, također, odbijene kao neutemeljene tužbe apelanata podnesene protiv rješenja Fonda kojim je apelantima priznato pravo na mirovinu od određenog nadnevka, također sa obrazloženjem da su tijela uprave jasno i razumljivo obrazložila razloge zašto apelantima u mirovinski staž, obzirom na to da Fond nije odobrio uplate doprinosa za apelante za sporna razdoblja u smislu odredbe članka 156. stavak 3. Zakona o PIO, nisu uračunata sporna razdoblja. U predmetnoj odluci Ustavni sud je naveo da apelantima nisu uplaćeni doprinosi za sporna razdoblja u smislu odredbe članka 156. Zakona o PIO, jer su oni i bez uplate doprinosa za sporna razdoblja ispunili uvjete za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu i da se sporna razdoblja ne mogu uračunati u staž osiguranja sukladno članku 24. citiranog zakona (točka 13). Imajući u vidu navedeno, te podržavajući i vlastitu praksu u sličnim predmetima, Ustavni sud zaključuje da je predmetni postupak proveden uz garancije koje pruža članak 6. stavak 1. Europske konvencije, te da, sukladno tome, osporenim odlukama nije prekršeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

26. Apelantica smatra da joj je prekršeno i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud zapaža da apelantica kršenje

Zabrana diskriminacije

27. Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

Članak 14. Europske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

28. Iako apelantica nije eksplicitno navela, proizlazi da smatra da joj je prekršeno pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća na to da postoji diskriminacija ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivno ili razumno opravdanje. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se treba ostvariti (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, stavak 33). Stoga je potrebno u svakom konkretnom slučaju ustanoviti je li se prema apelantu postupalo drukčije nego prema drugima u istim ili sličnim situacijama. Svako različito postupanje se ima smatrati diskriminacijskim ako nema razumno i objektivno opravdanje, tj. ako ne stremlje legitimnom cilju, ili ako nema razumnog odnosa.

29. У свежи са апелантичним наводима о повреди права на недискриминацију, Уставни суд опажа да у конкретном случају апелантица наводи да је Окружни суд у другим готово идентичним предметима donio другачије одлуке, на начин да је другачије, како апелантица наводи, примјенио материјално право. Међутим, Уставни суд истиче да та чињеница, сама по себи, не значи да је у конкретном случају и дошло до кршења уставних права на која се апелантица позива, будући да апелантица, осим наводи да је дискриминирана због другачијих одлука Окружног суда, Уставном суду није доставила те одлуке, нити је понудила друге доказе и аргументе који би указивали како је она због пола, расе, боје коже, језика, вјере, политичког или другог мишљења, националног или социјалног подријетла, припадности националној мањини, имовини, рођењу или другом статусу другачије третирана у односу на друге раднике за које је навела да су од Окружног суда добили другачију одлуку. При томе Уставни суд опажа да апелантичине уопћене тврдње о дискриминацији без доставе релевантне документације у свежи са тим околностима онемогућавају Уставни суд да испитује апелантичине наводе о дискриминацији. Осим тога, Уставни суд истиче да је у својој новјој пракси разматрао готово идентична чињенична и правна питања у којима је апелације одбацио као *prima facie* neutemeljene, те имајући у виду и своју досадашњу праксу, Уставни суд закључује да се апелантичини наводи да је различито третирана у односу на друге у сличној ситуацији самим тим показују као neutemeljeni (*op. cit., AP 5613/14* i Одлука број 1226/15 од 18. септембра 2017. године), будући да наведена пракса управо указује да је апелантица третирана идентично као и друге особе у истој ситуацији.

30. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да су апелантичини наводи о повреди права на забрану дискриминације из чланка II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланка 14. Европске конвенције у свежи са правом на прaviчно суђење из чланка 6. Европске конвенције, те чланка 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију neutemeljeni.

VIII. Закључак

31. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на прaviчно суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције када у образложеном оспорених одлука нема ничега што указује на погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену релевантних прописа на апелантичину штету, те када су тијела управе и редовити судови за своје одлуке дали јасне разлоге.

32. Нема кршења права на имовину из чланка II/3.(k) Устава Босне и Херцеговине и чланка 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију када апелантица кршење наведеног права доводи у свежи са погрешно утврђеним чињеничним стањем и произвољном примјеном материјалног права, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

33. Такође, у односу на апелантицу није прекршена забрана дискриминације из чланка II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланка 14. Европске конвенције у свежи са правом на прaviчно суђење из чланка 6. ставак 1. Европске конвенције, као ни право из чланка 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију, јер апелантица није понудила доказе и аргументе из којих произлази да је апелантица била различито третирана у односу на друге особе у идентичној ситуацији.

34. На основу чланка 59. ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. Према чланку VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Mirsad Ćeman, v. r.

1124

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 3082/15**, рјешавајући апелацију **Рудника мрког угља "Каменград" д.д. Сански Мост**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине - пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, предсједник
Мато Тадић, потпредсједник
Златко М. Кнежевић, потпредсједник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 11. октобра 2017. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Рудника мрког угља "Каменград" д.д. Сански Мост**.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на приступ суду.

Укида се Рјешење Кантоналног суда у Бихаћу број 17 0 Ст 045567 15 Пж 3 од 20. априла 2015. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Бихаћу, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Бихаћу да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Рудник мрког угља "Каменград" д.д. Сански Мост (у даљњем тексту: апелант), којег заступа Зијад Шушић, адвокат из Сарајева, поднио је 22. јуна 2015. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 17 0 Ст 045567 15 Пж 3 од 20. априла 2015. године и Рјешења Општинског суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Општински суд) број 17 0 Ст 045567 12 Ст 2 од 10. марта 2015. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Кантоналног суда и Општинског суда затражено је 1. јуна 2017. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је доставио одговор на апелацију 5. јуна 2017. године, а Општински суд 7. јуна 2017. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

5. Рјешењем Општинског суда број 17 0 Ст 045567 12 Ст од 30. јануара 2015. године отворен је стечајни поступак

над апелантовом имовином и за стечајног управника је именован Нијаз Дервишић, дипл. економиста из Јајца. Предметним рјешењем је одређено да се као вријеме отварања стечајног поступка утврђује 30. јануар 2015. године у 10 часова. Такође, одређено је да се оглас о отварању стечајног поступка има објавити одмах, истог дана на огласној табли тог суда, а да се оглас има доставити "Службеним новинама ФБиХ". У образложењу рјешења је констатовано да је на основу изведених доказа стечајни судија утврдио да су испуњени услови да се над апелантом отвори стечајни поступак у смислу члана 43 став 2 у вези са чланом 6 Закона о стечајном поступку.

6. Након тога Општински суд је донио Рјешење број 17 0 Ст 045567 12 Ст 2 од 10. марта 2015. године којим је одбацио као недопуштене жалбе "ранијег пуномоћника [апеланта] Зијада Шушића, адвоката из Сарајева, бившег директора [апеланта] Маринка Атлија и бившег прокуриста [апеланта] Жељке Брлечић" поднесене против наведеног рјешења о отварању стечајног поступка.

7. Општински суд је у образложењу рјешења констатовао да су против наведеног рјешења о отварању стечајног поступка, у име апеланта као стечајног дужника, благовремено поднијели жалбе: Зијад Шушић, адвокат из Сарајева, као пуномоћник, те бивши директор апеланта Маринко Атлија и бивши прокуриста апеланта Жељка Брлечић. У вези са тим, Општински суд је указао да је одредбом члана 51 Закона о стечајном поступку прописано да даном отварања стечајног поступка права органа управе, прокуристе, заступника и пуномоћника стечајног дужника прелазе на стечајног управника. Даље, указао је да је увидом у спис утврђено да је стечајни поступак отворен Рјешењем тог суда број 17 0 Ст 045567 12 Ст од 30. јануара 2015. године, а да је пуномоћ адвокату Зијаду Шушићу издата 23. јануара 2013. године, дакле, прије него што је над апелантом као стечајним дужником отворен стечајни поступак. Такође, истакао је да је утврђено да жалбе које су поднијели пријашњи апелантов директор, као и пријашњи апелантов прокуриста нису овјерене апелантовим печатом са назнаком „у стечају“. Општински суд је указао да је рјешењем од 12. фебруара 2015. године наложио пријашњем апелантовом пуномоћнику Зијаду Шушићу да у року од осам дана од дана пријема рјешења прибави пуномоћ за заступање издату од стечајног управника, а да он није прибавио пуномоћ за заступање апеланта у стечају у остављеном року. Општински суд је, затим, указао да је својим рјешењем од 4. марта 2015. године позвао стечајног управника Нијаза Дервишића да се у року од три дана од дана пријема рјешења изјасни да ли одобрава, или не одобрава жалбе које су изјавили адвокат Зијад Шушић, пријашњи директор Маринко Атлија и пријашњи прокуриста Жељка Брлечић, које су изјављене у апелантовом име, а да се стечајни управник дописима од 3. и 9. марта 2015. године изјаснио да адвокат Зијад Шушић нема пуномоћ за заступање апеланта, односно да бивши директор Маринко Атлија и пријашњи прокуриста Жељка Брлечић, након отварања стечајног поступка, немају пуномоћ да заступају апеланта, те да стечајни управник не одобрава жалбе наведених лица. Имајући у виду да стечајни управник није одобрио радње пријашњег пуномоћника, односно пријашњег директора и прокуристе апеланта, Општински суд је у поступку оцјене дозвољености изјављених жалби одлучио као у изреци рјешења, у смислу одредбе члана 213 став 1 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) у вези са чланом 8 Закона о стечајном поступку.

8. Кантонални суд је Рјешењем број 17 0 Ст 045567 15 Пж 3 од 20. априла 2015. године одбио као неосновану апелантову жалбу у стечају "изјављену по ранијем пуномоћнику Зијаду Шушићу, адвокату из Сарајева", те је потврдио рјешење Општинског суда од 10. марта 2015. године.

9. Кантонални суд је у образложењу рјешења констатовао да је против рјешења Општинског суда од 10. марта 2015. године апелант изјавио жалбу благовремено по пријашњем пуномоћнику Зијаду Шушићу. Испитујући побијано рјешење у границама жалбених разлога и по службеној дужности, Кантонални суд је указао да је одредбом члана 51 Закона о стечајном поступку прописано да отварањем стечајног поступка права стечајног дужника да управља и располаже имовином која припада стечајној маси, као и права органа, прокуристе, заступника и пуномоћника стечајног дужника прелазе на стечајног управника. Даље, указао је да је одредбом члана 45 истог закона прописано да рјешење о отварању стечајног поступка садржи: "1) фирму или лично име, те сједиште правног лица или пребивалиште физичког лица стечајног дужника, 2) лично име и адресу стечајног управника, 3) датум и час отварања стечајног поступка (став 2). Ако час отварања стечајног поступка није наведен у рјешењу, тренутком отварања сматра се подне оног дана када је рјешење из става 2 овог члана донесено (став 3)." Такође, указао је да из стања списка предмета произилази да је у конкретном случају Рјешењем Општинског суда број 17 0 Ст 045567 12 Ст од 30. јануара 2015. године над апелантом отворен стечајни поступак 30. јануара 2015. године, а као вријеме отварања стечаја је наведено 10 часова, као и да је тим рјешењем именован стечајни управник Нијаз Дервишић из Јајца.

10. Имајући у виду цитиране одредбе Закона о стечајном поступку и стање доказа у спису предмета, Кантонални суд је оцијенио да је првостепени суд правилно одлучио када је одбацио као недозвољену жалбу изјављену против наведеног рјешења о отварању стечајног поступка, коју су у апелантово име као стечајног дужника изјавили пријашњи пуномоћник Зијад Шушић, адвокат из Сарајева, којем је пуномоћ издата прије отварања стечајног поступка, пријашњи директор Маринко Атлија и пријашњи прокуриста Жељка Брлечић, те да је првостепени суд у образложењу побијаног рјешења за своју одлуку дао ваљане разлоге које жалилац није довео у сумњу изјављеном жалбом. Кантонални суд је истакао да у цијелости прихвата разлоге првостепеног суда дате у образложењу побијаног рјешења, сматрајући да их није потребно посебно понављати и у свом рјешењу. Такође, према оцјени Кантоналног суда, погрешно је становиште жалиоца да, у смислу одредбе из члана 51 став 1 Закона о стечајном поступку, овлашћења пријашњег пуномоћника, пријашњег директора и прокуристе престају и прелазе на стечајног управника тек када рјешење о отварању стечаја постане правоснажно. Наиме, Кантонални суд је закључио да та тврдња нема упоришта у цитираним одредбама Закона о стечајном поступку. Кантонални суд је истакао да је, напротив, у цитираној одредби Закона о стечајном поступку сасвим јасно прописано да права органа, прокуристе, заступника и пуномоћника стечајног дужника прелазе на стечајног управника отварањем стечајног поступка, а не даном и моментом правоснажности тог рјешења. Поред тога, истакао је да на овако становиште указује и одредба из члана 25 Закона о стечајном поступку којом су прописане дужности, права и обавезе стечајног управника након отварања стечајног поступка над

стечајним дужником. Сходно наведеном, Кантонални суд је одлучио као у изреци рјешења.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант тврди да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Повреду наведених права апелант, у суштини, види у произвољној примјени одредаба Закона о стечајном поступку, сматрајући да су редовни судови у конкретном случају били дужни да мериторно одлуче о поднесеној жалби. У вези са тим, апелант указује на одредбу члана 50 став 1 Закона о стечајном поступку. Апелант тврди да се та одредба треба тумачити тако да право на подношење жалбе против рјешења о отварању стечајног поступка има "законски заступник дужника правног лица". Наиме, апелант тврди да се, уколико се наведена законска одредба тумачи тако да жалбу против рјешења о отварању стечајног поступка може поднијети само стечајни управник, који, како апелант наводи, нема апсолутно никаквог разлога за изјављивање жалбе и којем је у интересу спровођење стечајног поступка, заправо, долази у ситуацију да је одредба члана 50 став 1 Закона о стечајном поступку неспроводива у пракси. Апелант сматра да му је тумачењем одредаба Закона о стечајном поступку на начин на који је то учињено у оспореним одлукама повријеђено право на приступ суду. Такође, тврди да су редовни судови били дужни да оцијене чињеницу да је одредбама члана 11 ст. 1 и 5 Закона о стечајном поступку предвиђено да је против одлука стечајног суда у случајевима предвиђеним тим законом допуштена жалба, те да жалба одлаже извршење рјешења уколико тим законом није другачије прописано. Сматра да пуномоћ коју је издао директор - апелантов законски заступник важи све до правоснажности рјешења о отварању стечајног поступка, што предметну жалбу чини жалбом коју је поднијело овлашћено лице.

б) Одговори на апелацију

12. Кантонални суд наводи да у вези са апелационим наводима остаје при разлозима датим у образложењу оспорене одлуке.

13. Општински суд наводи да су "жалиоци" у конкретном предмету искористили све правне лијекове а да нису успјели оспорити основаност и законитост рјешења о отварању стечајног поступка.

V. Релевантни прописи

14. **Закон о стечајном поступку** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" бр. 29/03, 32/04, 42/06) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Предмет закона

Овим законом уређују се: услови за отварање стечајног поступка, стечајни поступак, правне посљедице његовог отварања и провођења и реорганизација стечајног дужника неспособног за плаћање на основу стечајног плана.

Члан 2.

Циљеви стечајног поступка

(1) Стечајни поступак проводи се ради групног намирења повјерилаца стечајног дужника уновчењем

његове имовине и подјелом прикупљених средстава повјериоцима.

(2) У току стечајног поступка може се провести и реорганизација стечајног дужника по одредбама главе V овог закона ради уређивања правног положаја стечајног дужника и његовог односа према повјериоцима, а нарочито ради одржавања његовог пословања.

Члан 3.

Органи стечајног поступка

Органи стечајног поступка су: стечајни суд, стечајни судија, привремени стечајни управник, стечајни управник, скупштина повјерилаца, привремени одбор повјерилаца и одбор повјерилаца.

Члан 5.

Стечајни дужник

(1) Стечајни поступак може се провести над имовином правног лица, као и над имовином дужника појединца. [...]

Члан 6.

Стечајни разлози

(1) Разлог отварања стечајног поступка је платежна неспособност стечајног дужника.

(2) Стечајни дужник је платежно неспособан уколико није у стању извршавати своје доспјеле и потраживане обавезе плаћања. Околност да је стечајни дужник подмирио или да може подмирити у цијелости или дјелимично потраживања неких повјерилаца само по себи не значи да је платежно способан.

Члан 8.

Сходна примјена одредби Закона о парничном поступку
У стечајном поступку на одговарајући начин примјењују се одредбе Закона о парничном поступку ако овим или другим законом није другачије одређено.

Члан 11. ст. 1. и 5.

Правна средства

(1) Против одлука стечајног суда, у случајевима предвиђеним овим законом, допуштена је жалба.

(5) Жалба одлаже извршење рјешења уколико овим законом није другачије прописано.

Члан 25.

Права и обавезе стечајног управника

(1) Стечајни управник је овлашћен и обавезан без одлагања ући у посјед имовине која спада у стечајну масу, управљати њом, по могућности наставити пословање до извјештајног рочишта, ако то не штети стечајне повјериоце и уновчити је у складу са одлуком скупштине повјерилаца. Уколико је типично за пословање и потребно за његов наставак овлашћен је и прије одлуке скупштине повјерилаца у текућем пословању уновчити поједине предмете нарочито робу. Стечајни управник може, на основу извршног рјешења о отварању стечајног поступка, захтијевати изручење ствари које се налазе у посједу стечајног дужника као и пословну документацију, чак и кад се она налази у посједу трећих лица.

(2) Стечајни управник је обавезан одмах извршити детаљан попис стечајне масе и тај попис предати стечајном судији најкасније у року од 45 дана од дана именовања. Уз сваки предмет потребно је навести очекивани износ из уновчавања као и књиговодствену вриједност. Стечајни управник дужан је саставити попис свих повјерилаца стечајног дужника за које је сазнао и до

којих је дошао из књига и пословне документације стечајног дужника.

(3) *Стечајни управник дужан је водити пословне књиге, нарочито сачинити почетни биланс на основу инвентарисања према стању на дан отварања поступка, као и поднијети потребне извјештаје надлежним органима.*

(4) *Награда за рад стечајног управника одређује се према одредбама члана 237. овог закона.*

Члан 43. став 2.

(Одлука о приједлогу за отварање стечајног поступка)

(2) *Стечајни судија донијет ће одлуку о отварању стечајног поступка или одбити приједлог за отварање стечајног поступка у року од три дана од закључења стечајног рочишта.*

Члан 45.

Рјешење о отварању поступка

(1) *Ако се стечајни поступак отвори, стечајни судија именује стечајног управника.*

(2) *Рјешење о отварању стечајног поступка садржи:*

1) *фирму или лично име, те сједиште правног лица или пребивалиште физичког лица стечајног дужника,*

2) *лично име и адресу стечајног управника,*

3) *датум и сат отварања стечајног поступка.*

(3) *Ако сат отварања стечајног поступка није у рјешењу наведен, тренутком отварања сматра се подне оног дана када је рјешење из става 2. овог члана донесено.*

Члан 50.

Жалба против рјешења о отварању стечајног поступка

(1) *Ако приједлог за отварање стечајног поступка буде одбијен, подносилац приједлога може уложити жалбу, а ако приједлог буде прихваћен, жалбу може уложити стечајни дужник.*

(2) *Правоснажна одлука о укидању рјешења о отварању стечајног поступка јавно се оглашава. Посљедице које је проузроковало укинута рјешења остају на снази. У овом случају на одлуку о укидању рјешења на одговарајући начин примјењује се члан 48. став 1. овог закона.*

Члан 51.

Прелазак права управљања и располагања

Отварањем стечајног поступка права стечајног дужника да управља и располаже имовином која припада стечајној маси, као и права органа, прокуристе, заступника и пуномоћника стечајног дужника прелазе на стечајног управника.

15. **Закон о парничном поступку** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15) у релевантном дијелу гласи:

Члан 213. став 1.

Неблаговремену, непотпуну или недопуштену жалбу, одбацит ће рјешењем првостепени суд без одржавања рочишта.

VI. Допустивост

16. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

17. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према

закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

18. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Кантоналног суда број 17 0 Ст 045567 15 Пж 3 од 20. априла 2015. године против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 30. априла 2015. године, а апелација је поднесена 22. јуна 2015. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

20. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да су му тим рјешењима повријеђена права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

21. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) *Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.*

22. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1) *Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]*

23. Уставни суд првенствено указује да одлуке донесене у стечајном поступку које се тичу имовине дужника улазе у оквир члана 6 став 1 Европске конвенције, будући да дужникова "одређена грађанска права и обавезе, у смислу члана 6 став 1, могу бити привремено доведени у питање" (види, Уставни суд, Одлука број АП 113/12 од 25. априла 2013. године, став 33, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). У конкретном поступку отворен је стечајни поступак над имовином апеланта као дужника. Дакле, ради се о апелантовим имовинским правима, која су грађанскоправне природе, па произилази да апелант у предметном поступку ужива гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

24. У суштини, апелантови апелациони наводи се свде на тврдњу да су редовни судови у конкретном случају при одлучивању у поступку поводом правних лијекова произвољно примијенили процесно право, због чега му је повријеђено право на приступ суду. При томе из апелационих навода произилази да произвољност у примјени процесног права апелант види у томе што су редовни судови, без мериторног расправљања о жалбама, а с позивом на одредбу члана 51 став 1 Закона о стечајном поступку, одбацили као недопуштене жалбе које су против

рјешења о отварању стечајног поступка над апелантовом имовином поднијела одређена лица у својству пуномоћника, директора и прокуристе апеланта.

25. С тим у вези, Уставни суд, прије свега, указује на то да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Уставни суд се, дакле, према наведеним ставовима, може изузетно, када оцијени да је у одређеном поступку редовни суд произвољно поступао како у утврђивању чињеница, тако и у примјени релевантних позитивноправних прописа (види, Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26), упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примијенили позитивноправне прописе. У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и на то да је у више својих одлука истакао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка једном правичном поступку (види, Уставни суд, Одлука број АП 1293/05 од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље).

26. Затим, Уставни суд истиче да право на приступ суду, гарантовано у члану 6 став 1 Европске конвенције, није, нити може бити апсолутно право и оно може бити предмет ограничења. Стога, законодавац у уређењу права на приступ суду има извјесну слободу процјене, нарочито кад је ријеч о претпоставкама које се тичу допуштености улагања правних лијекова. Међутим, та ограничења не могу бити толиког обима да је "сама суштина права умањена" (види, Европски суд за људска права, *Guerin против Француске*, пресуда од 29. јула 1998, 1998-V). Даље, ограничење неће бити у складу са чланом 6 став 1 Европске конвенције ако не служи легитимном циљу и ако не постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели остварити (види, *Bellet против Француске*, пресуда од 20. новембра 1995, Серија А, том 333).

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд примјећује да у конкретном случају треба испитати да ли је оспореним одлукама суда доведена у питање суштина апелантовог права на судску заштиту. У вези са тим, Уставни суд, прије свега, примјећује да из образложења оспорених одлука произилази да су редовни судови у конкретном случају одбацили жалбе као недопуштене, јер су закључили да је отварањем стечајног поступка над апелантом 30. јануара 2015. године, у 10 часова, овлашћење за заступање апеланта у конкретном жалбеном поступку, односно овлашћење за подношење жалбе против тог рјешења, у складу са одредбом члана 51 Закона о стечајном поступку, прешло искључиво на стечајног управника, а који подношење тих жалби није одобрио. Сходно наведеном, редовни судови су закључили да су жалбе које су против

рјешења о отварању стечајног поступка поднијела наведена лица у својству пуномоћника, директора и прокуристе апеланта недопуштене због чега су оне предметним рјешењем одбачене. При томе Уставни суд примјећује да из образложења оспорених одлука и достављене документације произилази да у конкретном случају није било спорно да су та лица имала овлашћење да заступају апеланта прије доношења рјешења о отварању стечајног поступка. У таквим околностима, имајући у виду наведено, поставља се питање да ли су редовни судови у конкретном случају произвољно тумачили релевантне одредбе Закона о стечајном поступку.

28. У вези са тим, Уставни суд указује да је одредбом члана 51 став 1 Закона о стечајном поступку, на коју су се редовни судови позвали у оспореним одлукама, прописано: "Отварањем стечајног поступка права стечајног дужника да управља и располаже имовином која припада стечајној маси, као и права органа, прокуристе, заступника и пуномоћника стечајног дужника прелазе на стечајног управника." Даље, Уставни суд подсјећа да је у изреци првостепеног Рјешења Општинског суда број 17 0 Ст 045567 12 Ст од 30. јануара 2015. године, против којег су изјављене жалбе које су оспореним рјешењима одбачене као недопуштене, између осталог, наведено да се као вријеме отварања стечајног поступка над апелантовом имовином утврђује 30. јануар 2015. године у 10 часова, што је у складу са одредбом члана 45 став 2 истог закона, којом је прописано да рјешење о отварању стечајног поступка, између осталог, садржи и датум и час отварања стечајног поступка. Међутим, Уставни суд, исто тако, запажа да је одредбом члана 11 став 1 Закона о стечајном поступку прописано да је против одлука стечајног суда, у случајевима предвиђеним овим законом, допуштена жалба, те да је одредбом става 5 истог члана прописано да жалба одлаже извршење рјешења уколико овим законом није другачије прописано. Поред тога, Уставни суд запажа да је одредбом члана 50 став 1 истог закона прописано да, ако приједлог за отварање стечајног поступка буде одбијен, подносилац приједлога може да уложи жалбу, а ако приједлог буде прихваћен, жалбу може да уложи стечајни дужник. Дакле, Уставни суд запажа да је у наведеној законској одредби експлицитно употребљен термин "стечајни дужник", а не "стечајни управник". При томе Уставни суд указује да у одредбама члана 50 Закона о стечајном поступку, као нити у одредбама других чланова тог закона није експлицитно наведено да жалба против рјешења о отварању стечајног поступка не одлаже извршење тог рјешења, што је, према мишљењу Уставног суда, од великог значаја у контексту преласка права на заступање апеланта у жалбеном поступку против тог рјешења. Међутим, Уставни суд запажа да се редовни судови у образложењима оспорених одлука, приликом одлучивања о допуштености жалби које су у апелантово име поднијела одређена лица у својству пуномоћника, директора и прокуристе апеланта, уопште нису очитовали о цитираним законским одредбама (члан 11 ст. 1 и 5), нити су довели у везу те одредбе са одредбом члана 51 Закона о стечајном поступку.

29. Даље, Уставни суд указује да је стечајни поступак специфичан поступак који се спроводи ради групног намирења повјерилаца стечајног дужника уновчењем његове имовине и подјелом прикупљених средстава повјериоцима. Стечајни поступак се отвара када постоји стечајни разлог, а то је платежна неспособност стечајног дужника, што утврђује стечајни судија у рјешењу о отварању стечајног поступка, а отварањем стечајног

поступка наступају бројне и значајне посљедице по стечајног дужника, па је мериторно преиспитивање рјешења о отварању стечајног поступка пред жалбеним судом од егзистенцијалне важности за сваког стечајног дужника с обзиром на то да жалбени суд у стечајном поступку има могућност да измјени индивидуалну правну ситуацију дужника која је настала рјешењем о отварању стечајног поступка. Стога је на жалбеном суду да правна средства која су законом предвиђена за заштиту стечајних дужника тумачи и примјењује тако да њихова заштита не буде теоријска или привидна, него спроведива у пракси и дјелотворна. У вези са наведеним, те закључком редовних судова израженим у оспореним одлукама да је овлашћење за подношење жалбе против рјешења о отварању стечајног поступка, у складу са одредбом члана 51 Закона о стечајном поступку, након доношења тог рјешења прешло искључиво на стечајног управника, Уставни суд указује да је, у складу са одредбом члана 3 Закона о стечајном поступку, стечајни управник један од органа стечајног поступка, који за свој рад има право на награду, како је то прописано чл. 25 и 237 истог закона. Такође, Уставни суд указује да је истим тим рјешењем о отварању стечајног поступка стечајни управник и именован. Сходно томе, оправдано се поставља питање зашто би стечајни управник, као орган стечајног поступка, уопште имао правни интерес да поднесе жалбу против рјешења о отварању стечајног поступка којим је, заправо, именован да врши ту дужност, а за коју има право на накнаду. Дакле, имајући у виду да је сврха жалбе против рјешења о отварању стечајног поступка заштита стечајног дужника од отварања стечајног поступка, Уставни суд сматра да су редовни судови у конкретном случају арбитражном примјеном материјалног права, односно пропуштањем да у оспореним рјешењима одредбу члана 51 Закона о стечајном поступку тумаче у вези са другим релевантним одредбама наведеног закона, нарочито одредбама члана 11 ст. 1 и 5 и члана 50 тог закона, закључили да је стечајни управник искључиво овлашћен да поднесе жалбу против рјешења о отварању стечајног поступка. Уставни суд, у вези с тим, запажа да су наведеним тумачењем редовни судови у потпуности занемарили стипулацију релевантних одредаба Закона о стечајном поступку и на тај начин онемогућили апеланту да доказује да у околностима конкретног случаја нису испуњени услови за отварање стечајног поступка, чиме су права апеланта као стечајног дужника, заправо, учинили недјелотворним и илузорним. На тај начин редовни судови су апеланту онемогућили приступ суду као елементу права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

30. Због тога, Уставни суд сматра да је потребно укинути оспорено рјешење Кантоналног суда и предмет вратити том суду на поновни поступак у којем ће тај суд донијети нову одлуку, водећи рачуна о ставу Уставног суда исказаном у овој одлуци.

31. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

32. С обзиром на закључак о повреди члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није потребно посебно разматрати наводне повреде члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

33. Уставни суд закључује да постоји кршење права на приступ суду као једног од елемената права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када су редовни судови арбитражном примјеном материјалног права, односно пропуштањем да одредбу члана 51 Закона о стечајном поступку у оспореним рјешењима тумаче у вези са другим релевантним одредбама наведеног закона, нарочито одредбама члана 11 ст. 1 и 5 и члана 50 тог закона, закључили да је искључиво стечајни управник овлашћен да поднесе жалбу против рјешења о отварању стечајног поступка.

34. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ћеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 3082/15, rješavajući apelaciju **Rudnika mrkog uglja "Kamengrad" d.d. Sanski Most**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. oktobra 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Rudnika mrkog uglja "Kamengrad" d.d. Sanski Most**.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo na pristup sudu.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. aprila 2015. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Bihaću, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Bihaću da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE**I. Uvod**

1. Rudnik mrkog uglja "Kamengrad" d.d, Sanski Most (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Zijad Šušić, advokat iz Sarajeva, podnio je 22. juna 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. aprila 2015. godine i Rješenja Općinskog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 17 0 St 045567 12 St 2 od 10. marta 2015. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i Općinskog suda zatraženo je 1. juna 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor na apelaciju 5. juna 2017. godine, a Općinski sud 7. juna 2017. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Rješenjem Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. januara 2015. godine otvoren je stečajni postupak nad apelantovom imovinom i za stečajnog upravnika je imenovan Nijaz Dervišić, dipl. ekonomista iz Jajca. Predmetnim rješenjem je određeno da se kao vrijeme otvaranja stečajnog postupka utvrđuje 30. januar 2015. godine u 10 sati. Također, određeno je da se oglas o otvaranju stečajnog postupka ima objaviti odmah, istog dana na oglasnoj ploči tog suda, a da se oglas ima dostaviti "Službenim novinama FBiH". U obrazloženju rješenja je konstatirano da je na osnovu izvedenih dokaza stečajni sudija utvrdio da su ispunjeni uvjeti da se nad apelantom otvori stečajni postupak u smislu člana 43. stav 2. u vezi sa članom 6. Zakona o stečajnom postupku.

6. Nakon toga Općinski sud je donio Rješenje broj 17 0 St 045567 12 St 2 od 10. marta 2015. godine kojim je odbacio kao nedopuštene žalbe "ranijeg opunomoćenika [apelanta] Zijada Šušića, advokata iz Sarajeva, bivšeg direktora [apelanta] Marinka Atljija i bivšeg prokuriste [apelanta] Željke Brlečić" podnesene protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

7. Općinski sud je u obrazloženju rješenja konstatirao da su protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka, u ime apelanta kao stečajnog dužnika, blagovremeno podnijeli žalbe: Zijad Šušić, advokat iz Sarajeva, kao opunomoćenik, te bivši direktor apelanta Marinko Atljija i bivši prokurista apelanta Željka Brlečić. U vezi sa tim, Općinski sud je ukazao da je odredbom člana 51. Zakona o stečajnom postupku propisano da danom otvaranja stečajnog postupka prava organa uprave, prokuriste, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravnika. Dalje, ukazao je da je uvidom u spis utvrđeno da je stečajni postupak otvoren Rješenjem tog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. januara 2015. godine, a da je punomoć advokatu Zijadu Šušiću izdata 23. januara 2013. godine, dakle, prije nego što je nad apelantom kao stečajnim dužnikom otvoren stečajni postupak. Također, istakao je da je utvrđeno da žalbe koje su podnijeli prijašnji apelantov direktor, kao i prijašnji apelantov prokurista nisu ovjerene apelantovim pečatom sa naznakom „u stečaju“. Općinski sud je ukazao da je rješenjem od 12. februara 2015. godine naložio prijašnjem apelantovom opunomoćeniku Zijadu Šušiću da u roku od osam dana od dana prijema rješenja pribavi punomoć za zastupanje izdatu od stečajnog upravnika, a da on nije pribavio punomoć za zastupanje apelanta u stečaju u

ostavljenom roku. Općinski sud je, zatim, ukazao da je svojim rješenjem od 4. marta 2015. godine pozvao stečajnog upravnika Nijaza Dervišića da se u roku od tri dana od dana prijema rješenja izjasni da li odobrava, ili ne odobrava žalbe koje su izjavili advokat Zijad Šušić, prijašnji direktor Marinko Atljija i prijašnji prokurista Željka Brlečić, koje su izjavljene u apelantovo ime, a da se stečajni upravnik dopisima od 3. i 9. marta 2015. godine izjasnio da advokat Zijad Šušić nema punomoć za zastupanje apelanta, odnosno da bivši direktor Marinko Atljija i prijašnji prokurista Željka Brlečić, nakon otvaranja stečajnog postupka, nemaju punomoć da zastupaju apelanta, te da stečajni upravnik ne odobrava žalbe navedenih lica. Imajući u vidu da stečajni upravnik nije odobrio radnje prijašnjeg opunomoćenika, odnosno prijašnjeg direktora i prokuriste apelanta, Općinski sud je u postupku ocjene dozvoljenosti izjavljenih žalbi odlučio kao u izreci rješenja, u smislu odredbe člana 213. stav 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) u vezi sa članom 8. Zakona o stečajnom postupku.

8. Kantonalni sud je Rješenjem broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. aprila 2015. godine odbio kao neosnovanu apelantovu žalbu u stečaju "izjavljenu po ranijem opunomoćeniku Zijadu Šušiću, advokatu iz Sarajeva", te je potvrdio rješenje Općinskog suda od 10. marta 2015. godine.

9. Kantonalni sud je u obrazloženju rješenja konstatirao da je protiv rješenja Općinskog suda od 10. marta 2015. godine apelant izjavio žalbu blagovremeno po prijašnjem opunomoćeniku Zijadu Šušiću. Ispitujući pobijano rješenje u granicama žalbenih razloga i po službenoj dužnosti, Kantonalni sud je ukazao da je odredbom člana 51. Zakona o stečajnom postupku propisano da otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaže imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava organa, prokuriste, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravnika. Dalje, ukazao je da je odredbom člana 45. istog zakona propisano da rješenje o otvaranju stečajnog postupka sadrži: "1) firmu ili lično ime, te sjedište pravnog lica ili prebivalište fizičkog lica stečajnog dužnika, 2) lično ime i adresu stečajnog upravnika, 3) datum i sat otvaranja stečajnog postupka (stav 2). Ako sat otvaranja stečajnog postupka nije naveden u rješenju, trenutkom otvaranja smatra se podne onog dana kada je rješenje iz stava 2. ovog člana doneseno (stav 3)." Također, ukazao je da iz stanja spisa predmeta proizlazi da je u konkretnom slučaju Rješenjem Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. januara 2015. godine nad apelantom otvoren stečajni postupak 30. januara 2015. godine, a kao vrijeme otvaranja stečaja je navedeno 10 sati, kao i da je tim rješenjem imenovan stečajni upravnik Nijaz Dervišić iz Jajca.

10. Imajući u vidu citirane odredbe Zakona o stečajnom postupku i stanje dokaza u spisu predmeta, Kantonalni sud je ocijenio da je prvostepeni sud pravilno odlučio kada je odbacio kao nedozvoljenu žalbu izjavljenu protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka, koju su u apelantovo ime kao stečajnog dužnika izjavili prijašnji opunomoćenik Zijad Šušić, advokat iz Sarajeva, kojem je punomoć izdata prije otvaranja stečajnog postupka, prijašnji direktor Marinko Atljija i prijašnji prokurista Željka Brlečić, te da je prvostepeni sud u obrazloženju pobijanog rješenja za svoju odluku dao valjane razloge koje žalilac nije doveo u sumnju izjavljenom žalbom. Kantonalni sud je istakao da u cijelosti prihvata razloge prvostepenog suda date u obrazloženju pobijanog rješenja, smatrajući da ih nije potrebno posebno ponavljati i u svom rješenju. Također, prema ocjeni Kantonalnog suda, pogrešno je stanovište žalioca da, u smislu odredbe iz člana 51. stav 1. Zakona o stečajnom postupku, ovlaštenja prijašnjeg opunomoćenika, prijašnjeg direktora i prokuriste prestaju i

prelaze na stečajnog upravnika tek kada rješenje je otvaranju stečaja postane pravosnažno. Naime, Kantonalni sud je zaključio da ta tvrdnja nema uporišta u citiranim odredbama Zakona o stečajnom postupku. Kantonalni sud je istakao da je, naprotiv, u citiranoj odredbi Zakona o stečajnom postupku sasvim jasno propisano da prava organa, prokuriste, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravnika otvaranjem stečajnog postupka, a ne danom i momentom pravosnažnosti tog rješenja. Pored toga, istakao je da na ovakav stav ukazuje i odredba iz člana 25. Zakona o stečajnom postupku kojom su propisane dužnosti, prava i obaveze stečajnog upravnika nakon otvaranja stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom. Shodno navedenom, Kantonalni sud je odlučio kao u izreci rješenja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant tvrdi da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Povredu navedenih prava apelant, u suštini, vidi u proizvoljnoj primjeni odredaba Zakona o stečajnom postupku, smatrajući da su redovni sudovi u konkretnom slučaju bili dužni meritorno odlučiti o podnesenoj žalbi. U vezi sa tim, apelant ukazuje na odredbu člana 50. stav 1. Zakona o stečajnom postupku. Apelant tvrdi da se ta odredba treba tumačiti tako da pravo na podnošenje žalbe protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka ima "zakonski zastupnik dužnika pravnog lica". Naime, apelant tvrdi da se, ukoliko se navedena zakonska odredba tumači tako da žalbu protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka može podnijeti samo stečajni upravnik, koji, kako apelant navodi, nema apsolutno nikakvog razloga za izjavljivanje žalbe i kojem je u interesu provođenje stečajnog postupka, zapravo, dolazi u situaciju da je odredba člana 50. stav 1. Zakona o stečajnom postupku neprovodiva u praksi. Apelant smatra da mu je tumačenjem odredaba Zakona o stečajnom postupku na način na koji je to učinjeno u osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pristup sudu. Također, tvrdi da su redovni sudovi bili dužni da ocijene činjenicu da je odredbama člana 11. st. 1. i 5. Zakona o stečajnom postupku predviđeno da je protiv odluka stečajnog suda u slučajevima predviđenim tim zakonom dopuštena žalba, te da žalba odgađa izvršenje rješenja ukoliko tim zakonom nije drugačije propisano. Smatra da punomoć koju je izdao direktor - apelantov zakonski zastupnik važi sve do pravosnažnosti rješenja o otvaranju stečajnog postupka, što predmetnu žalbu čini žalbom koju je podnijelo ovlašteno lice.

b) Odgovori na apelaciju

12. Kantonalni sud navodi da u vezi sa apelacionim navodima ostaje pri razlozima datim u obrazloženju osporene odluke.

13. Općinski sud navodi da su "žalioci" u konkretnom predmetu iskoristili sve pravne lijekove a da nisu uspjeli osporiti osnovanost i zakonitost rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o stečajnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 29/03, 32/04, 42/06) u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

Predmet Zakona

Ovim zakonom uređuju se: uvjeti za otvaranje stečajnog postupka, stečajni postupak, pravne posljedice njegovog otvaranja i provođenja i reorganizacija stečajnog dužnika nesposobnog za plaćanje na osnovu stečajnog plana.

Član 2.

Ciljevi stečajnog postupka

(1) Stečajni postupak provodi se radi grupnog namirenja povjerilaca stečajnog dužnika unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava povjericima.

(2) U toku stečajnog postupka može se provesti i reorganizacija stečajnog dužnika po odredbama glave V ovog zakona radi uređivanja pravnog položaja stečajnog dužnika i njegovog odnosa prema povjericima, a naročito radi održavanja njegovog poslovanja.

Član 3.

Organi stečajnog postupka

Organi stečajnog postupka su: stečajni sud, stečajni sudija, privremeni stečajni upravnik, stečajni upravnik, skupština povjerilaca, privremeni odbor povjerilaca i odbor povjerilaca.

Član 5.

Stečajni dužnik

(1) Stečajni postupak može se provesti nad imovinom pravnog lica, kao i nad imovinom dužnika pojedinca. [...]

Član 6.

Stečajni razlozi

(1) Razlog otvaranja stečajnog postupka je platežna nesposobnost stečajnog dužnika.

(2) Stečajni dužnik je platežno nesposoban ukoliko nije u stanju izvršavati svoje dospjele i potraživane obaveze plaćanja. Okolnost da je stečajni dužnik podmirio ili da može podmiriti u cijelosti ili djelimično potraživanja nekih povjerilaca samo po sebi ne znači da je platežno sposoban.

[...]

Član 8.

Shodna primjena odredbi Zakona o parničnom postupku

U stečajnom postupku na odgovarajući način primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku ako ovim ili drugim zakonom nije drugačije određeno.

Član 11. st. 1. i 5.

Pravna sredstva

(1) Protiv odluka stečajnog suda, u slučajevima predviđenim ovim zakonom, dopuštena je žalba.

(5) Žalba odlaže izvršenje rješenja ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 25.

Prava i obaveze stečajnog upravnika

(1) Stečajni upravnik je ovlašten i obavezan bez odlaganja ući u posjed imovine koja spada u stečajnu masu, upravljati njom, po mogućnosti nastaviti poslovanje do izvještajnog ročišta, ako to ne šteti stečajne povjerioce i unovčiti je u skladu sa odlukom skupštine povjerilaca. Ukoliko je tipično za poslovanje i potrebno za njegov nastavak ovlašten je i prije odluke skupštine povjerilaca u tekućem poslovanju unovčiti pojedine predmete naročito robu. Stečajni upravnik može, na osnovu izvršnog rješenja o otvaranju stečajnog postupka, zahtijevati izručenje stvari koje se nalaze u posjedu stečajnog dužnika kao i poslovnu dokumentaciju, čak i kad se ona nalazi u posjedu trećih lica.

(2) Stečajni upravnik je obavezan odmah izvršiti detaljan popis stečajne mase i taj popis predati stečajnom sudiji

najkasnije u roku od 45 dana od dana imenovanja. Uz svaki predmet potrebno je navesti očekivani iznos iz unovčavanja kao i knjigovodstvenu vrijednost. Stečajni upravnik dužan je sastaviti popis svih povjerilaca stečajnog dužnika za koje je saznao i do kojih je došao iz knjiga i poslovne dokumentacije stečajnog dužnika.

(3) Stečajni upravnik dužan je voditi poslovne knjige, naročito sačiniti početni bilans na osnovu inventarisanja prema stanju na dan otvaranja postupka, kao i podnijeti potrebne izvještaje nadležnim organima.

(4) Nagrada za rad stečajnog upravnika određuje se prema odredbama člana 237. ovog zakona.

Član 43. stav 2.

(Odluka o prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka)

(2) Stečajni sudija donijet će odluku o otvaranju stečajnog postupka ili odbiti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka u roku od tri dana od zaključenja stečajnog ročišta.

Član 45.

Rješenje o otvaranju postupka

(1) Ako se stečajni postupak otvori, stečajni sudija imenuje stečajnog upravnika.

(2) Rješenje o otvaranju stečajnog postupka sadrži:

1) firmu ili lično ime, te sjedište pravnog lica ili prebivalište fizičkog lica stečajnog dužnika,

2) lično ime i adresu stečajnog upravnika,

3) datum i sat otvaranja stečajnog postupka.

(3) Ako sat otvaranja stečajnog postupka nije u rješenju naveden, trenutkom otvaranja smatra se podne onog dana kada je rješenje iz stava 2. ovog člana doneseno.

Član 50.

Žalba protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka

(1) Ako prijedlog za otvaranje stečajnog postupka bude odbijen, podnosilac prijedloga može uložiti žalbu, a ako prijedlog bude prihvaćen, žalbu može uložiti stečajni dužnik.

(2) Pravosnažna odluka o ukidanju rješenja o otvaranju stečajnog postupka javno se oglašava. Posljedice koje je prouzrokovalo ukinuto rješenje ostaju na snazi. U ovom slučaju na odluku o ukidanju rješenja na odgovarajući način primjenjuje se član 48. stav 1. ovog zakona.

Član 51.

Prelazak prava upravljanja i raspolaganja

Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaze imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava organa, prokuriste, zastupnika i punomoćnika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravnika.

15. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15) u relevantnom dijelu glasi:

Član 213. stav 1.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu, odbacit će rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. aprila 2015. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 30. aprila 2015. godine, a apelacija je podnesena 22. juna 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant osporava navedena rješenja tvrdeći da su mu tim rješenjima povrijeđena prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

21. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

22. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

23. Ustavni sud prvenstveno ukazuje da odluke donesene u stečajnom postupku koje se tiču imovine dužnika ulaze u okvir člana 6. stav 1. Evropske konvencije, budući da dužnikova "određena građanska prava i obaveze, u smislu člana 6. stav 1, mogu biti privremeno dovedeni u pitanje" (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 113/12 od 25. aprila 2013. godine, stav 33, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba). U konkretnom postupku otvoren je stečajni postupak nad imovinom apelanta kao dužnika. Dakle, radi se o apelantovim imovinskim pravima, koja su građanskopravne prirode, pa proizlazi da apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

24. U suštini, apelantovi apelacioni navodi se svode na tvrdnju da su redovni sudovi u konkretnom slučaju pri odlučivanju u postupku povodom pravnih lijekova proizvoljno primijenili procesno pravo, zbog čega mu je povrijeđeno pravo na pristup sudu. Pri tome iz apelacionih navoda proizlazi da proizvoljnost u primjeni procesnog prava apelant vidi u tome što su redovni sudovi, bez meritornog raspravljanja o žalbama, a s pozivom na odredbu člana 51. stav 1. Zakona o stečajnom postupku, odbacili kao nedopuštene žalbe koje su protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka nad apelantovom imovinom podnijela određena lica u svojstvu opunomoćenika, direktora i prokuriste apelanta.

25. S tim u vezi, Ustavni sud, prije svega, ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv*

Rusije, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituiira redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Ustavni sud se, dakle, prema navedenim stavovima, može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. aprila 2005. godine, stav 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise. U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istakao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje).

26. Zatim, Ustavni sud ističe da pravo na pristup sudu, garantirano u članu 6. stav 1. Evropske konvencije, nije, niti može biti apsolutno pravo i ono može biti predmet ograničenja. Stoga, zakonodavac u uređenju prava na pristup sudu ima izvjesnu slobodu procjene, naročito kad je riječ o pretpostavkama koje se tiču dopuštenosti ulaganja pravnih lijekova. Međutim, ta ograničenja ne mogu biti tolikog obima da je "sama suština prava umanjena" (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Guerin protiv Francuske*, presuda od 29. jula 1998, 1998-V). Dalje, ograničenje neće biti u skladu sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije ako ne služi legitimnom cilju i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (vidi, *Bellet protiv Francuske*, presuda od 20. novembra 1995, Serija A, tom 333).

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud primjećuje da u konkretnom slučaju treba ispitati da li je osporenim odlukama suda dovedena u pitanje suština apelantovog prava na sudsku zaštitu. U vezi sa tim, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da su redovni sudovi u konkretnom slučaju odbacili žalbe kao nedopuštene, jer su zaključili da je otvaranje stečajnog postupka nad apelantom 30. januara 2015. godine, u 10 sati, ovlaštenje za zastupanje apelanta u konkretnom žalbenom postupku, odnosno ovlaštenje za podnošenje žalbe protiv tog rješenja, u skladu sa odredbom člana 51. Zakona o stečajnom postupku, prešlo isključivo na stečajnog upravnika, a koji podnošenje tih žalbi nije odobrio. Shodno navedenom, redovni sudovi su zaključili da su žalbe koje su protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka podnijela navedena lica u svojstvu opunomoćenika, direktora i prokuriste apelanta nedopuštene zbog čega su one predmetnim rješenjem odbačene. Pri tome Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporenih odluka i dostavljene dokumentacije proizlazi da u konkretnom slučaju nije bilo sporno da su ta lica imala ovlaštenje da zastupaju apelanta prije donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka. U takvim okolnostima, imajući u vidu navedeno, postavlja se pitanje da li su redovni sudovi u konkretnom slučaju proizvoljno tumačili relevantne odredbe Zakona o stečajnom postupku.

28. U vezi sa tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbom člana 51. stav 1. Zakona o stečajnom postupku, na koju su se redovni sudovi pozvali u osporenim odlukama, propisano:

"Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaže imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava organa, prokuriste, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravnika." Dalje, Ustavni sud podsjeća da je u izreci prvostepenog Rješenja Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. januara 2015. godine, protiv kojeg su izjavljene žalbe koje su osporenim rješenjima odbačene kao nedopuštene, između ostalog, navedeno da se kao vrijeme otvaranja stečajnog postupka nad apelantom imovinom utvrđuje 30. januar 2015. godine u 10 sati, što je u skladu sa odredbom člana 45. stav 2. istog zakona, kojom je propisano da rješenje o otvaranju stečajnog postupka, između ostalog, sadrži i datum i sat otvaranja stečajnog postupka. Međutim, Ustavni sud, isto tako, zapaža da je odredbom člana 11. stav 1. Zakona o stečajnom postupku propisano da je protiv odluka stečajnog suda, u slučajevima predviđenim ovim zakonom, dopuštena žalba, te da je odredbom stava 5. istog člana propisano da žalba odgađa izvršenje rješenja ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano. Pored toga, Ustavni sud zapaža da je odredbom člana 50. stav 1. istog zakona propisano da, ako prijedlog za otvaranje stečajnog postupka bude odbijen, podnosilac prijedloga može uložiti žalbu, a ako prijedlog bude prihvaćen, žalbu može uložiti stečajni dužnik. Dakle, Ustavni sud zapaža da je u navedenoj zakonskoj odredbi eksplicitno upotrijebljen termin "stečajni dužnik", a ne "stečajni upravnik". Pri tome Ustavni sud ukazuje da u odredbama člana 50. Zakona o stečajnom postupku, kao niti u odredbama drugih članova tog zakona nije eksplicitno navedeno da žalba protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka ne odgađa izvršenje tog rješenja, što je, prema mišljenju Ustavnog suda, od velikog značaja u kontekstu prelaska prava na zastupanje apelanta u žalbenom postupku protiv tog rješenja. Međutim, Ustavni sud zapaža da se redovni sudovi u obrazloženjima osporenih odluka, prilikom odlučivanja o dopuštenosti žalbi koje su u apelantovo ime podnijela određena lica u svojstvu opunomoćenika, direktora i prokuriste apelanta, uopće nisu očitivali o citiranim zakonskim odredbama (član 11. st. 1. i 5), niti su doveli u vezu te odredbe sa odredbom člana 51. Zakona o stečajnom postupku.

29. Dalje, Ustavni sud ukazuje da je stečajni postupak specifičan postupak koji se provodi radi grupnog namirenja povjerilaca stečajnog dužnika unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava povjeriocima. Stečajni postupak se otvara kada postoji stečajni razlog, a to je platežna nesposobnost stečajnog dužnika, što utvrđuje stečajni sudija u rješenju o otvaranju stečajnog postupka, a otvaranjem stečajnog postupka nastupaju brojne i značajne posljedice po stečajnog dužnika, pa je meritorno preispitivanje rješenja o otvaranju stečajnog postupka pred žalbenim sudom od egzistencijalne važnosti za svakog stečajnog dužnika s obzirom na to da žalbeni sud u stečajnom postupku ima mogućnost da izmijeni individualnu pravnu situaciju dužnika koja je nastala rješenjem o otvaranju stečajnog postupka. Stoga je na žalbenom sudu da pravna sredstva koja su zakonom predviđena za zaštitu stečajnih dužnika tumači i primjenjuje tako da njihova zaštita ne bude teorijska ili prividna, nego provediva u praksi i djelotvorna. U vezi sa navedenim, te zaključkom redovnih sudova izraženim u osporenim odlukama da je ovlaštenje za podnošenje žalbe protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka, u skladu sa odredbom člana 51. Zakona o stečajnom postupku, nakon donošenja tog rješenja prešlo isključivo na stečajnog upravnika, Ustavni sud ukazuje da je, u skladu sa odredbom člana 3. Zakona o stečajnom postupku, stečajni upravnik jedan od organa stečajnog postupka, koji za svoj rad ima pravo na nagradu, kako je to propisano čl. 25. i 237. istog zakona. Također, Ustavni sud ukazuje da je istim tim rješenjem

o otvaranju stečajnog postupka stečajni upravnik i imenovan. Shodno tome, opravdano se postavlja pitanje zašto bi stečajni upravnik, kao organ stečajnog postupka, uopće imao pravni interes da podnese žalbu protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka kojim je, zapravo, imenovan da vrši tu dužnost, a za koju ima pravo na naknadu. Dakle, imajući u vidu da je svrha žalbe protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka zaštita stečajnog dužnika od otvaranja stečajnog postupka, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi u konkretnom slučaju arbitrarnom primjenom materijalnog prava, odnosno propuštanjem da u osporenim rješenjima odredbu člana 51. Zakona o stečajnom postupku tumače u vezi sa drugim relevantnim odredbama navedenog zakona, naročito odredbama člana 11. st. 1. i 5. i člana 50. tog zakona, zaključili da je stečajni upravnik isključivo ovlašten da podnese žalbu protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka. Ustavni sud, u vezi s tim, zapaža da su navedenim tumačenjem redovni sudovi u potpunosti zanemarili stipulaciju relevantnih odredaba Zakona o stečajnom postupku i na taj način onemogućili apelantu da dokazuje da u okolnostima konkretnog slučaja nisu ispunjeni uvjeti za otvaranje stečajnog postupka, čime su prava apelanta kao stečajnog dužnika, zapravo, učinili nedjelotvornim i iluzornim. Na taj način redovni sudovi su apelantu onemogućili pristup sudu kao elementu prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

30. Zbog toga, Ustavni sud smatra da je potrebno ukinuti osporeno rješenje Kantonalnog suda i predmet vratiti tom sudu na ponovni postupak u kojem će taj sud donijeti novu odluku, vodeći računa o stavu Ustavnog suda iskazanom u ovoj odluci.

31. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

32. S obzirom na zaključak o povredi člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati navodne povrede člana II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

33. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na pristup sudu kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada su redovni sudovi arbitrarnom primjenom materijalnog prava, odnosno propuštanjem da odredbu člana 51. Zakona o stečajnom postupku u osporenim rješenjima tumače u vezi sa drugim relevantnim odredbama navedenog zakona, naročito odredbama člana 11. st. 1. i 5. i člana 50. tog zakona, zaključili da je isključivo stečajni upravnik ovlašten da podnese žalbu protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

34. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3082/15**, rješavajući apelaciju **Rudnika mrkog uglja "Kamengrad" d.d. Sanski Most**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak

(2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Rudnika mrkog uglja "Kamengrad" d.d. Sanski Most**.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na pristup sudu.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. travnja 2015. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Bihaću, koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Bihaću da, sukladno članku 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Rudnik mrkog uglja "Kamengrad" d.d. Sanski Most (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Zijad Šušić, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 22. lipnja 2015. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. travnja 2015. godine i Rješenja Općinskog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 17 0 St 045567 12 St 2 od 10. ožujka 2015. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i Općinskog suda zatraženo je 1. lipnja 2017. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor na apelaciju 5. lipnja 2017. godine, a Općinski sud 7. lipnja 2017. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Rješenjem Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. siječnja 2015. godine otvoren je stečajni postupak nad apelantovom imovinom i za stečajnog upravitelja je imenovan Nijaz Dervišić, dipl. ekonomist iz Jajca. Predmetnim rješenjem je određeno da se kao vrijeme otvaranja stečajnog postupka utvrđuje 30. siječanj 2015. godine u 10 sati. Također, određeno je da se oglas o otvaranju stečajnog postupka ima objaviti odmah, istog dana na oglasnoj ploči tog suda, a da se oglas ima dostaviti "Službenim novinama FBiH". U obrazloženju rješenja je konstatirano da je na temelju izvedenih dokaza stečajni sudac

utvrdio da su ispunjeni uvjeti da se nad apelantom otvori stečajni postupak u smislu članka 43. stavak 2. u svezi sa člankom 6. Zakona o stečajnom postupku.

6. Nakon toga Općinski sud je donio Rješenje broj 17 0 St 045567 12 St 2 od 10. ožujka 2015. godine kojim je odbacio kao nedopuštene prizive "ranijeg opunomoćenika [apelanta] Zijada Šušića, odvjetnika iz Sarajeva, bivšeg ravnatelja [apelanta] Marinka Atlje i bivšeg prokurista [apelanta] Željke Brlečić" podnesene protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

7. Općinski sud je u obrazloženju rješenja konstatirao da su protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka, u ime apelanta kao stečajnog dužnika, pravodobno podnijeli prizive: Zijad Šušić, odvjetnik iz Sarajeva, kao opunomoćenik, te bivši ravnatelj apelanta Marinko Atlja i bivši prokurist apelanta Željka Brlečić. U svezi sa tim, Općinski sud je ukazao da je odredbom članka 51. Zakona o stečajnom postupku propisano da danom otvaranja stečajnog postupka prava tijela uprave, prokurista, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravitelja. Dalje, ukazao je da je uvidom u spis utvrđeno da je stečajni postupak otvoren Rješenjem tog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. siječnja 2015. godine, a da je ovlast odvjetniku Zijadu Šušiću izdana 23. siječnja 2013. godine, dakle, prije nego što je nad apelantom kao stečajnim dužnikom otvoren stečajni postupak. Također, istaknuo je da je utvrđeno da prizivi koje su podnijeli prijašnji apelantov ravnatelj, kao i prijašnji apelantov prokurist nisu ovjereni apelantovim pečatom sa naznakom „u stečaju“. Općinski sud je ukazao da je rješenjem od 12. veljače 2015. godine naložio prijašnjem apelantovom opunomoćeniku Zijadu Šušiću da u roku od osam dana od dana primitka rješenja pribavi ovlast za zastupanje izdanu od stečajnog upravitelja, a da on nije pribavio ovlast za zastupanje apelanta u stečaju u ostavljenom roku. Općinski sud je, potom, ukazao da je svojim rješenjem od 4. ožujka 2015. godine pozvao stečajnog upravitelja Nijazu Dervišića da se u roku od tri dana od dana primitka rješenja izjasni odobrava li, ili ne odobrava prizive koje su izjavili odvjetnik Zijad Šušić, prijašnji ravnatelj Marinko Atlja i prijašnji prokurist Željka Brlečić, koji su izjavljeni u apelantovo ime, a da se stečajni upravitelj dopisima od 3. i 9. ožujka 2015. godine izjasnio da odvjetnik Zijad Šušić nema ovlast za zastupanje apelanta, odnosno da bivši ravnatelj Marinko Atlja i prijašnji prokurist Željka Brlečić, nakon otvaranja stečajnog postupka, nemaju ovlast zastupati apelanta, te da stečajni upravitelj ne odobrava prizive navedenih osoba. Imajući u vidu da stečajni upravitelj nije odobrio radnje prijašnjeg opunomoćenika, odnosno prijašnjeg ravnatelja i prokurista apelanta, Općinski sud je u postupku ocjene dozvoljenosti izjavljenih priziva odlučio kao u izreci rješenja, u smislu odredbe članka 213. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) u svezi sa člankom 8. Zakona o stečajnom postupku.

8. Kantonalni sud je Rješenjem broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. travnja 2015. godine odbio kao neutemeljen apelantov priziv u stečaju "izjavljen po ranijem opunomoćeniku Zijadu Šušiću, odvjetniku iz Sarajeva", te je potvrdio rješenje Općinskog suda od 10. ožujka 2015. godine.

9. Kantonalni sud je u obrazloženju rješenja konstatirao da je protiv rješenja Općinskog suda od 10. ožujka 2015. godine apelant izjavio priziv pravodobno po prijašnjem opunomoćeniku Zijadu Šušiću. Ispitujući pobijano rješenje u granicama prizivnih razloga i po službenoj dužnosti, Kantonalni sud je ukazao da je odredbom članka 51. Zakona o stečajnom postupku propisano da otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaže imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava tijela, prokurista, zastupnika

i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravitelja. Dalje, ukazao je da je odredbom članka 45. istog zakona propisano da rješenje o otvaranju stečajnog postupka sadrži: "1) tvrtku ili osobno ime, te sjedište pravne osobe ili prebivalište fizičke osobe stečajnog dužnika, 2) osobno ime i adresu stečajnog upravitelja, 3) nadnevak i sat otvaranja stečajnog postupka (stavak 2). Ako sat otvaranja stečajnog postupka nije naveden u rješenju, trenutkom otvaranja smatra se podne onog dana kada je rješenje iz stavka 2. ovog članka doneseno (stavak 3)." Također, ukazao je da iz stanja spisa predmeta proizlazi da je u konkretnom slučaju Rješenjem Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. siječnja 2015. godine nad apelantom otvoren stečajni postupak 30. siječnja 2015. godine, a kao vrijeme otvaranja stečaja je navedeno 10 sati, kao i da je tim rješenjem imenovan stečajni upravitelj Nijaz Dervišić iz Jajca.

10. Imajući u vidu citirane odredbe Zakona o stečajnom postupku i stanje dokaza u spisu predmeta, Kantonalni sud je ocijenio da je prvostupanjski sud pravilno odlučio kada je odbacio kao nedozvoljen priziv izjavljen protiv navedenog rješenja o otvaranju stečajnog postupka, koji su u apelantovo ime kao stečajnog dužnika izjavili prijašnji opunomoćenik Zijad Šušić, odvjetnik iz Sarajeva, kojem je ovlast izdana prije otvaranja stečajnog postupka, prijašnji ravnatelj Marinko Atlja i prijašnji prokurist Željka Brlečić, te da je prvostupanjski sud u obrazloženju pobijanog rješenja za svoju odluku dao valjane razloge koje žalitelj nije doveo u sumnju izjavljenim prizivom. Kantonalni sud je istaknuo da u cijelosti prihvata razloge prvostupanjskog suda dane u obrazloženju pobijanog rješenja, smatrajući da ih nije potrebno posebice ponavljati i u svom rješenju. Također, prema ocjeni Kantonalnog suda, pogrešno je stajalište žalitelja da, u smislu odredbe iz članka 51. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku, ovlasti prijašnjeg opunomoćenika, prijašnjeg ravnatelja i prokurista prestaju i prelaze na stečajnog upravitelja tek kada rješenje o otvaranju stečaja postane pravomoćno. Naime, Kantonalni sud je zaključio da ta tvrdnja nema uporišta u citiranim odredbama Zakona o stečajnom postupku. Kantonalni sud je istaknuo da je, naprotiv, u citiranoj odredbi Zakona o stečajnom postupku sasvim jasno propisano da prava tijela, prokurista, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravitelja otvaranjem stečajnog postupka, a ne danom i momentom pravomoćnosti tog rješenja. Pored toga, istaknuo je da na ovakvo stajalište ukazuje i odredba iz članka 25. Zakona o stečajnom postupku kojom su propisane dužnosti, prava i obveze stečajnog upravitelja nakon otvaranja stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom. Sukladno navedenom, Kantonalni sud je odlučio kao u izreci rješenja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant tvrdi da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Povredu navedenih prava apelant, u biti, vidi u proizvoljnoj primjeni odredaba Zakona o stečajnom postupku, smatrajući da su redoviti sudovi u konkretnom slučaju bili dužni meritorno odlučiti o podnesenom prizivu. U svezi sa tim, apelant ukazuje na odredbu članka 50. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku. Apelant tvrdi da se ta odredba treba tumačiti tako da pravo na podnošenje priziva protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka ima "zakonski zastupnik dužnika pravne osobe". Naime, apelant tvrdi da se,

ukoliko se navedena zakonska odredba tumači tako da priziv protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka može podnijeti samo stečajni upravitelj, koji, kako apelant navodi, nema apsolutno nikakvog razloga za izjavljivanje priziva i kojem je u interesu provedba stečajnog postupka, zapravo, dolazi u situaciju da je odredba članka 50. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku neprovođiva u praksi. Apelant smatra da mu je tumačenjem odredaba Zakona o stečajnom postupku na način na koji je to učinjeno u osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pristup sudu. Također, tvrdi da su redoviti sudovi bili dužni ocijeniti činjenicu da je odredbama članka 11. st. 1. i 5. Zakona o stečajnom postupku predviđeno da je protiv odluka stečajnog suda u slučajevima predviđenim tim zakonom dopušten priziv, te da priziv odgađa izvršenje rješenja ukoliko tim zakonom nije drugačije propisano. Smatra da ovlast koju je izdao ravnatelj - apelantov zakonski zastupnik važi sve do pravomoćnosti rješenja o otvaranju stečajnog postupka, što predmetni priziv čini prizivom koji je podnijela ovlaštena osoba.

b) Odgovori na apelaciju

12. Kantonalni sud navodi da u svezi sa apelacijskim navodima ostaje pri razlozima danim u obrazloženju osporene odluke.

13. Općinski sud navodi da su "žalitelji" u konkretnom predmetu iskoristili sve pravne lijekove a da nisu uspjeli osporiti utemeljenost i zakonitost rješenja o otvaranju stečajnog postupka.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o stečajnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 29/03, 32/04, 42/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 1.

Predmet Zakona

Ovim se zakonom uređuju: uvjeti za otvaranje stečajnog postupka, stečajni postupak, pravne posljedice njegovog otvaranja i provedbe i preustroj stečajnog dužnika nesposobnog za plaćanje na temelju stečajnog plana.

Članak 2.

Ciljevi stečajnog postupka

(1) Stečajni postupak provodi se radi skupnoga namirenja vjerovnika stečajnog dužnika unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima.

(2) U tijeku stečajnog postupka može se provesti i preustroj stečajnog dužnika po odredbama poglavlja V. ovog zakona radi uređivanja pravnog položaja stečajnog dužnika i njegovog odnosa prema vjerovnicima, a naročito radi održavanja njegovog poslovanja.

Članak 3.

Tijela stečajnog postupka

Tijela stečajnog postupka su: stečajni sud, stečajni sudac, privremeni stečajni upravitelj, stečajni upravitelj, skupština vjerovnika, privremeni odbor vjerovnika i odbor vjerovnika.

Članak 5.

Stečajni dužnik

(1) Stečajni postupak može se provesti nad imovinom pravne osobe, kao i nad imovinom dužnika pojedinca. [...]

Članak 6.

Stečajni razlozi

(1) Razlog otvaranja stečajnog postupka je platežna nesposobnost stečajnog dužnika.

(2) Stečajni dužnik je platežno nesposoban ukoliko nije u stanju izvršavati svoje dospjele i potraživane obveze plaćanja. Okolnost da je stečajni dužnik podmirio ili da može podmiriti u

cijelosti ili djelomično tražbine nekih vjerovnika sama po sebi ne znači da je platežno sposoban.

[...]

Članak 8.

Shodna primjena odredbi Zakona o parničnom postupku

U stečajnom postupku se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drugačije određeno.

Članak 11. st. 1. i 5.

Pravna sredstva

(1) Protiv odluka stečajnog suda, u slučajevima predviđenim ovim zakonom, dopušten je priziv.

(5) Priziv odlaže provedbu rješenja ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano.

Članak 25.

Prava i obveze stečajnog upravitelja

(1) Stečajni upravitelj je ovlašten i obavezan bez odlaganja ući u posjed imovine koja spada u stečajnu masu, upravljati njom, po mogućnosti nastaviti poslovanje do izvještajnog ročišta, ako to ne šteti stečajne vjerovnike i unovčiti je sukladno odluci skupštine vjerovnika. Ukoliko je tipično za poslovanje i potrebno za njegov nastavak on je ovlašten i prije odluke skupštine vjerovnika u tekućem poslovanju unovčiti pojedine predmete, osobito robu. Stečajni upravitelj može, na temelju ovršnog rješenja o otvaranju stečajnog postupka zahtijevati izručenje stvari koje se nalaze u posjedu stečajnog dužnika, kao i poslovnu dokumentaciju, čak i kad se ona nalazi u posjedu trećih.

(2) Stečajni upravitelj je obavezan odmah obaviti detaljan popis stečajne mase i taj popis predati stečajnom sucu najkasnije u roku od 45 dana od dana imenovanja. Uz svaki predmet potrebno je navesti očekivani iznos iz unovčavanja, kao i knjigovodstvenu vrijednost. Stečajni upravitelj je dužan sastaviti popis svih vjerovnika stečajnog dužnika za koje je saznao i do kojih je došao iz knjiga i poslovne dokumentacije stečajnog dužnika.

(3) Stečajni upravitelj je dužan voditi poslovne knjige, osobito sačiniti početnu bilancu na temelju inventarisanja prema stanju na dan otvaranja postupka, kao i podnijeti potrebna izvješća nadležnim tijelima.

(4) Nagrada za rad stečajnog upravitelja određuje se prema odredbama članka 237. ovog zakona.

Članak 43. stavak 2.

(Odluka o prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka)

(2) Stečajni sudac će donijeti odluku o otvaranju stečajnog postupka ili odbiti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka u roku od tri dana od zaključenja stečajnog ročišta.

Članak 45.

Rješenje o otvaranju postupka

(1) Ako se stečajni postupak otvori, stečajni sudac imenuje stečajnog upravitelja.

(2) Rješenje o otvaranju stečajnog postupka sadrži:

1) tvrtku ili osobno ime, te sjedište pravne osobe ili prebivalište fizičke osobe stečajnog dužnika,

2) osobno ime i adresu stečajnog upravitelja,

3) nadnevak i sat otvaranja stečajnog postupka.

(3) Ako sat otvaranja stečajnog postupka nije u rješenju naveden, trenutkom otvaranja se smatra podne onog dana kada je rješenje iz stavka 2. ovog članka doneseno.

Članak 50.

Priziv protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka

(1) Ako prijedlog za otvaranje stečajnog postupka bude odbijen, podnositelj prijedloga može uložiti priziv, a ako prijedlog bude prihvaćen, priziv može uložiti stečajni dužnik.

(2) *Pravomoćna odluka o ukidanju rješenja o otvaranju stečajnog postupka se javno oglašava. Posljedice koje je uzročilo ukinuto rješenje ostaju na snazi. U ovom slučaju na odluku o ukidanju rješenja na odgovarajući način se primjenjuje članak 48. stavak 1. ovog zakona.*

Članak 51.

Prijelazak prava upravljanja i raspolaganja

Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaze imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava tijela, prokurista, zastupnika i punomoćnika stečajnog dužnika prijelaze na stečajnog upravitelja.

15. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 213. stavak 1.

Nepravovremen, nepotpun ili nedopušten priziv, odbaciti će rješenjem prvostupanjski sud bez održavanja ročišta.

VI. Dopustivost

16. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. Sukladno članku 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj 17 0 St 045567 15 Pž 3 od 20. travnja 2015. godine protiv kojeg nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporeno rješenje apelant je primio 30. travnja 2015. godine, a apelacija je podnesena 22. lipnja 2015. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

19. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant osporava navedena rješenja tvrdeći da su mu tim rješenjima povrijeđena prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

21. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

22. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na

pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

23. Ustavni sud prvenstveno ukazuje da odluke donesene u stečajnom postupku koje se tiču imovine dužnika ulaze u okvir članka 6. stavak 1. Europske konvencije, budući da dužnikova "određena građanska prava i obveze, u smislu članka 6. stavak 1, mogu biti privremeno dovedeni u pitanje" (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 113/12 od 25. travnja 2013. godine, stavak 33, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba). U konkretnom postupku otvoren je stečajni postupak nad imovinom apelanta kao dužnika. Dakle, radi se o apelantovim imovinskim pravima, koja su građanskopravne naravi, pa proizlazi da apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

24. U biti, apelantovi apelacijski navodi se svode na tvrdnju da su redoviti sudovi u konkretnom slučaju pri odlučivanju u postupku povodom pravnih lijekova proizvoljno primijenili procesno pravo, zbog čega mu je povrijeđeno pravo na pristup sudu. Pri tome iz apelacijskih navoda proizlazi da proizvoljnost u primjeni procesnog prava apelant vidi u tome što su redoviti sudovi, bez meritornog raspravljanja o prizivima, a s pozivom na odredbu članka 51. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku, odbacili kao nedopuštene prizive koje su protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka nad apelantovom imovinom podnijele određene osobe u svojstvu opunomoćenika, ravnatelja i prokurista apelanta.

25. S tim u svezi, Ustavni sud, prije svega, ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Ustavni sud se, dakle, prema navedenim stajalištima, može iznimno, kada ocijeni da je u određenom postupku redoviti sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise. U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istaknuo da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje).

26. Potom, Ustavni sud ističe da pravo na pristup sudu, garantirano u članku 6. stavak 1. Europske konvencije, nije, niti može biti apsolutno pravo i ono može biti predmetom ograničenja. Stoga, zakonodavac u uređenju prava na pristup sudu ima izvjesnu slobodu procjene, naročito kad je riječ o pretpostavkama koje se tiču dopuštenosti ulaganja pravnih lijekova. Međutim, ta ograničenja ne mogu biti tolikog opsega da je "sama suština prava umanjena" (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Guerin protiv Francuske*, presuda od 29. srpnja

1998, 1998-V). Dalje, ograničenje neće biti sukladno članku 6. stavak 1. Europske konvencije ako ne služi legitimnom cilju i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (vidi, *Bellet protiv Francuske*, presuda od 20. studenog 1995, Serija A, tom 333).

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud primjećuje da u konkretnom slučaju treba ispitati je li osporenim odlukama suda dovedena u pitanje bit apelantovog prava na sudsku zaštitu. U svezi sa tim, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da su redoviti sudovi u konkretnom slučaju odbacili prizive kao nedopuštene, jer su zaključili da je otvaranjem stečajnog postupka nad apelantom 30. siječnja 2015. godine, u 10 sati, ovlast za zastupanje apelanta u konkretnom prizivnom postupku, odnosno ovlast za podnošenje priziva protiv tog rješenja, sukladno odredbi članka 51. Zakona o stečajnom postupku, prešla isključivo na stečajnog upravitelja, a koji podnošenje tih priziva nije odobrio. Sukladno navedenom, redoviti sudovi su zaključili da su prizivi koje su protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka podnijele navedene osobe u svojstvu opunomoćenika, ravnatelja i prokurista apelanta nedopušteni zbog čega su oni predmetnim rješenjem odbačeni. Pri tome Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporenih odluka i dostavljene dokumentacije proizlazi da u konkretnom slučaju nije bilo sporno da su ta lica imala ovlast zastupati apelanta prije donošenja rješenja o otvaranju stečajnog postupka. U takvim okolnostima, imajući u vidu navedeno, postavlja se pitanje jesu li redoviti sudovi u konkretnom slučaju proizvoljno tumačili relevantne odredbe Zakona o stečajnom postupku.

28. U svezi sa tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbom članka 51. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku, na koju su se redoviti sudovi pozvali u osporenim odlukama, propisano: "Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaze imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava tijela, prokurista, zastupnika i opunomoćenika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravitelja." Dalje, Ustavni sud podsjeća da je u izreci prvostupanjskog Rješenja Općinskog suda broj 17 0 St 045567 12 St od 30. siječnja 2015. godine, protiv kojeg su izjavljeni prizivi koji su osporenim rješenjima odbačeni kao nedopušteni, između ostalog, navedeno da se kao vrijeme otvaranja stečajnog postupka nad apelantovom imovinom utvrđuje 30. siječanj 2015. godine u 10 sati, što je sukladno odredbi članka 45. stavak 2. istog zakona, kojom je propisano da rješenje o otvaranju stečajnog postupka, između ostalog, sadrži i nadnevak i sat otvaranja stečajnog postupka. Međutim, Ustavni sud, isto tako, zapaža da je odredbom članka 11. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku propisano da je protiv odluka stečajnog suda, u slučajevima predviđenim ovim zakonom, dopušten priziv, te da je odredbom stavka 5. istog članka propisano da priziv odgađa izvršenje rješenja ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano. Pored toga, Ustavni sud zapaža da je odredbom članka 50. stavak 1. istog zakona propisano da, ako prijedlog za otvaranje stečajnog postupka bude odbijen, podnositelj prijedloga može uložiti priziv, a ako prijedlog bude prihvaćen, priziv može uložiti stečajni dužnik. Dakle, Ustavni sud zapaža da je u navedenoj zakonskoj odredbi eksplicitno upotrijebljen termin "stečajni dužnik", a ne "stečajni upravitelj". Pri tome Ustavni sud ukazuje da u odredbama članka 50. Zakona o stečajnom postupku, kao niti u odredbama drugih članaka tog zakona nije eksplicitno navedeno da priziv protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka ne odgađa izvršenje tog rješenja, što je, prema mišljenju Ustavnog suda, od velikog značaja u kontekstu prelaska prava na zastupanje apelanta u prizivnom postupku protiv tog rješenja. Međutim, Ustavni sud zapaža da se redoviti sudovi u obrazloženjima

osporenih odluka, prilikom odlučivanja o dopuštenosti priziva koje su u apelantovo ime podnijele određene osobe u svojstvu opunomoćenika, ravnatelja i prokurista apelanta, uopće nisu očitovali o citiranim zakonskim odredbama (članak 11. st. 1. i 5), niti su doveli u vezu te odredbe sa odredbom članka 51. Zakona o stečajnom postupku.

29. Dalje, Ustavni sud ukazuje da je stečajni postupak specifičan postupak koji se provodi radi grupnog namirenja povjeritelja stečajnog dužnika unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava povjeriteljima. Stečajni postupak se otvara kada postoji stečajni razlog, a to je platežna nesposobnost stečajnog dužnika, što utvrđuje stečajni sudac u rješenju o otvaranju stečajnog postupka, a otvaranjem stečajnog postupka nastupaju brojne i značajne posljedice po stečajnog dužnika, pa je meritorno preispitivanje rješenja o otvaranju stečajnog postupka pred prizivnim sudom od egzistencijalne važnosti za svakog stečajnog dužnika obzirom na to da prizivni sud u stečajnom postupku ima mogućnost izmijeniti individualnu pravnu situaciju dužnika koja je nastala rješenjem o otvaranju stečajnog postupka. Stoga je na prizivnom sudu da pravna sredstva koja su zakonom predviđena za zaštitu stečajnih dužnika tumači i primjenjuje tako da njihova zaštita ne bude teorijska ili prividna, nego provediva u praksi i učinkovita. U svezi sa navedenim, te zaključkom redovitih sudova izraženim u osporenim odlukama da je ovlast za podnošenje priziva protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka, sukladno odredbi članka 51. Zakona o stečajnom postupku, nakon donošenja tog rješenja prešla isključivo na stečajnog upravitelja, Ustavni sud ukazuje da je, sukladno odredbi članka 3. Zakona o stečajnom postupku, stečajni upravitelj jedno od tijela stečajnog postupka, koji za svoj rad ima pravo na nagradu, kako je to propisano čl. 25. i 237. istog zakona. Također, Ustavni sud ukazuje da je istim tim rješenjem o otvaranju stečajnog postupka stečajni upravitelj i imenovan. Sukladno tome, opravdano se postavlja pitanje zašto bi stečajni upravitelj, kao tijelo stečajnog postupka, uopće imao pravni interes da podnese priziv protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka kojim je, zapravo, imenovan vršiti tu dužnost, a za koju ima pravo na naknadu. Dakle, imajući u vidu da je svrha priziva protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka zaštita stečajnog dužnika od otvaranja stečajnog postupka, Ustavni sud smatra da su redoviti sudovi u konkretnom slučaju arbitrarnom primjenom materijalnog prava, odnosno propuštanjem da u osporenim rješenjima odredbu članka 51. Zakona o stečajnom postupku tumače u svezi sa drugim relevantnim odredbama navedenog zakona, naročito odredbama članka 11. st. 1. i 5. i članka 50. tog zakona, zaključili da je stečajni upravitelj isključivo ovlašten da podnese priziv protiv rješenja o otvaranju stečajnog postupka. Ustavni sud, u svezi s tim, zapaža da su navedenim tumačenjem redoviti sudovi u potpunosti zanemarili stipulaciju relevantnih odredaba Zakona o stečajnom postupku i na taj način onemogućili apelantu da dokazuje da u okolnostima konkretnog slučaja nisu ispunjeni uvjeti za otvaranje stečajnog postupka, čime su prava apelanta kao stečajnog dužnika, zapravo, učinili neučinkovitim i iluzornim. Na taj način redoviti sudovi su apelantu onemogućili pristup sudu kao elementu prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

30. Zbog toga, Ustavni sud smatra da je potrebno ukinuti osporeno rješenje Kantonalnog suda i predmet vratiti tom sudu na ponovni postupak u kojem će taj sud donijeti novu odluku, vodeći računa o stajalištu Ustavnog suda iskazanom u ovoj odluci.

31. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju prekršeno apelantovo pravo na pravično

суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције.

Остали наводи

32. Обзиром на закључак о повреди чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције, Уставни суд сматра да није потребно посебце разматрати наводне повреде чланка II/3.(k) Устава Босне и Херцеговине и чланка 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

33. Уставни суд закључује да постоји кршење права на приступ суду као једног од елемената права на правично суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције када су редовити судови arbitrarnom примјеном материјалног права, односно пропуштањем да одредбу чланка 51. Закона о стежајном поступку у оспореним рјешенијима тумаче у свежи са другим relevantним одредбама наведеног закона, нарочито одредбама чланка 11. ст. 1. и 5. и чланка 50. тог закона, закључили да је искључиво стежајни управителј овлаштен подnijети призив против рјешења о отварању стежајног поступка.

34. На основу чланка 59. ст. (1) и (2) и чланка 62. ставак (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. Према чланку VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Mirsad Ćeman, v. r.

1125

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 2938/17**, рјешавајући апелацију **Р.К.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 став (3) тачка л), члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине-пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, предсједник
Мато Тадић, потпредсједник
Златко М. Кнежевић, потпредсједник
Валерија Галић, судија
Миодраг Симовић, судија
Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 11. октобра 2017. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација **Р.К.**

Утврђује се повреда права на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1ц) Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на Рјешење Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 К 595527 17 Кж 11 од 31. маја 2017. године и Рјешење Општинског суда у Сарајеву број 65 0 К 595527 17 Кв 17 од 15. маја 2017. године.

Одбацује се као неоснована апелација **Р.К.** поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 К 595527 17 Кж 11 од 31. маја 2017. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву број 65 0 К 595527 17 Кв 17 од 15. маја 2017. године у односу на члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, зато што је преурањена.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Р.К. (у даљњем тексту: апелант) из Мргана, општина Бановићи, којег заступа Сањин Бандовић, адвокат из Живиница, поднио је 11. јула 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 65 0 К 595527 17 Кж 11 од 31. маја 2017. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) број 65 0 К 595527 17 Кв 17 од 15. маја 2017. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Кантоналног суда, Општинског суда и Тужилаштва Кантона Сарајево (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд, Општински суд и Тужилаштво су доставили одговоре на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

5. Општински суд је донио Рјешење број 65 0 К 595527 17 Кв 17 од 15. маја 2017. године којим је утврдио да и даље постоје околности да се апеланту и осталим наведеним лицима продужи притвор, и то апеланту по основу члана 146 став 1 тачка ц) Закона о кривичном поступку (у даљњем тексту: ЗКП) до 15. јула 2017. године или до друге одлуке суда, те је апеланту притвор продужио за наредна два мјесеца. Истим рјешењем одбијен је приједлог апелантове одбране о укидању притвора.

6. У образложењу рјешења је наведено да се против А.З. и осталих наведених лица, укључујући апеланта, води поступак и да постоји основана сумња да је апелант починио кривична дјела удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 340 став 2 Кривичног закона (у даљњем тексту: КЗ) у вези са кривичним дјелима примање награде или мита и другог облика користи за трговину утицајем из члана 382 став 3 у вези са ставом 2 КЗ и противзаконито посредовање из члана 382 став 3 у вези са ставом 2 КЗ у вези са чланом 28, а све у вези са чл. 31 и 54 КЗ. У образложењу је наведено да је апелант посредством браниоца поднио приједлог за укидање притвора због неиспуњености разлога из члана 146 ЗКП и позивајући се на међународне стандарде. Такође, наведено је да је притвор, након потврђивања оптужнице, апеланту продужен рјешењем од 15. марта 2017. године.

7. Позивајући се на члан 151 ЗКП вијеће је оцијенило, у поступку контроле оправданости притвора, да и даље постоје разлози због којих је оптуженим, укључујући апеланта, одређен притвор. При томе је наведено (на стр. од 4 до 8 рјешења) за шта се апелант и остали (А.З., С.Б., С.Т. и Н.Т.) оптужницом терете и да основана сумња произилази из чињенице да је потврђена оптужница и прикупљени докази које наводи на стр. 16-32 рјешења. Даље, Општински суд наводи да је у односу на постојање основане сумње - у односу на појединачне тачке оптужнице, оптужене и кривична дјела - суд утврдио функције, овлашћења и посебна својства оптужених (у

овом дијелу се не помиње апелант), те је наведено да је за кривично дјело примање поклона или другог облика користи проширен круг могућих учинилаца, и то на начин да их чине и лица која посредују при подмићивању службеног или одговорног лица. Када је у питању основана сумња у погледу кривичног дјела удруживање ради чињења кривичних дјела, суд је закључио да из побројаних доказа и међусобне комуникације оптужених са свједоцима произилази да су оптужени поступали удружено са заједничким циљем и у међусобном договору. Према мишљењу суда, постоји основана сумња да су А.З. и С.Б. поступали као организатори, те да је С.Б. остварио низ контаката и са апелантом. Из доказа произилази да су А.З. и С.Б. организовали групу људи, у смислу члана 2 КЗ, а с намјером да себи прибаве новац од лица која су посредовањем запослили у јавном предузећу. С истим циљем групи су се придружили апелант и остали, чији је задатак био да проналазе на терену и склапају договоре са лицима која би за запослење давала новац а који би сви међусобно дијелили у неутврђеним износима. Општински суд је закључио да постоји основана сумња да су оптужени дјеловали као организована група у смислу члана 2 тачка 17 КЗ, а да је апелант, по напријед постигнутом договору, пронашао С.К., који ће дати за запослење сина износ од 16.000,00 КМ, те, даље, како су дијелили информације и реализацију, као и с намјером да запосле Б.Х. (тачка 2 оптужнице) и М.Г. (под тачком 3. оптужнице). Даље, по тачкама оптужнице које се односе на апеланта суд наводи и доказе на којима се темељи основана сумња (искази свједока, материјални докази и друго) а који, доведени у међусобну везу, доводе суд до закључка о постојању основане сумње да је апелант починио кривично дјело удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 340 став 2 КЗ у вези са кривичним дјелом примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 382 став 3 у вези са ставом 2 КЗ (под тач. 1 и 2 оптужнице) и у вези са кривичним дјелом противзаконито посредовање из члана 382 став 3 у вези са ставом 2 КЗ у вези са чланом 28 КЗ под тачком 3 оптужнице, а све у вези са чл. 31 и 54 КЗ.

8. У односу на посебне притворске разлоге из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, Општински суд је оцијенио основаним приједлог Тужилаштва да се апеланту и осталим по овом основу продужи притвор. Општински суд је установио да је испуњен објективни услов по овом основу, који се огледа у запријећеној казни, као и да постоје нарочите околности које указују да ће поновити или довршити кривично дјело.

9. Кад је ријеч о постојању посебног притворског разлога из тачке ц) става 1 члана 146 ЗКП, Општински суд је истакао да је објективни услов за одређивање притвора по овом основу, који се огледа у запријећеној казни, испуњен, јер се апелант и други оптужени терете за кривична дјела за која се може изрећи казна затвора у трајању од три године или тежа казна. Поред наведеног, према оцјени Општинског суда, испуњен је и други кумулативни услов који подразумева постојање нарочитих околности које указују на то да ће оптужени поновити или довршити кривично дјело. Имајући у виду да закон изричито не наводи које су то "нарочите околности", Општински суд је истакао да их је неопходно у сваком поједином случају утврдити на начин да је сваки случај потребно посебно процијенити, те чињенично оцијенити дату ситуацију. Наводи о томе да постоји опасност од понављања кривичног дјела морају да се оцијене у контексту околности предмета, прошлости и карактера оsumњиченог.

10. Наведено је да из доказа који су прикупљени од Тужилаштва недвосмислено произилази да је у једном кратком временском периоду документован велики број радњи оптужених лица, а за које се основано сумња да представљају радње извршења кривичних дјела, као и да је предузимање ових радњи од оптужених било континуирано и учестало. Вршећи увид у прикупљене доказе, а посебно изјаве свједока и налазе посебних истражних радњи - пресретнуте телекомуникације, вијеће Општинског суда основано сумња да су апелант и други оптужени у више наврата једни код других и код трећих лица посредовали при запошљавању, полагању испита и пријема у институције или привредна друштва у Федерацији, и то користећи свој лични статус, познанства и друштвене везе. С тим у вези је наведено да је А.З. редовно комуницирао са оптуженим С.Б., и то само путем СМС-порука (188 пута у року од пет мјесеци), не рачунајући телефонске позиве остварене између њих, при чему је оптужени С.Б. редовно достављао информације А.З. о томе која лица траже запослење. Наведено је поткријељено доказима који се односе на интензивну комуникацију наведених оптужених како између себе, тако и са свједоцима којима обећавају запослење у замјену за новчану корист. Даље, Тужилаштво је суду презентовало и бројне исказе свједока који потврђују да овакво понашање оптужених није изолирано за конкретан случај, већ је то *modus operandi* оптужених за запошљавање у јавна предузећа, а заузврат тражећи новац. То потврђују искази свједока који су у предметном рјешењу детаљно изложени у битним елементима своје садржине из којих исказа јасно и недвосмислено произилазе појединачне радње сваког од оптужених, али и њихова међусобна повезаност у вршењу кривичних дјела, која се протеже и на оптуженог Е.Ц., који са другим оптуженима није удружен, али његове радње јасно рефлектују договоре и поступања других оптужених, који јесу удружени ради чињења кривичних дјела. Општински суд је закључио да се у овим инкриминисаним активностима оптужених изражава континуитет (мај - 26. август 2016. године и раније, а раније произилази из исказа свједока С.Ч., А.Ч., Ш.Х., те бројних других, тј. ова лица потврђују да су осумњичени инкриминисане радње на идентичан начин радили и прије наведеног периода), упорност и координација (велики број документованих телефонских разговора употребом посебних истражних радњи, те доказано документовано слање већег броја порука између апеланта и оптуженог С.Б., довршена посебна истражна радња симулираног давања поткупнине, сагласне изјаве више свједока) и исказана дрскост (имајући у виду да они захтијевају новац као награду у посредовању при запошљавању у предузеће у којем немају власничка права, већ се ради о јавним предузећима, или учиниће неке друге услуге а за коју оптужени нису формално надлежни).

11. Даље, Општински суд је навео да садржина пресретнутих телекомуникација путем посебних истражних радњи доводи до закључка да су спорне радње оптужених биле ухотане, да је сваки од њих посебно, а посебно оптужени, којима се на терет ставља удруживање ради извршења кривичних дјела, имао успостављену мрежу комуникације, те да је та комуникација у погледу рјечника и разумијевања између учесника била лежерна, да су се у појединим разговорима помињали и износи новца као накнада за услугу посредовања из чега суд, такође, изводи закључак да су спорни поступци били стандардна пракса, односно представљали су цијеле операције. Ово нарочито, према мишљењу суда, што из анализираних доказа недвосмислено произилази да су оптужени основано

сумњиви да су у дужем временском периоду предузели низ кривичноправних радњи (како је детаљно образложено у образложењу основане сумње) у којима се стичу обиљежја бића кривичних дјела како им се стављају на терет, те на тај начин показујући упорност у кршењу закона, конкретно кривичног закона. Наведено је Општинском суду показатељ да они показују склоност ка вршењу кривичних дјела, па, у вези с тим, произилази оправдана бојазан да би они пуштањем на слободу наставили са устаљеним инкриминисаним понашањем.

12. Општински суд је посебно оцијенио могућност изрицања блажих мјера у складу са одредбама ЗКП и приједлозима одбрана, али је закључио да иста сврха не може да се постигне блажим мјерама, јер не постоје блаже мјере за постојање исте сврхе. Имајући у виду начин извршења кривичног дјела, у контексту притворских разлога из тачке ц) става 1 члана 146 ЗКП, није могуће забранити у цијелости телефонску и другу комуникацију оптуженима, односно са сигурношћу онемогућити оптужене да посредно или непосредно користе средства комуникације, а која је имала кључну улогу у извршењу дјела, ако се има у виду модус извршења кривичног дјела за које је Општински суд установио нарочите околности које оправдавају бојазан да ће га поновити.

13. Приликом разматрања свих изложених околности и аргумената суд је навео да је посебно имао у виду да се оптужени основано сумњиче да су извршили кривично дјело које се убраја у групу коруптивних кривичних дјела, те чињеницу да се основано сумња да се предметна корупција одвијала у сфери запошљавања и образовања, као сферама у којим незаконитост највише погађа грађане, а тиме и друштво у цјелини, а нарочито у контексту укупних друштвених прилика у Босни и Херцеговини. Уочавајући да је бит корупције, као процеса, нарушавање начела једнакости грађана и урушавање правне државе и владавине права, а имајући у виду разлоге за притворске основе из тачке ц) става 1 члана 146 ЗКП раније дате у рјешењу, суд је закључио да је, због заштите ових наведених друштвених вриједности, у овој фази поступка притвор оптуженима неопходна и сразмјерна мјера.

14. Кантонални суд је донио Рјешење број 65 0 К 595527 17 Кж 11 од 31. маја 2017. године којим је одбио као неосноване жалбе апеланта и осталих оптужених.

15. Апелант је указивао на погрешну примјену одредаба ЗКП, погрешно утврђено чињенично стање и погрешну примјену материјалног права. Апелант је оспорио постојање посебних притворских разлога из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, јер апелант до сада није осуђиван и не води се други кривични поступак против њега. Наведено да је у краћем временском периоду (наводно) извршио више кривичних дјела, не идентификује апелантово понашање. У погледу личних својстава, апелант је указао да је имао два мождана удара и четири операције, због чега се поставља питање да ли је уопште могао да, због здравствене неспособности, учествује у поступку. У погледу социјалног фактора, апелант је навео да је миран породичан човјек, пензионер, који никада није имао сукоба са законом, те да живи у породичној кући и ужива углед у локалној заједници. Апелант је указао да у оспореном рјешењу нису наведене нарочите околности које оправдавају примјену најтеже мјере у поступку. Апелант је, такође, указао да суд није адекватно образложио приједлог одбране за примјену блажих мјера, те да нису правилно утврђени разлози који указују на постојање наводних и посебних притворских разлога предвиђених чланом 146 став 1 тачка ц) ЗКП.

16. Кантонални суд је, између осталог, указао да је у овој фази поступка првостепени суд правилно и потпуно утврдио постојање основане сумње да су оптужени починили кривична дјела која им се стављају на терет, те да се за извођење таквог закључка у овој фази кривичног поступка, када се одлучује о притвору, оцјењује постојање основане сумње да су оптужени починили кривична дјела, а не апсолутна доказаност свих одлучних чињеница од којих зависи кривица оптужених, што ће бити предмет одлучивања при доношењу првостепене одлуке.

17. Даље, Кантонални суд наводи да су неосновани наводи оптужених о непостојању основане сумње при чему, углавном, понављају закључке првостепеног суда као правилне.

18. Даље, према оцјени Кантоналног суда, првостепени суд је у образложењу побијаног рјешења дао јасне и увјерљиве разлоге и за продужење притвора апеланту и другим и на основу посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, односно итерацијске опасности, те поновио закључке првостепеног суда оцјењујући их као правилне и установио да је правилан закључак првостепеног суда да наведене чињенице представљају нарочите околности које оправдавају бојазан да ће оптужени боравком на слободи поновити кривично дјело за које може да се изрекне казна затвора од три године или тежа казна. Такође, Кантонални суд је навео да је првостепени суд размотрио могућност изрицања блажих мјера, али да, и према оцјени Кантоналног суда, блаже мјере нису адекватне.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

19. Апелант сматра да су му оспореним рјешењем повријеђена права из члана II(3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, те члана 12 Европске конвенције и члана 7 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, док у садржини апелације наводи и повреду "члана 12 Протокола број I Европске конвенције". Апелант, у суштини, оспорава постојање и општег и посебних разлога за притвор. Апелант указује да је у притвору био од августа до децембра 2016. године, када су му одређене мјере забране које је поштовао, и да му је након тога опет одређен притвор рјешењем од 30. јануара 2017. године. Апелант наводи да су у оспореним рјешењима изостали разлози и образложење у погледу постојања основане сумње. Такође, указује на погрешан закључак судова о постојању разлога за одређивање притвора из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП. У том смислу апелант наводи да му се не ставља на терет да је члан организоване групе, односно кривично дјело удруживање ради чињења кривичних дјела. Даље, апелант указује да су судови погрешно примијенили члан 15 ЗКП. У веома опширној апелацији апелант указује на своје године (72 године), здравствено стање (мождани удар који је имао, операција ока, да је пацијент УКИЦ Тузла), као и на прилике из којих долази (породичан човјек, миран, није раније осуђиван), а што је све суд требало да оцијени приликом доношења рјешења. Због поступања редовних судова, апелант указује и на дискриминишући однос, односно другачији и неповољнији третман у односу на Тужилаштво, као и да овакво понашање упућује на "понижавајући третман према пацијенту", због чега апелант моли Уставни суд "да

образложи и разлоге у погледу здравственог стања насупрот наводном општем интересу". Апелант се позива на бројну праксу Уставног суда, Европског суда за људска права, као и праксу редовних судова у Босни и Херцеговини.

б) Одговор на апелацију

20. У веома опширном одговору на апелацију Кантонални суд је навео да је у оспореном првостепеном рјешењу, које је потврдио Кантонални суд, дато јасно образложење у погледу постојања основане сумње, као и у погледу постојања посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, због чега је апеланту притвор продужен. У погледу апелантовог приговора да суд није водио рачуна о његовом здравственом стању, Кантонални суд је у одговору на апелацију указао на Правилник о кућном реду у установама за издржавање мјере притвора, чијим одредбама су притвореницима обезбијеђени здравствена заштита и болничко лијечење, због чега су ови наводи неосновани. Кантонални суд је предложио да се апелација одбије као неоснована.

21. У одговору на апелацију Општински суд наводи да су у образложењу побијаног рјешења јасно наведени сви разлози и одлучне чињенице, као и релевантне законске одредбе на којима је суд засновао одлуку при којима суд остаје у цијелости.

22. У одговору на апелацију Тужилаштво је навело да су редовни судови дали јасне разлоге за своју одлуку.

V. Релевантни прописи

23. **Закон о кривичном поступку Федерације БиХ** ("Службене новине ФБиХ" бр. 35/03, 37/03 исправке, 56/03 исправке, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14) у релевантном дијелу гласи:

Члан 146.

Разлози за притвор

(1) *Ако постоји основана сумња да је одређено лице починило кривично дјело, притвор му се може одредити:*

ц) *ако нарочите околности оправдавају страх да ће поновити кривично дјело или да ће довршити покушано кривично дјело или да ће починити кривично дјело којим пријети, а за та кривична дјела може се изрећи казна затвора од најмање од три године или тежа казна.*

Члан 151.

Притвор послје потврђивања оптужнице

(1) *Притвор се може одредити, продужити или укинути и послје потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење. (...)*

VI. Допустивост

24. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

25. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

а) У односу на право на правично суђење

26. У вези са апелантовим наводима о кршењу права на правично суђење, Уставни суд подсјећа на то да се гаранције права на правично суђење из члана 6 Европске конвенције односе на кривични поступак у цијелости, те да се одговор на питање да ли је нека од тих гаранција прекршена не може дати док поступак траје, јер евентуални процедурални пропусти и недостаци који се појаве у једној фази поступка могу да буду исправљени у некој од наредних фаза истог тог поступка. Слиједећи то, није могуће, у принципу, утврдити да ли је кривични поступак био правичан док се поступак правоснажно не оконча (види, Европски суд, *Barbera, Meeseque u Jabardo protiv Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, Серија А број 146, став 68, Уставни суд, Одлука број У 63/01 од 27. јуна 2003. године, тачка 18, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 38/03).

27. У конкретном случају кривични поступак је у току, дакле, није окончан. Предмет оспоравања апелацијом су рјешења којим је апеланту продужен притвор. Уставни суд примјећује да оспорена рјешења не представљају утврђење основаности кривичне оптужбе против апеланта, у смислу члана 6 Европске конвенције (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука број АП 3271/13 од 23. децембра 2013. године, доступна на www.ustavisud.ba, тачка 26). С обзиром на то, Уставни суд закључује да је апелација у односу на наводе о кршењу права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције преурањена.

б) У односу на остале наводе

28. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је рјешење Кантоналног суда од 31. маја 2017. године против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 7. јуна 2017. године а апелација је поднесена 13. јула 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

29. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

30. Апелант побија наведена рјешења, тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције, члан 12 Европске конвенције, члан 12 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члан 7 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

31. Апелант тврди да му је оспореним рјешењима повријеђено право из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1 и 3 Европске конвенције. С тим у вези, Уставни суд се у погледу примјенивости наведеног члана позива на праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) према којој се члан 5 став 3 Европске конвенције односи искључиво на категорију лица поменутих у првом ставу под (ц), тј. на она која су у притвору (види пресуде *B. против Аустрије* од 28. марта 1990. године, Серија А-175, и *Quinn* од 22. марта 1995. године, Серија А-311). Из оспорених рјешења произилази да је апеланту продужен притвор због разлога

предвиђених одредбама члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП. Уставни суд сматра да су разлози за притвор из члана 146 ЗКП садржани у члану 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције, па ће, стога, Уставни суд испитати апелацију у односу на члан 5 став 1ц) Европске конвенције.

32. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

д) Право на личну слободу и безбједност.

33. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

(1) Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

[...]

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела;

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

34. Уставни суд констатује да се апелант налази у притвору, како наводи, почев од 30. јануара 2017. године, дакле, четири мјесеца, рачунајући до доношења одлуке коју оспорава, а према којој му је притвор био одређен за још наредна два мјесеца (до 15. јула 2017. године). Такође, апелант је навео у апелацији да је већ био у притвору од 29. августа 2016. године до 16. децембра 2016. године, када су му изречене мјере забране "којих се придржавао", али му је опет одређен притвор 30. јануара 2017. године.

35. У конкретном случају апелант оспорава рјешења редовних судова којима му је, у поступку контроле оправданости мјере притвора, продужена мјера притвора који је, по оспореним рјешењима у овој апелацији, могао да траје до 15. јула 2017. године или до нове одлуке суда. Према информацијама које Уставни суд има (из предмета број АП 2210/17, Одлука о допуствости и меритуму од 18. јула 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba), рјешењем од 14. јула 2017. године притвор је апеланту поново био продужен, али то рјешење није овом апелацијом оспорено, те није предмет апелације, већ ће Уставни суд испитати само рјешења која је апелант оспорио апелацијом, а према којима је притвор истекао.

36. Уставни суд указује на конзистентну сопствену и праксу Европског суда за људска права (у даљем тексту: Европски суд) према којој питање да ли је период притвора разуман не може да се оцењује *in abstracto*, већ у сваком конкретном предмету према посебним околностима тог предмета. Наставак притвора може да буде оправдан само ако постоје конкретне назнаке истинског захтјева јавног интереса који, не доводећи у питање пресумпцију невиности, претеже над правилном о поштовању појединачне слободе (види, између многих других извора права, предмет *W. против Швајцарске*, 26. јануара 1993, став 30, Серија А бр. 254-А, и *Kudla против Пољске* [VV], бр. 30210/96, став 110, ECHR 2000-XI). Европски суд је

указао да је првенствено задатак домаћих власти да воде рачуна да притвор не премаше разуман рок, у сврху чега морају да испитају све чињенице које говоре за или против постојања истинског захтјева јавног интереса и дужно поштовање начела пресумпције невиности, одступање од поштовања појединачних слобода, а у својим одлукама треба да наведу довољне и релевантне разлоге. Европски суд је позван да одлучи да ли је дошло до повреде права из члана 5 став 3 Европске конвенције, у бити, на основу образложења датих у тим одлукама и чињеница које наведе апликант у својим жалбама (види, између осталог, Европски суд, *Бернобић против Хрватске*, пресуда од 21. јуна 2011. године, тач. 60-61, апликација број 57180/09). Даље, поштовање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критеријуме предвиђене законом.

37. Даље, Уставни суд подсјећа да се оправданост изрицања и продужења мјере притвора процјењује с обзиром на околности конкретнoг случаја и његове специфичности. Продужење мјере притвора биће оправдано уколико постоје стварни разлози који упућују на постојање општег (јавног) интереса који је тако важан и значајан да, упркос пресумпцији невиности, претеже над принципом поштовања слободе појединца (види, *Buzadji против Молдавије*, пресуда од 5. јула 2016. године, став 90). Обавеза судске власти је да испита све разлоге "за" и "против" и да, с тим у вези, дâ разлоге и образложења (види, Европски суд, *Aleksanyan против Русије*, пресуда од 5. јуна 2009. године, став 179). Наиме, када закон прописује претпоставку у погледу околности важних за основу за континуирани притвор, постојање конкретних чињеница које надјачавају правило о поштовању слободе појединца мора да буде увјерљиво приказано (види, Европски суд, *Ilijkov против Бугарске*, број 33977/96, став 84, *in fine*, 26. јули 2001. године).

38. Уставни суд запажа да је у конкретном случају надлежни суд утврдио да је, осим постојања основане сумње, као опште претпоставке за одређивање мјере притвора апеланту, испуњен и други кумулативни услов, односно да у конкретном случају постоје посебни притворски разлози из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП. Иако је апелант паушално оспорио и постојање основане сумње у односу на њега, главни акценат је стављан на постојање притворских разлога из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, односно постојање породичних, социјалних и здравствених разлога на апелантовој страни који нису у довољној мјери испитани у околностима конкретнoг случаја, па ће Уставни суд испитати само постојање посебног притворског услова из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП.

39. У конкретном случају Уставни суд запажа да је Општински суд, дакле, апеланту продужио притвор позивајући се на разлог наведен у члану 146 став 1 тачка ц) због ризика да би могао поновити кривично дјело.

40. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда, коришћење истих разлога, односно стереотипних формулација у рјешењима о продужењу притвора, без уважавања специфичних околности конкретнoг случаја које захтијева континуирани притвор, представља кршење члана 5 став 3 Европске конвенције (види, Европски суд, *Sulaoja против Естоније*, апликација број 55939/00, став 64, 15. фебруар 2005. године, *Tsarenko против Русије*, апликација број 5235/09, став 70, 3. март 2011. године, *Трифковић против Хрватске*, пресуда од 6. новембра 2012. године, став 125).

41. Такође, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број АП 2210/17 од 18. јула 2017. године (доступна на www.ustavnisud.ba) утврдио повреду права на личну слободу и безбједност у односу на апеланта А.З., којем је притвор одређен и по тачки ц) става 1 члана 146 ЗКП по основу истог рјешења које је оспорио апелант у конкретном предмету. У том дијелу одлуке (који се односи на притворски основ из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП) Уставни суд је навео да, и поред постојања основане сумње, односно да се ради о веома озбиљним оптужбама против апеланта, из образложења оспорених рјешења није могуће закључити на који начин ове околности утичу на вјероватност да ће апелант поновити кривично дјело на чему су редовни судови и темељили постојање услова из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, па тако и утицати на даљњи ток кривичног поступка (види, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Орбан против Хрватске*, пресуда од 19. децембра 2013. године, став 58). Из образложења оспорених рјешења не може да се закључи да постоје било какви конкретни докази или околности који упућују на закључак да би апелант пуштањем на слободу наставио да врши кривична дјела тим прије имајући у виду разлоге на које је већ указано у овој одлуци у вези са постојањем основане сумње да је апелант починио кривична дјела за која је оптужен. Слиједећи наведено, Уставни суд је сматрао да наведене околности не могу да оправдају очигледно *in abstracto* закључак из оспорених рјешења да постоји основана бојазан да би апелант пуштањем на слободу могао да почини кривично дјело за које се може изрећи казна затвора од три године или тежа казна. Уставни суд је закључио да су у образложењима редовних судови да постоји оправдана бојазан да ће апелант починити кривично дјело за које се може изрећи казна затвора од три године или тежа казна у случају да буде пуштен на слободу, изостали озбиљни разлози који упућују на постојање јавног интереса који, независно од претпоставке невиности, претежу над апелантовим правом на слободу. Осим тога, према становишту Уставног суда, основана бојазан да ће бити почињено кривично дјело за које је прописана казна затвора од три године или тежа казна, у смислу члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП, мора бити поткријељена нарочитим и конкретним, а не апстрактним и теоријски могућим околностима које оправдавају бојазан да ће кривично дјело са запријеђеном казном бити почињено. Уставни суд је закључио да у конкретном случају у образложењима оспорених рјешења нису понуђени разлози и образложења који би указали на постојање таквих нарочитих околности.

42. Имајући у виду закључак из наведене одлуке у предмету број АП 2210/17, у којем је апелант (А.З.) био један од саоптужених, а који је оспорио идентична рјешења као и апелант у конкретном предмету, Уставни суд сматра да се он може примијенити и на апеланта. Ово посебно доводећи у везу образложење из оспорених рјешења са чињеницом да је апелант и у поступку пред редовним судовима указивао на године, породичне прилике, здравствено стање, ранију неосуђиваност и друго, због чега је сматрао да мјера притвора, као најтежа мјера, није оправдана у односу на апеланта у околностима конкретног случаја, а ти наводи су пред редовним судом остали без било каквог образложења. Због тога, Уставни суд закључује да је изостало ваљано образложење постојања посебних притворских разлога у односу на апеланта у околностима датог случаја, у односу на посебни притворски разлог из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП. Стога, Уставни суд закључује да су оспореним рјешењима

повријеђена апелантова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1ц) Европске конвенције.

43. Најзад, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси усвојио становиште, с обзиром на темпорални карактер рјешења о одређивању, односно продужавању мјере притвора, да у ситуацији када утврди да је лишавање слободе апеланта по оспореној одлуци редовног суда резултирало повредом права на слободу и безбједност личности, али да је у тренутку доношења одлуке Уставног суда лишавање слободе по оспореним одлукама истекло, довољно да утврди повреду уставног права и укаже на учињене пропусте у поступку одређивања, односно продужавања мјере притвора (види, поред осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 4531/15 од 8. децембра 2015. године, тач. 68 и 69 са референцама на релевантну праксу Уставног суда, доступна на www.ustavnisud.ba).

Остали наводи

44. Имајући у виду закључак у погледу повреде права на личну слободу и безбједност, Уставни суд сматра да није потребно испитати остале апелантове наводе.

VIII. Закључак

45. Уставни суд закључује да постоји повреда права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1ц) Европске конвенције када су редовни судови пропустили да у одлуци о продужењу мјере притвора апеланту дају релевантне и довољне разлоге у погледу постојања посебних разлога за продужење мјере притвора апеланту, наводећи апстрактно да постоји могућност понављања кривичног дјела без уважавања специфичних околности конкретног случаја, односно околности на апелантовој страни.

46. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати апелантове захтјеве за доношење привремене мјере.

47. На основу члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

48. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ћеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 2938/17, rješavajući apelaciju R.K., na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. stav (3) tačka 1), člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Zlatko M. Knežević, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. oktobra 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija R.K.

Utvrđuje se povreda prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.c) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 KŽ 11 od 31. maja 2017. godine i

Rješenje Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. maja 2017. godine.

Odbacuje se kao neosnovana apelacija **R.K.** podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. maja 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. maja 2017. godine u odnosu na član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, zato što je preuranjena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. R.K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Mrgana, općina Banovići, kojeg zastupa Sanjin Bandović, advokat iz Živinica, podnio je 11. jula 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. maja 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. maja 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i Tužilaštva Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud, Općinski sud i Tužilaštvo su dostavili odgovore na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. maja 2017. godine kojim je utvrdio da i dalje postoje okolnosti da se apelantu i ostalim navedenim licima produži pritvor, i to apelantu po osnovu člana 146. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP) do 15. jula 2017. godine ili do druge odluke suda, te je apelantu pritvor produžio za naredna dva mjeseca. Istim rješenjem odbijen je prijedlog apelantove odbrane o ukidanju pritvora.

6. U obrazloženju rješenja je navedeno da se protiv A.Z. i ostalih navedenih lica, uključujući apelanta, vodi postupak i da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivična djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. stav 2. Krivičnog zakona (u daljnjem tekstu: KZ) u vezi sa krivičnim djelima primanje nagrade ili mita i drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz člana 382. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ i protivzakonito posredovanje iz člana 382. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ u vezi sa članom 28, a sve u vezi sa čl. 31. i 54. KZ. U obrazloženju je navedeno da je apelant posredstvom branioca podnio prijedlog za ukidanje pritvora zbog neispunjenosti razloga iz člana 146. ZKP i pozivajući se na međunarodne standarde. Također, navedeno je da je pritvor, nakon potvrđivanja optužnice, apelantu produžen rješenjem od 15. marta 2017. godine.

7. Pozivajući se na član 151. ZKP vijeće je ocijenilo, u postupku kontrole opravdanosti pritvora, da i dalje postoje razlozi zbog kojih je optuženim, uključujući apelanta, određen pritvor. Pri tome je navedeno (na str. od 4 do 8 rješenja) za šta se apelant i ostali (A.Z., S.B., S.T. i N.T.) optužnicom terete i da osnovana sumnja proizlazi iz činjenice da je potvrđena

optužnica i prikupljeni dokazi koje navodi na str. 16-32 rješenja. Dalje, Općinski sud navodi da je u odnosu na postojanje osnovane sumnje - u odnosu na pojedinačne tačke optužnice, optužene i krivična djela - sud utvrdio funkcije, ovlaštenja i posebna svojstva optuženih (u ovom dijelu se ne spominje apelant), te je navedeno da je za krivično djelo primanje dara ili drugog oblika koristi proširen krug mogućih učinilaca, i to na način da ih čine i lica koja posreduju pri podmićivanju službenog ili odgovornog lica. Kada je u pitanju osnovana sumnja u pogledu krivičnog djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela, sud je zaključio da iz pobrojanih dokaza i međusobne komunikacije optuženih sa svjedocima proizlazi da su optuženi postupali udruženo sa zajedničkim ciljem i u međusobnom dogovoru. Prema mišljenju suda, postoji osnovana sumnja da su A.Z. i S.B. postupali kao organizatori, te da je S.B. ostvario niz kontakata i sa apelantom. Iz dokaza proizlazi da su A.Z. i S.B. organizirali grupu ljudi, u smislu člana 2. KZ, a s namjerom da sebi pribave novac od lica koja su posredovanjem zaposlili u javnom preduzeću. S istim ciljem grupi su se pridružili apelant i ostali, čiji je zadatak bio da pronalaze na terenu i sklapaju dogovore sa licima koja bi za zaposlenje davala novac a koji bi svi međusobno dijelili u neutvrđenim iznosima. Općinski sud je zaključio da postoji osnovana sumnja da su optuženi djelovali kao organizirana grupa u smislu člana 2. tačka 17. KZ, a da je apelant, po naprijed postignutom dogovoru, pronašao S.K., koji će dati za zaposlenje sina iznos od 16.000,00 KM, te, dalje, kako su dijelili informacije i realizaciju, kao i s namjerom da zaposle B.H. (tačka 2. optužnice) i M.G. (pod tačkom 3. optužnice). Dalje, po tačkama optužnice koje se odnose na apelanta sud navodi i dokaze na kojima se temelji osnovana sumnja (iskazi svjedoka, materijalni dokazi i drugo) a koji, dovedeni u međusobnu vezu, dovode sud do zaključka o postojanju osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. stav 2. KZ u vezi sa krivičnim djelom primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz člana 382. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ (pod tač. 1. i 2. optužnice) i u vezi sa krivičnim djelom protivzakonito posredovanje iz člana 382. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ u vezi sa članom 28. KZ pod tačkom 3. optužnice, a sve u vezi sa čl. 31. i 54. KZ.

8. U odnosu na posebne pritvorske razloge iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, Općinski sud je ocijenio osnovanim prijedlog Tužilaštva da se apelantu i ostalim po ovom osnovu produži pritvor. Općinski sud je ustanovio da je ispunjen objektivni uvjet po ovom osnovu, koji se ogleda u zapriječenoj kazni, kao i da postoje naročite okolnosti koje ukazuju da će ponoviti ili dovršiti krivično djelo.

9. Kad je riječ o postojanju posebnog pritvorskog razloga iz tačke c) stava 1. člana 146. ZKP, Općinski sud je istakao da je objektivni uvjet za određivanje pritvora po ovom osnovu, koji se ogleda u zapriječenoj kazni, ispunjen, jer se apelant i drugi optuženi terete za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od tri godine ili teža kazna. Pored navedenog, prema ocjeni Općinskog suda, ispunjen je i drugi kumulativni uvjet koji podrazumijeva postojanje naročitih okolnosti koje ukazuju na to da će optuženi ponoviti ili dovršiti krivično djelo. Imajući u vidu da zakon izričito ne navodi koje su to "naročite okolnosti", Općinski sud je istakao da ih je neophodno u svakom pojedinom slučaju utvrditi na način da je svaki slučaj potrebno posebno procijeniti, te činjenično ocijeniti datu situaciju. Navodi o tome da postoji opasnost od ponavljanja krivičnog djela se moraju ocijeniti u kontekstu okolnosti predmeta, prošlosti i karaktera osumnjičenog.

10. Navedeno je da iz dokaza koji su prikupljeni od Tužilaštva nedvosmisleno proizlazi da je u jednom kratkom

vremenskom periodu dokumentiran veliki broj radnji optuženih lica, a za koje se osnovano sumnja da predstavljaju radnje izvršenja krivičnih djela, kao i da je preduzimanje ovih radnji od optuženih bilo kontinuirano i učestalo. Vršeci uvid u prikupljene dokaze, a posebno izjave svjedoka i nalaze posebnih istražnih radnji - presretnute telekomunikacije, vijeće Općinskog suda osnovano sumnja da su apelant i drugi optuženi u više navrata jedni kod drugih i kod trećih lica posredovali pri zapošljavanju, polaganju ispita i prijema u institucije ili privredna društva u Federaciji, i to koristeći svoj lični status, poznanstva i društvene veze. S tim u vezi je navedeno da je A.Z. redovno komunicirao sa optuženim S.B., i to samo putem SMS-poruka (188 puta u roku od pet mjeseci), ne računajući telefonske pozive ostvarene između njih, pri čemu je optuženi S.B. redovno dostavljao informacije A.Z. o tome koja lica traže zaposlenje. Navedeno je potkrijepljeno dokazima koji se odnose na intenzivnu komunikaciju navedenih optuženih kako između sebe, tako i sa svjedocima kojima obećavaju zaposlenje u zamjenu za novčanu korist. Dalje, Tužilaštvo je sudu prezentiralo i brojne iskaze svjedoka koji potvrđuju da ovakvo ponašanje optuženih nije izolirano za konkretan slučaj, već je to *modus operandi* optuženih za zapošljavanje u javna preduzeća, a zauzvrat tražeći novac. To potvrđuju iskazi svjedoka koji su u predmetnom rješenju detaljno izloženi u bitnim elementima svoga sadržaja iz kojih iskaza jasno i nedvosmisleno proizlaze pojedinačne radnje svakog od optuženih, ali i njihova međusobna povezanost u vršenju krivičnih djela, koja se proteže i na optuženog E.DŽ., koji sa drugim optuženima nije udružen, ali njegove radnje jasno reflektiraju dogovore i postupanja drugih optuženih, koji jesu udruženi radi činenja krivičnih djela. Općinski sud je zaključio da se u ovim inkriminiranim aktivnostima optuženih izražava kontinuitet (maj - 26. august 2016. godine i ranije, a ranije proizlazi iz iskaza svjedoka S.Č., A.Č., Š.H., te brojnih drugih, tj. ova lica potvrđuju da su osumnjičeni inkriminirane radnje na identičan način radili i prije navedenog perioda), upornost i koordinacija (veliki broj dokumentiranih telefonskih razgovora upotrebom posebnih istražnih radnji, te dokazano dokumentirano slanje većeg broja poruka između apelanta i optuženog S.B., dovršena posebna istražna radnja simuliranog davanja potkupnine, saglasne izjave više svjedoka) i iskazana drskost (imajući u vidu da oni zahtijevaju novac kao nagradu na posredovanju pri zapošljavanju u preduzeće u kojem nemaju vlasnička prava, već se radi o javnim preduzećima, ili učinjenje neke druge usluge a za koju optuženi nisu formalno nadležni).

11. Dalje, Općinski sud je naveo da sadržaj presretnutih telekomunikacija putem posebnih istražnih radnji dovodi do zaključka da su sporne radnje optuženih bile uhodane, da je svaki od njih posebno, a posebno optuženi, kojima se na teret stavlja udruživanje radi izvršenja krivičnih djela, imao uspostavljenu mrežu komunikacije, te da je ta komunikacija u pogledu rječnika i razumijevanja između učesnika bila ležerna, da su se u pojedinim razgovorima spominjali i iznosi novca kao naknada za uslugu posredovanja iz čega sud, također, izvodi zaključak da su sporni postupci bili standardna praksa, odnosno predstavljali su cijele operacije. Ovo naročito, prema mišljenju suda, što iz analiziranih dokaza nedvosmisleno proizlazi da su optuženi osnovano sumnjivi da su u dužem vremenskom periodu preduzeli niz krivičnopravnih radnji (kako je detaljno obrazloženo u obrazloženju osnovane sumnje) u kojima se stječu obilježja bića krivičnih djela kako im se stavljaju na teret, te na taj način pokazujući upornost u kršenju zakona, konkretno krivičnog zakona. Navedeno je Općinskom sudu pokazatelj da oni pokazuju sklonost ka vršenju krivičnih djela, pa, u vezi s tim, proizlazi opravdana bojazan da bi oni

puštanjem na slobodu nastavili sa ustaljenim inkriminiranim ponašanjem.

12. Općinski sud je posebno ocijenio mogućnost izricanja blažih mjera u skladu sa odredbama ZKP i prijedlozima odbrana, ali je zaključio da se ista svrha ne može postići blažim mjerama, jer ne postoje blaže mjere za postojanje iste svrhe. Imajući u vidu način izvršenja krivičnog djela, u kontekstu pritvorskih razloga iz tačke c) stava 1. člana 146. ZKP, nije moguće zabraniti u cijelosti telefonsku i drugu komunikaciju optuženima, odnosno sa sigurnošću onemogućiti optužene da posredno ili neposredno koriste sredstva komunikacije, a koja je imala ključnu ulogu u izvršenju djela, ako se ima u vidu modus izvršenja krivičnog djela za koje je Općinski sud ustanovio naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će ga ponoviti.

13. Prilikom razmatranja svih izloženih okolnosti i argumenata sud je naveo da je posebno imao u vidu da se optuženi osnovano sumnjice da su izvršili krivično djelo koje se ubraja u grupu koruptivnih krivičnih djela, te činjenicu da se osnovano sumnja da se predmetna korupcija odvijala u sferi zapošljavanja i obrazovanja, kao sferama u kojim nezakonitost najviše pogađa građane, a time i društvo u cjelini, a naročito u kontekstu ukupnih društvenih prilika u Bosni i Hercegovini. Uočavajući da je bit korupcije, kao procesa, narušavanje načela jednakosti građana i urušavanje pravne države i vladavine prava, a imajući u vidu razloge za pritvorske osnove iz tačke c) stava 1. člana 146. ZKP ranije date u rješenju, sud je zaključio da je, zbog zaštite ovih navedenih društvenih vrijednosti, u ovoj fazi postupka pritvor optuženima neophodna i razmjerna mjera.

14. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. maja 2017. godine kojim je odbio kao neosnovane žalbe apelanta i ostalih optuženih.

15. Apelant je ukazivao na pogrešnu primjenu odredaba ZKP, pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava. Apelant je osporio postojanje posebnih pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, jer apelant do sada nije osuđivan i ne vodi se drugi krivični postupak protiv njega. Navedeno da je u kraćem vremenskom periodu (navodno) izvršio više krivičnih djela, ne identifikira apelantovo ponašanje. U pogledu ličnih svojstava, apelant je ukazao da je imao dva moždana udara i četiri operacije, zbog čega se postavlja pitanje da li je uopće mogao da, zbog zdravstvene nesposobnosti, učestvuje u postupku. U pogledu socijalnog faktora, apelant je naveo da je miran porodičan čovjek, penzioner, koji nikada nije imao sukoba sa zakonom, te da živi u porodičnoj kući i uživa ugled u lokalnoj zajednici. Apelant je ukazao da u osporenim rješenju nisu navedene naročite okolnosti koje opravdavaju primjenu najteže mjere u postupku. Apelant je, također, ukazao da sud nije adekvatno obrazložio prijedlog odbrane za primjenu blažih mjera, te da nisu pravilno utvrđeni razlozi koji ukazuju na postojanje navodnih i posebnih pritvorskih razloga predviđenih članom 146. stav 1. tačka c) ZKP.

16. Kantonalni sud je, između ostalog, ukazao da je u ovoj fazi postupka prvostepeni sud pravilno i potpuno utvrdio postojanje osnovane sumnje da su optuženi počinili krivična djela koja im se stavljaju na teret, te da se za izvođenje takvog zaključka u ovoj fazi krivičnog postupka, kada se odlučuje o pritvoru, ocjenjuje postojanje osnovane sumnje da su optuženi počinili krivična djela, a ne apsolutna dokazanost svih odlučnih činjenica od kojih zavisi krivica optuženih, što će biti predmet odlučivanja pri donošenju prvostepene odluke.

17. Dalje, Kantonalni sud navodi da su neosnovani navodi optuženih o nepostojanju osnovane sumnje pri čemu, uglavnom, ponavljaju zaključke prvostepenog suda kao pravilne.

18. Dalje, prema ocjeni Kantonalnog suda, prvostepeni sud je u obrazloženju pobijanog rješenja dao jasne i uvjerljive razloge i za produženje pritvora apelantu i drugim i na osnovu posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, odnosno iteracijske opasnosti, te ponovio zaključke prvostepenog suda ocjenjujući ih kao pravilne i ustanovio da je pravilan zaključak prvostepenog suda da navedene činjenice predstavljaju naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će optuženi boravkom na slobodi ponoviti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Također, Kantonalni sud je naveo da je prvostepeni sud razmotrio mogućnost izricanja blažih mjera, ali da, i prema ocjeni Kantonalnog suda, blaže mjere nisu adekvatne.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelant smatra da su mu osporenim rješenjem povrijeđena prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), kao i člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, te člana 12. Evropske konvencije i člana 7. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, dok u sadržaju apelacije navodi i povredu "člana 12. Protokola broj I Evropske konvencije". Apelant, u suštini, osporava postojanje i općeg i posebnih razloga za pritvor. Apelant ukazuje da je u pritvoru bio od augusta do decembra 2016. godine, kada su mu određene mjere zabrane koje je poštovao, i da mu je nakon toga opet određen pritvor rješenjem od 30. januara 2017. godine. Apelant navodi da su u osporenim rješenjima izostali razlozi i obrazloženje u pogledu postojanja osnovane sumnje. Također, ukazuje na pogrešan zaključak sudova o postojanju razloga za određivanje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP. U tom smislu apelant navodi da mu se ne stavlja na teret da je član organizirane grupe, odnosno krivično djelo udruživanje radi činjenja krivičnih djela. Dalje, apelant ukazuje da su sudovi pogrešno primijenili član 15. ZKP. U veoma opširnoj apelaciji apelant ukazuje na svoje godine (72 godine), zdravstveno stanje (moždani udar koji je imao, operacija oka, da je pacijent UKC Tuzla), kao i na prilike iz kojih dolazi (porodičan čovjek, miran, nije ranije osuđivan), a što je sve sud trebalo da ocijeni prilikom donošenja rješenja. Zbog postupanja redovnih sudova, apelant ukazuje i na diskriminirajući odnos, odnosno drugačiji i nepovoljniji tretman u odnosu na Tužilaštvo, kao i da ovakvo ponašanje upućuje na "ponižavajući tretman prema pacijentu", zbog čega apelant moli Ustavni sud "da obrazloži i razloge u pogledu zdravstvenog stanja nasuprot navodnom općem interesu". Apelant se poziva na brojnu praksu Ustavnog suda, Evropskog suda za ljudska prava, kao i praksu redovnih sudova u Bosni i Hercegovini.

b) Odgovor na apelaciju

20. U veoma opširnom odgovoru na apelaciju Kantonalni sud je naveo da je u osporenim prvostepenim rješenjima, koje je potvrdio Kantonalni sud, dato jasno obrazloženje u pogledu postojanja osnovane sumnje, kao i u pogledu postojanja posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, zbog čega je apelantu pritvor produžen. U pogledu apelantovog prigovora da sud nije vodio računa o njegovom zdravstvenom stanju, Kantonalni sud je u odgovoru na apelaciju ukazao na Pravilnik o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje mjere pritvora, čijim odredbama su pritvorenicima osigurani zdravstvena zaštita i bolničko liječenje, zbog čega su ovi navodi neosnovani. Kantonalni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

21. U odgovoru na apelaciju Općinski sud navodi da su u obrazloženju pobijanog rješenja jasno navedeni svi razlozi i

odlučne činjenice, kao i relevantne zakonske odredbe na kojima je sud zasnovao odluku pri kojima sud ostaje u cijelosti.

22. U odgovoru na apelaciju Tužilaštvo je navelo da su redovni sudovi dali jasne razloge za svoju odluku.

V. Relevantni propisi

23. **Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH** ("Službene novine FBiH" br. 35/03, 37/03 ispravke, 56/03 ispravke, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14) u relevantnom dijelu glasi:

Član 146.

Razlozi za pritvor

(1) *Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti:*

c) ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora najmanje od tri godine ili teža kazna.

Član 151.

Pritvor poslije potvrđivanja optužnice

(1) *Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i poslije potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje. (...)*

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

a) U odnosu na pravo na pravično suđenje

26. U vezi sa apelantovim navodima o kršenju prava na pravično suđenje, Ustavni sud podsjeća na to da se garancije prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije odnose na krivični postupak u cijelosti, te da se odgovor na pitanje da li je neka od tih garancija prekršena ne može dati dok postupak traje, jer eventualni proceduralni propusti i nedostaci koji se pojave u jednoj fazi postupka mogu biti ispravljeni u nekoj od narednih faza istog tog postupka. Slijedeći to, nije moguće, u principu, utvrditi da li je krivični postupak bio pravičan dok se postupak pravosnažno ne okonča (vidi, Evropski sud, *Barbera, Meeseque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, Serija A broj 146, stav 68, Ustavni sud, Odluka broj U 63/01 od 27. juna 2003. godine, tačka 18, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 38/03).

27. U konkretnom slučaju krivični postupak je u toku, dakle, nije okončan. Predmet osporavanja apelacijom su rješenja kojim je apelantu produžen pritvor. Ustavni sud primjećuje da osporena rješenja ne predstavljaju utvrđenje osnovanosti krivične optužbe protiv apelanta, u smislu člana 6. Evropske konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj AP 3271/13 od 23. decembra 2013. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba, tačka 26). S obzirom na to, Ustavni sud zaključuje da je apelacija u odnosu na navode o

kršenju prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije preuranjena.

b) U odnosu na ostale navode

28. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je rješenje Kantonalnog suda od 31. maja 2017. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 7. juna 2017. godine a apelacija je podnesena 13. jula 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

29. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelant pobija navedena rješenja, tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, član 12. Evropske konvencije, član 12. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i član 7. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

31. Apelant tvrdi da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1. i 3. Evropske konvencije. S tim u vezi, Ustavni sud se u pogledu primjenjivosti navedenog člana poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) prema kojoj se član 5. stav 3. Evropske konvencije odnosi isključivo na kategoriju lica spomenutih u prvom stavu pod (c), tj. na ona koja su u pritvoru (vidi presude *B. protiv Austrije* od 28. marta 1990. godine, Serija A-175, i *Quinn* od 22. marta 1995. godine, Serija A-311). Iz osporenih rješenja proizlazi da je apelantu produžen pritvor zbog razloga predviđenih odredbama člana 146. stav 1. tačka c) ZKP. Ustavni sud smatra da su razlozi za pritvor iz člana 146. ZKP sadržani u članu 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, pa će, stoga, Ustavni sud ispitati apelaciju u odnosu na član 5. stav 1.c) Evropske konvencije.

32. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

33. Član 5. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

(1) Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

[...]

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela;

3. Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izvodi se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.

34. Ustavni sud konstatira da se apelant nalazi u pritvoru, kako navodi, počev od 30. januara 2017. godine, dakle, četiri

mjeseci, računajući do donošenja odluke koju osporava, a prema kojoj mu je pritvor bio određen za još naredna dva mjeseca (do 15. jula 2017. godine). Također, apelant je naveo u apelaciji da je već bio u pritvoru od 29. augusta 2016. godine do 16. decembra 2016. godine, kada su mu izrečene mjere zabrane "kojih se pridržavao", ali mu je opet određen pritvor 30. januara 2017. godine.

35. U konkretnom slučaju apelant osporava rješenja redovnih sudova kojima mu je, u postupku kontrole opravdanosti mjere pritvora, produžena mjera pritvora koji je, po osporenim rješenjima u ovoj apelaciji, mogao trajati do 15. jula 2017. godine ili do nove odluke suda. Prema informacijama koje Ustavni sud ima (iz predmeta broj *AP 2210/17*, Odluka o dopustivosti i meritumu od 18. jula 2017. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba), rješenjem od 14. jula 2017. godine pritvor je apelantu ponovo bio produžen, ali to rješenje nije ovom apelacijom osporeno, te nije predmet apelacije, već će Ustavni sud ispitati samo rješenja koja je apelant osporio apelacijom, a prema kojima je pritvor istekao.

36. Ustavni sud ukazuje na konzistentnu vlastitu i praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) prema kojoj se pitanje da li je period pritvora razuman ne može ocjenjivati *in abstracto*, već u svakom konkretnom predmetu prema posebnim okolnostima tog predmeta. Nastavak pritvora može biti opravdan samo ako postoje konkretne naznake istinskog zahtjeva javnog interesa koji, ne dovodeći u pitanje presumpciju nevinosti, preteže nad pravilom o poštovanju pojedinačne slobode (vidi, između mnogih drugih izvora prava, predmet *W. protiv Švajcarske*, 26. januara 1993, stav 30, Serija A br. 254-A, i *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stav 110, ECHR 2000-XI). Evropski sud je ukazao da je prvenstveno zadatak domaćih vlasti da vode računa da pritvor ne premaši razuman rok, u svrhu čega moraju ispitati sve činjenice koje govore za ili protiv postojanja istinskog zahtjeva javnog interesa i dužno poštovanje načela presumpcije nevinosti, odstupanje od poštovanja pojedinačnih sloboda, a u svojim odlukama treba da navedu dovoljne i relevantne razloge. Evropski sud je pozvan da odluči da li je došlo do povrede prava iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije, u biti, na osnovu obrazloženja datih u tim odlukama i činjenica koje navede aplikant u svojim žalbama (vidi, između ostalog, Evropski sud, *Bernobić protiv Hrvatske*, presuda od 21. juna 2011. godine, tač. 60-61, aplikacija broj 57180/09). Dalje, poštovanje člana 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u vezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom.

37. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se opravdanost izricanja i produženja mjere pritvora procjenjuje s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i njegove specifičnosti. Produženje mjere pritvora bit će opravdano ukoliko postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, uprkos presumpciji nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca (vidi, *Buzadji protiv Moldavije*, presuda od 5. jula 2016. godine, stav 90). Obaveza sudske vlasti je da ispita sve razloge "za" i "protiv" i da, s tim u vezi, dâ razloge i obrazloženja (vidi, Evropski sud, *Aleksanyan protiv Rusije*, presuda od 5. juna 2009. godine, stav 179). Naime, kada zakon propisuje pretpostavku u pogledu okolnosti važnih za osnovu za kontinuirani pritvor, postojanje konkretnih činjenica koje nadjačavaju pravilo o poštovanju slobode pojedinca mora biti uvjerljivo prikazano (vidi, Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, broj 33977/96, stav 84, *in fine*, 26. jul 2001. godine).

38. Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju nadležni sud utvrdio da je, osim postojanja osnovane sumnje, kao opće pretpostavke za određivanje mjere pritvora apelantu,

ispunjen i drugi kumulativni uvjet, odnosno da u konkretnom slučaju postoje posebni pritvorski razlozi iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP. Iako je apelant paušalno osporio i postojanje osnovane sumnje u odnosu na njega, glavni akcent je stavljan na postojanje pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, odnosno postojanje porodičnih, socijalnih i zdravstvenih razloga na apelantovoj strani koji nisu u dovoljnoj mjeri ispitani u okolnostima konkretnog slučaja, pa će Ustavni sud ispitati samo postojanje posebnog pritvorskog uvjeta iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP.

39. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je Općinski sud, dakle, apelantu produžio pritvor pozivajući se na razlog naveden u članu 146. stav 1. tačka c) zbog rizika da bi mogao ponoviti krivično djelo.

40. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Evropskog suda, korištenje istih razloga, odnosno stereotipnih formulacija u rješenjima o produženju pritvora, bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja koje zahtijeva kontinuirani pritvor, predstavlja kršenje člana 5. stav 3. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Sulaoja protiv Estonije*, aplikacija broj 55939/00, stav 64, 15. februar 2005. godine, *Tsarenko protiv Rusije*, aplikacija broj 5235/09, stav 70, 3. mart 2011. godine, *Trifković protiv Hrvatske*, presuda od 6. novembra 2012. godine, stav 125).

41. Također, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci broj AP 2210/17 od 18. jula 2017. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrdio povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost u odnosu na apelanta A.Z., kojem je pritvor određen i po tački c) stava 1. člana 146. ZKP po osnovu istog rješenja koje je osporio apelant u konkretnom predmetu. U tom dijelu odluke (koji se odnosi na pritvorski osnov iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP) Ustavni sud je naveo da, i pored postojanja osnovane sumnje, odnosno da se radi o veoma ozbiljnim optužbama protiv apelanta, iz obrazloženja osporenih rješenja nije moguće zaključiti na koji način ove okolnosti utječu na vjerovatnost da će apelant ponoviti krivično djelo na čemu su redovni sudovi i temeljili postojanje uvjeta iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, pa tako i utjecati na daljnji tok krivičnog postupka (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Orban protiv Hrvatske*, presuda od 19. decembra 2013. godine, stav 58). Iz obrazloženja osporenih rješenja ne može se zaključiti da postoje bilo kakvi konkretni dokazi ili okolnosti koji upućuju na zaključak da bi apelant puštanjem na slobodu nastavio da vrši krivična djela tim prije imajući u vidu razloge na koje je već ukazano u ovoj odluci u vezi sa postojanjem osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela za koja je optužen. Slijedeći navedeno, Ustavni sud je smatrao da navedene okolnosti ne mogu opravdati očigledno *in abstracto* zaključak iz osporenih rješenja da postoji osnovana bojazan da bi apelant puštanjem na slobodu mogao počiniti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud je zaključio da su u obrazloženjima redovnih sudova da postoji opravdana bojazan da će apelant počiniti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna u slučaju da bude pušten na slobodu, izostali ozbiljni razlozi koji upućuju na postojanje javnog interesa koji, nezavisno od pretpostavke nevinosti, pretežu nad apelantovim pravom na slobodu. Osim toga, prema stavu Ustavnog suda, osnovana bojazan da će biti počinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, u smislu člana 146. stav 1. tačka c) ZKP, mora biti potkrijepljena naročitim i konkretnim, a ne apstraktnim i teorijski mogućim okolnostima koje opravdavaju bojazan da će krivično djelo sa zapriječenom kaznom biti počinjeno. Ustavni sud je zaključio da u konkretnom slučaju u obrazloženjima osporenih rješenja nisu

ponuđeni razlozi i obrazloženja koji bi ukazali na postojanje takvih naročitih okolnosti.

42. Imajući u vidu zaključak iz navedene odluke u predmetu broj AP 2210/17, u kojem je apelant (A.Z.) bio jedan od suoptuženih, a koji je osporio identična rješenja kao i apelant u konkretnom predmetu, Ustavni sud smatra da se on može primijeniti i na apelanta. Ovo posebno dovodeći u vezu obrazloženje iz osporenih rješenja sa činjenicom da je apelant i u postupku pred redovnim sudovima ukazivao na godine, porodične prilike, zdravstveno stanje, raniju neosudivanost i drugo, zbog čega je smatrao da mjera pritvora, kao najteža mjera, nije opravdana u odnosu na apelanta u okolnostima konkretnog slučaja, a ti navodi su pred redovnim sudom ostali bez bilo kakvog obrazloženja. Zbog toga, Ustavni sud zaključuje da je izostalo valjano obrazloženje postojanja posebnih pritvorskih razloga u odnosu na apelanta u okolnostima datog slučaja, u odnosu na posebni pritvorski razlog iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su osporenim rješenjima povrijeđena apelantova prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.c) Evropske konvencije.

43. Najzad, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno produžavanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje slobode apelanta po osporenoj odluci redovnog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po osporenim odlukama isteklo, dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja, odnosno produžavanja mjere pritvora (vidi, pored ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. decembra 2015. godine, tač. 68. i 69. sa referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba).

Ostali navodi

44. Imajući u vidu zaključak u pogledu povrede prava na ličnu slobodu i sigurnost, Ustavni sud smatra da nije potrebno ispitati ostale apelantove navode.

VIII. Zaključak

45. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1.c) Evropske konvencije kada su redovni sudovi propustili da u odluci o produženju mjere pritvora apelantu daju relevantne i dovoljne razloge u pogledu postojanja posebnih razloga za produženje mjere pritvora apelantu, navodeći apstraktno da postoji mogućnost ponavljanja krivičnog djela bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja, odnosno okolnosti na apelantovoj strani.

46. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantove zahtjeve za donošenje privremene mjere.

47. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

48. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 2938/17, rješavajući apelaciju **R.K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. stavak (3) točka 1), članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st.

(1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija **R.K.**

Utvrđuje se povreda prava na osobnu slobodu i sigurnost iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1.c) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. svibnja 2017. godine i Rješenje Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. svibnja 2017. godine.

Odbacuje se kao neutemeljena apelacija **R.K.** podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. svibnja 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. svibnja 2017. godine u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, zato što je preuranjena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. R.K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Mrgana, općina Banovići, kojeg zastupa Sanjin Bandović, odvjetnik iz Živnica, podnio je 11. srpnja 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. svibnja 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. svibnja 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i Tužiteljstva Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud, Općinski sud i Tužiteljstvo su dostavili odgovore na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 595527 17 Kv 17 od 15. svibnja 2017. godine kojim je utvrdio da i dalje postoje okolnosti da se apelantu i ostalim navedenim osobama produlji pritvor, i to apelantu po osnovi članka 146. stavak 1. točka c) Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP) do 15. srpnja 2017. godine ili do druge odluke suda, te je apelantu pritvor produljio za naredna dva mjeseca. Istim rješenjem odbijen je prijedlog apelantove obrane o ukidanju pritvora.

6. U obrazloženju rješenja je navedeno da se protiv A.Z. i ostalih navedenih osoba, uključujući apelanta, vodi postupak i da postoji utemeljena sumnja da je apelant počinio kaznena

djela udruživanje radi činjenja kaznenih djela iz članka 340. stavak 2. Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu: KZ) u svezi sa kaznenim djelima primanje nagrade ili mita i drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz članka 382. stavak 3. u svezi sa stavkom 2. KZ i protuzakonito posredovanje iz članka 382. stavak 3. u svezi sa stavkom 2. KZ u svezi sa člankom 28, a sve u svezi sa čl. 31. i 54. KZ. U obrazloženju je navedeno da je apelant posredstvom branitelja podnio prijedlog za ukidanje pritvora zbog neispunjenosti razloga iz članka 146. ZKP i pozivajući se na međunarodne standarde. Također, navedeno je da je pritvor, nakon potvrđivanja optužnice, apelantu produljen rješenjem od 15. ožujka 2017. godine.

7. Pozivajući se na članak 151. ZKP vijeće je ocijenilo, u postupku kontrole opravdanosti pritvora, da i dalje postoje razlozi zbog kojih je optuženim, uključujući apelanta, određen pritvor. Pri tome je navedeno (na str. od 4 do 8 rješenja) za što se apelant i ostali (A.Z., S.B., S.T. i N.T.) optužnicom terete i da utemeljena sumnja proizlazi iz činjenice da je potvrđena optužnica i prikupljeni dokazi koje navodi na str. 16-32 rješenja. Dalje, Općinski sud navodi da je u odnosu na postojanje utemeljene sumnje - u odnosu na pojedinačne točke optužnice, optužene i kaznena djela - sud utvrdio funkcije, ovlasti i posebna svojstva optuženih (u ovom dijelu se ne spominje apelant), te je navedeno da je za kazneno djelo primanje dara ili drugog oblika koristi proširen krug mogućih počinitelja, i to na način da ih čine i osobe koje posreduju pri podmićivanju službene ili odgovorne osobe. Kada je u pitanju utemeljena sumnja u pogledu kaznenog djela udruživanje radi činjenja kaznenih djela, sud je zaključio da iz pobrojanih dokaza i međusobne komunikacije optuženih sa svjedocima proizlazi da su optuženi postupali udruženo sa zajedničkim ciljem i u međusobnom dogovoru. Prema mišljenju suda, postoji utemeljena sumnja da su A.Z. i S.B. postupali kao organizatori, te da je S.B. ostvario niz kontakata i sa apelantom. Iz dokaza proizlazi da su A.Z. i S.B. organizirali skupinu ljudi, u smislu članka 2. KZ, a s namjerom da sebi pribave novac od osoba koje su posredovanjem uposlili u javnom poduzeću. S istim ciljem skupini su se pridružili apelant i ostali, čiji je zadatak bio da pronalaze na terenu i sklapaju dogovore sa osobama koje bi za uposlenje davale novac a koji bi svi međusobno dijelili u neutvrđenim iznosima. Općinski sud je zaključio da postoji utemeljena sumnja da su optuženi djelovali kao organizirana skupina u smislu članka 2. točka 17. KZ, a da je apelant, po naprijed postignutom dogovoru, pronašao S.K., koji će dati za uposlenje sina iznos od 16.000,00 KM, te, dalje, kako su dijelili informacije i realizaciju, kao i s namjerom da uposle B.H. (točka 2. optužnice) i M.G. (pod tačkom 3 optužnice). Dalje, po tačkama optužnice koje se odnose na apelanta sud navodi i dokaze na kojima se temelji osnovana sumnja (iskazi svjedoka, materijalni dokazi i drugo) a koji, dovedeni u međusobnu vezu, dovode sud do zaključka o postojanju utemeljene sumnje da je apelant počinio kazneno djelo udruživanje radi činjenja kaznenih djela iz članka 340. stavak 2. KZ u svezi sa kaznenim djelom primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz članka 382. stavak 3. u svezi sa stavkom 2. KZ (pod toč. 1. i 2. optužnice) i u svezi sa kaznenim djelom protuzakonito posredovanje iz članka 382. stavak 3. u svezi sa stavkom 2. KZ u svezi sa člankom 28. KZ pod tačkom 3. optužnice, a sve u svezi sa čl. 31. i 54. KZ.

8. U odnosu na posebne pritvorske razloge iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP, Općinski sud je ocijenio utemeljenim prijedlog Tužiteljstva da se apelantu i ostalim po ovoj osnovi produlji pritvor. Općinski sud je ustanovio da je ispunjen objektivni uvjet po ovoj osnovi, koji se ogleda u zapriječenoj

kazni, kao i da postoje naročite okolnosti koje ukazuju da će ponoviti ili dovršiti kazneno djelo.

9. Kad je riječ o postojanju posebnog pritvorskog razloga iz točke c) stavka 1. članka 146. ZKP, Općinski sud je istaknuo da je objektivni uvjet za određivanje pritvora po ovoj osnovi, koji se ogleda u zapriječenoj kazni, ispunjen, jer se apelant i drugi optuženi terete za kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od tri godine ili teža kazna. Pored navedenog, prema ocjeni Općinskog suda, ispunjen je i drugi kumulativni uvjet koji podrazumijeva postojanje naročitih okolnosti koje ukazuju na to da će optuženi ponoviti ili dovršiti kazneno djelo. Imajući u vidu da zakon izričito ne navodi koje su to "naročite okolnosti", Općinski sud je istaknuo da ih je neophodno u svakom pojedinom slučaju utvrditi na način da je svaki slučaj potrebno posebice procijeniti, te činjenično ocijeniti danu situaciju. Navodi o tome da postoji opasnost od ponavljanja kaznenog djela se moraju ocijeniti u kontekstu okolnosti predmeta, prošlosti i karaktera osumnjičenog.

10. Navedeno je da iz dokaza koji su prikupljeni od Tužiteljstva nedvojbeno proizlazi da je u jednom kratkom vremenskom razdoblju dokumentiran veliki broj radnji optuženih osoba, a za koje se utemeljeno sumnja da predstavljaju radnje izvršenja kaznenih djela, kao i da je poduzimanje ovih radnji od optuženih bilo kontinuirano i učestalo. Vršeci uvid u prikupljene dokaze, a posebice izjave svjedoka i nalaze posebnih istražnih radnji - presretnute telekomunikacije, vijeće Općinskog suda utemeljeno sumnja da su apelant i drugi optuženi u više navrata jedni kod drugih i kod trećih osoba posredovali pri upošljavanju, polaganju ispita i prijema u institucije ili gospodarska društva u Federaciji, i to koristeći svoj osobni status, poznanstva i društvene veze. S tim u svezi je navedeno da je A.Z. redovito komunicirao sa optuženim S.B., i to samo putem SMS-poruka (188 puta u roku od pet mjeseci), ne računajući telefonske pozive ostvarene između njih, pri čemu je optuženi S.B. redovito dostavljao informacije A.Z. o tome koje osobe traže uposlenje. Navedeno je potkrijepljeno dokazima koji se odnose na intenzivnu komunikaciju navedenih optuženih kako između sebe, tako i sa svjedocima kojima obećavaju uposlenje u zamjenu za novčanu korist. Dalje, Tužiteljstvo je sudu prezentiralo i brojne iskaze svjedoka koji potvrđuju da ovakvo ponašanje optuženih nije izolirano za konkretan slučaj, već je to *modus operandi* optuženih za upošljavanje u javna poduzeća, a zauzvrat tražeći novac. To potvrđuju iskazi svjedoka koji su u predmetnom rješenju detaljno izloženi u bitnim elementima svoga sadržaja iz kojih iskaza jasno i nedvojbeno proizlaze pojedinačne radnje svakog od optuženih, ali i njihova međusobna povezanost u vršenju kaznenih djela, koja se proteže i na optuženog E.DŽ., koji sa drugim optuženima nije udružen, ali njegove radnje jasno reflektiraju dogovore i postupanja drugih optuženih, koji jesu udruženi radi činjenja kaznenih djela. Općinski sud je zaključio da se u ovim inkriminiranim aktivnostima optuženih izražava kontinuitet (svibanj - 26. kolovoz 2016. godine i ranije, a ranije proizlazi iz iskaza svjedoka S.Č., A.Č., Š.H., te brojnih drugih, tj. ove osobe potvrđuju da su osumnjičeni inkriminirane radnje na identičan način radili i prije navedenog razdoblja), upornost i koordinacija (veliki broj dokumentiranih telefonskih razgovora upotrebom posebnih istražnih radnji, te dokazano dokumentirano slanje većeg broja poruka između apelanta i optuženog S.B., dovršena posebna istražna radnja simuliranog davanja potkupnine, suglasne izjave više svjedoka) i iskazana drskost (imajući u vidu da oni zahtijevaju novac kao nagradu u posredovanju pri upošljavanju u poduzeće u kojem nemaju vlasnička prava, već se radi o javnim poduzećima, ili učinjenju neke druge usluge a za koju optuženi nisu formalno nadležni).

11. Dalje, Općinski sud je naveo da sadržaj presretnutih telekomunikacija putem posebnih istražnih radnji dovodi do zaključka da su sporne radnje optuženih bile uhodane, da je svaki od njih posebno, a posebice optuženi, kojima se na teret stavlja udruživanje radi izvršenja kaznenih djela, imao uspostavljenu mrežu komunikacije, te da je ta komunikacija u pogledu rječnika i razumijevanja između sudionika bila ležerna, da su se u pojedinim razgovorima spominjali i iznosi novca kao naknada za uslugu posredovanja iz čega sud, također, izvodi zaključak da su sporni postupci bili standardna praksa, odnosno predstavljali su cijele operacije. Ovo naročito, prema mišljenju suda, što iz analiziranih dokaza nedvojbeno proizlazi da su optuženi utemeljeno sumnjivi da su u duljem vremenskom razdoblju poduzeli niz kaznenopravnih radnji (kako je detaljno obrazloženo u obrazloženju utemeljene sumnje) u kojima se stječu obilježja bića kaznenih djela kako im se stavljaju na teret, te na taj način pokazujući upornost u kršenju zakona, konkretno kaznenog zakona. Navedeno je Općinskom sudu pokazatelj da oni pokazuju sklonost ka vršenju kaznenih djela, pa, u svezi s tim, proizlazi opravdana bojazan da bi oni puštanjem na slobodu nastavili sa ustaljenim inkriminiranim ponašanjem.

12. Općinski sud je posebice ocijenio mogućnost izricanja blažih mjera sukladno odredbama ZKP i prijedlozima obrana, ali je zaključio da se ista svrha ne može postići blažim mjerama, jer ne postoje blaže mjere za postojanje iste svrhe. Imajući u vidu način izvršenja kaznenog djela, u kontekstu pritvorskih razloga iz točke c) stavka 1. članka 146. ZKP, nije moguće zabraniti u cijelosti telefonsku i drugu komunikaciju optuženima, odnosno sa sigurnošću onemogućiti optužene da posredno ili neposredno koriste sredstva komunikacije, a koja je imala ključnu ulogu u izvršenju djela, ako se ima u vidu modus izvršenja kaznenog djela za koje je Općinski sud ustanovio naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će ga ponoviti.

13. Prilikom razmatranja svih izloženih okolnosti i argumenata sud je naveo da je posebice imao u vidu da se optuženi utemeljeno sumnjiče da su izvršili kazneno djelo koje se ubraja u skupinu koruptivnih kaznenih djela, te činjenicu da se utemeljeno sumnja da se predmetna korupcija odvijala u sferi upošljavanja i obrazovanja, kao sferama u kojim nezakonitost najviše pogađa građane, a time i društvo u cjelini, a osobito u kontekstu ukupnih društvenih prilika u Bosni i Hercegovini. Uočavajući da je bit korupcije, kao procesa, narušavanje načela jednakosti građana i urušavanje pravne države i vladavine prava, a imajući u vidu razloge za pritvorske osnove iz točke c) stavka 1. članka 146. ZKP ranije dane u rješenju, sud je zaključio da je, zbog zaštite ovih navedenih društvenih vrijednosti, u ovoj fazi postupka pritvor optuženima neophodna i razmjerna mjera.

14. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 595527 17 Kž 11 od 31. svibnja 2017. godine kojim je odbio kao neutemeljene prizive apelanta i ostalih optuženih.

15. Apelant je ukazivao na pogrešnu primjenu odredaba ZKP, pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava. Apelant je osporio postojanje posebnih pritvorskih razloga iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP, jer apelant do sada nije osuđivan i ne vodi se drugi kazneni postupak protiv njega. Navedeno da je u kraćem vremenskom razdoblju (navodno) izvršio više kaznenih djela, ne identificira apelantovo ponašanje. U pogledu osobnih svojstava, apelant je ukazao da je imao dva moždana udara i četiri operacije, zbog čega se postavlja pitanje je li uopće mogao, zbog zdravstvene nesposobnosti, sudjelovati u postupku. U pogledu socijalnog činitelja, apelant je naveo da je miran obiteljski čovjek, umirovljenik, koji nikada nije imao sukoba sa zakonom, te da

живи у обитељској кући и ужива углед у локалној заједници. Апелант је указао да у оспореном рјешењу нису наведене нарочите околности које оправдавају примјену најтеже мјере у поступку. Апелант је, такође, указао да суд није адекватно образложио приједлог одбране за примјену блажих мјера, те да нису правилно утврђени разлози који указују на постојање наводних и посебних притворских разлога предвиђених чланком 146. ставак 1. тачка c) ZKP.

16. Кантални суд је, између осталог, указао да је у овој фази поступка првоступански суд правилно и потпуно утврдио постојање утемељене сумње да су оптужени починили казнена дјела која им се стављају на терет, те да се за извођење таквог закључка у овој фази казненог поступка, када се одлучује о притвору, оцјенjuje постојање утемељене сумње да су оптужени починили казнена дјела, а не апсолутна доказаност свих одлучних чињеница о којима ови кривња оптужених, што ће бити предметом одлучивања при доношењу првоступанске одлуке.

17. Далје, Кантални суд наводи да су неутемељени наводи оптужених о непостојању утемељене сумње при чему, углавном, понављају закључке првоступанског суда као правилне.

18. Далје, према оцјени Канталног суда, првоступански суд је у образложењу побјаног рјешења дао јасне и увјерљиве разлоге и за продужење притвора апеланту и другим и на основу посебне притворске оснove из чланка 146. ставак 1. тачка c) ZKP, односно итерацијске опасност, те поновио закључке првоступанског суда оцјенjuje их као правилне и установио да је правиан закључак првоступанског суда да наведене чињенице представљају нарочите околности које оправдавају бојазан да ће оптужени боравком на слободи поновити казнено дјело за које се може изрећи казна затвора од три године или тежа казна. Такође, Кантални суд је навео да је првоступански суд размотрио могућност изрицања блажих мјера, али да, и према оцјени Канталног суда, блаже мјере нису адекватне.

IV. Апелација

a) Наводи из апелације

19. Апелант сматра да су му оспореним рјешењем повријеђена права из чланка II/3.(d) Устава Босне и Херцеговине и чланка 5. ставак 1. тачка c) и ставак 3. Европске конвенције за заштиту људских права и темелјних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. Европске конвенције, те чланка 12. Европске конвенције и чланка 7. Међународног пакта о грађанским и политичким правима, док у садржају апелације наводи и повреду "чланка 12. Протокола број I. Европске конвенције". Апелант, у суштини, оспорава постојање и опћег и посебних разлога за притвор. Апелант указује да је у притвору био од коловоза до просинца 2016. године, када су му одређене мјере забране које је поштовао, и да му је након тога опет одређен притвор рјешењем од 30. сijeчња 2017. године. Апелант наводи да су у оспореним рјешењима изостали разлози и образложење у погледу постојања утемељене сумње. Такође, указује на погрешан закључак судова о постојању разлога за одређивање притвора из чланка 146. ставак 1. тачка c) ZKP. У том смислу апелант наводи да му се не ставља на терет да је члан организоване групе, односно казнено дјело удруживање ради чињеница казnenih дјела. Далје, апелант указује да су судови погрешно примјенили чланак 15. ZKP. У веома опшрној апелацији апелант указује на своје године (72 године), здравствено стање (мождани удар који је имао, операција ока, да је пацијент UKC Tuzla), као и на прилике из којих долази (обитељски човјек, мран, није раније осуђиван), а што је све суд требало оцјенити приликом доношења рјешења. Због поступања редовитих судова, апелант указује и на дискриминирајући однос, односно другађији и непovolјнији третман у односу на

Туђителство, као и да овакво понашање упућује на "понижавајући третман према пацијенту", због чега апелант мoli Уставни суд "да образложи и разлоге у погледу здравственог стања насупрот наводном опћем интересу". Апелант се позива на бројну праксу Уставног суда, Европског суда за људска права, као и праксу редовитих судова у Босни и Херцеговини.

b) Одговор на апелацију

20. У веома опшрном одговору на апелацију Кантални суд је навео да је у оспореном првоступанском рјешењу, које је потврдио Кантални суд, дано јасно образложење у погледу постојања утемељене сумње, као и у погледу постојања посебне притворске оснove из чланка 146. ставак 1. тачка c) ZKP, због чега је апеланту притвор продужен. У погледу апелантовог приговора да суд није водио рачуна о његовом здравственом стању, Кантални суд је у одговору на апелацију указао на Правилник о кућном реду у установама за издржавање мјере притвора, чијим одредбама су притвореницима осигурани здравствена заштита и болничко лијечење, због чега су ови наводи неутемељени. Кантални суд је предложио да се апелација одбије као неутемељена.

21. У одговору на апелацију Опћински суд наводи да су у образложењу побјаног рјешења јасно наведени сви разлози и одлучне чињенице, као и релевантне законске одредбе на којима је суд засновао одлуку при којима суд остаје у цијелости.

22. У одговору на апелацију Туђителство је навео да су редовити судови дали јасне разлоге за своју одлуку.

V. Relevantni propisi

23. **Закон о казненom поступку Федерације БиХ** ("Службене новине FBiH" бр. 35/03, 37/03 исправке, 56/03 исправке, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14) у релевантном дијелу гласи:

Чланак 146.

Разлози за притвор

(1) *Ако постоји основана сумња да је одређена особа починила казнено дјело, притвор јој се може одредити:*

c) *ако нарочите околности оправдавају бојазан да ће поновити казнено дјело или ће довршити покушано казнено дјело или ће учинити казнено дјело којим пријети, а за та се казнена дјела може изрећи казна затвора најмање од три године или тежа казна.*

Чланак 151.

Притвор после потврђивања оптужнице

(1) *Притвор се може одредити, продужити или укинати и након потврђивања оптужнице. Надзор оправданости притвора обавља се истеком сваког два мјесеца од дана доношења последњег рјешења о притвору. Жалба против овога рјешења не задржава његово извршење.*

(...)

VI. Dopustivost

24. Сукладно чланку VI/3.(b) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелацијску надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предметом спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

25. Сукладно чланку 18. ставак (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може разматрати апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побја, исцрпљени сви učinkовити правни lijekovi могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносила апелацију примио одлуку о последњем učinkовитом правном lijekу којег је користила.

a) У односу на право на прaviчно суђење

26. У свежи са апелантовим наводима о кршењу права на прaviчно суђење, Уставни суд подсећа на то да се гаранције

prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije odnose na kazneni postupak u cijelosti, te da se odgovor na pitanje je li neka od tih garancija prekršena ne može dati dok postupak traje, jer eventualni proceduralni propusti i nedostaci koji se pojave u jednoj fazi postupka mogu biti ispravljeni u nekoj od narednih faza istog tog postupka. Slijedeći to, nije moguće, u principu, utvrditi je li kazneni postupak bio pravičan dok se postupak pravomoćno ne okonča (vidi, Europski sud, *Barbera, Meeseque i Jabardo protiv Španjolske*, presuda od 6. prosinca 1988. godine, Serija A broj 146, stavak 68, Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. lipnja 2003. godine, točka 18, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 38/03).

27. U konkretnom slučaju kazneni postupak je u tijeku, dakle, nije okončan. Predmet osporavanja apelacijom su rješenja kojim je apelantu produljen pritvor. Ustavni sud primjećuje da osporena rješenja ne predstavljaju utvrđenje utemeljenosti kaznene optužbe protiv apelanta, u smislu članka 6. Europske konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj *AP 3271/13* od 23. prosinca 2013. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba, točka 26). Obzirom na to, Ustavni sud zaključuje da je apelacija u odnosu na navode o kršenju prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije preuranjena.

b) U odnosu na ostale navode

28. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je rješenje Kantonalnog suda od 31. svibnja 2017. godine protiv kojeg nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporeno rješenje apelant je primio 7. lipnja 2017. godine a apelacija je podnesena 13. srpnja 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

29. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelant pobija navedena rješenja, tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. tačka c) Europske konvencije, članak 12. Europske konvencije, članak 12. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članak 7. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

31. Apelant tvrdi da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. st. 1. i 3. Europske konvencije. S tim u svezi, Ustavni sud se u pogledu primjenjivosti navedenog članka poziva na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) prema kojoj se članak 5. stavak 3. Europske konvencije odnosi isključivo na kategoriju osoba spomenutih u prvom stavku pod (c), tj. na one koje su u pritvoru (vidi presude *B. protiv Austrije* od 28. ožujka 1990. godine, Serija A-175, i *Quinn* od 22. ožujka 1995. godine, Serija A-311). Iz osporenih rješenja proizlazi da je apelantu produljen pritvor zbog razloga predviđenih odredbama članka 146. stavak 1. točka c) ZKP. Ustavni sud smatra da su razlozi za pritvor iz članka 146. ZKP sadržani u članku 5. stavak 1. točka c) Europske konvencije, pa će, stoga, Ustavni sud ispitati apelaciju u odnosu na članak 5. stavak 1.c) Europske konvencije.

32. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2 što uključuje:

d) Pravo na slobodu i sigurnost osobe.

33. Članak 5. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

(1) Svatko ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Nitko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i sukladno postupku propisanom zakonom:

[...]

c) u slučaju zakonitog uhićenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila kazneno djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje kaznenog djela ili bjekstvo nakon počinjenja kaznenog djela;

3. Svatko tko je uhićen ili pritvoren sukladno odredbama iz stavka 1. točka c) ovog članka izvodi se bez odgađanja pred suca ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.

34. Ustavni sud konstatira da se apelant nalazi u pritvoru, kako navodi, počev od 30. siječnja 2017. godine, dakle, četiri mjeseci, računajući do donošenja odluke koju osporava, a prema kojoj mu je pritvor bio određen za još naredna dva mjeseca (do 15. srpnja 2017. godine). Također, apelant je naveo u apelaciji da je već bio u pritvoru od 29. kolovoza 2016. godine do 16. prosinca 2016. godine, kada su mu izrečene mjere zabrane "kojih se pridržavao", ali mu je opet određen pritvor 30. siječnja 2017. godine.

35. U konkretnom slučaju apelant osporava rješenja redovitih sudova kojima mu je, u postupku kontrole opravdanosti mjere pritvora, produljena mjera pritvora koji je, po osporenim rješenjima u ovoj apelaciji, mogao trajati do 15. srpnja 2017. godine ili do nove odluke suda. Prema informacijama koje Ustavni sud ima (iz predmeta broj *AP 2210/17*, Odluka o dopustivosti i meritumu od 18. srpnja 2017. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba), rješenjem od 14. srpnja 2017. godine pritvor je apelantu ponovno bio produljen, ali to rješenje nije ovom apelacijom osporeno, te nije predmetom apelacije, već će Ustavni sud ispitati samo rješenja koja je apelant osporio apelacijom, a prema kojima je pritvor istekao.

36. Ustavni sud ukazuje na konzistentnu vlastitu i praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) prema kojoj se pitanje je li razdoblje pritvora razumno ne može ocjenjivati *in abstracto*, već u svakom konkretnom predmetu prema posebnim okolnostima tog predmeta. Nastavak pritvora može biti opravdan samo ako postoje konkretne naznake istinskog zahtjeva javnog interesa koji, ne dovodeći u pitanje presumpciju nevinosti, preteže nad pravilom o poštovanju pojedinačne slobode (vidi, između mnogih drugih izvora prava, predmet *W. protiv Švicarske*, 26. siječnja 1993, stavak 30, Serija A br. 254-A, i *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavak 110, ECHR 2000-XI). Europski sud je ukazao da je prvenstveno zadatak domaćih vlasti da vode računa da pritvor ne premaši razuman rok, u svrhu čega moraju ispitati sve činjenice koje govore za ili protiv postojanja istinskog zahtjeva javnog interesa i dužno poštovanje načela presumpcije nevinosti, odstupanje od poštovanja pojedinačnih sloboda, a u svojim odlukama trebaju navesti dovoljne i relevantne razloge. Europski sud je pozvan odlučiti je li došlo do povrede prava iz članka 5. stavak 3. Europske konvencije, u biti, na temelju

obrazloženja danih u tim odlukama i činjenica koje navede aplikant u svojim prizivima (vidi, između ostalog, Europski sud, *Bernobić protiv Hrvatske*, presuda od 21. lipnja 2011. godine, toč. 60-61, aplikacija broj 57180/09). Dalje, poštovanje članka 5. stavak 3. Europske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u svezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom.

37. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se opravdanost izricanja i produljenja mjere pritvora procjenjuje obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i njegove specifičnosti. Produljenje mjere pritvora bit će opravdano ukoliko postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, usprkos presumpciji nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca (vidi, *Buzadji protiv Moldavije*, presuda od 5. srpnja 2016. godine, stavak 90). Obveza sudske vlasti je ispitati sve razloge "za" i "protiv" i, s tim u svezi, dati razloge i obrazloženja (vidi, Europski sud, *Aleksanyan protiv Rusije*, presuda od 5. lipnja 2009. godine, stavak 179). Naime, kada zakon propisuje pretpostavku u pogledu okolnosti važnih za osnovu za kontinuirani pritvor, postojanje konkretnih činjenica koje nadjačavaju pravilo o poštovanju slobode pojedinca mora biti uvjerljivo prikazano (vidi, Europski sud, *Ilikov protiv Bugarske*, broj 33977/96, stavak 84, *in fine*, 26. srpanj 2001. godine).

38. Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju nadležni sud utvrdio da je, osim postojanja utemeljene sumnje, kao opće pretpostavke za određivanje mjere pritvora apelantu, ispunjen i drugi kumulativni uvjet, odnosno da u konkretnom slučaju postoje posebni pritvorski razlozi iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP. Iako je apelant paušalno osporio i postojanje utemeljene sumnje u odnosu na njega, glavni akcent je stavljan na postojanje pritvorskih razloga iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP, odnosno postojanje obiteljskih, socijalnih i zdravstvenih razloga na apelantovoj strani koji nisu u dovoljnoj mjeri ispitani u okolnostima konkretnog slučaja, pa će Ustavni sud ispitati samo postojanje posebnog pritvorskog uvjeta iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP.

39. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je Općinski sud, dakle, apelantu produljio pritvor pozivajući se na razlog naveden u članku 146. stavak 1. točka c) zbog rizika da bi mogao ponoviti kazneno djelo.

40. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Europskog suda, korištenje istih razloga, odnosno stereotipnih formulacija u rješenjima o produljenju pritvora, bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja koje zahtijeva kontinuirani pritvor, predstavlja kršenje članka 5. stavak 3. Europske konvencije (vidi, Europski sud, *Sulaoja protiv Estonije*, aplikacija broj 55939/00, stavak 64, 15. veljača 2005. godine, *Tsarenko protiv Rusije*, aplikacija broj 5235/09, stavak 70, 3. ožujak 2011. godine, *Trifković protiv Hrvatske*, presuda od 6. studenog 2012. godine, stavak 125).

41. Također, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci broj AP 2210/17 od 18. srpnja 2017. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrdio povredu prava na osobnu slobodu i sigurnost u odnosu na apelanta A.Z., kojem je pritvor određen i po točki c) stavka 1. članka 146. ZKP po osnovi istog rješenja koje je osporio apelant u konkretnom predmetu. U tom dijelu odluke (koji se odnosi na pritvorsku osnovu iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP) Ustavni sud je naveo da, i pored postojanja utemeljene sumnje, odnosno da se radi o veoma ozbiljnim optužbama protiv apelanta, iz obrazloženja osporenih rješenja nije moguće zaključiti na koji način ove okolnosti utječu na vjerojatnost da će apelant ponoviti kazneno djelo na čemu su redoviti sudovi i temeljili postojanje uvjeta iz članka

146. stavak 1. točka c) ZKP, pa tako i utjecati na daljnji tijek kaznenog postupka (vidi, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Orban protiv Hrvatske*, presuda od 19. prosinca 2013. godine, stavak 58). Iz obrazloženja osporenih rješenja ne može se zaključiti da postoje bilo kakvi konkretni dokazi ili okolnosti koji upućuju na zaključak da bi apelant puštanjem na slobodu nastavio vršiti kaznena djela tim prije imajući u vidu razloge na koje je već ukazano u ovoj odluci u svezi sa postojanjem utemeljene sumnje da je apelant počinio kaznena djela za koja je optužen. Slijedeći navedeno, Ustavni sud je smatrao da navedene okolnosti ne mogu opravdati očigledno *in abstracto* zaključak iz osporenih rješenja da postoji utemeljena bojazan da bi apelant puštanjem na slobodu mogao počiniti kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud je zaključio da su u obrazloženjima redovitih sudova da postoji opravdana bojazan da će apelant počiniti kazneno djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna u slučaju da bude pušten na slobodu, izostali ozbiljni razlozi koji upućuju na postojanje javnog interesa koji, neovisno o pretpostavci nevinosti, pretežu nad apelantovim pravom na slobodu. Osim toga, prema stajalištu Ustavnog suda, utemeljena bojazan da će biti počinjeno kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, u smislu članka 146. stavak 1. točka c) ZKP, mora biti potkrijepljena naročitim i konkretnim, a ne apstraktnim i teorijski mogućim okolnostima koje opravdavaju bojazan da će kazneno djelo sa zapriječenom kaznom biti počinjeno. Ustavni sud je zaključio da u konkretnom slučaju u obrazloženjima osporenih rješenja nisu ponuđeni razlozi i obrazloženja koji bi ukazali na postojanje takvih naročitih okolnosti.

42. Imajući u vidu zaključak iz navedene odluke u predmetu broj AP 2210/17, u kojem je apelant (A.Z.) bio jedan od suoptuženih, a koji je osporio identična rješenja kao i apelant u konkretnom predmetu, Ustavni sud smatra da se on može primijeniti i na apelanta. Ovo posebice dovodeći u vezu obrazloženje iz osporenih rješenja sa činjenicom da je apelant i u postupku pred redovitim sudovima ukazivao na godine, obiteljske prilike, zdravstveno stanje, raniju neosudivanost i drugo, zbog čega je smatrao da mjera pritvora, kao najteža mjera, nije opravdana u odnosu na apelanta u okolnostima konkretnog slučaja, a ti navodi su pred redovitim sudom ostali bez bilo kakvog obrazloženja. Zbog toga, Ustavni sud zaključuje da je izostalo valjano obrazloženje postojanja posebnih pritvorskih razloga u odnosu na apelanta u okolnostima danog slučaja, u odnosu na posebni pritvorski razlog iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su osporenim rješenjima povrijeđena apelantova prava iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1.c) Europske konvencije.

43. Najzad, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stajalište, obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno produljavanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje slobode apelanta po osporenoj odluci redovitog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po osporenim odlukama isteklo, dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja, odnosno produljavanja mjere pritvora (vidi, pored ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. prosinca 2015. godine, toč. 68. i 69. sa referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba).

трајати до 28. августа 2017. године или до друге одлуке суда.

8. У образложењу рјешења наведено је да је рјешењем суда од 2. марта 2017. године, а након потврђивања оптужнице, продужена мјера притвора апеланту и осталим због постојања основане сумње да су починили кривично дјело отмица из члана 180 став 1 КЗ (и у уводу рјешења је исто наведено) и кривично дјело лака тјелесна повреда из члана 173 став 1 КЗ, те је апеланту притвор продужен због постојања посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП.

9. Општински суд даље наводи шта се апеланту ставља на терет оптужницом, те је указано на то да постојање основане сумње да су апелант и остали починили кривично дјело произилази из доказа који су достављени уз оптужницу (која је потврђена) и који су набројани на стр. 3 и 4 рјешења. Надаље, Општински суд посебно указује на одређене доказе (изјава оштећеног, исказ свједока, материјални докази, налаз вјештака и др.) из којих произилази основана сумња да су апелант и остали починили наведена кривична дјела.

10. Поред основане сумње Општински суд је нашао и постојање посебних притворских разлога који оправдавају трајање мјере притвора из основа члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП у односу на апеланта, те даље детаљно образлаже постојање нарочитих околности у односу на притворски основ из члана 146 став 1 тачка а) ЗКП (апелант није могао бити пронађен на пријављеној адреси, те је за њим расписана потрага па затим потјерница, по којој је лишен слободе 4. јануара 2017. године), односно у односу на притворски разлог из члана 146 став 1 тачка ц) ЗКП (испуњен објективни услов – висина запријеђене казне, али и постојање нарочите околности – личност апеланта и осталих [С. Н. и Б. Б.] и врста кривичних дјела која им се стављају на терет, те његова ранија осуђиваност у пет пресуда, упорност и спремност да настави вршити нова кривична дјела).

11. Општински суд је свестраном анализом околности конкретног случаја утврдио да постоје објективни разлози који оправдавају изрицање најтеже мјере – притвор и да друге мјере нису адекватне да би се отклонила опасност да апелант (и С. Н. и Б. Б.) неће поновити кривично дјело, те да личност оптужених говори да се ради о лицима која су склона вршењу кривичних дјела, као и да се само мјером притвора може отклонити опасност од бјекства у односу на апеланта и К. Г. који су се већ крили органима гоњења.

12. Апелант је изјавио жалбу против првостепеног рјешења због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и због погрешне примјене одредби ЗКП, те је тражио да му Кантонални суд укине притвор "јер нису испуњени посебни услови за притвор и не постоје нарочите околности које нужно оправдавају његово задржавање у притвору". У образложењу жалбе на стр. 2-6 апелант оспорава постојање основане сумње, односно наводи да основана сумња не постоји, јер суд не оцјењује нове околности у предмету, а које апелант наводи и анализира (искази свједока). Апелант је у жалби наводио (цитирајући релевантни дио првостепеног рјешења) да се стиче дојам да основана сумња произилази искључиво из чињенице да је потврђена оптужница у овом предмету. Даље апелант оспорава постојање притворских разлога из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП.

13. Кантонални суд је донио Рјешење број 65 0 К 619376 17 Кж 6 од 4. јула 2017. године којим је одбио као неосноване жалбе апеланта и осталих (С. Н. и К. Г.).

14. У образложењу је наведено да је апелантов бранилац изјавио жалбу због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, као и због погрешне примјене ЗКП, те приједлог да се апеланту укине притвор и одреди мјера забране. Даље се наводи да апелант у образложењу оспорава постојање посебних притворских разлога (укратко изнијети наводи), те шта је предложено у жалби, уз позивање на праксу домаћих судова и праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд).

15. Кантонални суд наводи да је жалбу испитао у границама жалбених навода, као и по службеној дужности, у складу с чланом 338 ЗКП и чланом 321 ЗКП. Кантонални суд наводи: "Наиме, браниоци оптужених жалбом не оспоравају правилност закључка првостепеног суда о постојању основане сумње да су оптужени починили кривично дјело [...]", већ оспоравају постојање посебних притворских разлога.

16. Кантонални суд је нашао неоснованим жалбене приговоре у односу на посебне разлоге за продужење притвора из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП у односу на апеланта, јер је првостепени суд у образложењу оспорованог рјешења правилно утврдио да су испуњени услови за продужење притвора апеланту, прописани наведеним законским одредбама, сматрајући да постоје околности из којих произилази оправдана бојазан од бјекства, односно од понављања кривичног дјела, што је и образложио. Кантонални суд је нашао да нису испуњени услови за изрицање неке од алтернативних мјера, с обзиром на разлоге за продужење притвора, околности извршења кривичног дјела и личности оптужених у конкретном случају.

Оспорено рјешење о продужењу притвора од 5. септембра 2017. године

17. Општински суд је донио Рјешење број 65 0 К 619376 17 Кв 9 од 23. августа 2017. године којим је апеланту (и осталима) приликом контроле притвор продужен за још два мјесеца, тако да притвор може да траје до 23. октобра 2017. године или до нове одлуке суда, и то у односу на апеланта због постојања посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП (поменуто првостепено рјешење није достављено уз допуну апелације, јер оно у суштини није ни оспорено, али наведено произилази из садржаја апелације и рјешења Кантоналног суда од 5. септембра 2017. године, које је оспорено у допуни апелације).

18. Апелант је изјавио жалбу против првостепеног рјешења (од 23. августа 2017. године) у којој се жалио због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и због погрешне примјене одредби ЗКП у првостепеном рјешењу, уз приједлог да му Кантонални суд укине притвор "јер нису испуњени посебни услови за притвор и не постоје нарочите околности које нужно оправдавају његово задржавање у притвору". У образложењу на стр. 2-6 жалбе апелант оспорава постојање основане сумње, те истиче поједине дијелове жалбе (болд) и подвлачи који се дијелови тичу оспоравања постојања основане сумње. Апелант указује на исказе свједока које набраја, а прије свега исказ свједока оштећеног, на основу ког закључује да не постоје обиљежја кривичног дјела отмица. Такође, апелант указује на то да суд није узео у обзир контрадикторност у исказима свједока. У погледу постојања основане сумње, апелант наводи да суд није оцијенио протек времена. Апелант упућује на праксу Европског суда, као и на праксу домаћих

судова. Даље, апелант оспорава постојање притворских разлога из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП.

19. Кантонални суд је донио Рјешење број 65 0 К 619376 17 КЖ 7 од 5. септембра 2017. године, којим је одбио као неосноване жалбе браниоца и апеланта.

20. На стр. 2 рјешења Кантонални суд укратко износи апелантове жалбене наводе, који се односе на постојање посебног притворског основа из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП. Надаље, Кантонални суд опет истиче да је жалбу испитао у складу с чл. 388 и 312 ЗКП, те наводи: "Наиме, браниоци оптужених жалбом не оспоравају правилност закључка првостепеног суда о постојању основане сумње да су оптужени починили кривично дјело [...]. При томе, бранилац оптуженог Г. К. само у једној реченици наводи да не постоји ни основана сумња, без обзира на то што је оптужница потврђена, али ни на какав начин даље не елаборира или аргументује такву своју тврдњу, из којих разлога се овај суд није ни упуштао у оцјену овог жалбеног приговора, налазећи га паушалним и непоткријељеним."

21. Надаље, Кантонални суд испитује жалбене наводе у вези с посебним притворским разлозима из члана 146 став 1 тачке а) и ц) ЗКП, те налази да су у односу на апеланта разлози о њиховом постојању из првостепеног рјешења правилни и образложени.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

22. Апелант у апелацији истиче повреду права на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1, 3 и 4 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), повреду права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 став 2 Европске конвенције и члана 13 Европске конвенције. Апелант се у највећем дијелу у апелацији жали на постојање основане сумње у тренутку када суд одлучује о продужењу притвора апеланту. У вези с наведеним апелант истиче да суд није оцијенио нове доказе с главног претреса који искључују постојање обиљежја кривичног дјела отмица, због чега је изостала и обавезна контрола притвора коју суд треба да врши. Према апелантовом мишљењу, стиче се утисак да основана сумња произилази искључиво из чињенице да је оптужница потврђена, што није довољно и има карактер изостанка разлога о одлучним чињеницама. Дакле, Општински суд је пропустио да поступи по одредби члана 151 ЗКП и да врши контролу оправданости притвора према тренутном стању предмета, јер само наводи доказе, без било какве анализе. Кантонални суд је, упркос апелантовој опширној жалби о непостојању основане сумње, навео да апелант није оспоравао постојање основане сумње, због чега апелант налази да је дошло до повреде члана 5 став 3 Европске конвенције. Апелант наводи да је Кантонални суд тим нетачним наводом пропустио да и сам образложи основни притворски основ. Такође, позивање Кантоналног суда на члан 321 ЗКП је само паушално. На тај начин апелант наводи да је лишен и права на дјелотворан правни лијек. Апелант сматра да су и у погледу посебних притворских разлога рјешења крајње произвољна, што даље детаљно образлаже, те у том дијелу упућује на повреду пресумпције невиности. Апелант такође у апелацији наводи да се већ доста дуго налази у притвору (девет мјесеци), а да рјешење о притвору не задовољава ни минимум потребних стандарда. Апелант је тражио и да Уставни суд донесе привремену мјеру којом ће наложити његово пуштање из притвора до окончања поступка пред Уставним судом.

23. Оспоравајући рјешење Кантоналног суда од 5. септембра 2017. године, апелант је у допуни апелације истакао повреду права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1, 3 и 4 Европске конвенције, као и повреду права на ефикасан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Иако је навео да је незадовољан и рјешењем Општинског суда од 23. августа 2017. године, главни акценат у допуни апелације апелант ставља на чињеницу да је Кантонални суд опет занемарио његове жалбене наводе којим је оспорио постојање основане сумње, истичући да он наведено не оспорава. Апелант је тражио да Уставни суд утврди кршење наведених права, укине сва оспорена рјешења и да му се додијели штета у правичном износу.

б) Одговор на апелацију

24. У одговору на апелацију Општински суд наводи да је одлука донијета у складу с релевантним одредбама ЗКП и одредбама Европске конвенције.

25. Кантонални суд у одговору на апелацију детаљно истиче наводе из апелације (да Кантонални суд није оцијенио постојање основане сумње), те закључује да је апелација неоснована и да нису повријеђена апелантова права. У одговору на допуну апелације Кантонални суд истиче да је апелација неоснована и да остаје при датом образложењу.

26. У одговору на апелацију Тужилаштво наводи да је "суд" анализирајући доказе, у складу са законом, слободном оцјеном доказа оцијенио све околности конкретног случаја, те утврдио постојање основане сумње, што је темељни основ за притвор, због чега је апелација неоснована. У одговору на допуну апелације такође је поновљен став да је апелација неоснована и да су дати сви релевантни одговори на питање постојања основане сумње и посебних притворских разлога.

V. Релевантни прописи

27. **Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине ФБиХ" бр. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14) у релевантном дијелу гласи:

Притвор

Члан 145.

Опште одредбе

(1) Притвор се може одредити или продужити само под условима прописаним у овом закону и само ако се исти циљ не може остварити другом мјером.

[...]

(4) Трајање притвора мора бити сведено на најкраће нужно вријеме. Ако се осумњичени, односно оптужени налази у притвору, дужност је свих органа који учествују у кривичном поступку и органа који им пружају правну помоћ да поступају с посебном хитношћу.

(5) У току цијелог поступка притвор ће се укинути чим престану разлози на основу којих је одређен, а притвореник ће се одмах пустити на слободу. На приједлог оптуженог или браниоца за укидање притвора који је заснован на новим чињеницама суд ће одржати рочиште односно, сједницу вијећа о коме ће обавијестити странке и браниоца. Недолазак странака и браниоца који су уредно обавијештени не спрјечава одржавање рочишта, односно сједнице вијећа. Против рјешења о одбијању приједлога за укидање притвора жалба није дозвољена."

Члан 146.**Разлози за притвор**

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице починило кривично дјело, притвор му се може одредити:

а) ако се крије или ако постоје друге околности које указују на опасност од бјекства,

ц) ако нарочите околности оправдавају страх да ће поновити кривично дјело или да ће довршити покушано кривично дјело или да ће починити кривично дјело којим пријети, а за та кривична дјела може се изрећи казна затвора од најмање од три године или тежа казна,

Члан 151. став 1.**Притвор послје потврђивања оптужнице**

Притвор се може одредити, продужити или укинути и послје потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења последњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

Члан 321.**Границе испитивања пресуде**

Другостепени суд испитује пресуду у оном дијелу у којем се она побија жалбом, а по службеној дужности да ли је на штету оптуженог повријеђен Кривични закон.

VI. Допустивост

28. У складу с чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има и апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

29. У складу с чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о последњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

30. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом су рјешења Кантоналног суда од 5. септембра 2017. године и од 4. јула 2017. године, против којих нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорена рјешења апелант је примио 8. септембра 2017. године, односно 5. јула 2017. године, а апелација је поднесена 4. августа 2017. године, односно допуна 12. септембра 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због ког апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

31. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

32. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права из члана II/3 д) и е) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1, 3 и 4 Европске конвенције, члан 6 став 2 Европске конвенције и члан 13 Европске конвенције.

Право на личну слободу и безбједност

33. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

д) Право на личну слободу и безбједност;

34. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

(...)

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела;

(...)

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

4. Свако ко је лишен слободе хапшењем или притварањем има право да покрене поступак у коме ће суд брзо одлучити о законитости његовог притварања и наложити пуштање на слободу ако је притварање било незаконито.

(...)

Члан 5 став 1 тачка ц) и ст. 3 и 4 Европске конвенције

35. Апелант тврди да су у образложењима оспорених рјешења Кантоналног суда од 5. септембра и 4. јула 2017. године, којима је одлучено о апелантовој жалби против првостепених рјешења о продужењу притвора апеланту (од 23. августа и 28. јуна 2017. године), изостали ваљани разлози у погледу постојања законом прописаних разлога за продужење притвора, при чему апелант доводи у питање првенствено постојање основане сумње, односно произвољан и неоснован закључак Кантоналног суда да апелант у жалби није оспорио постојање основане сумње. На тај начин суд није адекватно испитао апелантову жалбу, те је дошло до повреде наведених права. Стога ће Уставни суд најприје испитати овај навод.

36. Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда, основаност сумње на којој се мора заснивати хапшење чини битан елемент заштите од произвољног хапшења и лишавања слободе прописаног чланом 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Основана сумња да је почињено кривично дјело захтијева постојање неких чињеница или информација које би убиједили објективног посматрача да је могуће да је лице које је у питању починило кривично дјело (види Европски суд, *Fox, Campbell и Hartley против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 30. августа 1990. године, серија А, број 182, став 32, *O'Hara против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 16. октобра 2001. године, Извјештаји пресуда и одлука 2001-Х, став 34, и *Stepuleac против Молдавије*, пресуда од 6. новембра 2007. године, апликација број 8207/06, тачка 68). При томе Уставни суд указује на то да у тренутку одређивања притвора не мора бити са сигурношћу утврђено да је кривично дјело заиста и почињено, те не мора бити утврђена његова природа. Коначно, сходно члану 5 став 1 Европске конвенције, законитост притвора

оцјењује се на основу домаћег закона, односно мора имати правни основ у домаћем закону, с тим да лишавање слободе мора бити у складу са сврхом члана 5 Европске конвенције, тј. лице које је у питању мора бити заштићено од произвољности (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП 5842/10* од 20. априла 2011. године, доступна на интернет-страници Уставног суда www.ustavisud.ba).

37. Даље, Уставни суд указује на то да одредбе члана 5 став 3 Европске конвенције захтијевају да је лице лишено слободе у складу с чланом 5 став 1ц) Европске конвенције, тј. да је лишавање "законито" у смислу наведеног члана и да обухвата поједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Европски суд је закључио да поштовање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критеријуме предвиђене законом. При томе је постојање основане сумње да је лице лишено слободе починило кривично дјело за које се терети *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора, али то након одређеног времена није довољно, већ се мора процијенити да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види Европски суд, *Trzaska против Пољске*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63). Према даљњем ставу Европског суда, оправданост притвора зависи и од околности конкретног случаја које морају бити такве да упућују на постојање општег (јавног) интереса који је тако важан и значајан да, упркос пресумпцији невиности, претеже над принципом поштовања слободе појединца.

38. Такође, Уставни суд примјећује да је у пракси Европског суда јасно наведено да је значење појма "законитост" у ставу 4 члана 5 Европске конвенције идентично ономе у ставу 1, те да се законитост хапшења или притвора мора разматрати не само у свјетлу домаћег закона већ и текста саме Европске конвенције, принципа садржаних у тексту Европске конвенције и ограничења прописаних ставом 1 члана 5 Европске конвенције. Сходно ставу 4 члана 5, ухапшено или притворено лице има право на преиспитивање законитости хапшења и притварања у поступку у ком ће се преиспитати и процесни и материјални услови који су, сходно Европској конвенцији, од кључног значаја за законитост лишавања слободе. То значи, како је закључио Европски суд у предмету *Brogan* (види Европски суд, *Brogan против Уједињеног Краљевства*, апликација бр. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85 од 30. маја 1989. године), да је подносиоцима представке морао бити доступан правни лијек на основу ког би надлежни судски орган преиспитао не само процесне гаранције прописане домаћим правом већ и основ за постојање разумне сумње за хапшење, као и легитимности циља који се хапшењем и задржавањем у притвору жели постићи.

39. У том контексту, Уставни суд подсјећа на то да је у предмету *Ilijkov против Бугарске* (види пресуду Европског суда, апликација број 33977/96, из јула 2001. године), разматрајући апликацију у вези с чланом 5 став 4 у односу на апликантове наводе да судови нису у складу са законом испитали све аспекте који су релевантни у вези са законитошћу притвора, Европски суд утврдио повреду члана 5 став 4 Европске конвенције. У односу на те наводе Европски суд је навео да, иако члан 5 став 4 Европске конвенције не намеће обавезу судији који испитује притвор да се бави сваким аргументом садржаним у поднеску подносиоца жалбе, јемства овог члана била би лишена

своје суштине ако би судија, ослањајући се на домаће право и праксу, сматрао небитним или занемарио конкретне чињенице на које се притвореник позива, а које могу довести у сумњу "законитост" лишења слободе у смислу Европске конвенције (такође види пресуду Европског суда *Nikolova против Бугарске*, број 31195/95, од 25. марта 1999. године). У предмету *Ilijkov* (као и у поменутом предмету *Nikolova*) Европски суд је сматрао да су судови испитујући жалбе пропустили да размотре апликантове аргументе у вези с постојањем разумне сумње и доказе које је приложио у прилог томе. Редовни судови су одбили да по жалби преиспитају постојање елемената основане сумње тврдећи да би, у супротном, прејудиицирали одлуку о меритуму, те довели у питање непристрасност суда. Европски суд је указао на то да је обавеза држава чланица да обезбједе адекватна процесна средства и тиме обезбједе уживање свих права загарантованих Европском конвенцијом, укључујући и право из члана 5 став 4 у вези са судском контролом свих аспеката законитости притвора. Позивајући се на гаранције које нуди члан 6 став 1 Европске конвенције, Европски суд је навео да постоје разна процедурална рјешења како би се обезбједила непристрасност. Европски суд је навео да питања о којима судија одлучује када одлучује о притвору нису иста као она која су одлучујућа за доношење коначне пресуде. Када доноси одлуку о продужењу притвора и осталим одлукама донесеним прије суђења ове врсте, судија сумарно оцјењује податке који му стоје на располагању како би одредио да ли тужилаштво (оптужба) има *prima facie* основа за сумњу, а када доноси пресуду мора оцијенити да ли су докази који су изведени и расправљени пред судом довољни за утврђење кривице оптуженог. Сумња у кривицу и формално утврђивање кривице не треба се поистовјетити и не могу се исто третирати. Стога је Европски суд закључио да брига државе да обезбједи непристрасан суд не може оправдати ограничење у вези с апелантовим правом које произилази из члана 5 став 4 Европске конвенције, услјед чега је утврђена повреда наведеног члана.

40. Стога, када се све наведено доведе у везу с околностима конкретног случаја, Уставни суд примјећује да апелант није добио одговор на питање постојања основане сумње, јер је након првостепеног рјешења (од 28. јуна, а чини се и од 23. августа 2017. године – која су се бавила питањем основане сумње) постојање основане сумње оспорио жалбом, а Кантонални суд те апелантове наводе уопште није испитао.

41. Наиме, иако Уставни суд примјећује да је у "приједлогу" обје жалбе (и против рјешења од 28. јуна и рјешења од 23. августа 2017. године) апелант тражио укидање притвора "јер нису испуњени посебни услови за продужење притвора и не постоје нарочите околности", сам садржај жалби јасно и неспорно указује на то да је апелант оспорио и постојање основане сумње, а услјед нових околности у предмету. Стога, није прихватљива констатација у рјешењу Кантоналног суда од 4. јула и у рјешењу од 5. септембра 2017. године да се жалбом не оспорава правилност закључка првостепеног суда о постојању основане сумње (бар у односу на апеланта). Одлучујући на овај начин, односно потпуно игноришући апелантове жалбене наводе о постојању основане сумње, Кантонални суд је пропустио да испита основни услов *sine qua non* одређивања односно продужавања мјере притвора – основану сумњу, коју је апелант проблематизовао у жалби и с правом очекивао да добије одговор на тај навод. Уставни суд подсјећа на то да је основана сумња обавезан

елемент за одлучивање о одређивању или продужењу притвора, без обзира на фазу поступка, који се мора испитати. Стога, Уставни суд примјећује да, иако је првостепени суд (поготово у рјешењу од 28. јуна 2017. године, које је достављено Уставном суду) дао своје разлоге о постојању основане сумње, чињеница је да је апелант оспорио закључак о њеном постојању, али није добио одговор Кантоналног суда (у рјешењу од 4. јула 2017. године) јер је он напросто занемарио тај навод, а што се десило, како произилази из достављене жалбе (против првостепеног рјешења од 23. августа 2017. године) и рјешења Кантоналног суда, и у одлуци од 5. септембра. Дакле, питање постојања основане сумње није расправљено у поступку по жалби, иако га је апелант проблематизовао, те је и испитивање законитости притвора постало илузорно ако суд није ријешао то питање. Уставни суд примјећује да одредбе ЗКП никако не искључују обавезу суда да у поступку судске контроле оправданости трајања притвора након потврђивања оптужнице испитају и даље постојање основане сумње, нити је било ко од страна у поступку ову обавезу довео у питање, а нити је Кантонални суд могао занемарити овај жалбени навод, посматрајући жалбу у цјелини. Такође, како је наведено, Европска конвенција у члану 5 (ст. 1, 3 и 4) налаже обавезе провјере "законитости" притвора у било којој фази поступка, а што укључује једнако и питање постојања основане сумње која представља основни елемент судске контроле над законитошћу мјере притвора и који се мора преиспитати чак и када се оспорава у току главног претреса.

42. Стога, не улазећи у питање да ли у конкретном случају заиста постоји основана сумња, чињеница да апелант није добио одговор на то питање од кључног значаја за продужавање мјере притвора (јер су занемарени његови жалбени наводи у овом дијелу) упућује на повреду права заштићеног чланом 5 став 1 тачка ц), ст. 3 и 4 Европске конвенције јер рјешењима Кантоналног суда од 4. јула и 5. септембра 2017. године, којима је (као правоснажним) одлучено о мјери притвора, није одлучено о постојању основане сумње, односно суд није дао одговор на апелантове жалбене приговоре у односу на постојање основане сумње, а што је кључно питање у вези са законитошћу притвора апеланту.

43. Стога, Уставни суд у околностима конкретног случаја налази да је дошло до повреде апелантовог права на личну слободу и безбједност из члана 5 став 1 тачка ц), ст. 3 и 4 Европске конвенције.

44. Уставни суд примјећује да је првобитно апелација изјављена против рјешења Кантоналног суда од 5. јула 2017. године, којим је притвор био одређен до 28. августа 2017. године. Уставни суд подсјећа на то да је у својој досадашњој пракси усвојио став, с обзиром на темпорални карактер рјешења о одређивању, односно продужавању мјере притвора, да у ситуацији када утврди да је лишавање слободе лица по оспореној одлуци редовног суда резултирало повредом права на слободу и безбједност личности, али да је у тренутку доношења одлуке Уставног суда лишавање слободе по оспореним одлукама истекло, довољно да утврди повреду уставног права и укаже на учињене пропусте у поступку одређивања мјере притвора (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број *АП 4531/15* од 8. децембра 2015. године, тачке 68 и 69 с референцама на релевантну праксу Уставног суда, доступна на www.ustavnisud.ba). Стога је утврђена повреда по рјешењу Кантоналног суда од 5. јула 2017. године деклараторна.

45. Међутим, имајући у виду чињеницу да је рјешењем Кантоналног суда од 5. септембра 2017. године потврђено првостепено рјешење којим је одређено трајање мјере притвора апеланту до 23. октобра 2017. године, односно да је наведено рјешење на снази, Уставни суд у свјетлу утврђене повреде налази да је потребно да укине наведено рјешење Кантоналног суда од 5. септембра 2017. године и предмет врати Кантоналном суду који је дужан да одмах, а најкасније три дана од дана достављања ове одлуке, поштујући стандарде Европске конвенције и ове одлуке, донесе ново рјешење. Такође, Уставни суд закључује да је ова одлука довољна сатисфакција апеланту за утврђену повреду.

Остали наводи

46. Имајући у виду закључак Уставног суда у погледу повреде права на личну слободу и безбједност, Уставни суд не сматра да је потребно додатно испитати апелантове остале наводе у вези с повредом претпоставке невиности и повредом права на ефикасан правни лијек.

VIII. Закључак

47. Уставни суд закључује да је повријеђено апелантово право из члана II(3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц), ст. 3 и 4 Европске конвенције, јер Кантонални суд није поштовао обавезе из наведених чланова, који налажу провјеру "законитости" притвора у било којој фази поступка, а што укључује једнако и питање постојања основане сумње, које је оспорено жалбом, а што представља основни елемент судске контроле над законитошћу мјере притвора, због чега није дао одговор на кључно питање у вези са законитошћу апелантовог притвора.

48. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати апелантов захтјев за доношење привремене мјере.

49. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

50. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник

Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ћеман, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3321/17**, rješavajući apelaciju **Almira Šeraka**, na osnovu člana VI(3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. oktobra 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Almira Šeraka**.

Utvrđuje se povreda prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II(3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na rješenja Kantonalnog suda broj 65 0 K

619376 17 Kž 7 od 5. septembra 2017. godine i broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. jula 2017. godine.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. septembra 2017. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu Sarajevo, koji je dužan da, po hitnom postupku, u roku od tri dana od dana dostavljanja ove odluke donese novu odluku u skladu s članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. stav 1. tačka c), st. 3. i 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Sarajevu da, u skladu s članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od pet dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Almir Šerak (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Kerim Čelik, advokat iz Sarajeva, podnio je 4. augusta 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. jula 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 K 619376 17 Kv 8 od 28. juna 2017. godine. Apelant je tražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi se naredilo njegovo puštanje iz pritvora do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

2. Apelant je 12. septembra 2017. godine dopunio apelaciju, odnosno osporio Rješenje Kantonalnog suda broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. septembra 2017. godine. Apelant je opet ponovio zahtjev za donošenje privremene mjere.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju. Također, od istih učesnika u postupku zatraženo je da dostave odgovor na dopunu apelacije (u odnosu na osporeno rješenje Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine).

4. Svi pozvani su dostavili odgovor na apelaciju. Na izričito traženje Ustavnog suda da se dostavi žalba koju je apelant izjavio protiv rješenja Općinskog suda od 28. juna 2017. godine, Kantonalni sud je udovoljio zahtjevu i dostavio žalbu. U odnosu na dopunu apelacije svi pozvani su dostavili odgovor.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant u apelaciji navodi da mu je rješenjem sudije za prethodni postupak Općinskog suda od 18. decembra 2016. godine određen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je (s drugim navedenim licima) počinio krivično djelo otmica iz člana 180. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije BiH (u daljnjem tekstu: KZ) i krivično djelo laka tjelesna povreda iz člana 173. stav 1. KZ, a sve u vezi s čl. 31. i 54. KZ, i to zbog postojanja posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačke a), b) i c) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (u daljnjem tekstu: ZKP). Apelant navodi da mu

je pritvor u kontinuitetu produžavan do donošenja odluka koje osporava apelacijom.

Osporena rješenja o produženju pritvora od 28. juna i 4. jula 2017. godine

7. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kv 8 od 28. juna 2017. godine kojim je utvrdio da i dalje postoje okolnosti koje opravdavaju trajanje mjere pritvora iz razloga propisanih odredbom člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta (i druga lica), pa je apelantu produžio pritvor za naredna dva mjeseca, koji će trajati do 28. augusta 2017. godine ili do druge odluke suda.

8. U obrazloženju rješenja navedeno je da je rješenjem suda od 2. marta 2017. godine, a nakon potvrđivanja optužnice, produžena mjera pritvora apelantu i ostalim zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično djelo otmica iz člana 180. stav 1. KZ (i u uvodu rješenja je isto navedeno) i krivično djelo laka tjelesna povreda iz člana 173. stav 1. KZ, te je apelantu pritvor produžen zbog postojanja posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP.

9. Općinski sud dalje navodi šta se apelantu stavlja na teret optužnicom, te je ukazano na to da postojanje osnovane sumnje da su apelant i ostali počinili krivično djelo proizlazi iz dokaza koji su dostavljeni uz optužnicu (koja je potvrđena) i koji su nabrojani na str. 3. i 4. rješenja. Nadalje, Općinski sud posebno ukazuje na određene dokaze (izjava oštećenog, iskaz svjedoka, materijalni dokazi, nalaz vještaka i dr.) iz kojih proizlazi osnovana sumnja da su apelant i ostali počinili navedena krivična djela.

10. Pored osnovane sumnje Općinski sud je našao i postojanje posebnih pritvorskih razloga koji opravdavaju trajanje mjere pritvora iz osnova člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta, te dalje detaljno obrazlaže postojanje naročitih okolnosti u odnosu na pritvorski osnov iz člana 146. stav 1. tačka a) ZKP (apelant nije mogao biti pronađen na prijavljenoj adresi, te je za njim raspisana potraga pa zatim potjernica, po kojoj je lišen slobode 4. januara 2017. godine), odnosno u odnosu na pritvorski razlog iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP (ispunjen objektivni uvjet – visina zapriječene kazne, ali i postojanje naročite okolnosti – ličnost apelanta i ostalih [S. N. i B. B.] i vrsta krivičnih djela koja im se stavljaju na teret, te njegova ranija osuđivanost u pet presuda, upornost i spremnost da nastavi vršiti nova krivična djela).

11. Općinski sud je svestranom analizom okolnosti konkretnog slučaja utvrdio da postoje objektivni razlozi koji opravdavaju izricanje najteže mjere – pritvor i da druge mjere nisu adekvatne da bi se otklonila opasnost da apelant (i S. N. i B. B.) neće ponoviti krivično djelo, te da ličnost optuženih govori da se radi o licima koja su sklona vršenju krivičnih djela, kao i da se samo mjerom pritvora može otkloniti opasnost od bjekstva u odnosu na apelanta i K. G. koji su se već krili organima gonjenja.

12. Apelant je izjavio žalbu protiv prvostepenog rješenja zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog pogrešne primjene odredbi ZKP, te je tražio da mu Kantonalni sud ukine pritvor "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za pritvor i ne postoje naročite okolnosti koje nužno opravdavaju njegovo zadržavanje u pritvoru". U obrazloženju žalbe na str. 2-6. apelant osporava postojanje osnovane sumnje, odnosno navodi da osnovana sumnja ne postoji, jer sud ne ocjenjuje nove okolnosti u predmetu, a koje apelant navodi i analizira (iskazi svjedoka). Apelant je u žalbi navodio (citirajući relevantni dio prvostepenog rješenja) da se stiče dojam da osnovana sumnja proizlazi isključivo iz činjenice da je potvrđena optužnica u

ovom predmetu. Dalje apelant osporava postojanje pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP.

13. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. jula 2017. godine kojim je odbio kao neosnovane žalbe apelanta i ostalih (S. N. i K. G.).

14. U obrazloženju je navedeno da je apelantov branilac izjavio žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i zbog pogrešne primjene ZKP, te prijedlog da se apelantu ukine pritvor i odredi mjera zabrane. Dalje se navodi da apelant u obrazloženju osporava postojanje posebnih pritvorskih razloga (ukratko iznijeti navodi), te šta je predloženo u žalbi, uz pozivanje na praksu domaćih sudova i praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud).

15. Kantonalni sud navodi da je žalbu ispitao u granicama žalbenih navoda, kao i po službenoj dužnosti, u skladu s članom 338. ZKP i članom 321. ZKP. Kantonalni sud navodi: "Naime, branioci optuženih žalbom ne osporavaju pravilnost zaključka prvostepenog suda o postojanju osnovane sumnje da su optuženi počinili krivično djelo [...]", već osporavaju postojanje posebnih pritvorskih razloga.

16. Kantonalni sud je našao neosnovanim žalbene prigovore u odnosu na posebne razloge za produženje pritvora iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta, jer je prvostepeni sud u obrazloženju osporavanog rješenja pravilno utvrdio da su ispunjeni uvjeti za produženje pritvora apelantu, propisani navedenim zakonskim odredbama, smatrajući da postoje okolnosti iz kojih proizlazi opravdana bojazan od bjekstva, odnosno od ponavljanja krivičnog djela, što je i obrazložio. Kantonalni sud je našao da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje neke od alternativnih mjera, s obzirom na razloge za produženje pritvora, okolnosti izvršenja krivičnog djela i ličnosti optuženih u konkretnom slučaju.

Osporeno rješenje o produženju pritvora od 5. septembra 2017. godine

17. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kv 9 od 23. augusta 2017. godine kojim je apelantu (i ostalima) prilikom kontrole pritvor produžen za još dva mjeseca, tako da pritvor može trajati do 23. oktobra 2017. godine ili do nove odluke suda, i to u odnosu na apelanta zbog postojanja posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP (spomenuto prvostepeno rješenje nije dostavljeno uz dopunu apelacije, jer ono u suštini nije ni osporeno, ali navedeno proizlazi iz sadržaja apelacije i rješenja Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine, koje je osporeno u dopuni apelacije).

18. Apelant je izjavio žalbu protiv prvostepenog rješenja (od 23. augusta 2017. godine) u kojoj se žalio zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog pogrešne primjene odredbi ZKP u prvostepenom rješenju, uz prijedlog da mu Kantonalni sud ukine pritvor "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za pritvor i ne postoje naročite okolnosti koje nužno opravdavaju njegovo zadržavanje u pritvoru". U obrazloženju na str. 2-6. žalbe apelant osporava postojanje osnovane sumnje, te ističe pojedine dijelove žalbe (bold) i podvlači koji se dijelovi tiču osporavanja postojanja osnovane sumnje. Apelant ukazuje na iskaze svjedoka koje nabraja, a prije svega iskaz svjedoka oštećenog, na osnovu kojeg zaključuje da ne postoje obilježja krivičnog djela otmica. Također, apelant ukazuje na to da sud nije uzeo u obzir kontradiktornost u iskazima svjedoka. U pogledu postojanja osnovane sumnje, apelant navodi da sud nije ocijenio protek vremena. Apelant upućuje na praksu Evropskog suda, kao i na praksu domaćih sudova. Dalje, apelant osporava postojanje pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP.

19. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. septembra 2017. godine, kojim je odbio kao neosnovane žalbe branioca i apelanta.

20. Na str. 2. rješenja Kantonalni sud ukratko iznosi apelantove žalbene navode, koji se odnose na postojanje posebnog pritvorskog osnova iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP. Nadalje, Kantonalni sud opet ističe da je žalbu ispitao u skladu s čl. 388. i 312. ZKP, te navodi: "Naime, branioci optuženih žalbom ne osporavaju pravilnost zaključka prvostepenog suda o postojanju osnovane sumnje da su optuženi počinili krivično djelo [...]. Pri tome, branilac optuženog G. K. samo u jednoj rečenici navodi da ne postoji ni osnovana sumnja, bez obzira na to što je optužnica potvrđena, ali ni na kakav način dalje ne elaborira ili argumentira takvu svoju tvrdnju, iz kojih razloga se ovaj sud nije ni upuštao u ocjenu ovog žalbenog prigovora, nalazeći ga paušalnim i nepotkrijepljenim."

21. Nadalje, Kantonalni sud ispituje žalbene navode u vezi s posebnim pritvorskim razlozima iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKP, te nalazi da su u odnosu na apelanta razlozi o njihovom postojanju iz prvostepenog rješenja pravilni i obrazloženi.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

22. Apelant u apelaciji ističe povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 3. i 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), povredu prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. stav 2. Evropske konvencije i člana 13. Evropske konvencije. Apelant se u najvećem dijelu u apelaciji žali na postojanje osnovane sumnje u trenutku kada sud odlučuje o produženju pritvora apelantu. U vezi s navedenim apelant ističe da sud nije ocijenio nove dokaze s glavnog pretresa koji isključuju postojanje obilježja krivičnog djela otmica, zbog čega je izostala i obavezna kontrola pritvora koju sud treba da vrši. Prema apelantovom mišljenju, stiče se utisak da osnovana sumnja proizlazi isključivo iz činjenice da je optužnica potvrđena, što nije dovoljno i ima karakter izostanka razloga o odlučnim činjenicama. Dakle, Općinski sud je propustio postupiti po odredbi člana 151. ZKP i vršiti kontrolu opravdanosti pritvora prema trenutnom stanju predmeta, jer samo navodi dokaze, bez bilo kakve analize. Kantonalni sud je, uprkos apelantovoj opširnoj žalbi o nepostojanju osnovane sumnje, naveo da apelant nije osporavao postojanje osnovane sumnje, zbog čega apelant nalazi da je došlo do povrede člana 5. stav 3. Evropske konvencije. Apelant navodi da je Kantonalni sud tim netačnim navodom propustio da i sam obrazloži osnovni pritvorski osnov. Također, pozivanje Kantonalnog suda na član 321. ZKP je samo paušalno. Na taj način apelant navodi da je lišen i prava na djelotvoran pravni lijek. Apelant smatra da su i u pogledu posebnih pritvorskih razloga rješenja krajnje proizvoljna, što dalje detaljno obrazlaže, te u tom dijelu upućuje na povredu presumpcije nevinosti. Apelant također u apelaciji navodi da se već dosta dugo nalazi u pritvoru (devet mjeseci), a da rješenje o pritvoru ne zadovoljava ni minimum potrebnih standarda. Apelant je tražio i da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će naložiti njegovo puštanje iz pritvora do okončanja postupka pred Ustavnim sudom.

23. Osporavajući rješenje Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine, apelant je u dopuni apelacije istakao povredu prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 3. i 4. Evropske konvencije, kao i povredu prava na efikasan pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije. Iako

je naveo da je nezadovoljan i rješenjem Općinskog suda od 23. augusta 2017. godine, glavni akcent u dopuni apelacije apelant stavlja na činjenicu da je Kantonalni sud opet zanemario njegove žalbene navode kojim je osporio postojanje osnovane sumnje, ističući da on navedeno ne osporava. Apelant je tražio da Ustavni sud utvrdi kršenje navedenih prava, ukine sva osporena rješenja i da mu se dodijeli šteta u pravičnom iznosu.

b) Odgovor na apelaciju

24. U odgovoru na apelaciju Općinski sud navodi da je odluka donijeta u skladu s relevantnim odredbama ZKP i odredbama Evropske konvencije.

25. Kantonalni sud u odgovoru na apelaciju detaljno ističe navode iz apelacije (da Kantonalni sud nije ocijenio postojanje osnovane sumnje), te zaključuje da je apelacija neosnovana i da nisu povrijeđena apelantova prava. U odgovoru na dopunu apelacije Kantonalni sud ističe da je apelacija neosnovana i da ostaje pri datom obrazloženju.

26. U odgovoru na apelaciju Tužilaštvo navodi da je "sud" analizirajući dokaze, u skladu sa zakonom, slobodnom ocjenom dokaza ocijenio sve okolnosti konkretnog slučaja, te utvrdio postojanje osnovane sumnje, što je temeljni osnov za pritvor, zbog čega je apelacija neosnovana. U odgovoru na dopunu apelacije također je ponovljen stav da je apelacija neosnovana i da su dati svi relevantni odgovori na pitanje postojanja osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

V. Relevantni propisi

27. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14) u relevantnom dijelu glasi:

Pritvor

Član 145.

Opće odredbe

(1) Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim u ovom Zakonu i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom.

[...]

(4) Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Ako se osumnjičeni, odnosno optuženi nalazi u pritvoru, dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju sa posebnom hitnošću.

(5) U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, a pritvorenik će se odmah pustiti na slobodu. Po prijedlogu optuženog ili branitelja za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama sud će održati ročište odnosno sjednicu vijeća o čemu će obavijestiti stranke i branitelja. Nedolazak stranaka i branitelja koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba nije dozvoljena."

Član 146.

Razlozi za pritvor

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo pritvor joj se može odrediti:

a) ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva,

c) ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora najmanje od tri godine ili teža kazna,

Član 151. stav 1.

Pritvor nakon potvrđivanja optužnice

Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Član 321.

Granice ispitivanja presude

Drugostepeni sud ispituje presudu u onom dijelu u kojem se ona pobija žalbom, a po službenoj dužnosti da li je na štetu optuženog povrijeđen Krivični zakon.

VI. Dopustivost

28. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima i apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

29. U skladu s članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

30. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom su rješenja Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine i od 4. jula 2017. godine, protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporena rješenja apelant je primio 8. septembra 2017. godine, odnosno 5. jula 2017. godine, a apelacija je podnesena 4. augusta 2017. godine, odnosno dopuna 12. septembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

31. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

32. Apelant osporava navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz člana II/3. d) i e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 3. i 4. Evropske konvencije, član 6. stav 2. Evropske konvencije i član 13. Evropske konvencije.

Pravo na ličnu slobodu i sigurnost

33. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost;

34. Član 5. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(...)

c. u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela;

(...)

3. *Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izводи se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.*

4. *Svako ko je lišen slobode hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kome će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegovog pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.*

(...)

Član 5. stav 1. tačka c) i st. 3. i 4. Evropske konvencije

35. Apelant tvrdi da su u obrazloženjima osporenih rješenja Kantonalnog suda od 5. septembra i 4. jula 2017. godine, kojima je odlučeno o apelantovoj žalbi protiv prvostepenih rješenja o produženju pritvora apelantu (od 23. augusta i 28. juna 2017. godine), izostali valjani razlozi u pogledu postojanja zakonom propisanih razloga za produženje pritvora, pri čemu apelant dovodi u pitanje prvenstveno postojanje osnovane sumnje, odnosno proizvoljan i neosnovan zaključak Kantonalnog suda da apelant u žalbi nije osporio postojanje osnovane sumnje. Na taj način sud nije adekvatno ispitao apelantovu žalbu, te je došlo do povrede navedenih prava. Stoga će Ustavni sud najprije ispitati ovaj navod.

36. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda, osnovanost sumnje na kojoj se mora zasnivati hapšenje čini bitan element zaštite od proizvoljnog hapšenja i lišavanja slobode propisanog članom 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije. Osnovana sumnja da je počinjeno krivično djelo zahtijeva postojanje nekih činjenica ili informacija koje bi uvjerile objektivnog posmatrača da je moguće da je lice koje je u pitanju počinilo krivično djelo (vidi Evropski sud, *Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 30. augusta 1990. godine, serija A, broj 182, stav 32, *O'Hara protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 16. oktobra 2001. godine, Izvještaji presuda i odluka 2001-X, stav 34, i *Stepuleac protiv Moldavije*, presuda od 6. novembra 2007. godine, aplikacija broj 8207/06, tačka 68). Pri tome Ustavni sud ukazuje na to da u trenutku određivanja pritvora ne mora biti sa sigurnošću utvrđeno da je krivično djelo zaista i počinjeno, te ne mora biti utvrđena njegova priroda. Konačno, shodno članu 5. stav 1. Evropske konvencije, zakonitost pritvora ocjenjuje se na osnovu domaćeg zakona, odnosno mora imati pravni osnov u domaćem zakonu, s tim da lišavanje slobode mora biti u skladu sa svrhom člana 5. Evropske konvencije, tj. lice koje je u pitanju mora biti zaštićeno od proizvoljnosti (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 5842/10* od 20. aprila 2011. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

37. Dalje, Ustavni sud ukazuje na to da odredbe člana 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijevaju da je lice lišeno slobode u skladu s članom 5. stav 1.c) Evropske konvencije, tj. da je lišavanje "zakonito" u smislu navedenog člana i da obuhvata podjednako i proceduralnu i materijalnu zaštitu takvih lica. Evropski sud je zaključio da poštovanje člana 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u vezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo za koje se tereti *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi (vidi Evropski sud, *Trzaska*

protiv Poljske, presuda od 11. jula 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stav 63). Prema daljnjem stavu Evropskog suda, opravdanost pritvora zavisi i od okolnosti konkretnog slučaja koje moraju biti takve da upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, uprkos presumpciji nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca.

38. Također, Ustavni sud primjećuje da je u praksi Evropskog suda jasno navedeno da je značenje pojma "zakonitost" u stavu 4. člana 5. Evropske konvencije identično onome u stavu 1, te da se zakonitost hapšenja ili pritvora mora razmatrati ne samo u svjetlu domaćeg zakona već i teksta same Evropske konvencije, principa sadržanih u tekstu Evropske konvencije i ograničenja propisanih stavom 1. člana 5. Evropske konvencije. Shodno stavu 4. člana 5, uhapšeno ili pritvoreno lice ima pravo na preispitivanje zakonitosti hapšenja i pritvaranja u postupku u kojem će se preispitati i procesni i materijalni uvjeti koji su, shodno Evropskoj konvenciji, od ključnog značaja za zakonitost lišavanja slobode. To znači, kako je zaključio Evropski sud u predmetu *Brogan* (vidi Evropski sud, *Brogan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija br. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85 od 30. maja 1989. godine), da je podnosiocima predstavlke morao biti dostupan pravni lijek na osnovu kojeg bi nadležni sudski organ preispitao ne samo procesne garancije propisane domaćim pravom već i osnov za postojanje razumne sumnje za hapšenje, kao i legitimnosti cilja koji se hapšenjem i zadržavanjem u pritvoru želi postići.

39. U tom kontekstu, Ustavni sud podsjeća na to da je u predmetu *Ilijkov protiv Bugarske* (vidi presudu Evropskog suda, aplikacija broj 33977/96, iz jula 2001. godine), razmatrajući aplikaciju u vezi s članom 5. stav 4. u odnosu na aplikantove navode da sudovi nisu u skladu sa zakonom ispitali sve aspekte koji su relevantni u vezi sa zakonitošću pritvora, Evropski sud utvrdio povredu člana 5. stav 4. Evropske konvencije. U odnosu na te navode Evropski sud je naveo da, iako član 5. stav 4. Evropske konvencije ne nameće obavezu sudiji koji ispituje pritvor da se bavi svakim argumentom sadržanim u podnesku podnosioca žalbe, jamstva ovog člana bila bi lišena svoje suštine ako bi sudija, oslanjajući se na domaće pravo i praksu, smatrao nebitnim ili zanemario konkretne činjenice na koje se pritvorenik poziva, a koje mogu dovesti u sumnju "zakonitost" lišenja slobode u smislu Evropske konvencije (također vidi presudu Evropskog suda *Nikolova protiv Bugarske*, broj 31195/95, od 25. marta 1999. godine). U predmetu *Ilijkov* (kao i u spomenutom predmetu *Nikolova*) Evropski sud je smatrao da su sudovi ispitujući žalbe propustili da razmotre aplikantove argumente u vezi s postojanjem razumne sumnje i dokaze koje je priložio u prilog tome. Redovni sudovi su odbili da po žalbi preispitaju postojanje elemenata osnovane sumnje tvrdeći da bi, u suprotnom, prejudicirali odluku o meritumu, te doveli u pitanje nepristranost suda. Evropski sud je ukazao na to da je obaveza država članica da osiguraju adekvatna procesna sredstva i time osiguraju uživanje svih prava zagarantiranih Evropskom konvencijom, uključujući i pravo iz člana 5. stav 4. u vezi sa sudskom kontrolom svih aspekata zakonitosti pritvora. Pozivajući se na garancije koje nudi član 6. stav 1. Evropske konvencije, Evropski sud je naveo da postoje razna proceduralna rješenja kako bi se osigurala nepristranost. Evropski sud je naveo da pitanja o kojima sudija odlučuje kada odlučuje o pritvoru nisu ista kao ona koja su odlučujuća za donošenje konačne presude. Kada donosi odluku o produženju pritvora i ostalim odlukama donesenim prije suđenja ove vrste, sudija sumarno ocjenjuje podatke koji mu stoje na raspolaganju kako bi odredio da li tužilaštvo (optužba) ima *prima facie* osnova za sumnju, a kada donosi presudu mora ocijeniti jesu li

dokazi koji su izvedeni i raspravljani pred sudom dovoljni za utvrđenje krivice optuženog. Sumnja u krivicu i formalno utvrđivanje krivice ne treba se poistovjetiti i ne mogu se isto tretirati. Stoga je Evropski sud zaključio da briga države da osigura nepristran sud ne može opravdati ograničenje u vezi s apelantovim pravom koje proizlazi iz člana 5. stav 4. Evropske konvencije, uslijed čega je utvrđena povreda navedenog člana.

40. Stoga, kada se sve navedeno dovede u vezu s okolnostima konkretnog slučaja, Ustavni sud primjećuje da apelant nije dobio odgovor na pitanje postojanja osnovane sumnje, jer je nakon prvostepenog rješenja (od 28. juna, a čini se i od 23. augusta 2017. godine – koja su se bavila pitanjem osnovane sumnje) postojanje osnovane sumnje osporio žalbom, a Kantonalni sud te apelantove navode uopće nije ispitao.

41. Naime, iako Ustavni sud primjećuje da je u "prijedlogu" obje žalbe (i protiv rješenja od 28. juna i rješenja od 23. augusta 2017. godine) apelant tražio ukidanje pritvora "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za produženje pritvora i ne postoje naročite okolnosti", sam sadržaj žalbi jasno i nesporno ukazuje na to da je apelant osporio i postojanje osnovane sumnje, a uslijed novih okolnosti u predmetu. Stoga, nije prihvatljiva konstatacija u rješenju Kantonalnog suda od 4. jula i u rješenju od 5. septembra 2017. godine da se žalbom ne osporava pravilnost zaključka prvostepenog suda o postojanju osnovane sumnje (bar u odnosu na apelanta). Odlučujući na ovaj način, odnosno potpuno ignorirajući apelantove žalbene navode o postojanju osnovane sumnje, Kantonalni sud je propustio da ispita osnovni uvjet *sine qua non* određivanja odnosno produžavanja mjere pritvora – osnovanu sumnju, koju je apelant problematizirao u žalbi i s pravom očekivao da dobije odgovor na taj navod. Ustavni sud podsjeća na to da je osnovana sumnja obavezan element za odlučivanje o određivanju ili produženju pritvora, bez obzira na fazu postupka, koji se mora ispitati. Stoga, Ustavni sud primjećuje da, iako je prvostepeni sud (pogotovo u rješenju od 28. juna 2017. godine, koje je dostavljeno Ustavnom sudu) dao svoje razloge o postojanju osnovane sumnje, činjenica je da je apelant osporio zaključak o njenom postojanju, ali nije dobio odgovor Kantonalnog suda (u rješenju od 4. jula 2017. godine) jer je on naprosto zanemario taj navod, a što se desilo, kako proizlazi iz dostavljene žalbe (protiv prvostepenog rješenja od 23. augusta 2017. godine) i rješenja Kantonalnog suda, i u odluci od 5. septembra. Dakle, pitanje postojanja osnovane sumnje nije raspravljeno u postupku po žalbi, iako ga je apelant problematizirao, te je i ispitivanje zakonitosti pritvora postalo iluzorno ako sud nije riješio to pitanje. Ustavni sud primjećuje da odredbe ZKP nikako ne isključuju obavezu suda da u postupku sudske kontrole opravdanosti trajanja pritvora nakon potvrđivanja optužnice ispituju i dalje postojanje osnovane sumnje, niti je bilo ko od strana u postupku ovu obavezu doveo u pitanje, a niti je Kantonalni sud mogao zanemariti ovaj žalbeni navod, posmatrajući žalbu u cjelini. Također, kako je navedeno, Evropska konvencija u članu 5 (st. 1, 3. i 4) nalaže obaveze provjere "zakonitosti" pritvora u bilo kojoj fazi postupka, a što uključuje jednako i pitanje postojanja osnovane sumnje koja predstavlja osnovni element sudske kontrole nad zakonitošću mjere pritvora i koji se mora preispitati čak i kada se osporava u toku glavnog pretresa.

42. Stoga, ne ulazeći u pitanje da li u konkretnom slučaju zaista postoji osnovana sumnja, činjenica da apelant nije dobio odgovor na to pitanje od ključnog značaja za produžavanje mjere pritvora (jer su zanemareni njegovi žalbeni navodi u ovom dijelu) upućuje na povredu prava zaštićenog članom 5. stav 1. tačka c), st. 3. i 4. Evropske konvencije jer rješenjima Kantonalnog suda od 4. jula i 5. septembra 2017. godine, kojima je (kao pravosnažnim) odlučeno o mjeri pritvora, nije

odlučeno o postojanju osnovane sumnje, odnosno sud nije dao odgovor na apelantove žalbene prigovore u odnosu na postojanje osnovane sumnje, a što je ključno pitanje u vezi sa zakonitošću pritvora apelantu.

43. Stoga, Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja nalazi da je došlo do povrede apelantovog prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana 5. stav 1. tačka c), st. 3. i 4. Evropske konvencije.

44. Ustavni sud primjećuje da je prvobitno apelacija izjavljena protiv rješenja Kantonalnog suda od 5. jula 2017. godine, kojim je pritvor bio određen do 28. augusta 2017. godine. Ustavni sud podsjeća na to da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno produžavanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje slobode lica po osporenoj odluci redovnog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po osporenim odlukama isteklo, dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjere pritvora (vidi, između ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. decembra 2015. godine, tačke 68. i 69. s referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba). Stoga je utvrđena povreda po rješenju Kantonalnog suda od 5. jula 2017. godine deklaratorna.

45. Međutim, imajući u vidu činjenicu da je rješenjem Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine potvrđeno prvostepeno rješenje kojim je određeno trajanje mjere pritvora apelantu do 23. oktobra 2017. godine, odnosno da je navedeno rješenje na snazi, Ustavni sud u svjetlu utvrđene povrede nalazi da je potrebno da ukine navedeno rješenje Kantonalnog suda od 5. septembra 2017. godine i predmet vrati Kantonalnom sudu koji je dužan da odmah, a najkasnije tri dana od dana dostavljanja ove odluke, poštujući standarde Evropske konvencije i ove odluke, donese novo rješenje. Također, Ustavni sud zaključuje da je ova odluka dovoljna satisfakcija apelantu za utvrđenu povredu.

Ostali navodi

46. Imajući u vidu zaključak Ustavnog suda u pogledu povrede prava na ličnu slobodu i sigurnost, Ustavni sud ne smatra da je potrebno dodatno ispitati apelantove ostale navode u vezi s povredom pretpostavke nevinosti i povredom prava na efikasan pravni lijek.

VIII. Zaključak

47. Ustavni sud zaključuje da je povrijeđeno apelantovo pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c), st. 3. i 4. Evropske konvencije, jer Kantonalni sud nije poštovao obaveze iz navedenih članova, koji nalažu provjeru "zakonitosti" pritvora u bilo kojoj fazi postupka, a što uključuje jednako i pitanje postojanja osnovane sumnje, koje je osporeno žalbom, a što predstavlja osnovni element sudske kontrole nad zakonitošću mjere pritvora, zbog čega nije dao odgovor na ključno pitanje u vezi sa zakonitošću apelantovog pritvora.

48. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere.

49. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

50. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3321/17**, rješavajući apelaciju **Almira Šeraka**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Čeman, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Zlatko M. Knežević, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
na sjednici održanoj 11. listopada 2017. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Almira Šeraka**.

Utvrđuje se povreda prava na slobodu i sigurnost osobe iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka c) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na rješenje Kantonalnog suda broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. rujna 2017. godine i broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. srpnja 2017. godine.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. rujna 2017. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu Sarajevo, koji je dužan, po hitnom postupku, u roku od tri dana od dana dostave ove odluke donijeti novu odluku u skladu s člankom II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 5. stavak 1. točka c), st. 3. i 4. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Sarajevu da, u skladu s člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od pet dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Almir Šerak (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Kerim Čelik, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 4. kolovoza 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. srpnja 2017. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 K 619376 17 Kv 8 od 28. lipnja 2017. godine. Apelant je tražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi se naredilo njegovo puštanje iz pritvora do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

2. Apelant je 12. rujna 2017. godine dopunio apelaciju, odnosno pobio Rješenje Kantonalnog suda broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. rujna 2017. godine. Apelant je opet ponovio zahtjev za donošenje privremene mjere.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i Kantonalnog tužiteljstva Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju. Također, od istih sudionika u postupku zatraženo je da dostave odgovor na dopunu apelacije

(u odnosu na pobijano rješenje Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine).

4. Svi pozvani su dostavili odgovor na apelaciju. Na izričito traženje Ustavnog suda da se dostavi žalba koju je apelant izjavio protiv rješenja Općinskog suda od 28. lipnja 2017. godine, Kantonalni sud je udovoljio zahtjevu i dostavio žalbu. U odnosu na dopunu apelacije svi pozvani su dostavili odgovor.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant u apelaciji navodi da mu je rješenjem suca za prethodni postupak Općinskog suda od 18. prosinca 2016. godine određen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je (s drugim navedenim osobama) počinio kazneno djelo otmica iz članka 180. stavak 2. u svezi sa stavkom 1. Kaznenog zakona Federacije BiH (u daljnjem tekstu: KZ) i kazneno djelo laka tjelesna povreda iz članka 173. stavak 1. KZ, a sve u svezi s čl. 31. i 54. KZ, i to zbog postojanja posebne pritvorske osnove iz članka 146. stavak 1. točke a), b) i c) Zakona o kaznenom postupku Federacije BiH (u daljnjem tekstu: ZKP). Apelant navodi da mu je pritvor u kontinuitetu produljivan do donošenja odluka koje pobija apelacijom.

Pobijana rješenja o produljenju pritvora od 28. lipnja i 4. srpnja 2017. godine

7. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kv 8 od 28. lipnja 2017. godine kojim je utvrdio da i dalje postoje okolnosti koje opravdavaju trajanje mjere pritvora iz razloga propisanih odredbom članka 146. stavak 1. točke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta (i druge osobe), pa je apelantu produljio pritvor za naredna dva mjeseca, koji će trajati do 28. kolovoza 2017. godine ili do druge odluke suda.

8. U obrazloženju rješenja navedeno je da je rješenjem suda od 2. ožujka 2017. godine, a nakon potvrđivanja optužnice, produljena mjera pritvora apelantu i ostalim zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili kazneno djelo otmica iz članka 180. stavak 1. KZ (i u uvodu rješenja je isto navedeno) i kazneno djelo laka tjelesna povreda iz članka 173. stavak 1. KZ, te je apelantu pritvor produljen zbog postojanja posebne pritvorske osnove iz članka 146. stavak 1. točke a) i c) ZKP.

9. Općinski sud dalje navodi šta se apelantu stavlja na teret optužnicom, te je ukazano na to da postojanje osnovane sumnje da su apelant i ostali počinili kazneno djelo proizlazi iz dokaza koji su dostavljeni uz optužnicu (koja je potvrđena) i koji su nabrojani na str. 3. i 4. rješenja. Nadalje, Općinski sud posebno ukazuje na određene dokaze (izjava oštećenog, iskaz svjedoka, materijalni dokazi, nalaz vještaka i dr.) iz kojih proizlazi osnovana sumnja da su apelant i ostali počinili navedena kaznena djela.

10. Pored osnovane sumnje Općinski sud je našao i postojanje posebnih pritvorskih razloga koji opravdavaju trajanje mjere pritvora iz osnove članka 146. stavak 1. točke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta, te dalje detaljno obrazlaže postojanje navedenih okolnosti u odnosu na pritvorsku osnovu iz članka 146. stavak 1. točka a) ZKP (apelant nije mogao biti pronađen na prijavljenoj adresi, te je za njim raspisana potraga pa zatim potjernica, po kojoj je lišen slobode 4. siječnja 2017. godine), odnosno u odnosu na pritvorski razlog iz članka 146. stavak 1. točka c) ZKP (ispunjen objektivni uvjet – visina zapriječene kazne, ali i postojanje naročite okolnosti – ličnost apelanta i ostalih [S. N. i B. B.] i vrsta kaznenih djela koja im se stavljaju na teret, te njegova ranija osuđivanost u pet presuda, upornost i spremnost da nastavi vršiti nova kaznena djela).

11. Опćinski sud je svestranom analizom okolnosti konkretnog slućaja utvrdio da postoje objektivni razlozi koji opravdavaju izricanje najteže mjere – pritvor i da druge mjere nisu adekvatne da bi se otklonila opasnost da apelant (i S. N. i B. B.) neće ponoviti kazneno djelo, te da lićnost optuženih govori da se radi o osobama koje su sklone vršenju kaznenih djela, kao i da se samo mjerom pritvora može otkloniti opasnost od bjekstva u odnosu na apelanta i K. G. koji su se već krili organima gonjenja.

12. Apelant je izjavio žalbu protiv prvostupanjskog rješenja zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjenićnog stanja i zbog pogrešne primjene odredbi ZKP, te je tražio da mu Kantonalni sud ukine pritvor "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za pritvor i ne postoje naroćite okolnosti koje nužno opravdavaju njegovo zadržavanje u pritvoru". U obrazloženju žalbe na str. 2-6. apelant pobija postojanje osnovane sumnje, odnosno navodi da osnovana sumnja ne postoji, jer sud ne ocjenjuje nove okolnosti u predmetu, a koje apelant navodi i analizira (iskazi svjedoka). Apelant je u žalbi navodio (citirajući relevantni dio prvostupanjskog rješenja) da se stiće dojam da osnovana sumnja proizlazi isključivo iz činjenice da je potvrđena optužnica u ovom predmetu. Dalje apelant pobija postojanje pritvorskih razloga iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP.

13. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kž 6 od 4. srpnja 2017. godine kojim je odbio kao neutemeljene žalbe apelanta i ostalih (S. N. i K. G.).

14. U obrazloženju je navedeno da je apelantov branitelj izjavio žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjenićnog stanja, kao i zbog pogrešne primjene ZKP, te prijedlog da se apelantu ukine pritvor i odredi mjera zabrane. Dalje se navodi da apelant u obrazloženju pobija postojanje posebnih pritvorskih razloga (ukratko iznijeti navodi), te što je predloženo u žalbi, uz pozivanje na praksu domaćih sudova i praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud).

15. Kantonalni sud navodi da je žalbu ispitao u granicama žalbenih navoda, kao i po službenoj dućnosti, u skladu s ćlankom 338. ZKP i ćlankom 321. ZKP. Kantonalni sud navodi: "Naime, branitelji optuženih žalbom ne pobijaju pravilnost zaključka prvostupanjskog suda o postojanju osnovane sumnje da su optuženi poćinili kazneno djelo [...]", već pobijaju postojanje posebnih pritvorskih razloga.

16. Kantonalni sud je našao neutemeljenim žalbene prigovore u odnosu na posebne razloge za produljenje pritvora iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP u odnosu na apelanta, jer je prvostupanjski sud u obrazloženju pobijanog rješenja pravilno utvrdio da su ispunjeni uvjeti za produljenje pritvora apelantu, propisani navedenim zakonskim odredbama, smatrajući da postoje okolnosti iz kojih proizlazi opravdana bojazan od bjekstva, odnosno od ponavljanja kaznenog djela, što je i obrazložio. Kantonalni sud je našao da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje neke od alternativnih mjera, s obzirom na razloge za produljenje pritvora, okolnosti izvršenja kaznenog djela i lićnosti optuženih u konkretnom slućaju.

Pobijano rješenje o produljenju pritvora od 5. rujna 2017. godine

17. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kv 9 od 23. kolovoza 2017. godine kojim je apelantu (i ostalima) prilikom kontrole pritvor produljen za još dva mjeseca, tako da pritvor može trajati do 23. listopada 2017. godine ili do nove odluke suda, i to u odnosu na apelanta zbog postojanja posebne pritvorske osnove iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP (spomenuto prvostupanjsko rješenje nije dostavljeno uz dopunu apelacije, jer ono u sućtini nije ni

pobijeno, ali navedeno proizlazi iz sadržaja apelacije i rješenja Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine, koje je pobijeno u dopuni apelacije).

18. Apelant je izjavio žalbu protiv prvostupanjskog rješenja (od 23. kolovoza 2017. godine) u kojoj se žalio zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjenićnog stanja i zbog pogrešne primjene odredbi ZKP u prvostupanjskom rješenju, uz prijedlog da mu Kantonalni sud ukine pritvor "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za pritvor i ne postoje naroćite okolnosti koje nužno opravdavaju njegovo zadržavanje u pritvoru". U obrazloženju na str. 2-6. žalbe apelant pobija postojanje osnovane sumnje, te istiće pojedine dijelove žalbe (bold) i podvlaći koji se dijelovi tiću pobijanja postojanja osnovane sumnje. Apelant ukazuje na iskaze svjedoka koje nabraja, a prije svega iskaz svjedoka oštećenog, na temelju kojega zaključuje da ne postoje obilježja kaznenog djela otmica. Također, apelant ukazuje na to da sud nije uzeo u obzir kontradiktornost u iskazima svjedoka. U pogledu postojanja osnovane sumnje, apelant navodi da sud nije ocijenio protek vremena. Apelant upućuje na praksu Europskog suda, kao i na praksu domaćih sudova. Dalje, apelant pobija postojanje pritvorskih razloga iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP.

19. Kantonalni sud je donio Rješenje broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. rujna 2017. godine, kojim je odbio kao neutemeljene žalbe branitelja i apelanta.

20. Na str. 2. rješenja Kantonalni sud ukratko iznosi apelantove žalbene navode, koji se odnose na postojanje posebne pritvorske osnove iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP. Nadalje, Kantonalni sud opet istiće da je žalbu ispitao u skladu s ćl. 388. i 312. ZKP, te navodi: "Naime, branitelji optuženih žalbom ne pobijaju pravilnost zaključka prvostupanjskog suda o postojanju osnovane sumnje da su optuženi poćinili kazneno djelo [...]. Pri tome, branitelj optuženog G. K. samo u jednoj rećenici navodi da ne postoji ni osnovana sumnja, bez obzira na to što je optužnica potvrđena, ali ni na kakav naćin dalje ne elaborira ili argumentira takvu svoju tvrdnju, iz kojih razloga se ovaj sud nije ni upuštao u ocjenu ovog žalbenog prigovora, nalazeći ga paušalnim i nepotkrijepljenim."

21. Nadalje, Kantonalni sud ispituje žalbene navode u svezi s posebnim pritvorskim razlozima iz ćlanka 146. stavak 1. toćke a) i c) ZKP, te nalazi da su u odnosu na apelanta razlozi o njihovom postojanju iz prvostupanjskog rješenja pravilni i obrazloženi.

IV. Apelacija a) Navodi iz apelacije

22. Apelant u apelaciji istiće povredu prava na slobodu i sigurnost osobe iz ćlanka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i ćlanka 5. st. 1, 3. i 4. Europske konvencije za zašćitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), povredu prava iz ćlanka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, ćlanka 6. stavak 2. Europske konvencije i ćlanka 13. Europske konvencije. Apelant se u najvećem dijelu u apelaciji žali na postojanje osnovane sumnje u trenutku kada sud odlučuje o produljenju pritvora apelantu. U svezi s navedenim apelant istiće da sud nije ocijenio nove dokaze s glavnog pretresa koji isključuju postojanje obilježja kaznenog djela otmica, zbog ćega je izostala i obvezna kontrola pritvora koju sud treba vršiti. Prema apelantovom mišljenju, stiće se utisak da osnovana sumnja proizlazi isključivo iz činjenice da je optužnica potvrđena, što nije dovoljno i ima karakter izostanka razloga o odlučnim činjenicama. Dakle, Općinski sud je propustio postupiti po odredbi ćlanka 151. ZKP i vršiti kontrolu opravdanosti pritvora prema trenutnom stanju predmeta, jer samo navodi dokaze, bez bilo kakve analize.

Kantonalni sud je, unatoč apelantovoj opširnoj žalbi o nepostojanju osnovane sumnje, naveo da apelant nije pobijao postojanje osnovane sumnje, zbog čega apelant nalazi da je došlo do povrede članka 5. stavak 3. Europske konvencije. Apelant navodi da je Kantonalni sud tim netočnim navodom propustio i sam obrazložiti temeljnu pritvorsku osnovu. Također, pozivanje Kantonalnog suda na članak 321. ZKP je samo paušalno. Na taj način apelant navodi da je lišen i prava na djelotvoran pravni lijek. Apelant smatra da su i u pogledu posebnih pritvorskih razloga rješenja krajnje proizvoljna, što dalje detaljno obrazlaže, te u tom dijelu upućuje na povredu presumpcije nevinosti. Apelant također u apelaciji navodi da se već dosta dugo nalazi u pritvoru (devet mjeseci), a da rješenje o pritvoru ne zadovoljava ni minimum potrebnih standarda. Apelant je tražio i da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će naložiti njegovo puštanje iz pritvora do okončanja postupka pred Ustavnim sudom.

23. Pobijajući rješenje Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine, apelant je u dopuni apelacije istakao povredu prava iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. st. 1, 3. i 4. Europske konvencije, kao i povredu prava na efikasan pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije. Iako je naveo da je nezadovoljan i rješenjem Općinskog suda od 23. kolovoza 2017. godine, glavni akcent u dopuni apelacije apelant stavlja na činjenicu da je Kantonalni sud opet zanemario njegove žalbene navode kojim je pobio postojanje osnovane sumnje, ističući da on navedeno ne pobija. Apelant je tražio da Ustavni sud utvrdi kršenje navedenih prava, ukine sva pobijana rješenja i da mu se dodijeli šteta u pravičnom iznosu.

b) Odgovor na apelaciju

24. U odgovoru na apelaciju Općinski sud navodi da je odluka donijeta u skladu s relevantnim odredbama ZKP i odredbama Europske konvencije.

25. Kantonalni sud u odgovoru na apelaciju detaljno ističe navode iz apelacije (da Kantonalni sud nije ocijenio postojanje osnovane sumnje), te zaključuje da je apelacija neutemeljena i da nisu povrijeđena apelantova prava. U odgovoru na dopunu apelacije Kantonalni sud ističe da je apelacija neutemeljena i da ostaje pri datom obrazloženju.

26. U odgovoru na apelaciju Tužiteljstvo navodi da je "sud" analizirajući dokaze, u skladu sa zakonom, slobodnom ocjenom dokaza ocijenio sve okolnosti konkretnog slučaja, te utvrdio postojanje osnovane sumnje, što je temeljna osnova za pritvor, zbog čega je apelacija neutemeljena. U odgovoru na dopunu apelacije također je ponovljen stav da je apelacija neutemeljena i da su dati svi relevantni odgovori na pitanje postojanja osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

V. Relevantni propisi

27. **Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14) u relevantnom dijelu glasi:

Pritvor
Članak 145.
Opće odredbe

(1) Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim ovim Zakonom i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom.

[...]

(4) Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Ako se osumnjičenik, odnosno optuženik nalazi u pritvoru, dužnost je svih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku i tijela koja im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom žurnošću.

(5) Tijekom cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na temelju kojih je određen, a pritvorenik će se odmah pustiti na slobodu. Po prijedlogu optuženika ili branitelja za ukidanje pritvora koji je utemeljen na novim činjenicama sud će održati ročište odnosno, sjednicu vijeća o kome će obavijestiti stranke i branitelja. Nedolazak stranaka i branitelja koji su uredno obaviješteni ne sprječava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba nije dozvoljena."

Članak 146.

Razlozi za pritvor

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo, pritvor joj se može odrediti:

a) ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bijega,

c) ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti kazneno djelo ili će dovršiti pokušano kazneno djelo ili će učiniti kazneno djelo kojim prijeti, a za ta se kaznena djela može izreći kazna zatvora najmanje od tri godine ili teža kazna,

Članak 151. stavak 1.

Pritvor nakon potvrđivanja optužnice

Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Nadzor opravdanosti pritvora obavlja se istekom svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjega rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovoga rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Članak 321.

Granice ispitivanja presude

Drugostupanjski sud ispituje presudu u dijelu u kojem se ona pobija žalbom, a po službenoj dužnosti da li je na štetu optuženog povrijeđen Kazneni zakon.

VI. Dopustivost

28. U skladu s člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima i apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

29. U skladu s člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

30. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom su rješenja Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine i od 4. srpnja 2017. godine, protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijana rješenja apelant je primio 8. rujna 2017. godine, odnosno 5. srpnja 2017. godine, a apelacija je podnesena 4. kolovoza 2017. godine, odnosno dopuna 12. rujna 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

31. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

32. Apelant pobija navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz članka II/3. (d) i (e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. st. 1, 3. i 4. Europske

konvencije, članak 6. stavak 2. Europske konvencije i članak 13. Europske konvencije.

Pravo na slobodu i sigurnost osobe

33. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

d) Prava na slobodu i sigurnost osobe;

34. Članak 5. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svatko ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Nitko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i sukladno postupku propisanom zakonom:

(...)

c. u slučaju zakonitog uhićenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila kazneno djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje kaznenog djela ili bjekstvo nakon počinjenja kaznenog djela;

(...)

3. Svatko tko je uhićen ili pritvoren sukladno odredbama iz stavka 1. točka c) ovog članka izvodi se bez odgađanja pred suca ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.

4. Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kojem će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

(...)

Članak 5. stavak 1. točka c) i st. 3. i 4. Europske konvencije

35. Apelant tvrdi da su u obrazloženjima pobijanih rješenja Kantonalnog suda od 5. rujna i 4. srpnja 2017. godine, kojima je odlučeno o apelantovoj žalbi protiv prvostupanijskih rješenja o produljenju pritvora apelantu (od 23. kolovoza i 28. lipnja 2017. godine), izostali valjani razlozi u pogledu postojanja zakonom propisanih razloga za produljenje pritvora, pri čemu apelant dovodi u pitanje prvenstveno postojanje osnovane sumnje, odnosno proizvoljan i neutemeljen zaključak Kantonalnog suda da apelant u žalbi nije pobio postojanje osnovane sumnje. Na taj način sud nije adekvatno ispitao apelantovu žalbu, te je došlo do povrede navedenih prava. Stoga će Ustavni sud najprije ispitati ovaj navod.

36. Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda, osnovanost sumnje na kojoj se mora temeljiti uhićenje čini bitan element zaštite od proizvoljnog uhićenja i lišavanja slobode propisanog člankom 5. stavak 1. točka c) Europske konvencije. Osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo zahtijeva postojanje nekih činjenica ili informacija koje bi uvjerile objektivnog promatrača da je moguće da je osoba koja je u pitanju počinila kazneno djelo (vidi Europski sud, *Fox, Campbell i Hartley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 30. kolovoza 1990. godine, serija A, broj 182, stavak 32, *O'Hara protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 16. listopada 2001. godine, Izvješća presuda i odluka 2001-X, stavak 34, i *Stepuleac protiv Moldavije*, presuda od 6. studenog 2007. godine, aplikacija broj 8207/06, točka 68). Pri tome Ustavni sud ukazuje na to da u trenutku određivanja pritvora ne mora biti sa sigurnošću utvrđeno da je kazneno djelo zaista i počinjeno, te ne mora biti utvrđena njegova priroda. Konačno, shodno članku 5. stavak 1. Europske konvencije, zakonitost pritvora ocjenjuje se na temelju domaćeg zakona, odnosno

mora imati pravnu osnovu u domaćem zakonu, s tim da lišavanje slobode mora biti u skladu sa svrhom članka 5. Europske konvencije, tj. osoba koja je u pitanju mora biti zaštićena od proizvoljnosti (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 5842/10* od 20. travnja 2011. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

37. Dalje, Ustavni sud ukazuje na to da odredbe članka 5. stavak 3. Europske konvencije zahtijevaju da je osoba lišena slobode u skladu s člankom 5. stavak 1.c) Europske konvencije, tj. da je lišavanje "zakonito" u smislu navedenog članka i da obuhvaća podjednako i proceduralnu i materijalnu zaštitu takvih osoba. Europski sud je zaključio da poštovanje članka 5. stavak 3. Europske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u svezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je osoba lišena slobode počinila kazneno djelo za koje se tereti *conditio sine qua non* za određivanje ili produljenje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti postoje li za pritvor relevantni i dovoljni razlozi (vidi Europski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. srpnja 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stavak 63). Prema daljnjem stavu Europskog suda, opravdanost pritvora ovisi i o okolnostima konkretnog slučaja koje moraju biti takve da upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, unatoč presumpciji nevinosti, preteže nad načelom poštovanja slobode pojedinca.

38. Također, Ustavni sud primjećuje da je u praksi Europskog suda jasno navedeno da je značenje pojma "zakonitost" u stavku 4. članka 5. Europske konvencije identično onome u stavku 1, te da se zakonitost uhićenja ili pritvora mora razmatrati ne samo u svjetlu domaćeg zakona već i teksta same Europske konvencije, načela sadržanih u tekstu Europske konvencije i ograničenja propisanih stavkom 1. članka 5. Europske konvencije. Shodno stavku 4. članka 5, uhićena ili pritvorena osoba ima pravo na preispitivanje zakonitosti uhićenja i pritvaranja u postupku u kojem će se preispitati i procesni i materijalni uvjeti koji su, shodno Europskoj konvenciji, od ključnog značaja za zakonitost lišavanja slobode. To znači, kako je zaključio Europski sud u predmetu *Brogan* (vidi Europski sud, *Brogan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija br. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85 od 30. svibnja 1989. godine), da je podnositeljima predstavke morao biti dostupan pravni lijek na temelju kojeg bi nadležni sudski organ preispitao ne samo procesne garancije propisane domaćim pravom već i osnovu za postojanje razumne sumnje za uhićenje, kao i legitimnosti cilja koji se uhićenjem i zadržavanjem u pritvoru želi postići.

39. U tom kontekstu, Ustavni sud podsjeća na to da je u predmetu *Ilikov protiv Bugarske* (vidi presudu Europskog suda, aplikacija broj 33977/96, iz srpnja 2001. godine), razmatrajući aplikaciju u svezi s člankom 5. stavak 4. u odnosu na aplikantove navode da sudovi nisu u skladu sa zakonom ispitali sve aspekte koji su relevantni u svezi sa zakonitošću pritvora, Europski sud utvrdio povredu članka 5. stavak 4. Europske konvencije. U odnosu na te navode Europski sud je naveo da, iako članak 5. stavak 4. Europske konvencije ne nameće obvezu sucu koji ispituje pritvor da se bavi svakim argumentom sadržanim u podnesku podnositelja žalbe, jamstva ovog članka bila bi lišena svoje suštine ako bi sudac, oslanjajući se na domaće pravo i praksu, smatrao nebitnim ili zanemario konkretne činjenice na koje se pritvorenik poziva, a koje mogu dovesti u sumnju "zakonitost" lišenja slobode u smislu Europske konvencije (također vidi presudu Europskog suda *Nikolova protiv Bugarske*, broj 31195/95, od 25. ožujka

1999. godine). U predmetu *Ilijkov* (kao i u spomenutom predmetu *Nikolova*) Europski sud je smatrao da su sudovi ispitujući žalbe propustili razmotriti aplikantove argumente u svezi s postojanjem razumne sumnje i dokaze koje je priložio u prilog tome. Redovni sudovi su odbili po žalbi preispitati postojanje elemenata osnovane sumnje tvrdeći da bi, u suprotnome, prejudicirali odluku o meritumu, te doveli u pitanje nepristranost suda. Europski sud je ukazao na to da je obveza država članica osigurati adekvatna procesna sredstva i time osigurati uživanje svih prava zagarantiranih Europskom konvencijom, uključujući i pravo iz članka 5. stavak 4. u svezi sa sudskom kontrolom svih aspekata zakonitosti pritvora. Pozivajući se na garancije koje nudi članak 6. stavak 1. Europske konvencije, Europski sud je naveo da postoje razna proceduralna rješenja kako bi se osigurala nepristranost. Europski sud je naveo da pitanja o kojima sudac odlučuje kada odlučuje o pritvoru nisu ista kao ona koja su odlučujuća za donošenje konačne presude. Kada donosi odluku o produljenju pritvora i ostalim odlukama donesenim prije suđenja ove vrste, sudac sumarno ocjenjuje podatke koji mu stoje na raspolaganju kako bi odredio ima li tužiteljstvo (optužba) *prima facie* osnove za sumnju, a kada donosi presudu mora ocijeniti jesu li dokazi koji su izvedeni i raspravljeni pred sudom dovoljni za utvrđenje krivice optuženog. Sumnja u krivicu i formalno utvrđivanje krivice ne treba se poistovjetiti i ne mogu se isto tretirati. Stoga je Europski sud zaključio da briga države da osigura nepristran sud ne može opravdati ograničenje u svezi s apelantovim pravom koje proizlazi iz članka 5. stavak 4. Europske konvencije, uslijed čega je utvrđena povreda navedenog članka.

40. Stoga, kada se sve navedeno dovede u vezu s okolnostima konkretnog slučaja, Ustavni sud primjećuje da apelant nije dobio odgovor na pitanje postojanja osnovane sumnje, jer je nakon prvostupajskog rješenja (od 28. lipnja, a čini se i od 23. kolovoza 2017. godine – koja su se bavila pitanjem osnovane sumnje) postojanje osnovane sumnje pobio žalbom, a Kantonalni sud te apelantove navode uopće nije ispitao.

41. Naime, iako Ustavni sud primjećuje da je u "prijedlogu" obje žalbe (i protiv rješenja od 28. lipnja i rješenja od 23. kolovoza 2017. godine) apelant tražio ukidanje pritvora "jer nisu ispunjeni posebni uvjeti za produljenje pritvora i ne postoje naročite okolnosti", sam sadržaj žalbi jasno i nesporno ukazuje na to da je apelant pobio i postojanje osnovane sumnje, a uslijed novih okolnosti u predmetu. Stoga, nije prihvatljiva konstatacija u rješenju Kantonalnog suda od 4. srpnja i u rješenju od 5. rujna 2017. godine da se žalbom ne pobija pravilnost zaključka prvostupajskog suda o postojanju osnovane sumnje (bar u odnosu na apelanta). Odlučujući na ovaj način, odnosno potpuno ignorirajući apelantove žalbene navode o postojanju osnovane sumnje, Kantonalni sud je propustio ispitati osnovni uvjet *sine qua non* određivanja odnosno produljivanja mjere pritvora – osnovanu sumnju, koju je apelant problematizirao u žalbi i s pravom očekivao da dobije odgovor na taj navod. Ustavni sud podsjeća na to da je osnovana sumnja obvezan element za odlučivanje o određivanju ili produljenju pritvora, bez obzira na fazu postupka, koji se mora ispitati. Stoga, Ustavni sud primjećuje da, iako je prvostupajski sud (pogotovo u rješenju od 28. lipnja 2017. godine, koje je dostavljeno Ustavnom sudu) dao svoje razloge o postojanju osnovane sumnje, činjenica je da je apelant pobio zaključak o njezinom postojanju, ali nije dobio odgovor Kantonalnog suda (u rješenju od 4. srpnja 2017. godine) jer je on naprosto zanemario taj navod, a što se desilo, kako proizlazi iz dostavljene žalbe (protiv prvostupajskog rješenja od 23. kolovoza 2017. godine) i rješenja Kantonalnog suda, i u odluci od 5. rujna. Dakle, pitanje postojanja osnovane

sumnje nije raspravljeno u postupku po žalbi, iako ga je apelant problematizirao, te je i ispitivanje zakonitosti pritvora postalo iluzorno ako sud nije riješio to pitanje. Ustavni sud primjećuje da odredbe ZKP nikako ne isključuju obvezu suda da u postupku sudske kontrole opravdanosti trajanja pritvora nakon potvrđivanja optužnice ispituju i dalje postojanje osnovane sumnje, niti je bilo tko od strana u postupku ovu obvezu doveo u pitanje, a niti je Kantonalni sud mogao zanemariti ovaj žalbeni navod, promatrajući žalbu u cjelini. Također, kako je navedeno, Europska konvencija u članku 5 (st. 1, 3. i 4) nalaže obveze provjere "zakonitosti" pritvora u bilo kojoj fazi postupka, a što uključuje jednako i pitanje postojanja osnovane sumnje koja predstavlja temeljni element sudske kontrole nad zakonitošću mjere pritvora i koji se mora preispitati čak i kada se pobija u tijeku glavnog pretrisa.

42. Stoga, ne ulazeći u pitanje postoji li zaista u konkretnom slučaju osnovana sumnja, činjenica da apelant nije dobio odgovor na to pitanje od ključnog značaja za produljivanje mjere pritvora (jer su zanemareni njegovi žalbeni navodi u ovom dijelu) upućuje na povredu prava zaštićenog člankom 5. stavak 1. točka c), st. 3. i 4. Europske konvencije jer rješenjima Kantonalnog suda od 4. srpnja i 5. rujna 2017. godine, kojima je (kao pravomoćnim) odlučeno o mjeri pritvora, nije odlučeno o postojanju osnovane sumnje, odnosno sud nije dao odgovor na apelantove žalbene prigovore u odnosu na postojanje osnovane sumnje, a što je ključno pitanje u svezi sa zakonitošću pritvora apelantu.

43. Stoga, Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja nalazi da je došlo do povrede apelantovog prava na slobodu i sigurnost osobe iz članka 5. stavak 1. točka c), st. 3. i 4. Europske konvencije.

44. Ustavni sud primjećuje da je prvobitno apelacija izjavljena protiv rješenja Kantonalnog suda od 5. srpnja 2017. godine, kojim je pritvor bio određen od 28. kolovoza 2017. godine. Ustavni sud podsjeća na to da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno produljivanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje slobode osobe po pobijanoj odluci redovnog suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po pobijanim odlukama isteklo, dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjere pritvora (vidi, između ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 4531/15* od 8. prosinca 2015. godine, točke 68. i 69. s referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavisud.ba). Stoga je utvrđena povreda po rješenju Kantonalnog suda od 5. srpnja 2017. godine deklaratorna.

45. Međutim, imajući u vidu činjenicu da je rješenjem Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine potvrđeno prvostupajsko rješenje kojim je određeno trajanje mjere pritvora apelantu do 23. listopada 2017. godine, odnosno da je navedeno rješenje na snazi, Ustavni sud u svjetlu utvrđene povrede nalazi da je potrebno ukinuti navedeno rješenje Kantonalnog suda od 5. rujna 2017. godine i predmet vratiti Kantonalnom sudu koji je dužan odmah, a najkasnije tri dana od dana dostave ove odluke, poštujući standarde Europske konvencije i ove odluke, donijeti novo rješenje. Također, Ustavni sud zaključuje da je ova odluka dovoljna satisfakcija apelantu za utvrđenu povredu.

Ostali navodi

46. Imajući u vidu zaključak Ustavnog suda u pogledu povrede prava na slobodu i sigurnost osobe, Ustavni sud ne smatra da je potrebno dodatno ispitati apelantove ostale navode

u svezi s povredom pretpostavke nevinosti i povredom prava na efikasan pravni lijek.

VIII. Zaključak

47. Ustavni sud zaključuje da je povrijeđeno apelantovo pravo iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka c), st. 3. i 4. Europske konvencije, jer Kantonalni sud nije poštovao obveze iz navedenih članaka, koji nalažu provjeru "zakonitosti" pritvora u bilo kojoj fazi postupka, a što uključuje jednako i pitanje postojanja osnovane sumnje, koje je pobijeno žalбом, a što predstavlja temeljni element sudske kontrole nad zakonitošću mjere pritvora, zbog čega nije dao odgovor na ključno pitanje u svezi sa zakonitošću apelantovog pritvora.

48. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije nužno posebno razmatrati apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere.

49. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

50. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman, v. r.

САДРЖАЈ

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ТРЕЗОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

- 1118 Захтјев за издавање гаранције БиХ (српски
језик) 1
Захтјев за издавање гаранције БиН (bosanski
језик) 3
Захтјев за издавање државног јамства БиН
(hrvatski језик) 4
1119 Захтјев за издавање гаранције БиХ (српски
језик) 6
Захтјев за издавање гаранције БиН (bosanski
језик) 7
Захтјев за издавање јамства БиН (hrvatski језик) 8

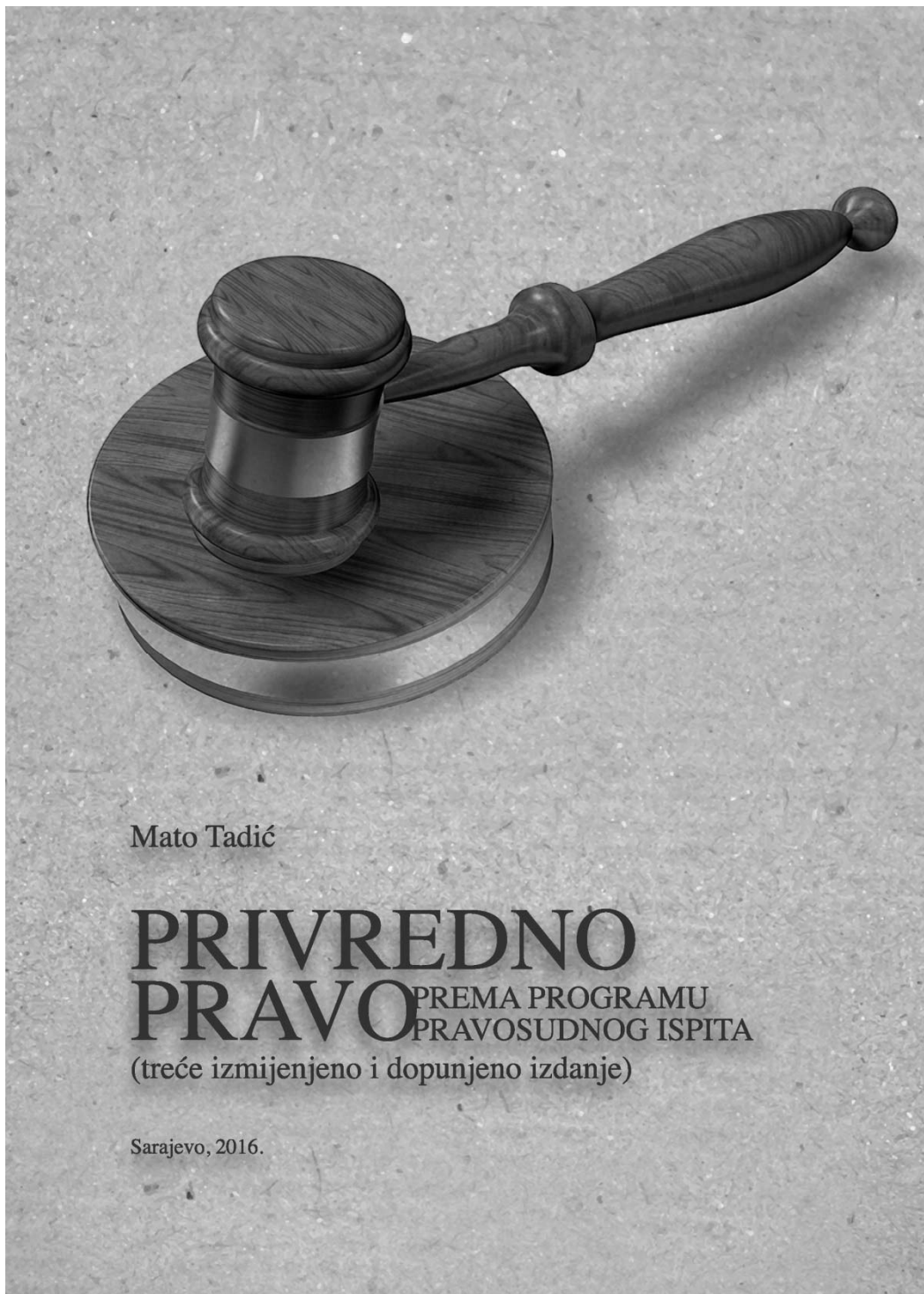
АГЕНЦИЈА ЗА ЛИЈЕКОВЕ И МЕДИЦИНСКА СРЕДСТВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

- 1120 Списак лијекова којима је издата дозвола за
стављање у промет на тржиште Босне и
Херцеговине (српски језик) 10
Списак лијекова којима је издата дозвола за
стављање у промет на тржиште Босне и
Hercegovine (bosanski језик) 11

Popis lijekova kojima je izdata dozvola za
stavljanje u promet na tržište Bosne i
Hercegovine (hrvatski језик) 12

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

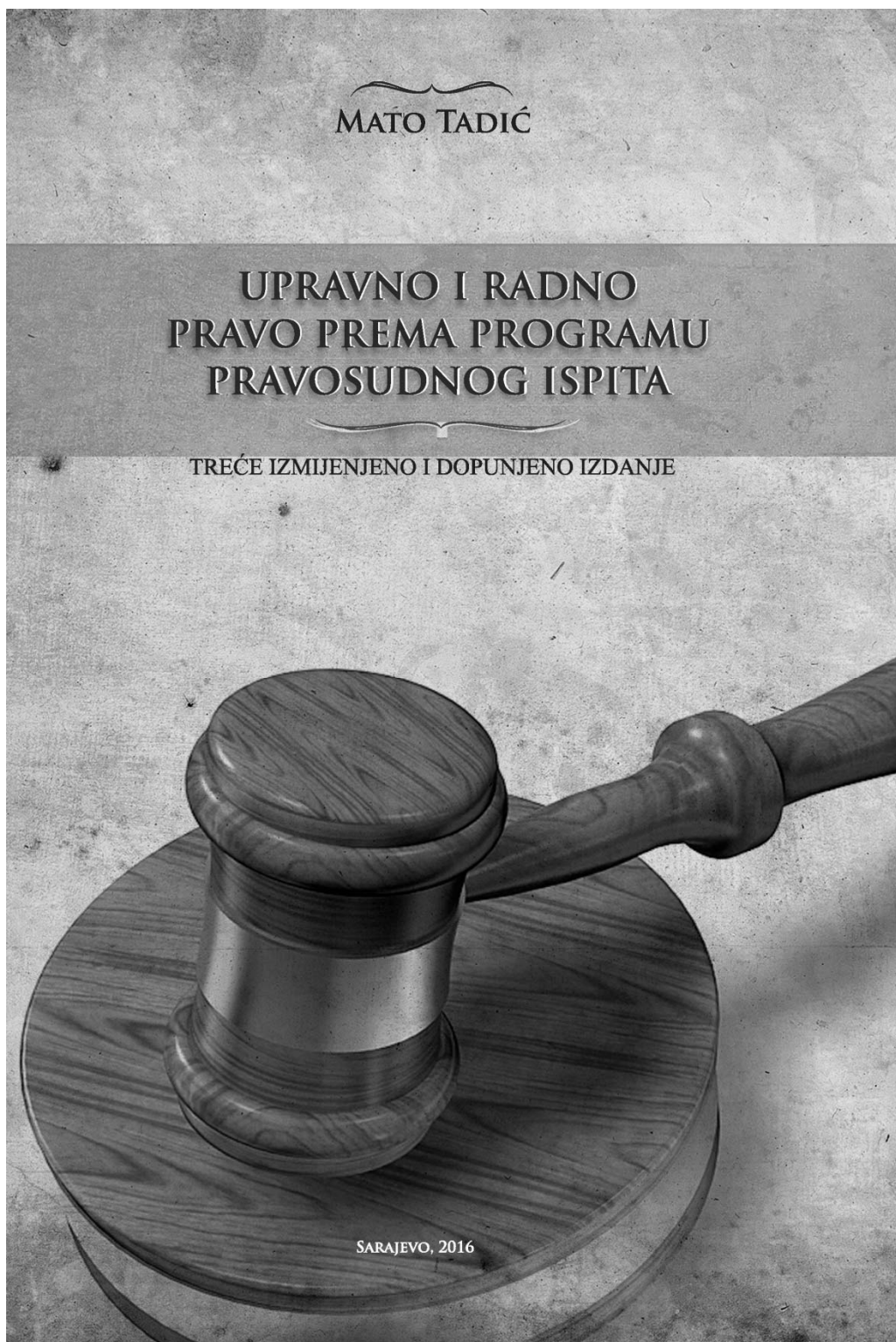
- 1121 Одлука број АП 204/15 (српски језик) 14
Одлука број АП 204/15 (bosanski језик) 19
Одлука број АП 204/15 (hrvatski језик) 24
1122 Одлука број АП 907/15 (српски језик) 29
Одлука број АП 907/15 (bosanski језик) 33
Одлука број АП 907/15 (hrvatski језик) 37
1123 Одлука број АП 2519/15 (српски језик) 42
Одлука број АП 2519/15 (bosanski језик) 46
Одлука број АП 2519/15 (hrvatski језик) 50
1124 Одлука број АП 3082/15 (српски језик) 54
Одлука број АП 3082/15 (bosanski језик) 59
Одлука број АП 3082/15 (hrvatski језик) 64
1125 Одлука број АП 2938/17 (српски језик) 69
Одлука број АП 2938/17 (bosanski језик) 74
Одлука број АП 2938/17 (hrvatski језик) 79
1126 Одлука број АП 3321/17 (српски језик) 85
Одлука број АП 3321/17 (bosanski језик) 90
Одлука број АП 3321/17 (hrvatski језик) 96

Mato Tadić

**PRIVREDNO
PRAVO** PREMA PROGRAMU
PRAVOSUDNOG ISPITA
(treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje)

Sarajevo, 2016.

JP NIO Službeni list BiH
Dž. Bijedića 39, Sarajevo
Bosna i Hercegovina

tel/fax: ++387 33 722 079
722 054
722 041
e-mail: prodaja@sllist.ba
www.sluzbenilist.ba

Издавач: Овлаштена служба Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Трг БиХ 1, Сарајево - За издавача: секретар Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине Бојан Нинковић - Припрема и дистрибуција: ЈП НИО Службени лист БиХ Сарајево, Џемала Биједића 39/III - Директор: Драган Прусуна - Телефони: Централна: 722-030 - Директор: 722-061 - Претплата: 722-054, факс: 722-071 - Огласни одјел: 722-049, 722-050, факс: 722-074 - Служба за правне и опште послове: 722-051 - Рачуноводство: 722-044, 722-046 - Комерцијала: 722-042 - Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши УНАПРИЈЕД у корист рачуна: UNICREDIT BANK д.д. 338-320-22000052-11, ВАКУФСКА БАНКА д.д. Сарајево 160-200-00005746-51, НУРО-ALPE-ADRIA-BANK А.Д. Бања Лука, филијала Брчко 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK д.д. БиХ Сарајево 161-000- 00071700-57 - Штампана: ГИК "ОКО" д. д. Сарајево - За штампариију: Мевлудин Хамзић - Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од изласка гласила.

"Службени гласник БиХ" је уписан у евиденцију јавних гласила под редним бројем 731. Упис у судски регистар код Кантоналног суда у Сарајеву, број УФ/1 - 2168/97 од 10.07.1997. године. - Идентификацијски број 4200226120002. - Порезни број 01071019. - ПДВ број 200226120002. Молимо претплатнике да обавезно доставе свој ПДВ број ради издавања пореске фактуре. Претплата за II полугодиште 2017. за "Службени гласник БиХ" и "Међународне уговоре" 120,00 КМ, "Службене новине Федерације БиХ" 110,00 КМ.

Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba> - годишња претплата 240,00 КМ